

**AZERBAYCAN'IN YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ
POLİTİKALARI****SAQİ NEBİYEV****YÜKSEK LİSANS TEZİ
ULUSLARARASI İLİŞKİLERANABİLİM DALI****DANIŞMAN
DOÇ. DR. GÖKMEN KILIÇOĞLU****DÜZCE, 2024**

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AZERBAYCAN'IN YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ
POLİTİKALARI

Sağ NEBİYEV tarafından hazırlanan tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından Düzce Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Gökmen KILIÇOĞLU

Düzce Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Gökmen KILIÇOĞLU

Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Serkan KEKEVİ

Düzce Üniversitesi

Doç. Dr. Yavuz CANKARA

Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 19/09/2024

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

19 Eylül 2024

SAQİ NEBİYEV

TEŞEKKÜR

Yüksen Lisans öğrenimimde ve bu tezin hazırlanmasında gösterdiği her türlü destek ve yardımdan dolayı çok değerli hocam Doç. Dr. Gökmen KILIÇOĞLU'NA en içten dileklerimle teşekkür ederim.

Tez çalışmam boyunca değerli katkılarını esirgemeyen değerli hocam Doç. Dr. Serkan KEKEVİ'ye de şükranlarımı sunarım.

Hayat boyu öğrenme yolculuğumda ve tez sürecimde bana sürekli destek olan, heyecanımı ve sevinçlerimi paylaşan, her zaman yanımda olan aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu tezi, yalnızca babam değil, aynı zamanda en iyi arkadaşım olan kıymetli babama ithaf ediyorum. Hayatım boyunca bana verdiğin emekler, rehberliğin ve koşulsuz sevginle bu başarıyı senin sayende elde ettim. Bu çalışma, minnetimin ve sevgimin küçük bir göstergesi olarak sana armağan olsun.

19 EYLÜL 2024

SAQİ NEBİYEV

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	VII
KISALTMALAR.....	VIII
ÖZET	IX
ABSTRACT	X
1. GİRİŞ.....	1
2. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ KAVRAMLARI	2
2.1. YUMUŞAK GÜÇ KAVRAMI	2
2.2. KAMU DİPLOMASİSİ KAVRAMI	8
2.3. YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ DEVLET POLİTİKALARINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ.....	12
2.4. YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİNE YÖNELİK AVANTAJLAR VE ENGELLER	16
3. AZERBAYCAN DEVLET BAŞKANLARININ YUMUŞAK GÜÇ POLİTİKALARI.....	24
3.1. AYAZ MUTALLİBOV (1991-1992).....	24
3.2. EBÜLFEZ ELÇİBEY (1992-1993)	27
3.3. HAYDAR ALİYEV (1993-2003).....	31
3.4. İLHAM ALİYEV (2003-GÖREVDE)	38
4. AZERBAYCAN'DA KAMU, VAKIF VE KURULUŞLARIN DEVLETİN ÇEŞİTLİ ALANLARINDAKİ POLİTİKA VE HEDEFLERİNİ DESTEKLEMELİK İÇİN GÖSTERDİĞİ FAALİYETLER.....	44
4.1. HAYDAR ALİYEV VAKFI.....	44
4.2. VAKIFLAR AJANSI	53
4.3. AZERBAYCAN DEVLET GÜZEL SANATLAR VE KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ.....	55
4.4. AZERBAYCAN TURİZM VE YATIRIM AJANSI (AZTA)	59
4.5. AZERBAYCAN MİLLİ KÜTÜPHANESİ.....	65
4.6. AZERBAYCAN MİLLİ TELEVİZYONU (AZTV).....	66
5. YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ BAĞLAMINDA AZERBAYCAN DIŞ POLİTİKASI.....	78

5.1. AZERBAIJAN DIŞ POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ.....	80
5.1.1. ABD ile İlişkiler	83
5.1.2. Azerbaycan – Rusya ilişkileri	86
5.1.3. Azerbaycan – İsrail ilişkileri.....	93
5.1.4. Asya ile İlişkiler	100
5.1.4.1. Kazakistan ile İlişkiler	101
5.1.4.2. İran ile İlişkiler	104
5.1.4.3. Ermenistan ile İlişkiler.....	105
5.1.5. Orta Doğu ile İlişkiler	107
5.1.5.1. Azerbaycan'ın Suudi Arabistan ile İlişkileri	107
5.1.5.2. Azerbaycan'ın Katar ile İlişkileri	109
5.1.6. Avrupa Ülkeleriyle İlişkiler	111
5.1.6.1. Azerbaycan'ın İngiltere ile İlişkileri	111
5.1.6.2. Azerbaycan'ın Almanya ile İlişkileri	112
5.1.6.3. Azerbaycan'ın Fransa ile İlişkileri.....	114
5.1.6.4. Azerbaycan'ın Türkiye ile İlişkiler	115
5.1.7. Afrika Ülkeleri ile İlişkiler.....	117
5.1.8. Pasifik Ülkeleri ile İlişkiler	117
5.2. AZERBAIJANIN KARABAğLA İLGİLİ YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ (HOCALI ÖRNEğİ).....	118
5.3. YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ BAğLAMINDA AZERBAIJAN'IN ULUSLARARASI İŞ BİRLİKLERİ VE ANTLAŞMALARI	132
5.4. AZERBAIJAN TÜRK DEVLETLERİYLE YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ İLİŞKİLERİ	135
6. DİASPORA SİYASETİ	149
7. SONUÇLAR	187
8. KAYNAKLAR.....	201

TABLO LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 2.1: Azerbaycan'ın yumuşak güç endeksi.....	16
Tablo 5.1. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi.....	83
Tablo 5.2. Azerbaycan Dış Politikasında Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi: Örnek Ülkeler.....	85
Tablo 5.3. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile ABD ile İlişkiler.....	88
Tablo 5.4. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Rusya ile İlişkiler.....	90
Tablo 5.5 Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Kazakistan İlişkileri.....	91
Tablo 5.6. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Çin İlişkileri.....	93
Tablo5.7. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile İran İlişkileri.....	94
Tablo 5.8. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Ermenistan İlişkileri.....	95
Tablo 5.9. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile İsrail İlişkileri.....	97
Tablo 5.10. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Suudi Arabistan İlişkileri.....	98
Tablo 5.11. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Katar İlişkileri.....	100
Tablo 5.12. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile İngiltere İlişkileri.....	102
Tablo 5.13. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Almanya İlişkileri.....	103
Tablo 5.14. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Fransa İlişkileri.....	104
Tablo 6. Azerbaycan'ın yumuşak güç endeksi.....	124

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AB	Avrupa Birliği
AHC	Azerbaycan Halk Cephesi
AZTA	Azerbaycan Turizm ve Yatırım Ajansı
AzTV	Azerbaycan Milli Televizyonu
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu
BM	Birleşmiş Milletler
BTC	Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı
BTE	Bakü-Tiflis-Erzurum Doğal Gaz Boru Hattı
BTK	Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi
DIDK	Devlet Diaspora Çalışma Komitesi
İİT	İslam İşbirliği Teşkilatı
KGAÖ	Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü
NAM	Bağılantısızlar Hareketi
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
SOCAR	Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TCSC	Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi
TİKA	Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı
TürkPA	Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi
TÜRKSOY	Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

ÖZET

AZERBAYCAN'IN YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ POLİTİKALARI

SAQİ NEBİYEV

Düzce Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Doç. Dr. Gökmen KILIÇOĞLU

Eylül 2024, 200 sayfa

Yumuşak güç kavramını uluslararası ilişkiler alanına taşıyan Joseph Nye, akıllı güç olarak bu gücün sert güçle birlikte kullanılmasının devletlerarası ilişkilerde daha faydalı olacağını öne sürmüştür. Çelişkili gibi görünse de, gücün her iki unsuru da bir araya gelerek daha faydalı hale gelebilir. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yumuşak güç potansiyeli, sert güç kavramı gibi yapısal olarak tam olarak oluşmamıştır. Buna rağmen Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazandığı 1991 yılından bu yana veya İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra yumuşak güç endekslerine dahil edilmesi ve bu listede her geçen yıl ilerleme görülmesi devletin bu alanda yapısal yaklaşıma geçişi hızlandırdığını gösteriyor. Yumuşak güç unsuru birçok uluslararası endeks tarafından çeşitli alt kategoriler altında incelenmektedir. Bu kategoriler sırasıyla; işbirliğinin geliştirilmesi, eğitim, bilim, spor, kültür, turizm ve göçtür. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin mevcut yumuşak güç potansiyeli bu kategorilerde incelense de özellikle İkinci Karabağ Savaşı sonrasında ülkenin yumuşak gücünde bir sıçrama olduğu görülmektedir. Bu nedenle bu makalede Azerbaycan'ın yumuşak gücü ve potansiyeli kapsamlı bir şekilde araştırılacak, kalkınmanın öncelikli yönleri, zayıf noktaları analiz edilecek ve ilgili alanlarda kalkınmaya yönelik önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Azerbaycan, Yumuşak güç, dış politika

ABSTRACT

SOFT POWER AND PUBLIC DIPLOMACY POLICIES OF AZERBAIJAN

SAQİ NEBİYEV

Düzce University

Graduate School, Department of International relations

Master's Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Gökmen KILIÇOĞLU

September 2024, 200 pages

Joseph Nye, who brought the concept of soft power to the field of international relations, proposed that this power would be more useful in interstate relations as intelligent power, using it together with hard power. Although it may seem contradictory, both elements of power can become a tandem and become more useful. The potential of the soft power of the Republic of Azerbaijan has not been fully formed structurally like its concept of hard power. Despite this, the inclusion of Azerbaijan in the soft power indexes since independence in 1991, or after the Second Karabakh War, and the year-by-year progress in this list show that the state is accelerating the transition to a structural approach in this field. The element of soft power is examined by many international indices under several sub-categories. These categories are respectively: development of cooperation, education, science, sports, culture, tourism and migration. Although the existing soft power potential of the Republic of Azerbaijan is examined in these categories, it is seen that there is a leap in the country's soft power, especially after the Second Karabakh War. For this reason, in this article, the soft power and potential of Azerbaijan will be comprehensively investigated, the priority directions of development, weak points will be analyzed and proposals will be made for development in the relevant fields.

Keywords: *Azerbaijan, Soft power, foreign policy*

1. GİRİŞ

21. yüzyılın uluslararası ilişkilerinde güç kavramı, yalnızca askeri ve ekonomik gücün ötesine geçerek, devletlerin uluslararası arenada etkili olabilmesi için yumuşak güç ve kamu diplomasisi gibi unsurların da önemini artırmıştır. Yumuşak güç, bir ülkenin kültürel, politik ve ideolojik değerleri aracılığıyla diğer ülkeler üzerinde etkili olabilme yeteneğini ifade ederken, kamu diplomasisi bu değerlerin yabancı kamuoyuna aktarılması sürecini kapsamaktadır. Bu bağlamda, yumuşak güç ve kamu diplomasisi, devletlerin uluslararası imajlarını güçlendirme, dış politikalarını destekleme ve global etkilerini artırma araçları olarak öne çıkmaktadır.

Azerbaycan, stratejik konumu, zengin doğal kaynakları ve tarihi bağlarıyla, yumuşak güç ve kamu diplomasisi politikalarını etkin bir şekilde kullanma potansiyeline sahip bir ülkedir. Bağımsızlığını kazandığı 1991 yılından bu yana Azerbaycan, yumuşak güç unsurlarını geliştirmek ve dünya kamuoyuna olumlu bir imaj sunmak amacıyla çeşitli stratejiler ve politikalar uygulamıştır. Bu stratejiler, kültürel diplomasi, eğitim ve bilimsel işbirlikleri, diasporanın etkin kullanımı ve uluslararası organizasyonlarda aktif rol alma gibi çeşitli araçlarla desteklenmektedir.

Tezin ilk bölümünde, uluslararası ilişkilerde yumuşak güç ve kamu diplomasisi kavramları detaylı bir şekilde ele alınacak, bu kavramların devlet politikalarındaki önemi ve avantajları incelenecektir. İkinci bölümde, Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazandığı dönemden itibaren görev yapmış olan Cumhurbaşkanlarının yumuşak güç politikaları analiz edilecektir. Üçüncü bölümde, devlet politikalarını destekleyen kamu, vakıf ve çeşitli organizasyonların faaliyetleri değerlendirilecek ve bu organizasyonların Azerbaycan'ın yumuşak güç stratejilerine katkıları ele alınacaktır. Dördüncü bölümde ise Azerbaycan'ın dış politikası, yumuşak güç ve kamu diplomasisi perspektifinden

incelenecek; ABD, Rusya, İsrail ve diğer Asya, Orta Doğu ve Avrupa ülkeleri ile ilişkiler bağlamında analiz edilecektir. Ayrıca Karabağ meselesi ve Hocalı Katliamı gibi olayların yumuşak güç ve kamu diplomasisi bağlamındaki etkisi değerlendirilecek, Azerbaycan'ın Türk devletleriyle ilişkileri ve uluslararası iş birliği anlaşmaları ele alınacaktır. Beşinci bölümde Azerbaycan'ın diaspora politikası üzerinde durulacaktır. Son olarak, tezde elde edilen bulgular doğrultusunda sonuçlar ve öneriler sunulacaktır.

Bu çalışma, Azerbaycan'ın yumuşak güç ve kamu diplomasisi politikalarının tarihsel gelişimini, mevcut durumunu ve gelecekteki potansiyelini kapsamlı bir şekilde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, Azerbaycan'ın uluslararası arenadaki konumunu ve yumuşak güç stratejilerinin etkinliğini artırmak için öneriler sunulacaktır. Bu bağlamda, tezin, Azerbaycan'ın uluslararası ilişkilerdeki rolünü anlamak için değerli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

2. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ KAVRAMLARI

2.1. YUMUŞAK GÜÇ KAVRAMI

Uluslararası ilişkiler alanında güç kavramı Birinci Dünya Savaşı sonrasında ağırlıklı olarak realist teorisyenler tarafından kullanılmıştır. Ancak dünya savaşları dönemi yerini soğuk savaş ve yeni dünya düzeni, uluslararası terörle mücadele gibi kavramlara bırakmış ve gücün sadece devletin güvenliği ve bekası açısından değil, devletin bekası açısından açıklanmasına yol açmıştır. gerçekçi perspektifte olduğu gibi, aynı zamanda inşaat ve sosyal insanın daha yapıcı konumundan da söz etmektedir (Ari, 2021: 24). İlerleyen dönemlerde güç, sert konumunun yanı sıra yumuşak güç, akıllı güç gibi şekillerde de gelişmiştir. Örneğin gerçekçilikten ayıran temel özellik, kültürü, düşünceleri ve yapıları dikkate alarak zaten güç unsurunu yansıtmasıdır (Wendt, 1999: 96-97).

Yumuşak güç kavramı ilk kez 1980'lerde Joseph Nye tarafından "Liderliğin Zorunluluğu: Amerikan Gücünün Değişen Doğası" adlı eserinde Amerikan hegemonyasının, özellikle de uluslararası sistemdeki yumuşama döneminde hala devam ettiğini göstermek için kullanılmıştır (Nye, 1990). Yazar, eserlerinde güç kavramını 3 parçaya ayırmıştır: sert, yumuşak ve ekonomik, bazen de sadece sert ve yumuşak.

Bu tür sınıflandırmalarla birlikte uluslararası sistemin değişmesi, teorinin uygulanmasına gerçek bir temel hazırlamıştır.

Özellikle 1990'lı yıllardan sonra SSCB gibi ikinci kutbun yıkılmasıyla uluslararası sistemde ortaya çıkan yeni aktörler ve jeopolitik mücadeleler, bu bölgelerdeki büyük güçlerin yumuşak güç kullanmasına ve bu yeni aktörlere fırsat yaratmıştır. kendilerini

sisteme kabul edebilmeleri. İlk yıllarda bu fırsatlardan yararlanamayan ülkelerden biri olan Azerbaycan, son zamanlarda özellikle İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra bu güç unsurunu aktif olarak kullanmaya çalıştı.

Bu çalışmada gücün teorik kısmı analiz edilecek ve Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yumuşak güç unsurunun kullanımına ilişkin konular incelenecektir: bağımsızlıktan İkinci Karabağ Savaşı'na ve İkinci Karabağ Savaşı sonrası dönemde. mevcut sorunlara ve potansiyelin doğru kullanımına ilişkin önerilerde bulunulacaktır. Bu çalışmada hem uluslararası endekslerin yumuşak güç unsuruna ilişkin istatistiksel veriler hem de bu verilerde yer almayan ancak Azerbaycan'ın pratikte uyguladığı adımlar vurgulanacaktır. Yumuşak güç kavramı dilimize “Yumuşak Güç” (Xalq Gazeti, 2015) orijinalinin İngilizce versiyonunun doğrudan tercümesi sonucunda kazandırılmıştır. Yumuşak güç uluslararası ilişkiler alanında yeni bir terim olsa da kullanımı yeni değildir. İlk kullanımına ilişkin kesin bir bilgi bulunmamakla birlikte, bu güç unsurunun devletlerin kurulduğu dönemden itibaren siyasi konularda kullanıldığı sanılmaktadır (Demir, 2012: 99). Antik çağda ünlü Çinli düşünür Sun Tzu'nun "Savaş Sanatı" adlı eserinde "En iyi şey savaştan kazanmaktır" demesi aslında yumuşak gücün o dönemde de kullanıldığını göstermektedir (Watanabe ve McConnell, 2008: xvii). Daha sonra Orta Çağ'da bu güç unsuru diğer Avrupa devletleri arasında da kullanılmaya başlandı. 20. yüzyılın başlarında telekomünikasyon alanındaki yeni keşifler sayesinde hem geleneksel diplomasi değişime uğradı hem de yumuşak güç unsuru pratikte kullanılmaya başlandı. Soğuk Savaş döneminde bu güç unsurunun önemi Fransız filozof Regis Debray'in görüşleriyle açık bir şekilde anlatılmaktadır.

1970'li yılların sonunda yumuşak güç teorisi ortaya çıktığında bu gücü açıklayan Nye, "ABD'nin gücü düşünüldüğünde sadece askeri ve ekonomik güç olarak değil, aynı zamanda gücüyle de ölçülmelidir" demişti. (Nye, 2008: ix). Özellikle 11 Eylül 2001 olaylarından sonra yumuşak güç unsuru ön plana çıkmıştır. Yani ilk zamanlarda Amerika Birleşik Devletleri'nin dünya hegemonyasının devamı için ortaya çıkan bu kavram, diğer ülkeler tarafından da kullanılmış ve zamanla yayılmaya başlamıştır.

Yumuşak güç akademik alanda iki şekilde kullanılmaktadır. Bunlardan ilki yumuşak gücün yalnızca kültürel alanları kapsadığı dar anlamda, ikincisi ise askeri olmayan tüm güçlerin yumuşak güç olarak kullanıldığı geniş anlamdadır. Ancak terimin yaratıcısı Nye bu yaklaşımların her birine karşı çıkmakta ve yumuşak gücün bir teori değil pratik bir

araç olduğunu ifade etmektedir (Nye, 2005: 11). Ancak uluslararası ilişkiler alanında sosyal yapılandırmacı teorisyenler yazılarında bu güç unsurunu bilimsel olarak kullanırlar.

Dolayısıyla bir ülkenin yumuşak gücünü uluslararası sisteme yansıtabilmesi için şu dört unsura dikkat etmesi gerekmektedir:

- 1) Başkalarına çekici geliyorsa kültürü;
- 2) Ülke içinde ve dışında eş zamanlı olarak hareket edebildiği siyasi sistem;
- 3) Meşru ve ahlaki olarak görülen dış politika;
- 4) Gündemi oluşturup şekillendirebildikleri ölçüde sivil toplum kuruluşları veya şirketler (Keohane ve Nye, 1998: 86).

Bu nedenle sert güç için “baskı ve teşvik”, yumuşak güç için ise “ikna ve gündem belirleme” kavramlarının kullanılması daha doğru olacaktır.

Bağımsızlığını kazandıktan sonra topraklarının %20'sini işgal eden Azerbaycan, sert güç alanında gelişmiş ve yumuşak güç unsurunu bir süre daha geri planda tutmak zorunda kalmıştır. Nay'ın da vurguladığı gibi bu dönemde Azerbaycan'ın ya gündem yaratması ya da ilgi çekmesi gerekiyordu. Savaş zamanında gündem oluşturacak yeterli araca sahip olmayan devlet, bu açığı hidrokarbon rezervleriyle doldurmaya çalıştı. Bu cazibe sayesinde 1994 yılında ülke petrolünün Avrupa'ya taşınması için boru hattı taşımacılığının geliştirilmesinin önünü açan "Yüzyılın Anlaşması" anlaşması imzalandı. Sonraki dönemlerde devlet yeni çekim alanları yaratarak gündem oluşturma alanında çalışmalar yapmaya çalıştı. Yumuşak gücün alt kategorilerinin gelişimi: İşbirliği, eğitim, bilim, spor, kültür, turizm ve göçün gelişimi aynı anda ve aynı ölçüde gerçekleşmedi.

İşbirliğinin geliştirilmesi alanında Azerbaycan Cumhuriyeti, kurulduğu günden bu yana hem devletlerle hem de uluslararası kuruluşlarla ikili ve çok taraflı ilişkiler kurarak Karabağ'ın temel sorununu adil bir şekilde çözmeye çalışmış, aynı zamanda Karabağ'ın temel sorununu adil bir şekilde çözmeye çalışmıştır. bu dönem için tek çekim merkezi olan enerji ürünlerini dünya pazarına sunmaktadır. Özellikle 2000'li yıllara kadar komşu devletlerle, Karabağ savaşında etkili olan devletlerle (büyük güçler ve Ermeni lobisinin güçlü olduğu devletlerle), Müslüman, Sovyet sonrası devletlerle ilişkiler daha önemliyken, 2000'den itibaren diplomatik ilişkiler de önem kazandı. Asya devletleriyle kuruldu (AR MFA). Aynı zamanda bağımsızlığın kazanıldığı dönemden itibaren BM, İİT gibi kuruluşlara katılarak yeni dünya sistemindeki izolasyondan kurtulmuş ve ardından hakikatin sesini dünyaya daha kolay aktarmaya çalışmıştır. Azerbaycan'ın bu dönemdeki

en büyük başarısı şüphesiz BM'de "Dağlık Karabağ" ihtilafına ilişkin 4 kararın (822, 853, 874, 884) kabul edilmesi ve 2012 yılında BM Güvenlik Konseyi'ne daimi olmayan üyeliğidir. Uluslararası kuruluşlarla işbirliğinin yaygınlaşması, özellikle 21. yüzyılın ikinci on yılında daha da yüksek bir trendle devam etti. Böylelikle daha adil bir dünya sistemine katkıda bulunmak ve kendi potansiyelini doğru değerlendirebilmek amacıyla Azerbaycan, 2011 yılında BM'den sonra en büyük örgüt olan Bağlantısızlar Hareketi'ne (NAM) üye oldu.

Bu dönemde Azerbaycan yumuşak güç potansiyelini yalnızca diplomatik ilişkiler yoluyla geliştirmekle yetinmedi. Ekonomik iş birliğini artırarak SOCAR gibi bir yumuşak güç aracına kavuştu. Bu da devletin ilk cazibesi olan hidrokarbon kaynaklarının taşınmasına yönelik yeni ulaşım yollarının inşasının temelini attı. Lojistik açıdan önemli olan bu yollar Azerbaycan için ikinci bir cazip fırsat yarattı. Bu dönemde Bakü-Tiflis-Ceyhan, Bakü-Supsa, TAP, TANAP gibi uluslararası lojistik projelerinin hayata geçirilmesi tesadüf değildir.

Azerbaycan, eğitim ve bilim alanında, SSCB'nin ilk dönemlerinde bıraktığı çok yüksek okuma ve yazma mirasını sürdürmeye çalıştı (Oxu.az: 2013). Latin grafik yazı sistemine tam geçişin ardından ülkede eğitim düzeyinde ulusal yaklaşım daha da gelişti. İnsani Gelişme Endeksi (İGE) istatistikleri de Azerbaycan'ın 1996'dan bu yana eğitim ve yaşam koşulları açısından sürekli geliştiğini gösteriyor.

Spor alanında Azerbaycan ağırlıklı olarak uluslararası yarışmalara katılmakta, Güreş, Judo, Voleybol, Boks gibi alanlarda yer almaktadır. Bu yarışmaların en prestijlisi, ülkenin çeşitli gelişmişlik göstergelerine sahip olduğu Olimpiyatlardır. Özellikle Avrupa Oyunları, İslami Dayanışma Oyunları, FIFA ve Formula 1 müsabakalarının Bakü'de yapılması Azerbaycan'ın spor alanında gündem yaratan bir ülke olarak kendini kanıtladığının göstergesidir (AZERTAC: 2017).

Azerbaycan, içinde bulunduğumuz dönemde kültür alanında ağırlıklı olarak müziği ve mutfağıyla ön plana çıkmıştır. Azerbaycan'ın UNESCO Milli Komisyonu da bu alanda aktif çalışmalar yürütmektedir. Mesela dolma ve diğer yemeklerin UNESCO listesine alınması, muğamın dünya çapında tanıtılması önemli adımlardır. Özellikle kültürel alanda Haydar Aliyev Vakfı'nın dünya kültürüne katkı sağlamak amacıyla yabancı ülkelerdeki imar ve restorasyon çalışmaları, milli kültürün tanıtılmasında çok değerli bir

role sahiptir. Bunlara ek olarak Sırbistan ve Çin gibi ülkelerde de Azerbaycan dil merkezlerinin faaliyet göstermesi yumuşak gücün cazibe yaratma işlevinin artmasına neden olmaktadır (Trend Haber Ajansı, 2017).

Turizm ve göç alanları birbirine zıt alanlardır ve yumuşak güç unsuru olarak hem Azerbaycan'a gelenlerin hem de ülkeden ayrılanların etkisine dikkat edilmektedir. İkinci Karabağ Savaşı'nın patlak vermesinden sonra Azerbaycan'ın yumuşak güç potansiyelinde değişiklikler oldu. Azerbaycan ilk yıllarda çekici taraflarını bulması ve bu sayede yumuşak gücünü kullanmasına karşın, artık gündemi yaratma ve değiştirme gücünü göreceli olarak kullanmaya çalışmaktadır. Örnek olarak savaş sırasında Ermenistan halkının Azerbaycan medyasındaki haberleri okuyarak daha çok güvendiği gösterilebilir. Bu alanda CBC Sport kanalının Ermenice özel haber yayını gösterilebilmektedir (CBC.az: 2016). Bunun dışında Türkiye Cumhuriyeti'nde SOCAR'ın işlettiği Haber Global TV kanalı (Haberglobal.com.tr) bulunmaktadır. Bu kanallardan ilki gündem oluşturmaya, diğeri ise gündemi şekillendirmeye yöneliktir.

İkinci Karabağ Savaşı öncesinde ve sonrasında uluslararası endekslerin yumuşak güç alanındaki araştırmaları hızlandırması ve Azerbaycan'ın da bu endekslere dahil edilmesi, yumuşak gücün diğer unsurlarının karşılaştırılması için fırsatlar yarattı. Bu, bu alandaki birçok ülkenin yumuşak gücünü ölçen Küresel Yumuşak Güç Endeksi'dir. Azerbaycan'ın 2021 yılından bu yana bu istatistiklere dahil olması, son 3 yılın göstergelerini analiz etmemize olanak sağlıyor.

Tablo 1. Azerbaycan'ın yumuşak güç endeksi

	2021 (puan/not)	2022(puan/not)	2023(puan/not)
Küresel Yumuşak Güç Endeksi	31.0/72	31.3/77	39.1/57
Tanıtma	3.1/93	3.7/94	3.7/95
İtibar	5.1/83	5.3/77	5.4/96
Darbe	2.9/84	3.0/67	4.1/30
İşletme ve Ticaret	2.3/70	2.5/94	4.0/70
Yönetmek	1.5/96	1.8/96	3.3/57
Uluslararası ilişkiler	1.9/68	2.2/85	3.9/48
Kültür ve Miras	2.1/82	1.9/100	3.4/80
Medya ve İletişim	1.9/71	2.3/72	3.3/68
Eğitim ve Bilim	2.3/34	2.6/43	3.0/38
Nüfus ve Değerler	2.5/69	2.3/96	3.6/88
Kovid-19'un Etkileri	4.0/24	4.3/39	
Sürdürülebilir gelecek			4.0/78
Doğrudan Etki	-2.3%/97	7.0%/108	10.1%/100

Tablodan da görülebileceği gibi Azerbaycan'ın Küresel Yumuşak Güç Endeksi 20 puana kadar yükseldi. Tanınırlık ve itibar bölümündeki mevcut puan artsa da endekse yeni eklenen ülke sayısının fazla olması nedeniyle herhangi bir ilerleme sağlanamadı. Etki ve doğrudan etki kriterlerinde de farklılıklar bulunmaktadır. Dolaylı etki önemli ölçüde 30. seviyeye kadar iyileşse de, doğrudan etkide hafif bir gecikme var. Yönetim alanında reformların artması, uluslararası ilişkilerde yeni devletlerle diplomatik ilişkilerin kurulması bu göstergiyi artırmıştır. Örnek olarak SOCAR'ın Balkan ülkelerinde ofisinin açılması ve enerji ulaşım imkanlarının artırılması, Kuzey Irak Kürt Özerk Bölgesi ile siyasi ilişkilerin kurulması ve Bağlantısızlar Hareketi'nin 2019-2023 dönem başkanlığına getirilmesi verilebilir. Yine eğitim ve bilim düzeyi yükselmiş, sürdürülebilir gelecek diye yeni bir kategori eklenmiştir. Bu dönemde Azerbaycan yumuşak gücünü ağırlıklı olarak gündem yaratmak amacıyla kullandı. Bunun en büyük örneği, devlet başkanının BM Güvenlik üyeliğine İslam dünyasından (İKT'den) 1, sömürgecilik sonrası dünyadan (Bağlantısızlar Hareketi'nden) 1 daimi üye seçilmesi yönündeki teklifidir. Yeni dünya sisteminde adaleti tesis etmek amacıyla rotasyonla konsey (Trend Haber Ajansı: 2023). Azerbaycan'ın yumuşak güç potansiyeli yukarıda iki ana dönemde incelenmiş olup, ilk dönemde bu gücün çekim unsurunun, ikinci dönemde ise gündem yaratma unsurunun ön plana çıktığı görülmüştür. İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra yumuşak güç unsurlarının sert güçle birlikte kullanıldığında daha etkili sonuçlar verdiği görülmektedir. Ancak yumuşak gücün potansiyelinin tam olarak değerlendirilebilmesi için bazı önerilerde bulunmak gerekiyor:

- 1) Azerbaycan Kültür merkezlerinin ve Yabancı ülkelere Dil merkezlerinin ayrı düzenlenmesi (örneğin Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye ve Konfüçyüs Merkezleri, Çin);
- 2) Yabancı ülkelere medya alanında daha da ilerlemek;
- 3) Yabancı ülkelere yayınevi sahibi olmak;
- 4) Yabancı ülkelere öğrencileri burs ve hibeler vererek ülkeye çekmek (örneğin Türkiye Bursları, Visegard, DAAD);
- 5) Yabancı ülkelere yönelik yardım programlarının sistemleştirilmesi (örneğin USAID, TİKA).

2.2. KAMU DİPLOMASİSİ KAVRAMI

Halk diplomasisi, bir ülkenin kendi siyasi ve ideolojik emelleri doğrultusunda vatandaşları ve aydınları aracılığıyla karşı ülkenin toplumunu etkileme aşamasıdır. Gifford Malone'a göre devletlerin kendi toplumlarını ve politikalarını tanıtabilmeleri için karşı ülkenin kültürünü, tarihini, psikolojisini ve dilini bilmek gerekir. "Kamu diplomasisi" kavramı ilk kez 1965 yılında Taft Üniversitesi "Fletcher Hukuk ve Diplomasi Okulu" dekanı Edmund Gullion tarafından kullanıldı.

Aslında "halk diplomasisi" kavramı, küresel diplomasinin dışında kalan uluslararası ilişkiler kriterlerini de içermektedir. Halk diplomasisi aslında 17. yüzyılda kullanıldı. Daha sonraki dönemlerde de, özellikle I. ve II. Dünya Savaşları sırasında uygulanmıştır. ABD Soğuk Savaş döneminde kamu diplomasisini yaygın olarak kullanmaya başladı. Bu anlamda Amerikan müziği, filmleri ve SSCB'ye karşı kullanılan diğer kültürel araçlar önemli rol oynadı. 1953 yılında ABD Başkanı Eisenhower'ın girişimiyle "USIA" kurulmuş ve Soğuk Savaş'ın sonuna kadar Amerikan kamu diplomasisinin koordinasyon merkezi olmuştur.

Modern zamanlarda Fransız "Alliance Française" (130 ülkede), Alman Goethe Enstitüsü (120 ülkede) ve İngiliz "British Council" gibi dil merkezleri kamu diplomasisinin önde gelen yapıları arasındadır. Genel olarak kamu diplomasisi bir dış politika aracı olarak sunulmaktadır. Joseph Nye'ye göre Fransa, Prusya Savaşı'nda mağlup olduktan sonra 1883 yılında savaşta kaybettiği imajını yeniden sağlamak için "Alliance Française" grubunu kurdu. Bu grup sayesinde dilini, edebiyatını ve kültürünü yurt dışında tanıtmış ve kamu diplomasisini yapılandırmayı başarmıştır. (Fels, 2012)

Kamu diplomasisinde 5 temel nokta öne çıkıyor:

- Hedef kitleyi iyi dinleme ve anlama
- Pozisyonu ve gereklilikleri savunmak için makul argümanlar hazırlayın
- Kültür ihracatı
- Yayıncılık ve kitle iletişim araçları
- Karşılıklı eylem, ikili bir sürecin başlatılması.

Bu platformu incelerseniz, doğrudan çatışmanın çözümüne odaklandığını maddelerden açıkça görüyoruz. Ancak öte yandan Ermeni çevrelerinde ve STK'larda buna henüz

yeterli bir yanıt verilmiş değil. Her türlü barış girişimi övgüye değerdir. Bildirgenin maddelerinde önemli gerçekler yansıtılmaktadır. Eğer işgalci ülke bu jeste olumlu yaklaşır ve belli tavizlere hazır olduğunu gösterirse verimli bir sonuçtan söz edebiliriz. Ancak yıkıcı davranış her durumda olumlu bir şey vaat etmez.

Öncelikle "diplomasi" kelimesinin ne anlama geldiğini bilmeniz gerekiyor. Diplomasi, Yunanca "üzerinde yazı bulunan çift tahta parçası" anlamına gelen "diploma" kelimesinden türetilmiş olup, müzakereci tarafa güven sembolü olarak sunulmak üzere tasarlanmıştır. Bu tahtayı yerleştiren kişi, müzakerelerin resmi tarafı olarak tanınır. Diplomasi kelimesi modern zamanlarda çok anlamlı bir kelime olarak kullanılmakta ve buradan diplomasinin türleri ve biçimleri ortaya çıkmaktadır.

Modern çağda diplomasi, devletin dış politikası, müzakereler, müzakerelerin yürütülme usulü, Dışişleri Bakanlığı'nın diğer ülkelerdeki kurumları, uluslararası müzakerelerde avantaj sağlama yeteneği, esneklik veya kabalık vb. anlamına gelir. Bütün bu anlamların tek ortak gerçeği diplomasinin uluslararası ilişkilerle ilgili olmasıdır.

Diplomasi türleri arasında aldatma, provokasyon, güç gösterisi, ekonomik yöntem kullanımı vb. yer alır. da dahildir. Aslında diplomatın daha önce belirlediği hedeflere ulaşmaya hizmet ediyor. Hatta bir dönem Amerika Birleşik Devletleri Başkanı olan W. G. Taft bile dolar diplomasisinde doların kurşun rolü oynaması gerektiğini söylemişti. (Ferreira-Pereira, and Pinto, 2021 98).

Diplomasi türlerinden biri kitle diplomasisidir. Burada uzun vadeli işbirliği, yurtdışındaki kamuoyunu inceleyerek, yabancı izleyiciyi doğru anlayış için bilgilendirerek dış politika hedeflerine ulaşmaktan ibarettir.

Diplomasi türü olarak kamu diplomasisi; geniş anlamda tarihsel sürekli iletişimle halklar arasındaki karşılıklı anlayışı ve kültürel zenginleşmeyi ifade eder. Modern zamanlarda çatışmaların demokratik çözümünde kamu diplomasisi çok önemlidir.

Diplomasi en genel şekliyle resmi ve gayri resmi olmak üzere iki şekilde karşımıza çıkar ve resmi olmayan şekli kamu ve kitle diplomasisi tarafından gerçekleştirilir.

Modern zamanlarda resmi diplomasinin etkinliğini artırmak veya buna zemin oluşturmak veya arabuluculuk gibi özel amaçlar da dahil olmak üzere amacı ile ilgisi olmayan hedefleri gerçekleştirmek amacıyla gayri resmi diplomasi yaygın olarak kullanılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri deneyiminde, kamu kurumlarının yetenekleri de dahil olmak

üzere eski devlet adamlarının kamu diplomasisinde yaygın olarak kullanıldığı görülmektedir. MDI, BRI vb. kamu kuruluşları ve Carter, Reagan, Bush, Clinton'un uluslararası ilişkilere aktif katılımları ve başkanlık dönemlerinin bitiminden sonra sorunların çözümünde ciddi başarılar elde etmeleri ABD'nin kamu diplomasisinin tezahürleridir. (Gallarotti, 2022 71)

Diplomasinin aynı zamanda bir bilim olduğu da unutulmamalıdır. Bu anlamda diplomasi yapan kişinin çözmek istediği sorunu ve devletini, halkını ve onların ulusal çıkarlarını, gelenek ve göreneklerini, kültürünü, diplomatik kültürü, diplomasi tarihini, diplomatik görgü kurallarını vb. bilmesi gerekir. bilmelisin. Diplomasinin amacı devleti ve vatandaşları birlikte korumaktır.

Sosyal ağlar, modern zamanlarda kamu diplomasisinin en yaygın biçimlerinden biridir. Twitter vb. Sosyal ağlar iki taraf arasındaki iletişimi sağlar. Birçok ülkede sosyal ağlar bu faktörden dolayı kontrol ediliyor ve hatta kapatılıyor. Bu nedenle kamu diplomasisi ile uğraşan kişilerin bu tür iletişimlerde dikkatli olmaları ve bir bütün olarak kamu diplomasisi için gerekli olan tüm kurallara uymaları gerekmektedir.

Kamu diplomasisini gerekli kılan ve ona öncelik veren unsur, resmi diplomasinin "güven açığı"dır. Resmi diplomatların karşı tarafta güven ve itimat kazanma ve karşı tarafta etkili müzakere yürütme şansı çok azdır. Çünkü resmi diplomatlar, devletlerinin önlerine koyduğu somut hedeflere, önceden ve en önemlisi, belirli talimatlara dayanarak, dar bir çerçeve içerisinde ulaşmaya çalışırlar. Bazen bu hedefler karşı tarafın çıkarlarını karşılamayabilir. Bu diplomatik çabayı etkisiz hale getiriyor. (Gallarotti, G. M.,2011 71) Ancak kamu diplomasisinin katılımcı aktörleri bu kısıtlamalardan uzaktır. Belirli değil, belirsiz, en genel hedeflere hizmet ederler, faaliyetleri herhangi bir kuruma dayanmamakla birlikte (ülkeye ahlaki ve sadakat dışında) ve kural olarak her iki tarafın ortak çıkarlarını sağlamaya çalışırlar. Bu durum kamu diplomasisinin önemini ve rolünü arttırmaktadır. Her iki tarafın katılımını kolaylaştırır. Öte yandan kamu diplomasisine katılanların sayısı ve kimliği çeşitli ve sınırsızdır.

Kamu diplomasisini destekleyen bir diğer faktör ise uluslararası kuruluşların ilgili yerel kuruluşlarından yararlanma kolaylığıdır. Dolayısıyla, muhatabın her iki tarafında da aynı uluslararası örgütün üyesi olan kişiler aynı değerleri paylaştığından ve küresel hedeflere

hizmet ettiğinden, çatışma durumlarında onların süreçlere katılımlarını resmi diplomasiden farklı olarak sağlamak kolay ve verimlidir.

Kısa analizimizden de anlaşılacağı üzere kamu diplomasisinin aktörleri, muhalefet temsilcilerinin de aralarında bulunduğu sivil toplumdan örgütlenmektedir. Sorun, muhalif güçlerin kamu diplomasisine katılırken muhalif konumlarını sürdürmelerinden kaynaklanıyor. Böylelikle karşı tarafa ülke hakkında muhalefet konumundan verilen bilgiler, ülke nüfusunun ruh halini, ülkenin sorunlarını, zayıf yönlerini incelemeye ve muhalifin resmi politikalarında buna göre ayarlamalar yapmaya neden olur.

Bu nedenle kamu diplomasisine katılanların ülkelerinin iç sorunlarını gündeme getirmemeleri gerekir.

Öte yandan uluslararası hibelerle yürütülen kamu diplomasisinde merkezi örgütün kendine özgü çıkarları da önemlidir. Bu tür örgütlerin taraflardan birine sempati duyması çok ciddi tehlikeler yaratabiliyor.

Dış yardımın kamu diplomasisi amacıyla kötüye kullanılması, kamu diplomasisinden vatana ihanete geçiş için de uygun bir zemin oluşturur. Bunu dikkate alarak birçok ülke, örneğin Amerika Birleşik Devletleri, 1938'den beri ülkede yabancı ülkelere lobi faaliyeti sağlayan kuruluşlara ilişkin bir yasa çıkarmıştır.

2011 yılında İsrail daha da ileri giderek ülkedeki STK'lara dışarıdan fon sağlanmasını yasaklayan bir yasa çıkardı. Bu yasanın daha sonra BM'nin baskısıyla insan haklarına aykırı olduğu gerekçesiyle dondurulduğu doğrudur.

Bugün Ermenistan ile Azerbaycan arasında uzun yıllara dayanan tehlikeli bir çatışma var. Resmi diplomasi kuşkusuz sorunu çözmede başarısız oldu. Minsk Grubunun arabuluculuğuyla, başkanlar, dışişleri bakanları, milletvekilleri vb. Herkesin kabul ettiği gibi toplantıları resmi niteliktedir. Bu nedenle kamu diplomasisi önem kazandı.

Kamu diplomasisinin ihanete dönüşmemesi için öncelikle böyle bir rol üstlenenlerin karşı tarafa ülkelerinde olup bitenler hakkında geniş bilgi vermemesi, muhalif kimliğini unutmaması ve en önemlisi harekete geçmesi gerekmektedir. Devletin resmi diplomatik kaynaklarıyla yakın ilişki içindedir. Her toplantının ardından resmi çevrelere ve kamuoyuna bir rapor sunulması gerekiyor. Dolayısıyla kamu diplomasisi, resmi diplomasiinin etkinliğine hizmet etmesi gerektiğinden bağlantılı bir şekilde

uygulanmalıdır. Kamu diplomasisi temsilcileri, faaliyetlerinde açıklık ve şeffaflığı sağlamalı ve mümkün olduğunca kamunun kontrolü altında faaliyet göstermelidir. Adından da anlaşılacağı gibi kamu diplomasisi halkın diplomasisidir. Devlet sırlarına ve stratejik bilgilere erişimi olan kişilerin kamu diplomasisine katılımı kabul edilemez.

2.3. YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİN DEVLET POLİTİKALARINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ

Tarihin farklı dönemlerinde bireysel milletler ve devletler, olağanüstü güçleri nedeniyle dünyaya egemen olmuşlardır. Bir zamanlar Romalılar, Sasaniler, Müslüman Araplar ve Türkler bu gücün bayrağını omuzlarında taşıyorlardı. 19. ve 20. yüzyıldan itibaren dünyayı yöneten güç Batı'nın eline geçti.

Siyasi sözlükte güç, herhangi bir amacın gerçekleştirilmesi için başkalarının eylemlerini etkileme yeteneği anlamına gelir. Bir devletin başka bir devleti askeri ve ekonomik yollarla etkileme yeteneğine geleneksel güç, yani "sert güç" denir. Ancak başkalarının eylemlerini zor kullanmadan etkilemenin yöntemleri vardır. İstediginizi elde etmenin bu yoluna "gücün ikinci yüzü" denir. Dolayısıyla askeri güç veya ekonomik ambargo uygulayarak başkalarını pozisyon değiştirmeye zorlamak yerine, dünya siyasetinde sempati yaratıp hem sıradan vatandaşları hem de politikacıları kendi tarafına çekmek daha uygun ve uzun vadeli bir siyasi yaklaşımdır.

Bu anlamda çağımızda siyasi arenada "yumuşak güç" kavramı adından söz ettirmeye başlamıştır. Aslında "yumuşak güç" kavramı, dünya siyasetinde bir terim olarak yerini bulmadan ve devletlerarası ilişkilerde bir araç olarak kullanılmadan önce de vardı. Bu güç yapısı her zaman evlilik, eğitim, kültürel bağlantılar yoluyla kullanılmıştır.

Her ne kadar Orta Çağ'da "yumuşak güç" kavramı bir terim olarak kullanılmasa da o dönemin devletleri bu diplomatik yöntemi ustalıkla kullanmışlardır. Mesela ordudan önce İslam fetihlerinin temelleri sıradan vatandaşlar, tüccarlar, bilim adamları ve dervişler tarafından atılmıştı. Müslüman askerler Uzakdoğu'ya gitmeden önce, yukarıda sayılan vasıtalarla bölgedeki bazı halklar arasında İslam ahlakı ve düşünce tarzı yerleşmişti. Müslüman ordusu bu bölgeye geldiğinde bölge halkı yeni siyasi düşünce ve yönetim sistemini kabul etmekte pek zorluk yaşamadı. (Gardels, 2005)

Uzak geçmişten modern döneme söylenenleri Azerbaycan gerçeklerine aktaracak olursak, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin 1991 yılında egemenliğine kavuştuktan sonra "yumuşak güç" faktörünü yaygın olarak kullanmaya başladığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Ülkenin ekonomik potansiyelini modernize eden ve sürekli artıran devlet, Ermenistan ile savaş halinde olduğu için, düşmana layık bir karşılık verebilmek için ülkenin askeri gücünü sürekli güçlendirmektedir. Dünyanın yeni siyasi, ekonomik ve kültürel haritasında kendine layık bir yer edinen ve onu daha da güçlendiren bağımsız Azerbaycan, devlet siyasetinde "yumuşak güç" politikasının tüm olanaklarını yaygın olarak kullanıyor.

Haydar Aliyev'in 1993 yılında iktidara dönmesinin ardından, onun yoğun çabaları sonucunda ülkenin ana yapıları yeniden inşa edildi, ülkenin stratejik çıkarlarını yansıtan olgun bir dış politika rotası oluşturuldu ve bu doğrultuda ciddi faaliyetler başlatıldı. Yeni kurulan devleti dünyaya tanıtıyoruz.

Haydar Aliyev öncelikle yeni kurulan ülkeyi dünyaya tanıtmayı amaçlayan geniş çaplı siyasi toplantılar düzenledi. Azerbaycan'ın zengin enerji kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmasıyla ülke ekonomisinin kısa sürede toparlanması sağlandı. Bu temelde Azerbaycan dünya arenasında yeni bir devlet olarak tanınma yolunda da ustaca adımlar atmıştır. Yetenekli bir devlet başkanı olarak "yumuşak güç" örneklerini ustalıkla kullanan, dünya çapında bir siyasetçi olan Haydar Aliyev, ülkesini dünyaya tanıtmış, Azerbaycan'ı dünyanın önde gelen ülkeleri ile eşit hale getirmiştir. (Турапина Н.А., Cepreeva A.Ю., 2015)

Klasik siyasi düşüncenin sınırlarını aşan Haydar Aliyev, "yumuşak güç"ün tüm diplomatik yöntemlerini ustalıkla kullanmış ve kendisinden sonra bu yönde büyük bir siyasi yol açmıştır.

Haydar Aliyev'in bu yolunu başarıyla sürdüren Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Azerbaycan'ın devletliğini yeni bir aşamaya taşıdı. Kendisinden emin bir şekilde vurguluyor ki: "Bölgenin lider devleti haline geldik. Bu zaten bir gerçektir. Gerçek herkes tarafından kabul ediliyor. Kararlarımız ve eylemlerimiz tüm bölgeyi etkiliyor. Azerbaycan'ın daha da güçlü bir devlet olmasını da istiyoruz. Yeteneklerimiz artsın, siyasi ağırlığımız artsın, uluslararası alanda istediğimizi elde edelim, ana topraklarımızı işgalcilerden kurtaralım, Azerbaycan halkının normal ve güzel yaşamını sağlayalım. Bunun için Azerbaycan'ın güçlenmesi gerekiyor. Bu süreç zaten yaşanıyor."

Devlet başkanının ortaya koyduğu "Artık hedefimiz gelişmiş ülke olmaktır" düşüncesi aslında Azerbaycan'ın uzun vadeli kalkınma stratejisidir ve tüm organizasyonel tedbirler bu stratejinin hayata geçirilmesine yöneliktir. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in liderliğinde yürütülen dengeleme politikası sonucunda giderek artan ekonomik potansiyel, Azerbaycan'ın hem bölgesel hem de uluslararası dünyada ulusal çıkarlarını ve köklü çıkarlarını korumasına olanak tanıyor.

"Yumuşak güç" politikasını ustaca kullanan İlham Aliyev, bu doğrultuda halkımızın tarihi, milli ve kültürel hazinelerini dünya, Avrupa ve İslam dünyası ölçeğinde ve diğer üst düzey siyasi, ekonomik ve kültürel zenginliklerine daha da zenginleştirdi. Azerbaycan'da sürekli olarak düzenlenen etkinlikler devletin uluslararası dünyada tanıtımına katkı sağlamakta, imajının iyileştirilmesinde etkin rol oynamaktadır. Azerbaycan kültür ve sporunun yabancı arenalarda temsil edilmesinin yanı sıra, Azerbaycan'da bu tür uluslararası etkinliklere de ev sahipliği yapılmaya başlandı.

"Yumuşak güç" unsurlarından biri olan Azerbaycan'ın zengin kültürünün dünya kamuoyunun dikkatine sunulması için büyük çaba sarf ediliyor. Milli ve kültürel mirasımızın tanıtılması doğrultusunda Haydar Aliyev Vakfı'nın, özellikle bu kurumun başkanı, Azerbaycan'ın First Lady'si, Milli Meclis milletvekili Mehriban Aliyeva'nın hizmetlerine özellikle değinmek gerekir. Birçok uluslararası muğam festivalinin organizatörü olan Azerbaycan, manevi zenginliğimiz olan muğam sanatını bir kez daha dünyaya tanıttı. (Vəliyeva vd 2018 38)

Kültürümüzün tanıtılması yönünde atılan bir diğer önemli adım da şüphesiz Azerbaycan'ın 2012 yılında Eurovision müzik yarışmasına ev sahipliği yapmasıdır. "Eurovision" sadece bir müzik yarışması değildi. Bu araçla milli ve manevi değerlerimizin doğrudan dünya halklarının dikkatine sunulması açısından hiçbir siyasi faaliyetin ulaşamayacağı yüksek bir sonuç elde edildi.

Azerbaycan'ın son yıllarda dünya çapında kültürlerarası ve dinler arası diyalog konusuyla yakından ilgilenmiş, hatta dünya toplumuna bu yönde model olabilecek bir örnek sunmuştur. Zaten hoşgörünün ideolojik merkezi olarak bilinen Azerbaycan'da dünyanın büyük dini şahsiyetleri de sıklıkla bir araya gelerek, dinler diyalogu çerçevesinde etkili çalışmalar yürütme fırsatını değerlendiriyor. Azerbaycan'ın dünyanın diğer ülkelerine örnek teşkil ettiğine her defasında şahit oluyorlar.

Çok kültürlü bir kültüre sahip olan Azerbaycan, son yıllarda farklı etnik köken ve dinlerden insanların, birbirlerinin inanç ve değerlerine saygı duyarak, barış içinde bir arada yaşayabileceğinin en güzel örneğini başarılı devlet politikası düzeyinde ortaya koymuştur. Bu etno-kültürel gelenek ve seçilmiş örnekleri Azerbaycan'ın tarihi geçmişinden kaynaklanmaktadır.

İnsana en mükemmel yaratık olarak değer veren, dini ve inancı ne olursa olsun herkesi Allah'ın kulu gibi gören büyük düşünür Sufi Seyyed Yahya Şirvani'nin insanlık mirası, Orta Çağ'da dünyanın dört bir yanına yayılmış, Azerbaycan bu değerlerin köklü ve sürdürülebilir niteliğinin açık bir örneğidir.

İnsani değerlerin bekçisi olan UNESCO, Azerbaycan'ın bu büyük düşünürünün ölümünün 550. yıldönümü münasebetiyle 2013 yılını "Seyid Yahya Şirvani Yılı" ilan etti. Bu mirasın dünyanın her yerindeki araştırmacıları, ülkenin küresel ölçekte hoşgörünün beşiği olduğunu doğrulamış ve bu gerçeğin iyi niyetli habercileri olmuşlardır.

Bakü-2015 Avrupa Oyunlarının ilk olarak Azerbaycan'da düzenlenmiş olması, Azerbaycan'ın "yumuşak güç" faktörlerine ne kadar önem verdiğini gösteren bir göstergedir. 12-28 Haziran tarihleri arasında ilk Avrupa Oyunlarına ev sahipliği yapan Azerbaycan, bu organizasyona üst düzey bir hazırlık yaparak 6.000'den fazla sporcu ve 10.000'den fazla yabancı konuğu ağırladı. Pan-Avrupa yarışmasının hazırlıklarını kısa sürede tamamlayarak dünya çapında tanınmak adına geniş çaplı, uzun vadeli, birçok sonuç getirecek bir faaliyete başladı. İşgal altındaki Ermenistan'ın sporcularını müsabakalara davet etmek ve onlara normal davranmak, devletin "yumuşak güç" politikasının başarılı bileşenlerinden biridir.

Yarışmalarda olağanüstü sonuçlar gösteren sporcularımızın başarıları, antik Roma gladyatörlerinin ve Osmanlı İmparatorluğu'nun kundakçılarının cesaretleriyle kıyaslanabilir.

Bütün bu anlattıklarımız, Azerbaycan'ın dünya siyasi sistemine son derece entegre olduğunu bir kez daha teyit etmekte, Azerbaycan'ın siyasetin bir kolu olan "yumuşak güç" faktörünü ustalıkla kullandığını göstermektedir. Halkın kültürel zenginliği "yumuşak güç" haline gelmiş ve milli devletin dünyadaki prestijini ve ağırlığını artırmaya hizmet etmektedir.

2.4. YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DIPLOMASISINE YÖNELİK AVANTAJLAR VE ENGELLER

Başkalarını zorlama veya kuvvet yerine cezbetme ve ikna yoluyla etkileme yeteneği olan yumuşak güç, genellikle ulusal çıkarları ve değerleri geliştirmek için yabancı halklarla etkileşim kurma uygulaması olan kamu diplomasisi için önemli bir varlık olarak görülüyor. Ancak yumuşak güce çok fazla güvenmek, kamu diplomatlarının bilmesi ve ele alması gereken bazı riskleri ve sınırlamaları da beraberinde getirebilir. Bu tezde, bu zorluklardan bazılarını ve bunların kamu diplomasisi çabalarının etkinliğini ve güvenilirliğini nasıl etkileyebileceğini inceleyeceğiz.

Yumuşak güce çok fazla güvenmenin temel zorluklarından biri, çekiciliğin tek başına istenen sonuçları elde etmek veya çatışan çıkarların üstesinden gelmek için yeterli olmayabileceğidir. Yumuşak güç bir ülkenin politikalarının, kültürünün ve değerlerinin çekiciliğini ve meşruiyetini artırabilirken, diğerlerinin bunları takip edeceğini veya onlarla aynı fikirde olacağını garanti edemez. Üstelik çekim öznel, değişken ve bağlama ve izleyiciye bağlı olabilir. Bir grup insanı cezbeden bir şey diğerini itebilir, rahatsız edebilir ya da zaman içinde geçerliliğini veya etkisini kaybedebilir. Bu nedenle kamu diplomatlarının yabancı kamuoyunun çeşitliliğine ve dinamiklerine, onların algılarına, tercihlerine ve beklentilerine duyarlı olmaları gerekmektedir.

Yumuşak güce çok fazla güvenmenin bir diğer zorluğu da, bir ülkenin sözleri ve eylemleri arasındaki ya da iç ve dış politikaları arasındaki tutarsızlık veya çelişki nedeniyle yumuşak güce zarar verebilmesidir. Eğer bir ülke demokrasiyi, insan haklarını veya barışı desteklediğini iddia ediyor ancak bu değerleri yurt içinde veya yurt dışında koruyamıyorsa, yumuşak güç aktörü olarak itibarını ve güvenilirliğini kaybedebilir. Benzer şekilde, bir ülke yumuşak gücü gizli gündemleri veya çıkarlarını sürdürmek için bir kılıf veya araç olarak kullanırsa ikiyüzlülük, manipülasyon veya propaganda suçlamalarıyla karşı karşıya kalabilir. Bu nedenle, kamu diplomatlarının yumuşak güç mesajlarının ve girişimlerinin ülkelerinin politika ve eylemleriyle uyumlu ve uyumlu olmasını ve amaçları ve hedefleri konusunda şeffaf ve hesap verebilir olmalarını sağlamaları gerekmektedir.

Yumuşak güce çok fazla güvenmenin üçüncü zorluğu, farklı veya karşıt yumuşak güç kaynaklarına veya stratejilerine sahip diğer aktörlerin rekabeti veya direnciyle

karşılaşılabilir. Küreselleşmiş ve birbirine bağlı bir dünyada, kamu diplomasisi tek yönlü veya sıfır toplamı bir oyun değil, birden fazla paydaş arasında karmaşık ve dinamik bir etkileşim ve etki sürecidir. (Demir, 13.10. 2012: 67)

Bir ülkenin yumuşak gücüne diğer ülkelerin, bölgesel veya uluslararası kuruluşların, sivil toplum gruplarının veya medya kuruluşlarının yumuşak gücü meydan okuyabilir veya karşı çıkabilir. Dahası, bazı aktörler bir ülkenin yumuşak güç çabalarını baltalamak veya sekteye uğratmak için sert güç veya hibrit taktikler kullanabilir. Bu nedenle, kamu diplomatlarının yumuşak güç ortamının rekabetçi ve çekişmeli doğasının farkında olması ve bunlara duyarlı olması ve mümkün olduğu yerde işbirliği ve diyalog, gerektiğinde dayanıklılık ve uyum arayışında olması gerekir.

Uluslararası ilişkilerde yumuşak güce doğru kayma, askeri güç veya ekonomik baskı gibi sert güç taktiklerine olan geleneksel güvenden önemli bir sapmayı temsil ediyor. Yumuşak güç, aksine, dış politika hedeflerine ulaşmak için cazibe, ikna ve kültürel etkinin kullanılmasına vurgu yapar. Bu değişim kısmen, ülkelerin hedeflerine yalnızca geleneksel sert güç araçlarıyla ulaşmasını zorlaştıran dünyanın artan birbirine bağlılığından kaynaklanmıştır (Ohnesorge, 23.11.2019: 45).

Dijital iletişim teknolojilerinin, sosyal medyanın ve diğer çevrimiçi etkileşim biçimlerinin yükselişi, uluslararası ilişkilerde yumuşak gücün görünürlüğünü ve etkisini büyük ölçüde artırdı. Bu, ülkelerin kendi değerlerini ve fikirlerini küresel ölçekte yansıtma ve önemli konularda küresel söylemi şekillendirmelerine olanak tanıdı. Yumuşak güç, ülkelerin kamuoyunu şekillendirmesi ve diğer uluslarla kalıcı ilişkiler kurması için kritik bir araç haline gelmiştir (Hunter, 19.07.2009: 128).

Yumuşak gücün birçok avantajına rağmen, sert gücün alternatifi olmadığını belirtmek önemlidir. Bazı durumlarda, özellikle doğrudan çıkar çatışmalarının olduğu veya bir ülkenin güvenliğinin risk altında olduğu durumlarda, dış politika hedeflerine ulaşmak için sert güç gerekli olabilir. Üstelik yumuşak gücün ölçülmesi ve sayısallaştırılması zor olabilir ve etkileri hemen görülmeyebilir (Fels, 04.09.2012: 93).

Uluslararası ilişkilerde yumuşak güce doğru kayma, değerlerin, fikirlerin ve kültürün küresel politikayı şekillendirmede oynadığı rolün önemli bir şekilde tanınmasını temsil etmektedir. Yumuşak güç, zorlama ve güç yerine çekim ve iknanın önemini vurgulayarak, uluslar arasında daha fazla anlayış ve işbirliğini teşvik etme ve daha istikrarlı ve barışçıl bir uluslararası sistem inşa etme potansiyeline sahiptir. Ancak, yumuşak gücün her yerde

deva olmadığını ve karmaşık ve birbirine bağlı bir dünyada dış politika hedeflerine ulaşmak için hem sert hem de yumuşak güç taktiklerini içeren dengeli bir yaklaşımın gerekli olduğunu kabul etmek önemlidir.

Yumuşak güç, çatışan taraflar arasında anlayışı, güveni ve işbirliğini teşvik ederek çatışma çözümünde gerçekten önemli bir rol oynayabilir. Bu yaklaşım, çatışmaların çoğunlukla değerler, ideolojiler ve çıkarlar arasındaki farklılıklardan kaynaklandığını ve bunları çözmenin, yalnızca askeri veya ekonomik güç kullanmak yerine, altta yatan bu sorunların ele alınmasını gerektirdiğini kabul eder (Antwi-Boateng ve Alhashmi, 2022).

Yumuşak gücün çatışma çözümünde önemli bir avantajı, çatışan taraflar arasında güven ve anlayış oluşturma yeteneğidir. Yumuşak güç, bir ülkenin değerlerini ve çıkarlarını destekleyerek müzakereler ve uzlaşma için daha elverişli bir ortam yaratılmasına yardımcı olabilir ve çatışan tarafların birbirlerine daha olumlu bakmalarını teşvik edebilir (Sabala, 27.04.2019: 179). Bu, daha fazla işbirliğine ve kalıcı barış ve istikrarın sağlanması için gerekli olan ortak zemin bulma konusunda daha fazla istekliliğe yol açabilir.

Ayrıca yumuşak güç, dünyanın siyasi istikrarsızlık veya çatışma yaşayan bölgelerinde uzlaşmayı ve barışı teşvik etmek için kullanılabilir. Yumuşak güç, ortak değerleri ve çıkarları vurgulayarak ve kültürel alışverişi ve diyalogu teşvik ederek, genellikle çatışmayı körükleyen ayrımların kapatılmasına ve çatışan taraflar arasında daha fazla anlayış ve empatinin desteklenmesine yardımcı olabilir (Bentrovato, 14.07.2021: 70). Bu, geleneksel sert güç taktiklerinin başarısız olduğu veya güç kullanımının yalnızca çatışmayı şiddetlendirmeye hizmet edeceği durumlarda özellikle etkili olabilir. Ancak yumuşak gücün çatışmaların çözümü için her derde deva olmadığını anlamak önemlidir. Bazı durumlarda, özellikle bir veya daha fazla tarafın müzakere veya uzlaşma konusunda isteksiz olduğu durumlarda, bir çözüme ulaşmak için sert güç kullanılması gerekli olabilir. Dahası, çatışma çözümünde yumuşak gücün etkinliği, çatışmanın doğası, ilgili tarafların çıkarları ve değerleri ve genel jeopolitik bağlam dahil olmak üzere bir dizi faktöre bağlıdır.

Kısaca yumuşak gücün çatışma çözümündeki rolü uluslararası ilişkilerde önemli bir çalışma alanıdır. Yumuşak güç, çatışan taraflar arasında güveni, anlayışı ve işbirliğini teşvik ederek, dünyanın siyasi istikrarsızlık veya çatışma yaşayan bölgelerinde kalıcı barış ve istikrarın inşasına yardımcı olabilir. Bununla birlikte, çatışma çözümünde yumuşak gücün etkinliği bir dizi faktöre bağlıdır ve başarılı bir çözüme ulaşmak için hem yumuşak hem de sert güç taktiklerini içeren dengeli bir yaklaşım genellikle gereklidir.

Diplomaside Yumuşak Güç Kullanımı: Ülkeler diğer ülkelerle ilişkiler kurmanın ve işbirliğini teşvik etmenin önemini anladıkça, yumuşak güç geleneksel diplomaside giderek daha önemli bir araç haline geldi. Yumuşak güç, kültürel ve sosyal değerleri vurgulayarak daha olumlu bir imaj yaratılmasına yardımcı olabilir.

Yumuşak gücün diplomaside en önemli avantajlarından biri, karşılıklı çıkarları ilgilendiren konularda iş birliğini ve iş birliğini teşvik edebilme yeteneğidir. Yumuşak güç, ortak değerleri ve çıkarları vurgulayarak güven oluşturmaya yardımcı olabilir ve ülkeleri iklim değişikliği, insan hakları ve ekonomik kalkınma gibi konularda birlikte çalışmaya teşvik edebilir. Bu, sert güç taktiklerinin kullanımının ters etki yaratabileceği ve iletişim ve işbirliğinde bozulmaya yol açabileceği çok taraflı müzakerelerde özellikle etkili olabilir (Tran, 04.06.2023: 107).

Ayrıca yumuşak güç, zor konularda fikir birliğine varılmasına ve farklı bakış açıları ve ideolojilere sahip ülkeler arasında anlayışın geliştirilmesine yardımcı olabilir. Yumuşak güç, kültürel alışverişi ve diyalogu vurgulayarak, farklı siyasi sistemlere ve sosyal değerlere sahip ülkeler arasında sıklıkla var olan ayrımların kapatılmasına yardımcı olabilir ve daha fazla anlayış ve empatiyi teşvik edebilir (Nelaeva, 21.10.2018: 47). Ancak diplomaside yumuşak güç kullanımının da sınırlamaları olduğunun kabul edilmesi önemlidir. Yumuşak güç, özellikle diğer ülkelerin bir ülkenin kültürel veya sosyal değerlerine açık olmadığı durumlarda, bir ülkenin dış politika hedeflerine ulaşması için tek başına yeterli olmayabilir. Üstelik yumuşak gücün diplomaside etkinliği, ülkeler arasındaki güven ve işbirliği düzeyi, tartışılan konunun niteliği ve genel jeopolitik bağlam gibi bir dizi faktöre bağlıdır (Sukma, 2011, Goldsmith, vd., 2021: 38).

Genel olarak diplomaside yumuşak güç kullanımı uluslararası ilişkilerde önemli bir çalışma alanıdır. Yumuşak güç, karşılıklı çıkarları ilgilendiren konularda iş birliği ve işbirliğini teşvik ederek ve zor konularda fikir birliği ve anlayış oluşturarak bir ülkenin küresel sahnede itibarını artırmaya ve uluslar arasında daha fazla güven ve işbirliğini teşvik etmeye yardımcı olabilir. Ancak diplomatik müzakerelerde başarılı bir sonuca ulaşmak için hem yumuşak hem de sert güç taktiklerini birleştiren dengeli bir yaklaşım çoğu zaman gereklidir.

Yumuşak güç, siyaset teorisyeni Joseph Nye tarafından türetilen bir terimdir. Bir ülkenin şiddet veya maddi baskı (askeri veya ekonomik baskı) kullanmadan kültür, siyasi değerler ve dış politika yoluyla diğer ülkeleri etkileme yeteneğini ifade eder. Yumuşak güç,

çekicilik ve ikna edicilik yoluyla etkilemeyi ifade eder. Bu gücün ana bileşenleri kültür, siyasi ideoloji ve dış politika olabilir.

Kamu diplomasisi, devletin resmi kanalları aracılığıyla değil, devlet dışı aktörler (örneğin sivil toplum kuruluşları, bilim insanları, kültürel figürler, vb.) aracılığıyla ilişkiler kurmayı ve yabancı ülke halklarını etkilemeyi amaçlayan bir faaliyet türüdür. vesaire.). Kamu diplomasisi, insanların kalplerini ve zihinlerini etkilemek, ülkeler arasındaki anlayışı ve dostluğu güçlendirmek için kullanılır.

Yumuşak güç ve kamu diplomasisi birbiriyle yakından ilişkilidir. Yumuşak gücün etkinliği genellikle kamu diplomasisinin başarısına bağlıdır. Örneğin, bir ülkenin kültürünü, değerlerini ve politikasını tanıtmak için kamu diplomasisinin çeşitli araçları kullanılmaktadır. Kamu diplomasisi, diğer ülkelerin halklarıyla doğrudan iletişim kurma ve onları etkileme fırsatı sağladığı için yumuşak gücün uygulanmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri yumuşak gücün uygulanmasında en başarılı ülkelerden biridir. Amerikan kültürü, müziği, filmi, teknolojisi ve eğitim sistemleri dünya çapında yaygın ve ilgi çekicidir. Hollywood filmleri, pop müzik ve prestijli üniversiteler sayesinde ABD, küresel ölçekte nüfuzunu artırmayı başarıyor. Fulbright programı gibi eğitimsel değişim programları ABD'nin yumuşak gücünün bir parçasıdır.

Japonya, anime ve manga aracılığıyla dünya çapında çok fazla yumuşak güç kazandı. Bu kültürel ürünler, Japonya kültürünün tanıtılmasında ve çekiciliğinin artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca Japonya'nın teknolojik başarıları da onun yumuşak gücünün bir parçasıdır.

Fransa yumuşak gücünü dilsel ve kültürel diplomasi yoluyla kullanıyor. Fransız dili ve kültürü, Fransa'nın yumuşak gücünün temel unsurlarıdır. Fransız Enstitüsü ve Alliance Française gibi kuruluşlar, Fransız kültürünün ve dilinin dünyaya yayılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Çin, Konfüçyüs Enstitülerini kamu diplomasisinin bir aracı olarak kullanıyor. Bu enstitüler, Çin dili ve kültürünü öğretmenlerin yanı sıra, Çin'e dair olumlu bir imaj yaratmaya da çalışıyor. Dünyanın farklı ülkelerinde faaliyet gösteren Konfüçyüs Enstitüleri, Çin halkının ve devletinin yumuşak gücünü güçlendiriyor.

Almanya, Goethe Enstitüsü aracılığıyla Alman dilini ve kültürünü tanıtıyor. Bu enstitü, Alman kültürünü dünya çapında tanıtmak ve ülkeler arasındaki kültürel alışverişi güçlendirmek için çalışıyor. Goethe Enstitüsü Alman kamu diplomasisinin ana araçlarından biridir.

Türkiye, Yunus Emre Enstitüsü aracılığıyla Türk dilini ve kültürünü dünyaya yaymaya çalışıyor. Bu enstitü, farklı ülkelerde Türkçe dil kursları ve kültürel etkinlikler düzenleyerek Türkiye'nin yumuşak gücünü güçlendirmeyi amaçlıyor.

Yumuşak gücün ve kamu diplomasisinin etkinliği ne kadar ikna edici ve çekici olduğuna bağlıdır. Bu araçların etkinliğini ölçmek bazen zor olsa da, uzun vadede uluslararası ilişkiler ve devletlerin itibarı üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Yumuşak gücün başarılı bir şekilde uygulanması, devletler arasındaki anlayış ve işbirliği düzeyinin artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Yumuşak güç ve kamu diplomasisinin uygulanmasında bazı sorunlar ve zorluklar bulunmaktadır. Öncelikle bu araçların etkinliğini ölçmek zordur. Ayrıca bazı durumlarda yumuşak güç ve kamu diplomasisi yoluyla aktarılan mesajlar hedef kitle tarafından yanlış anlaşılabilir. Bu bazen kültürel farklılıklardan veya siyasi gerilimlerden kaynaklanabilir.

Yumuşak güç ve kamu diplomasisi, modern uluslararası ilişkilerde ve dış politikada önemli rol oynayan kavramlardır. Bu araçlar, devletlerin şiddete veya mali zorlamaya maruz kalmadan diğer ülkeler üzerindeki nüfuzunu artırmaya olanak tanır. Yumuşak güç ve kültür, dil, eğitim ve diğer yollarla kamu diplomasisi, devletler arasında daha derin bir anlayış ve işbirliği düzeyine ulaşmak için önemlidir. Çeşitli ülkelerin yumuşak güç uygulamaları bu kavramların başarılı ve etkili olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda yumuşak güç ve kamu diplomasisinin uygulanmasıyla da karşı karşıya kaldı.

Küresel siyasetin değişen dinamiklerinde yumuşak güç ve kamu diplomasisi giderek önem kazanıyor. Yumuşak güç, askeri ve ekonomik baskının aksine kültür, değerler ve politika yoluyla etkileme yeteneğidir. Bu yazımızda Azerbaycan'ın yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejilerini, tarihi, kültürel ve siyasi bağlamlarını, bu stratejilerin başarılarını ve zorluklarını detaylı bir şekilde inceleyeceğiz.

Azerbaycan zengin bir tarihe ve kültürel mirasa sahip bir ülkedir. Antik çağlardan beri çeşitli uygarlıkların geçiş noktasında yer almaktadır. Bu kültürel zenginlik Azerbaycan

için yumuşak güç aracı olarak kullanılan bir kaynaktır. Azerbaycan'ın kültür ve sanat alanında başlıca sembollerinden biri olan Mugam, UNESCO'nun somut olmayan kültürel miras listesinde yer almaktadır. Aynı zamanda halı dokuma ve Nevruz bayramı gibi gelenekler de ülkenin kültürel mirasının bir parçası olup, Azerbaycan kültürünün dünya toplumuna tanıtılmasında önemli araçlardır.

Kamu diplomasisi, devletlerin halklar düzeyinde kurduğu ilişkiler yoluyla uluslararası ilişkilerin geliştirilmesini içerir. Azerbaycan'da kamu diplomasisinin ön plana çıkmasında kilit rol oynayan faktörlerden biri de diaspora kuruluşlarıdır. Dünyanın farklı ülkelerinde yaşayan Azerbaycanlılar, kültür ve değerlerini tanıtarak ülkelerinin imajını ve itibarını artırmaya çalışıyorlar. Bu bağlamda Azerbaycan Diasporası ile Çalışma Devlet Komitesi önemli bir rol oynamaktadır. (Abdullayev 21.02.2000: 70)

Azerbaycan'ın yumuşak güç stratejilerinin önemli parçalarından biri de eğitim ve kültür programlarıdır. Haydar Aliyev Vakfı ve ADA Üniversitesi gibi kurumlar, uluslararası öğrencilere yönelik burs programları düzenleyerek Azerbaycan'ın bilim ve eğitim alanındaki başarılarını dünya çapında tanıtmaya çalışıyor. Ayrıca kültür alanında düzenlenen uluslararası festivaller, sergiler ve konferanslar da Azerbaycan'ın yumuşak gücünün tanıtılması açısından önemli platformlardır.

Azerbaycan'ın enerji kaynakları, özellikle de petrol ve gaz, ülkenin uluslararası düzeyde nüfuzunun artırılmasında önemli bir araçtır. Enerji diplomasisi özellikle Avrupa Birliği ile ilişkilerde önemli bir rol oynuyor. TANAP ve TAP gibi projeler Azerbaycan'ın enerji güvenliği alanındaki önemini ve bölgedeki stratejik rolünü güçlendirmektedir. Bu projeler, Azerbaycan'ın sadece enerji tedarikçisi olarak değil, aynı zamanda bölgesel istikrar ve işbirliği açısından da önemli bir ortak olarak algılanmasını sağlıyor.

Azerbaycan aynı zamanda insani yardım ve kalkınma programları aracılığıyla da yumuşak gücünü artırmaya çalışıyor. Örneğin Azerbaycan Cumhuriyeti Uluslararası Kalkınma Ajansı (AIDA) çeşitli ülkelerde insani yardım ve kalkınma projeleri yürütüyor. Bu faaliyetler Azerbaycan'ın uluslararası toplumda itibarının artmasına yardımcı olmakta ve küresel sorunların çözümünde aktif rol oynamaktadır.

Medya ve iletişim araçları da Azerbaycan'ın küresel imajının şekillenmesinde önemli rol oynuyor. Azerbaycan Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Kapalı Anonim Şirketi (AzTV) ve diğer medya kuruluşları, ülkenin kültürünü, tarihini ve modern gelişimini uluslararası

topluma tanıtmak için çalışıyor. Aynı zamanda yabancı dillerde yayın yapan internet kaynakları ve sosyal medya platformları da bu amaca hizmet etmektedir.

Azerbaycan'ın yumuşak güç ve kamu diplomasisi alanında da karşılaştığı bazı zorluklar var. Bunlar arasında uluslararası alanda bazı taraflı ilişkiler, bölgedeki jeopolitik gerginlikler, Ermenistan ile yaşanan çatışma gibi konular yer alıyor. Ancak Azerbaycan bu zorluklarla mücadele etmek için stratejik planlar geliştirmeye ve diplomatik çabalarını güçlendirmeye devam ediyor. (Abdullayev 21.02.2000: 70)

Azerbaycan'ın yumuşak gücü ve kamu diplomasisi, ülkenin uluslararası alanda itibarının artırılması ve küresel toplumla daha yakın ilişkiler kurulması açısından önemli araçlardır. Azerbaycan, tarihi ve kültürel zenginlikleri, diaspora organizasyonları, eğitim ve kültür programları, enerji diplomasisi, insani yardım ve medya aracılığıyla dünya sahnesinde daha güçlü bir konuma sahip olmaya çalışmaktadır.

3. AZERBAIJAN DEVLET BAŞKANLARININ YUMUŞAK GÜÇ POLİTİKALARI

3.1. AYAZ MUTALLIBOV (1991-1992)

Ayaz Mutallibov, özellikle 1980'lerin sonu ve 1990'ların başında Azerbaycan SSC'nin son cumhurbaşkanı ve bağımsız Azerbaycan'ın ilk cumhurbaşkanıydı. Yumuşak güç politikasından bahsederken bu dönemde yaşanan siyasi ve toplumsal olayların dikkate alınması önemlidir. Yumuşak güç politikaları esas olarak kültürel, diplomatik ve ekonomik yollarla etki yaratmayı içerir. Bu tür politikanın unsurları Mutallibov'un faaliyetlerinde de mevcuttu.

Mutallibov'un cumhurbaşkanlığı döneminde Azerbaycan SSR ve ardından bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti dış politika alanında belirli adımlar attı. Bu adımların temel amacı Azerbaycan'ın uluslararası dünyada tanınmasını ve konumunun güçlendirilmesini sağlamaktı. Ayrıca o dönemde Azerbaycan'da kültür alanında da belli ilerlemeler kaydedildi.

Mutallibov'un yumuşak güç politikasında ekonomik yönler de önemli bir rol oynadı. Sovyetler Birliği'nin dağılmasının arifesinde ve bağımsızlığın ardından Azerbaycan'ın ekonomik potansiyelinin geliştirilmesi için bazı önlemler aldı. Bu önlemler Azerbaycan'ın enerji sektörünün, özellikle petrol ve gaz endüstrisinin geliştirilmesine yönelik yatırımlarla ilgiliydi. (Ayaz Niyazi oğlu Mütəllibov, 1989)

Mutallibov'un cumhurbaşkanlığı döneminde Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ çatışması başladı. Bu çatışma sırasında hem askeri hem de diplomatik yollarla barışı sağlamaya çalıştı. Ancak yumuşak güç politikası bu çatışmayı çözmeye yetmedi ve durum daha da kötüleşti.

Mutallibov'un başkanlığı sırasında Azerbaycan, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsız bir devlet olarak uluslararası alanda kendine yer bulmaya çalıştı. Mutallibov bu dönemde çeşitli uluslararası kuruluşlarla ilişkilerin kurulması ve güçlendirilmesi konusunda da çalıştı.

Ayaz Mutallibov'un yumuşak güç politikası, dönemin zorluklarına rağmen Azerbaycan'ın uluslararası alanda tanınması ve ekonomik potansiyelinin geliştirilmesi yönünde bazı adımlar atıldı. Ancak Karabağ sorununun çözümüne yönelik yumuşak güç politikasının olmayışı ve iç siyasi gerilimler onun başkanlığının başarısını sınırladı.

Sovyet ordusunun Bakü'de Azerbaycan halkının katletmesiyle "Kanlı Ocak" olarak bilinen olayların ardından, bağımsız Azerbaycan'ın ilk cumhurbaşkanı Ayaz Mutallibov, Azerbaycan Komünist Partisi'nin genel sekreterliğine atandı. Mutallibov, Komünist Parti'nin nüfuzunu kaybetmesinin ardından ilk olarak Sovyet Ordusu'nun ülkeden çekilmesini ve sıkıyönetim uygulamasının kaldırılmasını talep etti. Aslında Mutallibov, Sovyet rejimi ve Sovyetler Birliği'ndeki statükoyla tutarlı politikaların destekçisidir.

Azerbaycan devletinin resmi olarak tanınmasının ilk ayı olan Mutallibov döneminde bir yandan Azerbaycan'ın yabancı ülkeler tarafından resmi olarak tanınması ve uluslararası kuruluşlara üyeliği süreci devam ederken diğer yandan ana Ana dış politikada Rusya'ya önem verilmiş ve bölgedeki diğer ülkelerle genel olarak dostane ilişkiler kurulmuştur. Görünüşe göre politika uygulanıyor.

Mutallibov ilk dış ziyaretini İran'a yaptı ve bu ziyaret sırasında iki ülke arasındaki ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi ve Nahçıvan'a geçiş için İran topraklarının kullanılması ve bu bölgenin serbest ekonomik bölge ilan edilmesi kararlaştırıldı.

Dolayısıyla Azerbaycan'ın dış politikasının en önemli aktörü Rusya'ydı. Bu nedenle Rusya, ülkenin iç politikasını ve dolayısıyla dış politikasını doğrudan etkileyen Karabağ sorununun çözümünde aktif rol üstlendi. Sovyetler Birliği'nin son döneminde Sovyetler Birliği'ne üye iki devlet arasında bir iç sorun olarak ortaya çıkan Karabağ sorunu, devletlerin bağımsızlığıyla birlikte tüm bölgeyi yakından kapsayan bölgesel bir soruna dönüştü. Mutallibov yönetiminin başarısız yönetimi sonucu büyüyen sorun, küresel güçlerin müdahalesiyle uluslararası boyutlara ulaşmış, tarafları, içeriği ve geleceği bilinmeyen bir daire haline gelmiştir.

Mutallibov'un dış politikasının en önemli unsuru olan Karabağ meselesinin çözümü ve Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün sağlanması, tüm çabalara rağmen Ermenilerin gerçekleştirdiği yeni istilalar nedeniyle başarısızlıkla sonuçlandı. Mutallibov'un büyük umut bağladığı Rusya, ikili hareket ederek Ermenileri desteklemiş, hatta Rus birliklerinin Ermeni istilalarına doğrudan katılması işgalin büyümesini kolaylaştıran en büyük etken olmuştur. Bu durum Mutallibov yönetiminde büyük hayal kırıklığı yarattı ve yeni çözüm

arayışları başladı. Bu bağlamda İran'dan umut beklense de İran'ın Ermenileri durduramaması ve arabuluculuktan çekilmesi nedeniyle Mutallibov yönetimi Batılı kurumlara yönelmek zorunda kaldı, hatta Ermenilere destek verdi. (Ayaz Niyazi oğlu Mütəllibov, 1989)

Bu politikanın bir parçası olarak Mutallibov hükümeti, muhalefete rağmen, eski SSCB'nin devamı olan Bağımsız Devletler Topluluğu'nu (BDT) oluşturan 21 Aralık 1991 Almatı Deklarasyonu'nu imzaladı. Ancak muhalefetin aktif olduğu parlamentoda bu anlaşma onaylanmadı.

Mutallibov'un dış politikada Rusya'ya odaklanması, Azerbaycan'ın karşılaştığı iç ve dış sorunların çözümüne olumlu bir etki yaratmadı. Çünkü Rusya, Azerbaycan ile bağımsız bir ülke olarak değil, devlet olarak ilişkiler kurmaya çalışmak istiyordu.

Tek taraflı politika ülkedeki durumu daha da gergin hale getirdi ve Ermenistan Karabağ'da güçlenerek ülke topraklarını işgal etti. İlginç olan ise Mutallibov'un Rusya yanlısı bir politikası olmasına rağmen Rusların Karabağ'da Ermenileri desteklemesi ve Ermenilerin Rus ordusuyla birlikte Hocalı katliamını gerçekleştirmesidir. Şuşa ve Laçın'ın işgali Mutallibov döneminin sonu oldu.

APC iktidara gelmeden önce Azerbaycan'ın dış, ekonomi ve güvenlik politikasında Rusya'nın özel bir yeri ve önemi vardı. Bu durum hem geleneksel tarihsel psikolojik unsurlarla hem de iktidardaki yöneticilerin kişisel siyasi görüşleriyle açıklanabilir. Mutallibov, devletin bağımsızlığını güçlendirmek ve güçlendirmek yerine, Sovyetler Birliği'nin çöküşünü ve ortaya çıkan tarihi fırsatı koltuğunu korumak için kullandı.

Nisan 1992'de Rusya'nın Azerbaycan politikasında bazı değişiklikler oldu. Bu, İran'ın Azerbaycan'da aktif olma çabaları ve buna bağlı olarak ABD Dışişleri Bakanı Baker'ın 12 Şubat'ta ülkeyi ziyaret etmesi, ayrıca Azerbaycan'ın Kiev'deki BDT toplantısındaki olumsuz tutumu ve Avrupa Güvenlik Konseyi'nin doğrudan katılımıyla ilgilidir. ve bu durumda İşbirliği Konferansı. faktörlerin etkili olduğu söylenebilir. Sonuç olarak Rusya, 4 Nisan 1992'de Azerbaycan'ı resmen tanıyan ve diplomatik ilişkiler kuran 108'inci ülke oldu.

Rusya Dışişleri Bakanı Andrey Kozirev'in Bakü ziyaretinin gündeminde diplomatik ilişkilerin kurulması, Bakü'de Rusya büyükelçiliğinin açılması, çeşitli anlaşmaların

imzalanması, BDT askerlerinin statüsünün belirlenmesi ve Karabağ sorununun çözüm yollarının tartışılması yer alıyor.

3.2. EBULFEZ ELÇİBEY (1992-1993)

Azerbaycan bağımsızlığını kazandıktan sonra ilk demokratik seçim sistemi uygulanarak Ebülföz Elçibey cumhurbaşkanı seçildi. Mutallibov'un halktan uzaklaşma politikası, Azerbaycan Halk Cephesi'nin (APK) güçlenmesi ve Dağlık Karabağ ihtilafında alınan başarısız sonuçlar Elçibey'in iktidara gelmesini kolaylaştırdı. AHC'nin programı, bağımsız bir Azerbaycan'ın yaratılmasını, halkın özgürlüğünün korunmasını, Komünist Partinin yasaklanmasını, etnik azınlıkların korunmasını ve İran'da yaşayan Azerbaycanlılarla daha yakın ilişkilerin yaratılmasını içeriyor.

Elçibey göreve geldikten sonra Azerbaycan'ın BDT üyeliğini iptal ederken, Rusya'ya karşı Türkiye ve diğer Batılı ülkelerle yakın işbirliğine dayalı bir politika izliyor, Azerbaycan'ın doğal kaynaklarının işletilmesinde ve uluslararası pazarlara ulaştırılmasında Türkiye'yi ve diğer Batılı ülkeleri kayırıyor. (Cafersoy, 10.05.2001: 70) Elçibey dönemi Türkiye ile ilişkiler açısından çok iyi bir dönem olarak değerlendirilirken, Azerbaycan'ın Rusya ve İran ile ilişkileri açısından gergin bir dönemdi. Elçibey döneminde Azerbaycan'ın uluslararası kuruluşlara üyeliğine önem verilmiş, birçok ülke ile ikili ilişkiler kurulmuştur. Türkiye ile ilişkilere özel önem veren Elçibey, ilk resmi ziyaretini Türkiye'ye yaparak, Azerbaycan petrolünün Türkiye üzerinden taşınmasını öngören BTC projesine tam destek verdi.

AKP hükümetinin dış politikasını değerlendirebilmek için AKP'nin ve iktidara gelen liderinin seçim öncesi vaat ve açıklamalarının ortaya çıkarılması gerekiyor. AHC'nin dış politikası incelendiğinde Azerbaycan'ın bazı ülkelerle ilişkilerinin uluslararası durum ve karşılaştığı sorunlar nedeniyle ön plana çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda ARG hükümetinin dış politikasında en önemli konulardan biri Karabağ sorunu çerçevesinde Ermenistan ile ilişkiler ve sorunun çözümüne yönelik uluslararası dünyada gösterilen çabalaradır. İkinci önemli konu ise 1920 yılında Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'ni lağveden ve ülkeyi yetmiş yıl boyunca Sovyet rejimiyle yöneten Rusya ile ilişkilerdi. Bağımsızlığını yeni kazanan Azerbaycan için tarihte bağımsızlığına en büyük tehdidi oluşturan Rusya ile ilişkilerin boyutu çok önemliydi. AHC'nin dış politikasının bir diğer önemli yönü İran'la ilişkilerdir. İran'ın Azerbaycan açısından önemi, Rusya ile İran

arasında imzalanan 1813 Gülistan ve 1828 Türkmençay antlaşmalarıyla Azerbaycan'ın ikiye bölünmesi ve kuzeyinin Rusya sınırları içinde, güneyinin ise Rusya sınırları içinde kalmasından kaynaklanmaktadır. İran. AKP'nin iktidara gelmesinden çok önce, "Birleşik Azerbaycan" düşüncesinin lideri aracılığıyla dile getirildiğini dikkate alırsak, İran'la ilişkilerin önemli olduğu görülebilir.

Bağımsızlığını yeni kazanan Azerbaycan Cumhuriyeti'nin iç ve dış politikasında üç sorun açıkça kendini göstermiştir (Cafersoy, 10.05.2001: 70):

- Dağlık Karabağ'ı işgalden kurtarmak,
- Rus ordusunun Azerbaycan'dan çekilmesini sağlamak;
- Azerbaycan petrolünün Türkiye üzerinden Batı'ya taşınmasını sağlamak.

Halk Cephesi hükümetinin en önemli başarılarından biri Rus Ordusunun ülkeden çekilmesi idi. Seksen bin askerden oluşan Rus ordusu, ülkenin bağımsızlığına ciddi bir tehdit oluştuyordu. Bu bakımdan Azerbaycan eski Sovyetler Birliği ülkeleri arasında birinci sırada yer aldı. Aynı zamanda bağımsız devletler arasında sınırlarını korumak amacıyla ilk kez Azerbaycan sınır muhafız birlikleri oluşturuldu ve milli ordunun temeli atıldı.

Kaynakların geliştirilmesi ve araştırılması için gerekli fonların bulunmaması nedeniyle Azerbaycan hükümeti, projelerin gerçekleştirilmesi için Batılı yatırımları ülkeye çekme kararı aldı. Ocak 1991'de hükümet projeleri ihaleye çıkardı. Ocak 1991'de hükümetin Çırak, Azeri ve Güneşli sahaları için açtığı ihalede Azeri sahası ihalesini Amoco firması kazandı.

1992 yılında Hazar petrol sahalarında faaliyet göstermek isteyen şirketler konsorsiyumda birleşerek görüşmelere başlandı. Ebülfez Elçibey'in başkanlığı sırasında, Çırak ve Şahdeniz sahaları için 7 Eylül 1992'de Statoil ve BP ile, 1 Ekim 1992'de ise Pennzoil ve Ramco ile sözleşmelerin yüzde 30'unu SOCAR'ın alması şartıyla sözleşmeler imzalandı. Yeni konsorsiyumda Kasım ayında başlayan teknik müzakereler, Mayıs 1993'te ortak faaliyetleri düzenleyen 6 anlaşmanın imzalanmasıyla sonuçlandı ve bir deklarasyon imzalandı. Şirketlerin uzmanları sözleşme şartlarını hazırlamaya başladı ve Haziran 1993'te Başkan Elçibey Londra'da yapılacak görüşmelere katıldı ve anlaşmanın nihai metni üzerindeki çalışmaların sonuçlanması bekleniyordu.

Ancak 4 Haziran'da iç bölgelerde Rusya'nın desteklediği bir askeri ayaklanma başladı. Ebulfaz Elçibey, iç savaş tehlikesini öne sürerek Bakü'den ayrıldı ve yönetimi Haydar Aliyev'e devretti.

Bir diğer ilginç nokta ise darbenin, Elçibey'in haziran ortasında İngiltere'yi ziyaret edeceği ve Batılı şirketlerle petrol sözleşmesi imzalamak için önemli görüşmelerde bulunacağı zamana denk gelmesidir. Darbenin hemen ardından darbenin lideri Surat Huseynov, "Nezavisimaya" gazetesine yaptığı açıklamada, öncelikle Rusya ile petrol anlaşması yapılması gerektiğini söylemesinin de bu bağlamda önemli olduğunu söyledi. Ebulfaz Elçibey, Azerbaycan'ın ikinci cumhurbaşkanı olarak ülkesinin bağımsızlığını güçlendirmek ve milli kimliğini güçlendirmek amacıyla çeşitli yumuşak güç politikaları uyguladı. Yumuşak güç genellikle bir ülkenin diğer ülkeler üzerindeki etkisini kültürel, ideolojik ve diplomatik yollarla artırma stratejisi olarak tanımlanır. Elçibey'in yumuşak güç politikaları şu ana başlıklar altında incelenebilir:

Elçibey, Azerbaycan halkının milli kimliğini ve tarih bilincini güçlendirmek için çeşitli kültür ve eğitim reformları gerçekleştirdi. Azerbaycan dilini ve kültürünü korumak ve tanıtmak için çaba harcadı. Bu bağlamda Azerbaycan dili ve tarihi ile ilgili eğitim programlarına destek vererek milli değerlerin önemine vurgu yaptı.

Elçibey, Türk dünyası ile güçlü bağlar kurmak için yoğun çaba harcadı. Türkiye ile ilişkileri güçlendirmek ve diğer Türk devletleriyle işbirliğini artırmak amacıyla çeşitli diplomatik ve kültürel girişimlerde bulundu. Türk Konseyi gibi uluslararası Türk kuruluşlarıyla işbirliğini teşvik ederek, bu yolla Azerbaycan'ın uluslararası alanda tanınırlığının artırılmasını amaçladı.

Eğitim ve kültürel değişim programları Elçibey'in yumuşak güç stratejisinin önemli bir parçasıydı. Genç nesillerin yurtdışında eğitim almasını teşvik ederek Azerbaycan'ın entelektüel sermayesini arttırmayı ve bu bireylerin edindikleri bilgi ve tecrübeyi ülkelere döndüklerinde kullanmalarını sağlamayı hedefledi. Bu bağlamda Türkiye çeşitli ülkelerle öğrenci değişim programları kurmuştur.

Elçibey, Azerbaycan'ın uluslararası medyada öne çıkması ve dünya çapında tanınması için medya ve iletişim kanallarını etkin bir şekilde kullandı. Özellikle Azerbaycan'ın bağımsızlık mücadelesinin ve kültürel mirasının uluslararası kamuoyuna tanıtılması amacıyla çeşitli yayın kuruluşlarına ve medya projelerine destek verdi.

Elçibey, Azərbaycan diasporasıyla güclü ilişkiler kurmaya önem verdi. Diaspora örgütlerini destekleyerek yurt dışında yaşayan Azerbaycanlıların kimliklerini korumalarını ve ülkeleriyle bağlarını sürdürmelerini sağladı. Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının gelişimini teşvik ederek toplumun çeşitli kesimlerinin yumuşak güç politikalarına katılımını artırmaya çalıştı. (Cafersoy, 10.05.2001: 70)

Elçibey'in yumuşak güç politikaları, Azerbaycan'ın uluslararası alanda tanınırlığını ve prestijini artırmaya yönelik uzun vadeli stratejik adımlar olarak değerlendirilebilir. Bu politikalar aynı zamanda Azerbaycan'ın içeride ve dışarıda güçlü bir ulusal kimliğinin ve bağımsızlık bilincinin oluşmasına da katkıda bulunmuştur.

Güney Azerbaycan, İran'ın kuzeybatısında yer alan ve ağırlıklı olarak Azerbaycan halkının yaşadığı bir bölgedir. Bu bölgenin tarihi kökleri çok eskilere dayanmaktadır ve Azerbaycan'ın ulusal kimliğinin önemli bir parçasıdır. Güney Azerbaycan coğrafi ve kültürel olarak Azerbaycan Cumhuriyeti'ne yakın olmasına rağmen siyasi olarak İran'ın bir parçasıdır.

Abulfaz Elçibey, Güney Azerbaycan konusuna özel önem verdi. Güney Azerbaycan'ın ulusal özgürlüğünün ve kültürel haklarının korunmasının önemli olduğunu belirtti. Elçibey, Azerbaycanlıların millet olarak birleşmesini ve haklarını güvence altına almayı ana ilkelerinden biri olarak gördü. Onun bu görüşleri Azerbaycan'ın bağımsızlığı ve milli birliğine ilişkin geniş stratejisinin bir parçasıydı.

Elçibey'in Güney Azerbaycan'la ilgili temel hedefi bu bölgedeki Azerbaycan ulusal haklarının ve kendi kaderlerini tayin haklarının tanınmasıydı. Bu hedefe ulaşmak için çeşitli diplomatik ve sosyal tedbirleri hayata geçirdi. Elçibey, Güney Azerbaycan meselesini uluslararası arenada gündeme getirerek, sorunun çözümü için destek aradı.

Abulfaz Elçibey'in faaliyeti Azerbaycan'ın milli kimliğinin ve devlet politikasının oluşmasında önemli rol oynadı. Onun milli hareketi ve bağımsızlık mücadelesi Azerbaycan'ın modern devletinin temelini attı. Elçibey'in Güney Azerbaycan'a yönelik tutumu bugün bile Azerbaycan'ın dış politikasına yansıyor.

Elçibey'in Güney Azerbaycan meselesine dikkat etmesi bu sorunun uluslararası düzeyde tanınmasına katkı sağladı. Onun faaliyeti sonucunda uluslararası örgütler ve devletler Güney Azerbaycan'ın ulusal hakları konusuna daha fazla odaklanmıştır. Bu, Güney Azerbaycan'ın haklarını savunma konusunda daha güçlü bir konuma sahip olmasına yardımcı oldu.

Ebülfez Elçibey'in hayatı ve faaliyetleri Azerbaycan'ın modern tarihinde önemli bir iz bırakmıştır. Onun milli mücadelesi ve Güney Azerbaycan konusundaki tutumu, Azerbaycan'ın milli kimliğinin ve devletinin oluşmasında önemli rol oynamıştır. Elçibey'in bu alandaki faaliyeti, Güney Azerbaycan meselesinin Azerbaycan'ın dış politikasında ve uluslararası alanda tutulmasına büyük katkı sağladı.

3.3. HAYDAR ALİYEV (1993-2003)

1993 yılının bağımsız Azerbaycan tarihinde bir dönüm noktası olduğuna dair gerekçeli bilimsel ve siyasi analizler, 2023 yılına göre daha net ve önceki yıllara göre daha ikna edici görünmektedir. Haydar Aliyev'in Azerbaycan kamuoyu düşüncesindeki imajı, onun tarihi hizmetlerinin oluşturduğu epizodik fikirlerin toplum tarafından kabul edilen genelleştirilmiş içeriği olarak değerlendirilebilir. Bunun için 1993 gerçekliğini modern Azerbaycan tablosuyla karşılaştırmak yeterlidir. Ancak tarihi gerçeklerin analizi, Azerbaycan'ın bağımsızlığına giden yolda ilk adımların 1993'ten çok önce, 1970'lerde atıldığını gösteriyor. Haydar Aliyev'in cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından Sovyet Azerbaycan, müttefik cumhuriyetlerin her birinin hayalini kurduğu tarihi başarılarla kısa sürede ulaştı. Bu başarıların temelinde elbette Haydar Aliyev'in özel yeteneği, yöneticilik ve liderlik vasıfları vardı. Bu yazıda dikkat çekmek istediğimiz asıl nokta ise bambaşka.

SSCB döneminde güçlü Azerbaycan fikrinin hayata geçirilmesi için olanakların ne kadar sınırlı olduğunu bugün ayrıntılı olarak anlatmaya gerek yok. Tarihin derinliklerine inip Sovyetler Birliği'nin siyasi sisteminin inceliklerini bir kez daha hatırlamak yorucu olurdu. Böylesine karmaşık bir dönemde Azerbaycan dilinin Anayasa'da devlet dili olarak yerleşmesi, Karabağ'ı doğrudan merkeze - Bakü'ye bağlayan son derece ustaca siyasi manevralar, Azerbaycan aydınlarının totaliter rejimin acımasız zulmünden korunması, Cumhuriyetin büyük bir şantiyeye dönüşmesi, fabrikaların, tesislerin ardı ardına açılması, kelimenin tam anlamıyla eşsiz bir başarıydı. Şimdi, onlarca yıl sonra, bu başarıların nedenlerini analiz ettiğimizde, Haydar Aliyevin siyasi düşüncesinin ne kadar derin olduğunu daha net anlıyoruz. Sovyet Azerbaycan'ın yeni liderinin, Birliğin temel ilkelerine ve yasaklarına doğrudan aykırı olmayan siyasi taktikleri, mevcut siyasi gerçekleri dikkate alıyor ve hatta bazı durumlarda bunların mümkün olduğu kadar değiştirilmesine izin veriyor. bir yandan tarım, sanayi, eğitim, sağlık ve diğer alanlarda maksimum başarının elde edilmesine olanak sağlarken, diğer yandan da milli düşüncenin

oluşmasını amaçlayan ideolojik önermelerin halkın bilinçaltında yer bulmasına hizmet etti.

Haydar Aliyev, Sovyetler Birliği'nin mevcut gerçekleri bağlamında gelecekteki bağımsız devlet için hayati önem taşıyacak temel sorunları çözmeyi başardı. Azerbaycan'da bağımsız bir devletin varlığı için gerekli siyasi ve ekonomik temelin ayrı unsurları 70'li yıllarda oluşturuldu. Jamshid Nahchivanski'nin adını taşıyan askeri odaklı özel bir okulun kurulması, binlerce genç Azerbaycanlıya Birliğin en prestijli üniversitelerinde eğitim görme fırsatı ve daha onlarca gerçek bu tezin argümanları olarak gösterilebilir. Elbette Haydar Aliyev konuşmalarında defalarca vurguladığı gibi, bu girişimleri engellemek için yeterince girişimde bulunuldu. Ancak Haydar Aliyev'in kendine özgü siyasi üslubu, genel ideolojik çerçeveden bakıldığında doğrudan ideolojik-siyasi bir tehdit olarak görünmeyen bu mantıksal engellerin aşılmasını mümkün kıldı. Haydar Aliyev güçlü bir siyasetçiydi ve siyaset tarzı "yumuşak güç" ilkelerine daha yakındı. (Vəliyeva, vd 17.12.2018: 43)

"Yumuşak güç" kavramına ilişkin ilk bilimsel değerlendirmeler geçen yüzyılın 90'lı yıllarına dayansa da, siyasi hedeflere ulaşma yöntemi olarak daha derin bir tarihe sahip olduğunu söylemek için pek çok neden var. Kültür, değerler, ekonomik çıkarlar ve fikirler yoluyla başkalarının sert güce başvurmada hedeflerini gönüllü olarak kabul ettirmenin bir yolu olarak görülen "yumuşak güç" kavramı, yalnızca modern uluslararası ilişkilerde değil, aynı zamanda da özel bir rol oynamaktadır. ülkelerin iç politikalarında olduğu kadar yeni dünya düzeninin oluşumunda da rol oynuyor.

Haydar Aliyev'in yumuşak güç politikası Azerbaycan'ın modern tarihindeki birçok sürecin gidişatını değiştirmeyi başarmıştır. Ağdam-Hankendi demiryolu hattının inşası, eski DKÖV'nin liderliğindeki değişiklikler, Haydar Aliyev'in Karabağ'a kişisel ziyaretleri, Vagif'in türbesinin inşası - bunların hepsi Karabağ'ı Azerbaycan'dan ayırma arzusuna karşı direniş sürecinin bir parçasıydı. Bu bağlamda Haydar Aliyev'in 2001 yılında Milli Meclis toplantısında söyledikleri oldukça ilginçtir: "Şunu açıkça kabul etmek gerekir ki ben cumhuriyeti yönetirken Dağlık Karabağ'da daha uygun ekonomik koşullar yarattık ve kalkınmaya öncelik verdik. ekonomisi. - Dağlık Karabağ'ın baskı altında olması ve oradaki Ermenilerin gelişmemesi meselesi gündeme geldi. O zamanlar yine söylüyorum, Dağlık Karabağ'a, Ermenilere daha çok önem veriyorduk. Bu konuyu gündeme getirmek için."

Aliyev'in Sovyet Azerbaycan liderliği döneminde uyguladığı "yumuşak güç" politikasının ana parametrelerini şu şekilde gruplandırarak mümkündür (Qarayev, vd 17.12.2018: 43):

- Genel ekonomik kalkınmayı sağlayarak, Birlik düzeyinde cumhuriyetin itibarını ve nüfuzunu artırmak;
- Gençlerin sendika düzeyindeki yüksek okullarda eğitim görmesini sağlayarak güçlü personel potansiyeli ve yeni entelektüel nesil yetiştirmek;
- Geleneklerin, milli kültürün yayılması, aydınların baskılardan korunması, yaratıcı sınıfın mevcut koşullar içerisinde maksimum bağımsızlığının koşullarını yaratarak ulusal-ideolojik birliğin sağlanması;
- Ekonomik adımlar, personel reformları, kültürel etkinliklerle Karabağ'ın Bakü'ye bağımlılığının güçlendirilmesi, böylece toprak bütünlüğünün korunması.

1993 yılında bağımsız Azerbaycan'ı yönetmeye başlayan Haydar Aliyev, büyük glerle gergin olan ilişkileri kısa sürede normalleştirmeyi başardı. Azerbaycan'ın BDT'ye katılımı, buna paralel olarak Avrupargtleri ve hatta NATO ile normal işbirliği ilişkilerinin kurulması, tarihinde zor zamanlar geçiren cumhuriyete, ulusal devlet kurma sürecini başarıyla uygulama fırsatı verdi. 1994 yılında imzalanan "Yüzyılın Anlaşması" aslında "yumuşak güç" politikasının en ciddi başarılarından biri sayılabilir. Azerbaycan, doğal kaynaklarını küresel politikadaki konumunu güçlendirmek ve bölge devletleriyle daha yakın ve güvenilir ilişkiler kurmak için etkili araçlardan biri olarak kullanmayı başardı. Ekim 1998'de Bakü-Tiflis-Ceyhan ana ihracat boru hattının inşasına ilişkin Bildiri'nin imzalanması ve 1999 yılında Bakü-Supsa ihracat boru hattının açılması, Azerbaycan'ın blgelkeleriyle ilişkilerininemlilde güçlendirmesini sağladı.

Haydar Aliyev'in, Ermenistan'ın işgal politikası sonucu oluşan gerçekleri değiştirmek amacıyla uyguladığı politikanın ana içeriği, bu saldırganlkeyi tüm bölgesel projelerden dışlamak olarak hesaplandı. Azerbaycan çeşitli baskılara rağmen bu hedefini başarıyla gerçekleştirdi. 2020 yılında muzaffer Başkomutan İlham Aliyevnderliğinde yapılan Vatanseverlik Savaşı'nın zafere ulaşmasını sağlayan ennemli koşullardan biri, yaklaşık 30 yıllık bir sürede Ermenistan'ın Güney Kafkasya'da tamamen izole birlkeye dnşmesiydi. Bu, yalnızca muhtemel büyük ekonomik faydaların kaybı değil, aynı zamanda uluslararası ilişkiler sisteminin son derece karmaşık zincirinde bir konu olarak Ermenistan'ınneminin de kaybı anlamına geliyordu.

1995 yılında kabul edilen Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası'nda ülkede yaşayan tüm etnik azınlıkların haklarının garanti altına alınması ve bu garantinin uygulamaya yansımaları, hoşgörü ve çok kültürlülük kavramlarının evrensel olarak kabul edildiği inancını yaratmıştır (Əhmədova vd 03.11.2018: 102) .

"Yumuşak güç" politikasının en önemli unsurlarından biri, bağımsız ulusal devletçilik modelinin temel direklerinden biridir. Ülkede yaşayan ulusal azınlıkların yanı sıra, uluslararası toplum da Azerbaycan'ın kendine özgü çok kültürlü değerlere sahip bir ülke olduğunu açıkça kabul etti. Elbette bu algının oluşmasında Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in liderliğinde uygulanan politikanın rolü son derece önemlidir.

Elbette bu başarılar Azerbaycan'ın uluslararası ilişkiler sistemindeki konumunu güçlendirmekle kalmadı, aynı zamanda Karabağ sorununun çözümüne ilişkin müzakere sürecinde daha güçlü bir konum sergilemesini de gerekli kıldı. Bu faktör, uluslararası güçlerin en azından Azerbaycan'ın paralel olarak güçlü bir ordu inşa etmesine sadık bir yaklaşım sergilemesi için meşru koşulları yarattı.

Bütün bu sayılan gerçeklerden hareketle Haydar Aliyev'in bağımsız Azerbaycan'ın milli kalkınması için uyguladığı "yumuşak güç" politikasının ana parametrelerinden bahsetmek mümkündür (Əhmədova vd 19.10.2018: 157):

- Ülkenin enerji kaynaklarının verimli kullanılması sağlanarak Azerbaycan'ın uluslararası ilişkiler sistemindeki nüfuzunun ve bölgedeki nüfuzunun güçlendirilmesi;
- Aktif, esnek ve iyi düşünülmüş bir dış politika stratejisi sonucunda, Azerbaycan topraklarının Ermenistan tarafından işgal edildiği gerçeğinin uluslararası toplum tarafından tanınması ve böylece öz hakkın meşruiyetinin kabul edilmesi, Azerbaycan'ın uluslararası kamuoyuna savunulması;
- Ermenistan'ı bölgesel projelerden izole etmeyi başararak, saldırganın askeri ve ekonomik fırsatlarının genişlemesini önleyerek;
- Azerbaycan'ı çok kültürlü ve hoşgörü geleneklerine bağlı bir ülke olarak tanıtarak uluslararası kamuoyunu etkileme fırsatlarının artırılması.

Kuşkusuz söz konusu gerçekler Haydar Aliyev'in uyguladığı "yumuşak güç" politikasının tüm inceliklerini tam olarak ifade etmeyebilir. Ancak bir nokta açıktır ki, bu politika Azerbaycan'ın elde ettiği birçok başarının ana nedenlerinden biridir.

Haydar Aliyev, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bağımsızlık döneminde ve sonraki yıllarda ülkenin ulusal çıkarlarını korumak ve uluslararası alanda konumunu güçlendirmek için birçok strateji uyguladı. Yumuşak güç politikası, kültür, eğitim, diplomasi ve ekonomik ilişkiler yoluyla ülkenin nüfuzunu artırmayı amaçlıyor. Bu politika, Azerbaycan'ı bölgesel ve küresel düzeyde tanıtan, ülke çıkarlarını savunan bir yaklaşımdır.

Yumuşak güç, askeri ve ekonomik gücün aksine, ülkelerin diğer ülkeleri kültür, değerler ve dış politika yoluyla etkileme yeteneğini ifade eder. Bu kavram Joseph Nye tarafından önerilmiş ve uluslararası ilişkilerde geniş çapta kabul görmüştür.

Haydar Aliyev döneminde Azerbaycan kültürü uluslararası düzeyde tanındı. Kültürün ülkenin uluslararası imajını şekillendirmede önemli bir araç olduğunun farkına vardı. Kültürel etkinlikler, müzik festivalleri ve sergiler düzenlenerek Azerbaycan kültürünün ve tarihi mirasının zenginliği dünyaya tanıtıldı.

Haydar Aliyev, genç neslin eğitim düzeyinin artırılması ve uluslararası tecrübenin ülkeye kazandırılması amacıyla birçok eğitim programına destek verdi. Onun girişimiyle çok sayıda Azerbaycanlı öğrenci yurtdışına eğitime gönderildi ve uluslararası eğitim programlarına katıldı. Aynı zamanda Azerbaycan'ın entelektüel sermayesinin artmasına ve uluslararası ilişkilerin güçlenmesine de yardımcı oldu.

Haydar Aliyev diplomatik alanda yumuşak gücün önemini fark etti. Onun döneminde Azerbaycan çeşitli uluslararası kuruluşlarla işbirliğini genişletti ve birçok ikili ve çok taraflı anlaşma imzaladı. Bu, Azerbaycan'ın uluslararası alanda tanınmasına ve bölgesel çatışmalarda söz sahibi olmasına olanak sağladı.

Haydar Aliyev, Azerbaycan'ın ekonomik gücünü artırmak için yabancı yatırımları çekmek ve uluslararası ekonomik ilişkileri genişletmek için çalıştı. Petrol ve gaz endüstrisinde yabancı yatırımı çekmek için birçok reform uyguladı. Bu, Azerbaycan'ın ekonomik kalkınmasına ve enerji güvenliğine büyük katkı sağladı.

Haydar Aliyev'in yumuşak güç politikası Azerbaycan'ın uluslararası düzeyde tanınmasına ve kabul edilmesine büyük katkı sağladı. Azerbaycan izlediği politikanın bir sonucu olarak Güney Kafkasya bölgesinde önemli bir aktör haline geldi ve birçok uluslararası projeye katılmaya başladı. Aynı zamanda ülkenin iç istikrarı ve ekonomik kalkınması da sağlandı.

Haydar Aliyev'in yumuşak güç politikası, Azərbaycan Cumhuriyeti'nin bağımsızlık sonrası dönemde uluslararası alanda güçlü ve etkili bir devlet olarak tanınmasına büyük katkı sağladı. Kültür, eğitim, diplomasi ve ekonomik ilişkiler alanındaki stratejileri, ülkenin ulusal çıkarlarını korumayı ve uluslararası düzeyde konumunu güçlendirmeyi amaçlıyordu. Bu politika Azərbaycan'ın gelecek nesillere örnek ve miras olmaya devam etmektedir.

Haydar Aliyev'in yumuşak güç politikası, uluslararası ilişkilerde yumuşak gücün önemini ve etkinliğini bir kez daha gösteren bir örnektir. Bu politika Azərbaycan Cumhuriyeti'nin hem bölgesel hem de küresel düzeyde güçlenmesine ve gelişmesine büyük katkı sağlamıştır (Əhmədova vd 19.10.2018: 157) .

Haydar Aliyev, Azərbaycan'ın kültür ve tarihini dünyaya tanıtmak için çeşitli faaliyet ve projeler başlattı. Bu bağlamda Azərbaycan'ın müzik, edebiyat ve sanat alanlarındaki zengin kültürel mirası uluslararası düzeyde tanıtılmıştır. Özellikle müzik ve dans grupları yurt dışında düzenlenen festivallerde Azərbaycan'ı temsil etmiştir.

Azərbaycan'ın eğitim ve bilim alanında uluslararası işbirliğini güçlendirmek amacıyla çeşitli proje ve programlar hayata geçirilmiştir. Haydar Aliyev döneminde yurt dışında okuyan Azərbaycanlı öğrencilerin sayısı arttı ve yabancı üniversitelerle ortak projeler geliştirildi. Ayrıca bilimsel araştırma ve akademik değişim programları teşvik edilmiştir. Azərbaycan dünyada önemli enerji kaynaklarına sahip bir ülkedir. Haydar Aliyev bu durumu ülke lehine kullanarak enerji diplomasisi yürüttü. Bu bağlamda Batı ile güçlü enerji işbirlikleri oluşturulmuş ve Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) boru hattı gibi stratejik projeler hayata geçirilmiştir. Bu projeler Azərbaycan'ın uluslararası alanda daha fazla tanınmasını ve ekonomik olarak güçlenmesini sağlamıştır.

Haydar Aliyev, Azərbaycan'ın uluslararası kuruluşlarla ilişkilerini güçlendirdi. Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi, İslam İşbirliği Teşkilatı ve Bağımsız Devletler Topluluğu gibi kuruluşlarla yakın işbirliği sağlanmıştır. Bu kuruluşlardaki aktif rol, Azərbaycan'ın uluslararası alanda daha fazla tanınmasına ve etkinliğine katkıda bulunmuştur.

Haydar Aliyev dünya çapında Azərbaycan diasporasının güçlendirilmesi için çeşitli adımlar attı. Diaspora politikaları yurtdışında yaşayan Azərbaycanlıların kültürel kimliklerini korumalarına ve kendi ülkeleriyle bağlarını sürdürmelerine yardımcı oldu. Ayrıca diaspora faaliyetleriyle Azərbaycan'ın dış politika çıkarları da desteklendi.

Haydar Aliyev'in bu politikaları Azərbaycan'ın uluslararası alanda daha görünür və etkili bir ölkə olmasına katkıda bulunmuş, ölkənin siyasi və iqtisadi gücünün artmasına katkıda bulunmuşdur.

Dünya Azərbaycanlıları Kongresi ilk kez 2001 yılında Haydar Aliyev'in girişimiyle Bakı'da düzenlendi. Bu kongrenin temel amacı dünya çapında yaşayan Azərbaycanlıların birlik ve beraberliğini güçlendirmek, Azərbaycan ile ilişkilerini güçlendirmek ve milli kimliklerini korumaktır. Çeşitli konuların görüşüldüğü ve kararların alındığı kongreye farklı ölkelerden Azərbaycanlılar katıldı.

Haydar Aliyev bu kongrenin önemine vurgu yaparak, dünya Azərbaycanlılarının birlik ve beraberlik ruhunun güçlendirilmesinde oynadığı role dikkat çekti. Dünya Azərbaycanlılarını tek bir aile olarak birleştirmenin ve Azərbaycan devletinin kalkınmasına destek vermenin önemini dile getirdi. Kongrenin düzenlenmesi Azərbaycan diasporasının organizasyon ve faaliyetinin daha verimli hale getirilmesi yönünde önemli bir adım olmuştur.

Haydar Aliyev'in diaspora politikası, dünya Azərbaycanlılarının milliyetini ve kültürünü korumayı, haklarını savunmayı ve Azərbaycan devletinin çıkarlarını uluslararası düzeyde temsil etmeyi amaçlıyordu. Bu politika çerçevesinde farklı ölkelerde Azərbaycan diaspora örgütleri kurulmuş, faaliyetleri desteklenmiş ve koordine edilmiştir.

Haydar Aliyev'in diaspora politikasında dünya Azərbaycanlılarının tarihi vatanlarına olan bağlılığının güçlendirilmesi özel bir önem taşıyordu. Diasporanın Azərbaycan ile ilişkilerini daha da güçlendirmek için çeşitli program ve etkinlikler gerçekleştirdi. Bu politikanın sonucunda dünya Azərbaycan halkının arasında milli bilinç ve dayanışma duygusu artmış, Azərbaycan devletine olan destekleri daha da güçlenmiştir (Qarayev vd 27.03.2018: 94).

Dünya Azərbaycanlılarının Kongreleri sonucunda farklı ölkelerde yaşayan Azərbaycanlılar arasında daha yakın ilişkiler kurulmuş, milli ve kültürel birlikleri güçlendirilmiştir. Kongrelerde alınan kararlar Azərbaycan diasporasının faaliyetlerini daha etkin ve koordineli hale getirdi.

Bu kongrelerin bir diğer önemli sonucu da dünya Azərbaycan halkının haklarını savunma ve Azərbaycan gerçeklerini uluslararası topluma aktarma konusunda daha aktif olmalarıdır. Kongrelerde alınan kararlar ve tavsiyeler dünya Azərbaycanlılarının örgütlenmesini ve faaliyetlerini daha da güçlendirmiştir.

Haydar Aliyev'in politikası ve mirası, ölümünden sonra bile Azerbaycan devletinin politikasına yansımaya devam etti. Oğlu İlham Aliyev de babasının politikasını sürdürerek dünya Azerbaycanlılarının birlik ve beraberliğini güçlendirmek için çeşitli tedbirleri hayata geçirdi. İlham Aliyev'in liderliğinde düzenlenen kongreler ve diaspora politikası, Haydar Aliyev'in mirasının canlı ve gelişmekte olduğunu gösteriyor.

Haydar Aliyev'in dünya Azerbaycanlılarının birlik ve beraberliği doğrultusunda uyguladığı politika, Azerbaycan devletinin gelişmesinde ve uluslararası alanda konumunun sağlamlaştırılmasında önemli rol oynadı. Bu politikanın en parlak tezahürlerinden biri olan Dünya Azerbaycanlıları Kongresi, Haydar Aliyev'in milli mirasının ve diaspora politikasının ne kadar önemli olduğunu kanıtlamaktadır. Haydar Aliyev'in vefatından sonra bile onun mirası ve fikirleri Azerbaycan siyasetinde yaşamaya ve gelişmeye devam ediyor.

3.4. İLHAM ALİYEV (2003-GÖREVDE)

Küresel dünyada uluslararası ilişkilerin bütünleşik bir şekilde yürütülmesine yönelik iki önemli yaklaşım bulunmaktadır: “sert güç” ve “yumuşak güç”. Siyaset bilimci Josef Nye "sert güç" ile "yumuşak güç" arasında şöyle bir ayrım yapıyor: "Yumuşak güç kültür, değerler ve fikirler aracılığıyla liderlik etme yeteneğidir; sert güç ise askeri güç yoluyla fethetmek veya baskı yapmaktır." Bu anlamda yumuşak gücün temel özelliği sivil faaliyetlerdir. Nye'nin de belirttiği gibi, ana yönelimleri değerlerin uygulanması, kültürel çeşitliliğin geliştirilmesi ve iç ve dış politikada diyalogdur.

Çok kültürlülük hoşgörü kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Hoşgörü, tüm insan ilişkilerini kapsayan çokkültürlülüğün temelindeki etik ilkelerden biridir. "Hoşgörü", dilimizde "dayanıklılık" anlamına gelen Latince kökenli bir kelimedir. "Hoşgörü" terimi, "kısıtlama", "sabır", "karşılıklı saygı" ve "saygı" gibi anlamları içermektedir. "Hoşgörü kavramının ortaya çıkışı 17. yüzyıla kadar uzanmaktadır. 17. yüzyılda "Hoşgörü Mektubu" adlı eserinde yazan ünlü İngiliz filozof ve doğal hukuk teorisinin kurucusu John Locke'tur. Hristiyan kardeşlerini birbirlerine karşı dini hoşgörü göstermeye ve mezhepsel çatışmaları hoşgörülü duygularla çözmeye çağırıyordu (Vəliyev və Həmidov 18.01.2015: 134).

Felsefe tarihinde karşılıklı saygı ve saygının, kısacası hoşgörülü ilişkilerin kültürlü ve ahlaklı olma kavramlarına gönderme yapması tesadüf değildir. Bu anlamda Aristoteles,

"Nikomakhos'a Etik" adlı eserinde "kendilerine karşı erdemli davrananların", "başkalarına karşı erdemli davrananlardan" daha erdemli davrandıklarını yazmıştır.

Yukarıda bahsettiğimiz sistematik gerçeklerden hareketle Azerbaycan'ın çok kültürlülük ve hoşgörü stratejisini bir devlet politikası olarak uyguladığını söyleyebiliriz. Böylece ülkede yaşayan etnik gruplar ve dini topluluklar, Azerbaycancılık ideolojisini de içeren bu politikaya dayalı kalkınma dinamiklerini sağlamaktadırlar. Devlet, tüm imkanlarını kullanarak, milli ve dini toplulukların kültür ve geleneklerini korumayı ve geliştirmeyi kendi sorumluluğunda görmektedir. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in şu görüşleri, belirtilen devlet politikasının ana tezlerini oluşturmaktadır: "Her toplumun gücü, dini ve milli çeşitliliğinde yatmaktadır... Bunun için elbette gelenekler gereklidir ve aynı zamanda devlet politikası da gereklidir. Azerbaycan'da her iki faktör de uygun düzeyde yürütülmelidir".

Öte yandan yurt içi ve yurt dışındaki yüksek okullarda "Çok Kültürlülüğe Giriş" ve "Azerbaycan Çok Kültürlülüğü" konularının öğretilmesi de bu politikanın önemli bir bileşenidir. Bu alanda atılan son adım olan Azerbaycan Çokkültürlülük Merkezi'nin Romanya'nın en eski üniversitesi olan Alexander Iohan Cuzi Üniversitesi'nde Azerbaycan Diller Üniversitesi Rektörü Akademisyen Kamal Abdulla'nın katılımıyla açılması tesadüf değildir.

Azerbaycan'ın "yumuşak güç" stratejisinin işlevselliği, iki yıl önce Ermenistan'la Karabağ konusunda yaşanan savaştan sonra daha da önem kazandı. Sayın Cumhurbaşkanının çeşitli konuşmalarda "yumuşak güç" stratejisi olarak Ermenilere barış elini uzatması, "sert güce" güvenerek zafere ulaşması, bu yönde düşünülen politikanın etkinliğine işaret etmektedir. Bu devletin hoşgörü ve çok kültürlülük politikasıdır. Özellikle Azerbaycan tarafı bu sorunun uluslararası hukuk ve normlar çerçevesinde çözülmesi için beş ilkeye dayalı öneriler sundu. (Sevdimalıyev, 26.10.2023: 84)

Bu bağlamda Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, son röportajlarından birinde hoşgörüsünü ve "yumuşak güç" anlamına gelen çok kültürlü stratejik anlayışını şöyle açıklıyor: "Karabağ'da yaşayan Ermeniler, -bunu dün Ağdam'da söyledim, - vatandaşlarımızın kaderi, gelecek hayatları, ne yaparsak yapalım umurumuzda değil." Ermenistan dahil hiçbir ülke ile tartışmak niyetinde değiliz. Bu bizim iç meselemizdir ve Azerbaycan vatandaşlarının hakları ne olursa olsun, onlar Emin olun ki onların Azerbaycan toplumuyla bütünleşmiş hayatları şimdikinden daha iyi, çok daha iyi olacaktır". Elbette

Ermenistan bu sözlere kulak tıcarsa onlara karşı "sert güç" stratejisini uygulamak gerekecektir. Azerbaycanlılar, Ermenistan'daki tarihi topraklarından uzaklaştırılan vatandaşlar olarak, varılacak barış anlaşması ve yumuşak güç uygulamasıyla kendi topraklarına dönebilecekler. Bunun gerçekleşmesi, bölgede hoşgörü ve çok kültürlü bir ortamın gelişmesine, Güney Kafkasya bölgesinde uzun vadeli barışın tesis edilmesine güçlü bir ivme kazandıracaktır.

Devlet Başkanı İlham Aliyev'in Semerkant'ta düzenlenen etkinlikte yaptığı son konuşmada, Azerbaycan'ın "yumuşak güç" stratejisinin çok yönlü ve geniş çaplı doğası hakkında bilgi verildi.

Sonuç olarak, Azerbaycan'ın "yumuşak güce" dayalı hoşgörü ve çok kültürlü politika stratejisinin, son 30 yılda artan kalkınma hızıyla ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Azerbaycan'ın ekonomik gücü ve İkinci Karabağ savaşının "sert güç" yoluyla kazanılması bunun temelini oluşturdu. Bu iki güç faktörünü temel alan Azerbaycan'ın hoşgörü ve çok kültürlü devlet politikası bölgede kalıcı barışın oluşmasını sağlayacaktır. (Sevdimalıyev, 26.10.2023: 84)

Son yıllarda uluslararası spor kuruluşlarının dünya siyasetindeki rolü genişliyor, şu veya bu devletin dünya siyaseti üzerindeki etkisini "yumuşak güç" konumundan güçlendirme mekanizmaları daha aktif olarak tartışılıyor. Büyük spor müsabakaları düzenleyen ülkelerin etkisinin artması ve dış politikanın bir bileşeni olarak "yumuşak güç" faktörünün teorik olarak analiz edilmesi ihtiyacı dikkate alındığında, spor diplomasisine olan ilginin güçleneceğini öngörmek mümkündür.

Şu anda Azerbaycan Cumhuriyeti'nde toplumun modern siyasi kültürünün önemli bir bileşeni olarak spor diplomasisinin geliştirilmesine ve sporun dış politika faaliyetlerine dahil edilmesine büyük önem verilmektedir.

Spor diplomasisinin aktif uygulanmasının amacı, ülke hakkında olumlu bir imaj oluşturmak, uluslararası dünyada itibarını artırmak, "yumuşak güç" uygulama sistemini geliştirmek, her ikisini de dikkate alan en uygun faaliyet biçimlerini aramak ve bulmaktır. Bu doğrultuda uluslararası deneyimi ve ulusal benzersizliği artırmak ve ilgili normatif temeli daha da geliştirmek.

Azerbaycan'ın, 1. Avrupa Oyunları ve 4. İslam Dayanışma Oyunları başta olmak üzere küreselleşen dünyamız için ilginç ve önemli uluslararası yarışmalara ev sahipliği yaparak

onurlandırılması, jeopolitik açıdan elverişli bir konumda bulunan ve dikkat çeken Azerbaycan'ın, tarihi ve ekonomik gelişimi, uluslararası politikada rol oynaması, kültürünün zenginliği, demokrasinin gelişmesi açısından öncü bir konuma sahiptir.

2009 yılında Bakü'nün İslam kültürünün başkenti ilan edilmesi ve 2018 yılında Azerbaycan'ın ayrılmaz ve kadim şehri Nahçıvan'ın bu görev için seçilmesi, her zaman Azerbaycan'a bağlı olan tarihi ve kültürel gelişiminin göstergeleridir. Batı dünyası. 1. Avrupa Oyunları ve 4. İslami Dayanışma Oyunlarına katılan ülkelerin bayraklarını bir araya getiren Dünya Satranç Olimpiyatı ve Formula 1 yarışmaları da Azerbaycan'da başarıyla düzenleniyor. Böyle bir temele dayanan bir spor ülkesi olduğunu teyit eden futbolda Euro-2020 final etabında 4 karşılaşmaya ev sahipliği yapacak olan Azerbaycan'ın, büyük müsabakalarda kazandığı galibiyetlerle prestijli ödüllerin sayısını artırıyor (Ferreira-Pereira, and Pinto, 04.03.2021: 172).

Sonuç olarak spor diplomasisi Azerbaycan Cumhuriyeti'nin dış politikasında önemli nüfuz araçlarından biri haline geldi. Bugün Bakü şehri zaten dünya çapında prestijli spor etkinliklerinin düzenlendiği bir yer olarak biliniyor. Bir yandan ülkenin ve Bakü şehrinin altyapısı, diğer yandan Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yardımsever politikası bu tür etkinliklerin yapılmasına önemli bir temel oluşturuyor.

Birinci Avrupa Oyunları sonrasında Formula 1 Avrupa Grand Prix'si ve IV. İslami Dayanışma Oyunlarının Bakü'de düzenlenmesi, devletin dış politika görevlerinin hayata geçirilmesi yönünde atılan tarihi adımlar olarak olumlu sonuçlar vermektedir.

Dostluk, dayanışma ve birlik kutlaması olarak 2014 yılında 1. Avrupa Oyunlarını düzenleyen, Avrupa ve Doğu değerlerini birleştirerek dünya medeniyetine değerli bir katkı sağlayan Azerbaycan, aynı organizasyonla 2017 yılında 4. İslam Dayanışma Oyunlarını düzenlemeyi başardı. Bakü'de IV. İslami Dayanışma Oyunlarının düzenlenmesi Azerbaycan'ın spor diplomasisinin gerçek bir kutlamasıydı.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, "Hem Avrupa hem de İslam Oyunlarının iki yıl içinde düzenlenmesi nadir bir göstergedir, bunun benzeri yoktur, belki de hiçbir zaman gerçekleşmeyecektir." dedi. Azerbaycan'ın dünyada tanıtımı açısından özel önem taşıyan bu tür yarışmalara katılan sporcular ve Bakü'ye gelen konuklar, bağımsızlık döneminde ne gibi başarılarla imza atıldığını gördü.

Azerbaycan halkı özgür, gururlu, milli değerlerine bağlı bir halk olarak yaşamaktadır. Elbette bu başarılarda Azerbaycan'ın Birinci Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Birinci Avrupa Oyunları ve Dördüncü İslami Dayanışma Oyunları Düzenleme Komitesi Başkanı Mehriban Aliyeva'nın büyük katkısı oldu.

IV. İslami Dayanışma Oyunları'na 54 ülkeden 3.000'in üzerinde sporcu 24 spor dalında yarıştı. Bu oyunlarda Azerbaycan'ı 425 sporcu temsil etti. Maçları 50'den fazla ülkede 1 milyardan fazla izleyici izledi. Oyunlar sonunda Azerbaycan, 75'i altın, 50'si gümüş, 37'si bronz olmak üzere 162 madalya kazanarak tüm katılımcıların önünde yer alarak takım puanında birinci sıraya yerleşti (Gallarotti, 18.11.2022: 68).

IV. İslami Dayanışma Oyunları öncelikle İslam devletleri arasındaki işbirliğini güçlendirmeye hizmet etti. İslam'ın barış, merhamet ve kardeşlik dini olduğu tüm dünyaya kanıtlanmıştır. Bu yarışmanın Müslüman ülkelerin sporcuları arasında yapılması İslam dininin barışçılığını ortaya koydu. Yakın ve Ortadoğu'da durumun normalleşmesi, istikrarın, barışın tesisi, iş birliği ve kalkınmanın tesisi öncelikle bölge devletlerine bağlıdır. IV. İslami Dayanışma Oyunları, İslam devletleri ve Müslüman ülkelerdeki toplulukların yakınlaşmasına güçlü bir ivme kazandırdı. Bu sonuçta dünyada istikrarın ve güvenliğin güçlendirilmesine hizmet ediyor.

Bakü'de bu tür prestijli uluslararası spor yarışmalarının düzenlenmesi, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin spor diplomasisinin uygulanması açısından olağanüstü bir öneme sahiptir, çünkü bu etkinlik, ülkenin "yumuşak güç" düzeyinin, imajının yükseltilmesine büyük bir ivme kazandırmaktadır.

Aliyev'in liderliği Azerbaycan Cumhuriyeti'nin siyasi, ekonomik ve kültürel gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Ülkede iç ve dış politikanın oluşumu ve uygulanmasına aktif olarak katılmaktadır. Azerbaycan'ın enerji sektörünün geliştirilmesi, bölgedeki çatışmaların çözümü, ülkenin uluslararası kuruluşlardaki itibarının artırılması gibi alanlarda önemli girişimler göstermektedir (Ari, 2021: 24).

Dünyanın Azerbaycanlıları, yurtdışında yaşayan Azerbaycan vatandaşları olarak farklı coğrafyalarda yaşıyorlar. Azerbaycan dilini ve kültürünü koruyorlar ve mevcut durumda anavatana yardım ediyorlar. Bu diasporanın faaliyetlerini düzenlemek ve koordine etmek amacıyla dünya Azerbaycanlılarının kongreleri düzenlenmektedir.

İlham Aliyev ile Dünya Azərbaycanlılar Kongresi arasındaki ilişkiler, Azərbaycan hökümetinin diasporayla ilişkilerinin ve diasporanın iç örgütlenmesinin güçlendirilmesi açısından önemli bir araç olarak değerlendiriliyor. Bu kuruluşlar aynı zamanda Azərbaycan'ın uluslararası imajının güçlendirilmesi ve dış politikada ortaklıkların desteklenmesi açısından da önemlidir.

4. AZERBAYCAN'DA KAMU, VAKIF VE KURULUŞLARIN DEVLETİN ÇEŞİTLİ ALANLARINDAKİ POLİTİKA VE HEDEFLERİNİ DESTEKLEMELİK İÇİN GÖSTERDİĞİ FAALİYETLER

4.1. HAYDAR ALİYEV VAKFI

Azerbaycan, bağımsızlığını kazandığı 1991 yılından bu yana, ekonomik ve sosyal kalkınmayı teşvik etmek, sürdürülebilir gelişmeyi sağlamak ve halkın refahını artırmak amacıyla çeşitli devlet politikaları ve hedefleri benimsemiştir. Bu politikaların ve hedeflerin başarılı bir şekilde hayata geçirilmesi, yalnızca devlet kurumlarının değil, aynı zamanda kamu, vakıf ve çeşitli kuruluşların aktif katılımını gerektirmektedir. Bu yazıda, Azerbaycan'da kamu, vakıf ve kuruluşların devletin çeşitli alanlardaki politika ve hedeflerini desteklemek için gösterdiği faaliyetler detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

Azerbaycan'ın ekonomik kalkınma hedefleri, özellikle enerji sektörü, altyapı geliştirme ve sanayileşme üzerine yoğunlaşmaktadır. Petrol ve doğal gaz kaynaklarının etkin kullanımı, Azerbaycan ekonomisinin temel direklerinden birini oluşturur.

Azerbaycan'da kamu ve özel sektör arasındaki işbirliği, ekonomik kalkınma açısından büyük önem taşımaktadır. Devlet, çeşitli teşvik ve destek programları ile özel sektör yatırımlarını artırmayı hedeflemektedir. Örneğin, SOCAR (Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Petrol Şirketi), enerji sektöründe hem yerel hem de uluslararası işbirlikleri ile önemli projelere imza atmaktadır.

Vakıflar ve sivil toplum kuruluşları (STK'lar), ekonomik kalkınmaya katkı sağlamak amacıyla çeşitli eğitim programları ve girişimcilik destekleri sunmaktadır. Özellikle genç girişimcilerin desteklenmesi ve yenilikçi projelerin teşvik edilmesi bu alanda önemli rol oynamaktadır. (Abbasbəyli 12.04.2007: 116)

Azerbaycan, bilgi temelli bir ekonomiye geçişi hızlandırmak için eğitim ve bilim politikalarına büyük önem vermektedir. Eğitim kalitesinin artırılması ve bilimsel araştırmaların desteklenmesi bu politikanın temel taşlarıdır.

Kamu eğitim kurumları, Azerbaycan'ın eğitim hedeflerini gerçekleştirmede kilit rol oynamaktadır. Devlet okulları ve üniversiteler, öğrencilere nitelikli eğitim sağlayarak ülkenin kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. Eğitim Bakanlığı, müfredat geliştirme ve öğretmen eğitimi gibi konularda sürekli yenilikler yapmaktadır.

Birçok vakıf ve kuruluş, eğitim alanında çeşitli burs programları, araştırma fonları ve eğitim projeleri sunarak devletin hedeflerine destek olmaktadır. Örneğin, Haydar Aliyev Vakfı, eğitim altyapısının iyileştirilmesi ve öğrencilerin desteklenmesi konularında önemli projeler yürütmektedir.

Sağlık alanında da devletin belirlediği politika ve hedeflerin hayata geçirilmesi büyük önem taşımaktadır. Sağlık hizmetlerinin kalitesinin artırılması ve halk sağlığının korunması bu politikanın ana unsurlarıdır.

Kamu sağlık hizmetleri, sağlık alanındaki hedeflerin gerçekleştirilmesinde temel rol oynamaktadır. Sağlık Bakanlığı, hastane ve sağlık merkezlerinin modernizasyonu, tıbbi cihazların yenilenmesi ve sağlık personelinin eğitimi gibi konulara büyük yatırımlar yapmaktadır.

STK'lar ve vakıflar, özellikle sağlık alanında çeşitli projeler ve kampanyalar düzenleyerek devletin hedeflerine destek olmaktadır. Kansere mücadele, çocuk sağlığı ve halk sağlığının geliştirilmesi gibi konularda yürütülen projeler bu desteklerin örneklerindendir.

Azerbaycan, zengin kültürel mirası ve sosyal yapısı ile dikkat çekmektedir. Devlet, bu mirası korumak ve geliştirmek için çeşitli politikalar ve projeler yürütmektedir.

Devlet, tarihi ve kültürel mirasın korunması için çeşitli projeler geliştirmekte ve bu alandaki faaliyetleri desteklemektedir. Müzeler, tarihi yapılar ve kültürel etkinlikler bu projelerin bir parçasıdır.

Vakıflar, kültürel mirasın korunması ve tanıtılması konusunda önemli rol oynamaktadır. Sanat sergileri, kültürel festivaller ve eğitim programları gibi etkinlikler, vakıfların desteklediği faaliyetler arasında yer almaktadır.

Azerbaycan'da kamu, vakıf ve çeşitli kuruluşların, devletin politika ve hedeflerini desteklemek için gösterdiği faaliyetler, ülkenin kalkınma sürecinde büyük önem taşımaktadır. Ekonomik kalkınmadan eğitime, sağlıktan kültüre kadar geniş bir yelpazede

yapılan bu faaliyetler, Azerbaycan'ın sürdürülebilir bir gelişim göstermesine katkıda bulunmaktadır. Devletin belirlediği hedeflerin başarılı bir şekilde hayata geçirilmesi, kamu, özel sektör, vakıflar ve STK'lar arasındaki işbirliğinin güçlenmesi ile mümkün olacaktır. Bu bağlamda, Azerbaycan'da toplumun tüm kesimlerinin ortak hedefler doğrultusunda birlikte hareket etmesi, ülkenin geleceği için kritik bir öneme sahiptir. (Adiloğlu, Bakı, 06.11.2017: 63)

"Küreselleşme" konusu son yıllarda entelektüel tartışma alanıyla ilgisi nedeniyle ana konu olmuştur. Bunlar sadece geleceğin teorik modeline ilişkin tartışmalar değil, tüm dünyayı kapsayan uygarlık sürecini analiz etme girişimleridir. Küreselleşme süreci nesneldir. Güç kavramının insanlık tarihi kadar eski bir geçmişi vardır. Uluslararası ilişkilerde sıklıkla karşılaşılan bu kavram için farklı tanımlar verilmektedir. Uluslararası sistemdeki aktörler hakkında ne zaman bir şey söylene veya tartışılrsa bu kavramı mutlaka duyuyor veya okuyoruz. Güç, uluslararası ilişkiler sisteminde ülkelerin faaliyetlerinde ve politika analizlerinde sıklıkla kullanılan açıklayıcı bir kavramdır. SARS-CoV-2/COVID-19 salgını, ülkelerin "yumuşak güç" politikalarını hayata geçirmeleri için çok önemli bir kapıyı araladı.

Azerbaycan'da "yumuşak güç" nasıl uygulanıyor? Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından bağımsızlığına kavuşan, askeri ve ekonomik açıdan zayıf olan ve Ermenistan'ın baskısı altında kalan Azerbaycan için "yumuşak güç" yaklaşımını siyasette kullanmak ve dikkatleri üzerine çekmek kolay olmasa da gerçekçiydi.

Cumhuriyetimiz, 1991 yılında bağımsızlığını kazandıktan sonra devlet politikasında "yumuşak güç" unsurunu kullanmaya başlamıştır. Aynı zamanda Azerbaycan, işgalci Ermenistan'a karşı mücadele edebilmek için ülkedeki askeri gücünü giderek güçlendiriyordu. Bağımsızlığını kazandıktan sonra yerini almaya başlayan Azerbaycan, "yumuşak güç"ün mevcut olanaklarını tam anlamıyla uygulamaya çalışıyordu.

Haydar Aliyev 1993 yılında yeniden iktidara geldi. Bundan sonra büyük çabalar sonucunda yeni oluşturulan devletin dünyaya tanıtılması yönünde ciddi faaliyetlere başlandı.

Haydar Aliyev bu doğrultuda birçok siyasi toplantı yapmış ve ülkedeki mevcut zengin enerji kaynaklarının verimli kullanılmasıyla kısa sürede ülke ekonomisini canlandırmayı başarmıştır. Bütün bunlar Azerbaycan'ın yeni bir devlet olarak tanınması yolunda önemli adımlardı ve bu süreci büyük ölçüde hızlandırdı. Haydar Aliyev siyasette "yumuşak güç"

yaklaşımını ustalıkla kullanmış ve böylece o dönemde Azerbaycan dünya ülkelerinin muadili haline gelmiştir.

Haydar Aliyev kendisinden sonra da bize bu yönde önemli bir miras bıraktı. Böylece bugün Cumhurbaşkanı İlham Aliyev bu yolu başarıyla sürdürdü ve devletçiliği yeni ve daha yüksek bir aşamaya taşıdı. Devlet başkanının her zaman söylediği gibi: "Amacımız Azerbaycan'ı gelişmiş bir ülke haline getirmektir." Bu fikir Azerbaycan'ın uzun vadeli kalkınma stratejisi olarak değerlendirilmekte ve alınan tüm tedbirler bu stratejinin hayata geçirilmesi için planlanmaktadır.

Azerbaycan'ın zengin kültürel mirasının dünyanın dikkatine sunulması için önemli çalışmalar yapıldı. Bu yolda Haydar Aliyev Vakfı'nın, özellikle de First Lady Mehriban Aliyeva'nın rolü büyüktür. Uluslararası muğam şenliklerinin organizatörlüğünü yaptığı gibi, aynı zamanda değerli varlığımız olan muğamı bir kez daha dünyaya tanıtmıştır.

2012 yılında Azerbaycan da düzenlenen "Eurovision" müzik yarışmasına ev sahipliği yapmak, kültürümüzün tanıtılması yönünde önemli bir adım olmuştur. Eurovision'u sadece bir müzik yarışması olarak değerlendirmek yanlış olur. Çünkü bu yarışmayla değerlerimizin dünya ülkelerinin dikkatine sunulmasında yüksek bir sonuç elde edildi. Belki bu sonuç herhangi bir siyasi önlemin uygulanmasıyla mümkün olmayacaktı ama Azerbaycan bunu "Eurovision" yarışmasıyla başardı.

Ayrıca Bakü-2015 Avrupa Oyunlarının ilk kez 2015 yılında Azerbaycanda düzenlenmesi devletin "yumuşak güç" unsuruna ne kadar önem verdiğini bir kez daha kanıtlamaktadır.

12-28 Haziran tarihlerinde düzenlenen ilk Avrupa Oyunları'nda Azerbaycan kapılarını 5.000'den fazla sporcuya ve 10.000'den fazla yabancı misafire açtı. Ülkede Ermeni sporcuların bu oyunlara davet edilmesi ve onlara yönelik tutum, Azerbaycan'ın uyguladığı "yumuşak güç" politikasının bir parçasıdır.

Ülkede 2017 yılında yaşanan olayların her biri siyasette "yumuşak güç" yaklaşımının güçlendirilmesi yönünde başarıyla uygulandı. Böylece IV. İslami Dayanışma Oyunları yüksek düzeyde ve büyük bir ustalıkla düzenlenmiş olup, günümüzde de örnek teşkil etmektedir. Azerbaycan'ın böyle bir potansiyele sahip olmasının yanı sıra organizasyon yeteneği de örnek olarak gösteriliyor. Ardından Mayıs 2017'de Bakü'de IV. Dünya Kültürlerarası Diyalog Forumu düzenlendi. Bu Forumda dünya çapındaki sorunlar tartışıldı. "Formula-1" Azerbaycan Grand Prix'si 2016'da olduğu gibi 2017'nin de ilgi çeken olaylarından biriydi. Azerbaycanda başarıyla uygulanan ekonomik reformlar, hızlı

ekonomik kalkınmanın yanı sıra nüfusun yaşam standardının ve yaşam tarzının iyileştirilmesinde de önemli bir etki yaratmıştır. Aslında mantıksal bir sonuç olarak başka türlü olamazdı. Çünkü ekonomik faktörle yakından ilişkili olan sosyal politika, öncelikle ilgili fonların toplanması ve ekonominin genel kalkınması için kullanılması, daha sonra bu fonların ülkenin talep yapısı dikkate alınarak kullanılmasıyla ilgilidir. Ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınma politikasında bu ilkeye özel önem verilmekte, nüfusun refahının artırılmasına yönelik somut yönelimler belirlenmektedir. Devlet Başkanı Sayın İlham Aliyev şunları söyledi: "...Azerbaycan israfçı girişimlere katılmaz, kirliliğe katılmaz, halkının çıkarlarını her şeyin üstünde tutar, ulusal çıkarlarından taviz vermez. Halkını herkese. Bazı yabancı çevrelerin bundan pek memnun olmadığını biliyorum. Ama bu bizim sorunumuz değil. Bizim derdimiz ulusal çıkarlarımızı savunmak, Azerbaycan halkının güvenliğini ve sosyal refahını sağlamak, Azerbaycanı başarılı bir şekilde geliştirmek ve güçlendirmek, bağımsızlığımızı ebedi ve geri dönüşmez kılmak, bölgedeki fırsatlarımızı genişletmektir. Ekonominin modernleşmesi, sanayi alanlarının açılması Azerbaycan'da yeni koşulların oluşmasına yol açacaktır. Ülkenin her alanda kalkınmasını sağlayabilmesi için elimizden geldiğince çalışmalıyız. Tarım sadece köylüye istihdam sağlamamalı, aynı zamanda genel ekonomik potansiyelimize de büyük katkı sağlamalıdır.

Bu noktada bir güç ölçüsü olan yumuşak gücün, bugün ve gelecekte bir ülke diplomasisinin vazgeçilmez bir unsuru olduğu açıktır.

Bütün bunlar Azerbaycan Cumhuriyeti'nin siyasette "yumuşak güç" faktörünü nasıl kullandığını gösteriyor. Bugün bile halkımızın eşsiz milli ve manevi değerleri "yumuşak güce" dönüşmüş ve Azerbaycan'ın dünyadaki itibarını arttırmaya devam etmektedir.

Küreselleşmenin yarattığı imkan ve fırsatların milletin ve devletin uzun vadeli kalkınma stratejilerine uygun olarak kullanılması gerekmektedir. Burada gelişmiş güçlü devletlerin dayattığı politikalardan ziyade ne olduğunu örnek almak mümkündür. Gelişmelerine yardımcı olacak politikalar olup olmadığı, ülkelerin zaman, mekan ve ülke içindeki gelişim çizgilerinin ve ülkenin durumunun kalkınma sürecinde analiz edilmesi ve uygulanması daha doğru olacaktır. Ancak bu, gelişmiş ülkelerin geriden takip edilmesi gerektiği anlamına gelmiyor.

Küreselleşme yalnızca teslim edilebilecek veya görmezden gelinebilecek dışsal, nesnel bir olgu değildir.

Küresel, bölgesel ve ulusal boyutlarda siyasi, sosyal, diplomatik, ekonomik, sosyo-kültürel değişimler yaşanıyor. Toplumlara ve toplumlar arası ilişkileri derinden etkileyen bu gelişme eğilimi, ülkelerin politikalarını da etkilemektedir.

Bu değişim ve dönüşümler ülkelerin iç dengelerini etkileyerek ülkeler arasındaki ilişkileri yönlendirdiği gibi doğrudan etkilemektedir.

Hükümet ve yapı anlamındaki bu değişime paralel olarak iç ve dış dinamiklerin iyi yönetilmesi, ülkelerin sahip olduğu “milli güç unsurlarının” milletlerin refahına hizmet edecek şekilde kullanılması, iç ve dış dinamiklerin iyi yönetilmesi, ve dış barış ve ulusal güvenlikte bilgiye dayalı yönetim kavramı ön plana çıkmıştır.

Devletler açısından bölgesel ve küresel anlamda aktif, aktif ve belirleyici bir güç olmanın en temel koşullarından biri, ulusal güç unsurlarının iyi analiz edilmesi ve bunların doğru yönetilmesidir. Bu durum bölgesel ve küresel değişimlere paralel olarak güç unsurlarının iyi analiz edilmesi ve dinamik süreçlerde yönetilmesiyle yakından ilgilidir.

Geleneksel olarak sert güç uluslararası ilişkilerde baskın bir konuma sahiptir. Ancak soğuk savaşın sona ermesi, Sovyetler Birliği'nin dağılması ve dünya çapında komünist rejimlerin çöküşünün ardından yumuşak güç yaklaşımı giderek zemin kazanıyor. Özellikle Avrupa Birliği ve diğer Avrupa kuruluşları yumuşak gücün destekleyicileri olarak hareket etmektedir. Bu gibi durumlarda, yumuşak gücün bir türü olan kamu diplomasisi, uluslararası ilişkilerde önemli role sahip bir araç haline gelmektedir. Burada da amaç ulusal çıkarları desteklemek, ilişkiler kurmak ve anlayışa ulaşmaktır. Genel olarak kamu diplomasisi farklı araçlarla ve farklı nedenlerle kullanılmaktadır. Kamu diplomasisi devlet ve hükümet kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve özel şirketler tarafından yürütülebilmektedir. Böylece devletler ve hükümetler bunu ulusal çıkarları desteklemek, halkın kültür ve değerlerini yaymak için kullanıyor ve sivil toplum kuruluşları da karşılıklı kültürel alışverişi ve kültürlerarası anlayışı teşvik etmek ve geliştirmek için kullanıyor. (Abbasbeyli, 16.12.2007: 117)

Örneğin Alman Dışişleri Bakanlığı'nın 2002 yılında hazırladığı bir rapora göre "kamu diplomasisi Avrupa'da diğer tüm konuların yanında en öncelikli konu olarak değerlendirilmektedir." Etkin bir yumuşak güç olarak kendini göstermeye çalışan Avrupa Birliği, hem Avrupa toplumuna hem de Balkanlar, Orta Doğu, Kafkaslar, Afrika gibi bölgelerde kamu diplomasisi faaliyetlerini ciddi bir şekilde yürütmektedir.

İngiltere'nin kamu diplomasisi faaliyetleri üç ana kurum tarafından yürütülmektedir: Britanya Dışişleri Bakanlığı, British Council ve BBC servisi. Bu kurumlar arasında etkili bir iş bölümü bulunmaktadır: Dışişleri Bakanlığı diplomatik ilişkileri, British Council kültürel ilişkileri, BBC ise medya ilişkilerini düzenlemektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'ne gelince, bu ülke kamu diplomasisi alanında dünyanın en geniş fırsatlarına sahiptir. Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Amerika Birleşik Devletleri'nin kamu diplomasisi konusunda uzun bir geçmişi vardır. 2008 ABD bütçesinden doğrudan kamu diplomasisi faaliyetlerine yaklaşık 1,6 milyar doların ayrılması tesadüf değildir.

Bilindiği gibi Azerbaycan'ın bugünkü coğrafi, jeopolitik ve kültürel konumu, Doğu ile Batı arasında her yöndeki başarılı ilişkilerin başarılı sentezlerle sonuçlandığını göstermektedir. Bu anlamda Azerbaycan, Doğu ve Batı kültürlerini birleştiren zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Azerbaycan, BM Güvenlik Konseyi'nden İslam İşbirliği Teşkilatı'na, Avrupa Konseyi'nden NATO'ya, AGİT'e kadar birçok bölgesel ve küresel platforma aktif olarak katılmaktadır. Bütün bu siyasi faaliyetlerin kamu diplomasisi açısından anlaşılması ve analiz edilmesi gerekmektedir. Konuyla ilgili olarak Leyla Aliyeva'nın 25 Eylül'de "Rossiyskaya gazeta"da yayınlanan makalesinde kamu diplomasisinin doğasına ilişkin görüşleri de bizi ilgilendiriyor: "Kamu diplomasisi daha önce dış politikaya bir eklenti olarak görülüyordu, şimdi biz Her birimizin işimiz haline geldiği küresel bir dünya. Modern dünyanın taşıyıcı yapılarından biri de kamu diplomasisidir.

Genel olarak Azerbaycan'ın kamu diplomasisi alanında uyguladığı proje ve programları iki açıdan anlamak gerekir. Birincisi, Azerbaycan devletinin desteklediği ve desteklediği insani, kültürel-bilimsel faaliyetlerdir. İkinci olarak Haydar Aliyev Vakfı'nın kamu diplomasisi, özellikle de kamu diplomasisinin önemli bir kolu olan kültürel diplomasi alanındaki faaliyetlerini göstermek mümkündür. İlgililik açısından kamu diplomasisimizin son iki başarısını bu makale çerçevesinde objektif olarak değerlendirmeye çalışacağım. Bunlardan ilki, örnek olarak 5 ve 6 Ekim tarihlerinde Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in himayesinde düzenlenen İkinci Bakü Uluslararası Forumu'nu verebiliriz. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Forum'da yaptığı konuşmada vurguladığı "doğal-coğrafi köprü olmanın yanı sıra insani alanda da köprü rolü oynamaya çalışıyoruz" düşüncesi ve Cumhurbaşkanı'nın konuşması Çeşitli konuşmalarında "siyah

altını" insan sermayesine dönüştürme yönündeki siyasi stratejiye değinmesi, Azerbaycan devletinin kamu diplomasisi alanında kararlı adımlarına işaret ediyor. (Adiloğlu, 21.05.2017: 80)

Günümüzde sivil toplum kuruluşları kamu diplomasisinin tam teşekküllü bir unsuru haline gelmiştir. Faaliyetlerinde "yumuşak güç" araçlarını profesyonelce kullanarak, dünya çapında olumlu bir ülke imajı oluşturlar ve birçok dış politika sorununun çözümünde belirleyici rol oynarlar.

Bu konuda Azerbaycan'daki en önemli kurum Haydar Aliyev Vakfı'dır. Vakfın tutarlı ve amaçlı faaliyetleri sayesinde Azerbaycan muğamı UNESCO'nun somut olmayan kültürel miras listesine, Hocalı trajedisi ise Bosna Hersek, Çek Cumhuriyeti, Ürdün, Pakistan'ın somut olmayan kültürel miras listesine dahil edilmiştir. Romanya, Sudan, Cibuti, İskoçya'nın yanı sıra birçok Latin Amerika ülkesi ve ABD tarafından da soykırım olarak tanındı.

Haydar Aliyev Vakfı'nın, Modern Azerbaycan'ın uluslararası dünyadaki imajını daha da güçlendirme yönünde hayata geçirdiği çok sayıda proje, bu kuruluşun faaliyetlerine ilişkin kapsamlı bir bilimsel çalışma ihtiyacını da ortaya koymaktadır. Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na bağlı Kamu Yönetimi Akademisi İdari Yönetim Fakültesi'nde "Halkla İlişkilerin Organizasyonu ve Yönetimi" eğitim disiplini çerçevesinde ülkenin tarihi ve kültürel mirasının tanıtılmasına yönelik projeler düzenli olarak çalışılmaktadır.

Ülkenin en prestijli yüksek öğretim kurumlarından biri olan Akademi öğrencilerinin, Haydar Aliyev Vakfı'nın faaliyetlerini bilimsel araştırma nesnesi olarak seçmeleri, Azerbaycan gençliğinin bu konuya çok ilgi duyduğunu göstermektedir. Bu konunun sadece Azerbaycan'da değil, Rusya'daki öğrenciler tarafından da çalışıldığını vurgulamak gerekir. 2010 yılında M.V. Lomonosov Moskova Devlet Üniversitesi (MSU) Tarih Fakültesi'nde Vakfın Rusya Federasyonu'ndaki çalışmalarını ve Vakfın başkan yardımcısı Leyla Aliyeva'nın ana yönlerini analiz eden bir diploma tezi savundu. Ayrıca MSU Bilgi ve Analitik Merkezi'nin internet sitesinde de bu konuyla ilgili makaleler yayınlandı. Bu yılın haziran ayında Merkezin internet sitesinde Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na bağlı Kamu Yönetimi Akademisi öğrencileri ve Haydar Aliyev Vakfı'nın faaliyetlerini anlatan mezuniyet tezleri hakkında bir makale yayınlandı. (Adiloğlu, 21.05.2017: 80)

Yapılan araştırma ayrıca, Haydar Aliyev Vakfı'nın BM, UNESCO, ISESCO, İslam İşbirliği Teşkilatı, STK ile yakın ve tutarlı işbirliği sayesinde son yıllarda Azerbaycan'da hayata geçirilen birçok büyük ölçekli etkinliğin mümkün olduğunu ortaya koyuyor. "Vital Voice" ve diğer saygın kurumlar. Şüphesiz Azerbaycan'ın uluslararası dünyada itibarının daha da güçlendirilmesine hizmet eden bu çeşitli projeler, bu büyük başarılar, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Birinci Yardımcısı başkanlığındaki Haydar Aliyev Vakfı'nın amaçlı ve ilkeli faaliyetleri sayesinde mümkün olmuştur. Mehriban Aliyeva, neredeyse on beş yıllık bir süre boyunca. Aynı zamanda Haydar Aliyev Vakfı bu yıllarda sadece Azerbaycan'ın değil tüm bölgenin en büyük ve en etkili sivil toplum kuruluşu haline geldi.

Azerbaycan'ın son yıllarda elde ettiği uluslararası başarılar arasında özellikle bir faktör öne çıkıyor; hiç şüphesiz "yumuşak güç" faktörü. Azerbaycan toplumu, gerek Haydar Aliyev Vakfı'nın başkanı, gerekse Azerbaycan'ın üst düzeyde ev sahipliği yaptığı farklı uluslararası etkinliklerin organizasyon komitesi başkanı olarak Sayın Mehriban Aliyeva'nın yüksek organizasyon becerilerine ve hedefe yönelik faaliyetlerine defalarca tanık olmuştur. Birinci başkan yardımcısı, siyasi kariyeri ve sosyal faaliyetleri sırasında başladığı tüm görevlerle ustaca başa çıktı.

Azerbaycan'ı dünyaya tanıtan bazı kültürel projelere dikkat edelim: seçkin sanatçıların, bilim adamlarının - dilbilimci, çevirmen, tarihçi, oryantalist, Türkolog ve filolog Mirza Kazımbey, akademisyen Yusif Memmedaliyev, halıcı - sanatçı Latif'in 200. yıl dönümü Kerimov, akademisyen Musa Aliyev, yazar Mir Celal Paşayev, sanatçı Sattar Bahlulzade ve oyun yazarı İlyas Efendiyev'in 100 yılı, Mahsati Gencevi'nin yaratıcılığının 900 yılı ve Üzeyir Bey'in "Arşin Mal Alan" adlı müzikal komedisinin ilk performansının 100 yılı Hacıbeyli, "Leyla ile Mecnun" operasının ilk icrası, "Kitabi - Deda Korkud" destanının Almancaya çevrilmesi ve yayımlanışının 200'üncü yılı UNESCO düzeyinde kutlandı.

Halkımızın eşsiz bir milli hazinesi olan muğam sanatının uluslararası arenaya taşınması Mehriban Hanım'ın birbirini takip eden girişimlerinin sonucudur. Genel olarak Azerbaycan'ın maddi ve manevi mirasının, Azerbaycan halkının yarattığı gelenek ve değerlerin dünyaya tanıtılması amacıyla Mehriban Hanım'ın fikri, girişimi ve desteğiyle yüzlerce profesyonel sunum, sergi ve etkinlik düzenlendi. Farklı ülkelerde düzenlenen çok sayıda etkinlik sonucunda dünya toplumu Azerbaycan'ı daha yakından tanımaya ve incelemeye başladı.

Daha önce de vurguladığımız ve toplumun geniş bir bilgi birikimine sahip olduğu gibi, Azerbaycan halkının yarattığı milli kültür ve sanat örneklerinin yabancı ülkelerde ve uluslararası platformlarda tanıtılması yönünde yürütülen projeler Mehriban Aliyeva ismiyle doğrudan ilgilidir. Onun sayesinde Azerbaycan'da gençlerin ve genç kızların uygun sporlara teşvik edilmesi de dahil olmak üzere spor hareketinin gelişimi yaygınlaştı. Çevre sorunlarının çözümüne destek veren Birinci Başkan Yardımcısı, işgalden kurtarılan topraklarımızın restorasyonunda insani misyonunu başarıyla yürütüyor. Mehriban Hanım, ülke nüfusunun sağlığını korumak adına farklı girişimlerde bulunuyor ve sosyal açıdan korunmasız nüfus gruplarının endişelerini gidermeye yönelik önemli önlemler alıyor.

Onun inisiyatifiyle ülke nüfusuna eşit, erişilebilir ve kaliteli eğitim sağlanması yönünde hayata geçirilen projelerin belki de ayrı bir araştırma konusu olması gerekir. Bu tür projeler Azerbaycan eğitiminde demokratik prensibin yaşamasını ve gelişmesini sağlıyor.

4.2 VAKIFLAR AJANSI

Yumuşak güç, bir ülkenin kültürel, politik ve değer temelli etkisiyle diğer ülkeler üzerindeki etkisini artırma yeteneğidir. Bu kavram, askeri ve ekonomik güce kıyasla, ikna ve çekicilik yoluyla etki yaratmayı hedefler. Azerbaycan Vakıflar Ajansı, ülkenin yumuşak güç stratejilerinde önemli bir rol oynar.

Azerbaycan Vakıflar Ajansı, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerini desteklemek amacıyla kurulmuş önemli bir kuruluştur. Ajans, ülkenin tarihî, kültürel ve dini vakıflarını yönetmekte ve korumaktadır. Misyonu, Azerbaycan'ın zengin kültürel mirasını korumak, toplumsal dayanışmayı teşvik etmek ve uluslararası alanda Azerbaycan'ın kültürel ve sosyal etkisini artırmaktır.

Azerbaycan Vakıflar Ajansı, tarihî ve kültürel yapıları restore ederek ve koruyarak, ülkenin zengin geçmişini geleceğe taşımaktadır. Bu çalışmalar, hem yerel halkın kültürel bilinç düzeyini artırmakta hem de uluslararası ziyaretçilere Azerbaycan'ın tarihî mirasını tanıtmaktadır.

Ajans, arkeolojik kazılar ve araştırmalar yoluyla yeni tarihî bulguları gün yüzüne çıkararak, Azerbaycan'ın tarihini daha iyi anlamamıza katkıda bulunmaktadır. Bu çabalar, ülkenin kültürel mirasının derinliklerini uluslararası alanda tanıtmaktadır.

Ajans, Azerbaycan'ın çeşitli bölgelerinde müzeler kurarak ve mevcut müzeleri destekleyerek, ülkenin kültürel ve tarihî zenginliklerini sergilemektedir. Bu müzeler, hem eğitim hem de turizm açısından önemli merkezler haline gelmiştir (Ari, 2021: 24).

Azerbaycan Vakıflar Ajansı, uluslararası sergiler düzenleyerek ve bu sergilere katılarak, Azerbaycan'ın kültürel mirasını dünya çapında tanıtmaktadır. Bu etkinlikler, yabancı kültürler ile etkileşimi artırmakta ve Azerbaycan'ın yumuşak güç stratejilerine katkıda bulunmaktadır.

Ajans, eğitim ve sağlık alanlarında sosyal yardım projeleri geliştirerek, toplumun dezavantajlı kesimlerine destek olmaktadır. Bu projeler, sosyal adaletin sağlanmasına katkıda bulunmakta ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmektedir.

Yurt içi ve yurt dışındaki kriz bölgelerine insani yardım götürerek, Azerbaycan'ın uluslararası alanda yardımsever bir imaj kazanmasını sağlamaktadır. Bu çabalar, Azerbaycan'ın yumuşak güç politikalarının önemli bir parçasıdır.

Ajans, camiler, türbeler ve diğer dini yapıları restore ederek ve bakımını üstlenerek, dini mirasın korunmasına katkıda bulunmaktadır. Bu çalışmalar, dini topluluklar arasındaki dayanışmayı artırmakta ve kültürel sürekliliği sağlamaktadır.

Azerbaycan Vakıflar Ajansı, çeşitli kültürel etkinlikler ve festivaller düzenleyerek, toplumun kültürel değerlerini yaşatmakta ve bu değerleri uluslararası alanda tanıtmaktadır. Bu etkinlikler, Azerbaycan'ın kültürel çekiciliğini artırmakta ve ülkenin yumuşak gücünü pekiştirmektedir.

Ajans, diğer ülkelerdeki vakıflar ve kültürel kurumlarla işbirliği yaparak, kültürel değişim programları düzenlemektedir. Bu programlar, Azerbaycan'ın kültürel değerlerinin uluslararası alanda tanınmasına ve karşılıklı kültürel anlayışın gelişmesine katkıda bulunmaktadır.

Ajans, uluslararası kuruluşlar ile ortak projeler geliştirerek ve fonlar sağlayarak, küresel ölçekte sosyal ve kültürel projeleri desteklemektedir. Bu işbirlikleri, Azerbaycan'ın uluslararası alanda prestij kazanmasını sağlamaktadır.

Azerbaycan Vakıflar Ajansı, uluslararası konferanslar ve sempozyumlar düzenleyerek, kültürel ve akademik alanda etkileşimi artırmaktadır. Bu etkinlikler, Azerbaycan'ın entelektüel ve kültürel bir merkez olarak tanınmasına katkıda bulunmaktadır.

Ajans, Azerbaycan'ın kültürel ve tarihî mirası üzerine yayınlar ve araştırmalar yaparak, bu bilgileri uluslararası akademik çevrelere sunmaktadır. Bu yayınlar, Azerbaycan'ın kültürel değerlerinin global çapta tanınmasına ve saygı görmesine yardımcı olmaktadır.

Azerbaycan Vakıflar Ajansı, ülkenin kültürel mirasını koruma ve toplumsal dayanışmayı teşvik etme misyonunu başarıyla sürdürmektedir. Yumuşak güç stratejilerinin önemli bir aracı olarak, Ajans kültürel mirasın korunması ve tanıtımı, toplumsal dayanışma ve sosyal yardım projeleri, uluslararası işbirlikleri ve kültürel diplomasi yoluyla Azerbaycan'ın uluslararası alanda etkisini artırmaktadır. Bu çabalar, Azerbaycan'ın global düzeyde daha fazla tanınmasını ve takdir edilmesini sağlamaktadır. Azerbaycan Vakıflar Ajansı, gelecekte de yumuşak güç stratejilerinin merkezinde yer alarak, ülkenin kültürel ve sosyal değerlerini dünya genelinde yaymaya devam edecektir. (Cəfərov və Məmmədli 14.07.2016: 56)

4.3 AZERBAIJAN DEVLET GÜZEL SANATLAR VE KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

Çok kültürlülük hoşgörü kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Hoşgörü, tüm insan ilişkilerini kapsayan çok kültürlülüğün etik temellerinden biridir. "Hoşgörü", dilimizde "dayanıklılık" anlamına gelen Latince kökenli bir kelimedir. "Hoşgörü" terimi, "kısıtlama", "sabır", "karşılıklı saygı" ve "saygı" gibi anlamları içermektedir. "Hoşgörü kavramının ortaya çıkışı 17. yüzyıla kadar uzanmaktadır. 17. yüzyılda "Hoşgörü Mektubu" adlı eserinde bu konuya dikkat çeken, ünlü İngiliz filozof ve doğal hukuk teorisinin kurucusu John Locke'tur. Hristiyan kardeşlerimizi birbirlerine karşı dini hoşgörü göstermeye ve mezhepsel çatışmaları hoşgörüyle çözmeye teşvik ediyordu.

Felsefe tarihinde karşılıklı saygı ve saygının, kısacası hoşgörülü ilişkilerin kültürlü ve ahlaklı olma kavramlarına gönderme yapması tesadüf değildir. Bu anlamda Aristoteles, "Nikomakhos'a Etik" adlı eserinde "kendilerine karşı erdemli davrananların", "başkalarına karşı erdemli davrananlardan" daha erdemli davrandıklarını yazmıştır.

Yukarıda bahsettiğimiz sistematik gerçeklerden yola çıkarak Azerbaycan'ın çok kültürlülük ve hoşgörü stratejisini bir devlet politikası olarak uyguladığını söyleyebiliriz. Böylece ülkede yaşayan etnik gruplar ve dini topluluklar, Azerbaycancılık ideolojisini de içeren bu politikaya dayalı kalkınma dinamiklerini sağlamaktadırlar. Devlet, tüm

imkanlarını kullanarak, milli ve dini toplulukların kültür ve geleneklerini korumayı ve geliştirmeyi kendi sorumluluğunda görmektedir. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in şu görüşleri, belirtilen devlet politikasının ana tezlerini oluşturmaktadır: "Her toplumun gücü, dini ve milli çeşitliliğinde yatmaktadır... Bunun için elbette gelenekler gereklidir ve aynı zamanda devlet politikası da gereklidir. uygun düzeyde gerçekleştirilecektir. Her iki faktör de Azerbaycan'da mevcut."

Öte yandan yurt içi ve yurt dışındaki yüksek okullarda "Çok Kültürlülüğe Giriş" ve "Azerbaycan Çok Kültürlülüğü" konularının öğretilmesi de bu politikanın önemli bir bileşenidir. Bu alandaki son adım olan Azerbaycan Çok Kültürlülük Merkezi'nin, Romanya'nın en eski üniversitesi olan Alexander Iohan Cuzi'nin adını taşıyan Iasi Üniversitesi'nde Azerbaycan Diller Üniversitesi Rektörü Akademisyen Kamal Abdulla'nın katılımıyla açılması tesadüf değildir.

Azerbaycan'ın "yumuşak güç" stratejisinin işlevselliği, iki yıl önce Ermenistan'la Karabağ konusunda yaşanan savaştan sonra daha da önem kazandı. Sayın Cumhurbaşkanının çeşitli konuşmalarda "yumuşak güç" stratejisi olarak Ermenilere barış elini uzatması, "sert güce" güvenerek zafere ulaşması, bu yönde düşünülen politikanın etkinliğine işaret etmektedir. . Bu devletin hoşgörü ve çok kültürlülük politikasıdır. Özellikle Azerbaycan tarafı bu sorunun uluslararası hukuk ve normlar çerçevesinde çözülmesine yönelik beş ilkeye dayalı öneriler sundu. Bu bağlamda Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, son röportajlarından birinde stratejik hoşgörü ve çokkültürlülük kavramını "yumuşak güce" atıfta bulunarak şöyle açıklıyor: "Karabağ'da yaşayan Ermeniler -bunu dün Ağdam'da söyledim- bizim vatandaşlarımızdır, onların akıbeti, gelecek hayatı hiçbir şekilde umurumuzda değil, Ermenistan dahil hiçbir ülkeyle görüşmeyeceğiz. Bu bizim iç meselemizdir ve Ermeniler Azerbaycan vatandaşlarıyla aynı haklara sahip olacaktır. Her halükarda Azerbaycan toplumuna entegre olduklarında hayatlarının şimdiki hayattan çok daha iyi olacağından emin olabilirler." Elbette Ermenistan bu sözlere kulak tıcarsa onlara karşı "sert güç" stratejisini uygulamak gerekecektir. Azerbaycanlılar, Ermenistan'daki tarihi topraklarından uzaklaştırılan vatandaşlar olarak, varılacak barış anlaşması ve yumuşak güç uygulamasıyla kendi topraklarına dönebilecekler. Bunun gerçekleşmesi, bölgede hoşgörülü ve çok kültürlü bir ortamın gelişmesine, Güney Kafkasya bölgesinde uzun vadeli barışın tesis edilmesine güçlü bir ivme kazandıracaktır.

Devlet Başkanı İlham Aliyev'in Semerkant'ta düzenlenen etkinlikte yaptığı son konuşmada, Azerbaycan'ın "yumuşak güç" stratejisinin çok yönlü ve geniş çaplı doğası hakkında bilgi verildi.

Sonuç olarak, Azerbaycan'ın "yumuşak güce" dayalı hoşgörölü ve çok költürlü politika stratejisinin, son 30 yılda artan kalkınma hızıyla ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Azerbaycan'ın ekonomik gücü ve İkinci Karabağ savaşının "sert güç" yoluyla kazanılması bunun temelini oluşturdu. Bu iki güç faktörünü temel alan Azerbaycan'ın hoşgörölü ve çok költürlü devlet politikası bölgede kalıcı barışın oluşmasını sağlayacaktır. (<https://en.trend.az/azerbaijan/politics/3769467.html>)

Azerbaycan Devlet Költür ve Sanat Üniversitesi, temelini 1923 yılında Azerbaycan Eğitim Komiserliği'nin kararıyla kurulan Bakü Tiyatro Okulu'ndan almıştır. O dönemde M. F. Akhundov'un adını taşıyan Bakü Tiyatro Okulu sadece Azerbaycan için değil, Özbekistan, Türkmenistan, Dağıstan, Kırım ve diğer bölgeler için de oyuncu ve yönetmen yetiştiriyordu. 1945 yılında Tiyatro Okulu temelinde Tiyatro Enstitüsü kurulmuş ve 1968 yılından itibaren bu yüksek öğretim kurumuna Azerbaycan Devlet Sanat Enstitüsü adı verilmiştir. 1991 yılında Sanat Enstitüsü Üniversite statüsüne kavuşmuştur.

İlk öğrenci alımı tiyatro çalışmaları, oyunculuk ve yönetmenlik üzerine yapıldı. 1954 yılında enstitüye Halk Sanatçısı Mirzaağa Aliyev'in adı verilmiştir. Burada 1959 yılında “költür eğitimi”, 1963 yılında ise “dekoratif uygulamalı sanatlar” uzmanlık eğitimi başlamıştır. 1981-1991 yıllarında burada resim, grafik, heykel, sanat çalışmalarının yanı sıra tiyatro, sinema, költür bilimi ve güzel endüstriyel sanatlar alanlarında bir dizi yeni uzmanlık açıldı.

1991 yılında Guba bölgesinde üniversitenin bir şubesi kuruldu. Şube, Azerbaycan'ın kuzey bölgesindeki yüksek vasıflı költür çalışanı ihtiyacını karşılamaktadır. Şube, modern gereksinimleri karşılayan malzeme ve teknik temele sahiptir. Üniversitede 1994 yılından bu yana lisansüstü ders faaliyet göstermektedir ve 1995 yılından bu yana stajyer asistan faköltesi faaliyet göstermektedir. Son yıllarda üniversitede dekanlık ve temel bölümler teşkilatlandırılmıştır. 1997 yılında yabancı adaylar için hazırlık departmanı kuruldu.

"Sada" Eğitim Tiyatrosu, 1962 yılında Sanat Enstitüsü'ne bağlı olarak kurulmuştur. "Seda" Eğitim Tiyatrosu'nun özelliği, kurulduğu günden bu yana sanat laboratuvarı işlevini yerine getirmesidir. Günümüzde tanınan ve sevilen birçok aktör ve aktrisin yanı sıra tanınmış sanatçılar da ilk adımlarını bu tiyatroya attı.

Bu yıllarda M. F. Ahundzade'nin "Khirs güldürbasan", "Simyacı Molla İbrahimhalil", "A. Hagverdiyev'in "Parçalayıcı İttifakı", Ü. Hacıbeyli'nin "Olsun, olsun", "Arşin Mal Alan", C. Cabbarlı'nın "Ateşin Gelini", "Aydın", "1905'te", "Solgun Çiçekler", C. Memmedguluzade'nin "Ölüler", S. Vurgun'un "Vagif'i, S. Rüstem'in "Kaçak Nabi"si, "Çimnaz Hanım uyuyor", İ. Efendiyev'in "Dağlarda Kalan Şarkı", "Kristal Sarayda", J. B. Moliere'nin "Ormanın Asaleti", "Köylü Soyтары", "Misanthrop", V. Shakespeare'in "Othello", "Onikinci Gece", N. Dumbadze'nin "Unutma Anne" adlı eseri ve onlarca yazarın oyunu başarıyla sahnelendi. Son yıllarda "Sada" Eğitim Tiyatrosu'nda üretilen birçok oyun, çeşitli yabancı ülkelerin düzenlediği uluslararası festivallerde başarıyla sahnelenmiş, ödüller ve sertifikalar almış, dünyanın en büyük ödülü olarak kabul edilen "Grand Prix" ödülüne layık görülmüştür. sanat alanı. Bunlar arasında Jannat Salimova ve Fikret Malikov'un Anton Pavlovich Çehov'un "Üç Kız Kardeşleri" (İran İslam Cumhuriyeti 20. Uluslararası Öğrenci Tiyatro Festivali'nde), Agakishi Kazimov ve Hacı İsmayilov'un İlyas Efendiyev'in "Unutamam" adlı oyunu (İran İslam Cumhuriyeti 20. Uluslararası Öğrenci Tiyatro Festivali'nde) yer alıyor. İstanbul Kültür Üniversitesi'nde düzenlenen 2. Uluslararası Öğrenci Tiyatro Festivali) öğrenci festivali), Gürcistan Cumhuriyeti Uluslararası Etüd Festivali'nde Vidadi Hasanov'un hazırladığı "Tamas" ve "Sıradan Hikaye" (1. Uluslararası Öğrenci Festivali'nde) Kazakistan Cumhuriyeti) örnek olarak verilebilir.

Günümüzde "Sada" Eğitim Tiyatrosu iki katlı bir binaya, 190 kişilik seyirci salonuna, büyük bir sahneye, kayıt stüdyosuna ve her türlü performansın hazırlanıp sergilenebileceği çeşitli prova odalarına sahiptir.

Sinema ve Televizyon Fakültesi, 1945 yılında kurulan Tiyatro Enstitüsü'nün yüksek sanatsal geleneklerini sürdüren ve bugün hala bu doğrultuda profesyonel personel yetiştiren bir öğretim bölümüdür.

ADMIU'da yapılan yapısal değişiklikler sonucu yeniden kurulan Sinema Televizyon Fakültesi, 2016 yılından bu yana, 1997 yılından bu yana Sanat Yönetmenliği Fakültesi olarak faaliyet göstermektedir.

Halen fakültede farklı eğitim kademelerinde eğitim, Azerbaycan ve Rus dillerinde tam zamanlı ve yarı zamanlı olarak yürütülmektedir.

Fakülte kurulduğu günden bu yana yabancı ülke vatandaşları eğitim görmektedir. Halen fakültenin öğrencileri arasında Türkiye ve İran vatandaşları bulunmaktadır. Fakültemizde öğrencilerin kullanımına açık sinema ve televizyon köşkü, kurgu odaları, kayıt stüdyosu ve dijital laboratuvar bulunmaktadır.

4.4 AZERBAIJAN TURİZM VE YATIRIM AJANSI (AZTA)

Kültür turizmi, dünyanın herhangi bir yerinden gelen turistlerin, ziyaret ettikleri ülkenin kültürünü öncelikli olarak dikkate alarak seyahat etmeleri ile karakterize edilen turizm türlerinden biridir. Kökleri kültürel mirasa dayanan ve her geçen gün yaygınlaşan kültür turizmi, hem "yumuşak gücün" en etkili araçlarından biri hem de turizm ekonomisinin temel direklerinden biridir. Kültür turizmi de uluslararası siyasi ilişkilerde ülkeye yönelik tutumu etkileyebilecek faktörlerden biridir. Dünya Turizm Örgütü'nün istatistiklerine göre kültür turizmi dünya turizminin yaklaşık yüzde 40'ını oluşturuyor.

Kültür turizmi neden önemlidir?

Ülke ekonomisine önemli gelir sağlar;

Ülkenin uluslararası alanda tanınmasına ve olumlu imajının oluşmasına yol açar;

Ülkeyi doğrudan ve yerinde tanır;

İş sayısının az olduğu bölgelerde nüfusun istihdamını teşvik eder;

Turist turist getirdiği için bir ülkenin kültürünü tanımak ve başkalarını etkilemek için en uygun seçenek görevi görüyor.

Kültür turizmi potansiyelimiz oldukça yüksek: Çoğu UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan Kız Kalesi, Çırağagala, İçerişehir, Şirvanşahlar Sarayı, Gobustan Kayalıkları, Hudaveng Manastırı, Hudafarin Köprüsü, Mümine-Hatin Türbesi, Şeki Han Sarayı, Gencesar Manastırı, Ateşgah, Alev Kuleleri, Halı Müzesi, Kristal Salon gibi hem tarihi hem de modern tarzı yansıtan muhteşem mimari örnekleri, müzeler, genetik kodumuzu yansıtan milli muğamımız, çok kültürlülüğü ve hoşgörüyü bünyesinde barındıran yerler,

bir zamanlar Almanların ve Yahudilerin yaşadığı bölgeler yaşadıkları ve azınlık halkların yaşadığı bölgeler vb. Kültürel potansiyelimizin büyük bir kısmı başkent Bakü'de yoğunlaşmış olsa da turistlerin ziyaret ettiği yerler arasında Azerbaycan'ın bölgeleri ile bölgesel kültürü temsil eden Gence, Şeki, Nahçıvan ve Karabağ bölgesinde de oldukça dikkat çekici kültür örnekleri bulunmaktadır. Bu bağlamda şunu vurgulamak gerekir. Mesela Nahçıvan'ın İran ve Türkiye ile olan kara sınırı nedeniyle bu ülkelerden çok sayıda turist buraya geliyor. Onlar için Momina Khat'ın türbesi, Hüseyin Cavid'in evi müzesi, Düzdağ mağarası gibi yerler oldukça ilgi çekicidir.

Bu noktada Karabağ bölgesine odaklanmak önemli. 30 yıl boyunca Ermeni işgali altında kalan ve Kafkasya'nın konservatuarı olarak adlandırılan Şuşa'nın da aralarında bulunduğu Karabağ bölgesinin kültürel potansiyeli oldukça yüksektir. Toprakların özgürleştirilmesinin ardından art arda düzenlenen muğam ve uluslararası müzik festivalleri, mimari eserlerin restorasyonu, bölgenin gelecekte kültür turizmi açısından önemli bir destinasyon haline getirilmesinde önemli adımlardır. Öte yandan bu bölge belki de Azerbaycan'ın uluslararası alanda en ünlü bölgesidir. Bu nedenle hem devlet tabloları hem de sosyal ağlardan, blog yazarlarından vb. yararlanan vatandaşlar. Bu kategoriye giren kişilerin Karabağ'ın kültür turizmi potansiyelini tanıtmaları gerekmektedir. Batı'da zaten bilinen, çatışma bölgesi de olsa bölgenin popülaritesini "krizi fırsata çevirme" ilkesiyle "yumuşak güç" aracı olarak kendi avantajımıza kullanmak çok önemli. ". Yahudilerin "Holokost soykırımını" dünyaya ağırlıklı olarak "Schindler'in Listesi" ve "Çizgili Pijamalı Çocuk" gibi filmlerle tanıttığını kabul edersek, bu bölgede ihtiyaç varsa ünlü yönetmen ve oyuncu kadrosunu davet ederek, yurt dışından da yaşananlar kaliteli bir film olarak dünyaya sunulacak (aslında bunun çok önceden yapılması gerekirdi - not) kültür turistlerinin de artmasına yol açacak.

Kültür turizmi potansiyelimizin bir diğer göstergesi de Azerbaycan'ın Büyük İpek Yolu üzerindeki konumuyla ilgilidir. Bu bağlamda 2016 yılında ilginç bir proje hazırlanmış ve farklı ilgi alanlarına sahip turistlerin ilgisini çekmek amacıyla "Kafkasya'da Alexander Dumas", "Azerbaycan'da Alman izleri", "Azerbaycan'da Polonya izleri", " gibi kültür turizmi rotaları oluşturulmuştur. Nahçıvan'daki "Nuh'un Gemisi" uluslararası standartlara göre incelenmeye başlandı. Maalesef pandeminin patlak vermesi nedeniyle pilot turizm projesinin uygulaması daha sonra durduruldu ve hala istenilen düzeyde uygulanmıyor.

Azerbaycan'ın kültürü hem özgünlüğüyle öne çıkıyor hem de tüm halkları kucaklıyor, hoşgörüyü en yüksek değer olarak benimsiyor.

Kültür turizminin turizm içindeki payını keşfetmenin ilk referans noktası elbette rakamlardır. Ancak Azerbaycan'da kültür turizminin toplam turizm içindeki payına ilişkin rakam hiçbir internet sitesinde, gazetede ya da istatistik komitesinin raporunda resmi olarak verilmemiştir. Pandemi nedeniyle yurt dışı turizmden ziyade iç turizme öncelik veren Turizm Acentası, Ekim 2020'de 16 şehirde 3.000 sakinle anket yaptı ve Gence'ye seyahat edenlerin %19'u, Şeki'ye seyahat edenlerin ise %50'si için kültürel mirasın önemli bir rol oynadığını tespit etti (Azerbaijan Tourism Agency, 2020, 37). Dünya turizm pazarında kültür turizmi amacıyla seyahat eden turist hacmi ülkelere göre %35-80 arasında değişmektedir (World Tourism Organization, 2021, 52). Azerbaycan Turizm Acenteleri Birliği Başkan Danışmanı Muzaffar Aghakerimov'a göre, Azerbaycan'a turist olarak seyahat edenlerin %50'sinden fazlası, varış ülkesine bağlı olarak, ağırlıklı olarak Baltık ve Avrupa ülkelerinden olmak üzere kültür turizmi için gelmektedir (Aghakerimov, 2021). Yazarın gençliğinden beri yabancı turistlerle çalışan Muzaffar Kerimov ile yaptığı görüşmede, turistlerin geldiği ülke kültürel açıdan önemli bir ülke ise turistlerin de Azerbaycan'ı çoğunlukla kültür turizmi için ziyaret ettiği ortaya çıkmıştır (M. Aghakerimov, kişisel iletişim, 15 Temmuz 2021). Araplar ülkeye ağırlıklı olarak rekreasyon ve ekolojik turizm amacıyla gelirken, Ruslar için asıl mesele restoran zincirlerinin kalitesidir. Azerbaycan'ın kültürü, müziği, tarihi mimari geleneklerini taşıyan yapıları vb. nedeniyle turist çeken Avrupalılar için ise bu unsurlar oldukça ilgi çekicidir. Çeşitli kültürel nesnelere ilişkin istatistikler bulunabilir. Örneğin Yanardağ ve Ateşgah tapınakları yılda 200.000'den fazla turist tarafından ziyaret edilmektedir (World Tourism Organization, 2021, s. 8). Muzaffar Kerimov'a (2021) göre bunların neredeyse yarısının yabancı turist olduğu varsayılabilir (Kerimov 2021, 14). Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin en uzak köylerinden biri olan Şahbuz ilçesinin Nursu köyünde bulunan büyük Azerbaycan şairi Memmed Araz'ın ev müzesini yıl boyunca ziyaret eden yabancı turist sayısı ortalama 60'tır. Yazar bu bilgiyi müze müdürü Aziza Süleymanova'dan almıştır (Süleymanova 2021, 12). Aslında sayı az gibi görünebilir, ama müze en ücra dağ köylerinden birinde yer almakta olup alışılmışın dışında tasarıma sahip bir yer değildir, oldukça spesifik bir yerdir. Dolayısıyla iyi bir tanıtımla kültür turizmi nedeniyle bölgelerdeki yabancı turist sayısı arttırılabilir.

Azerbaycan'ın son yıllarda turistler için ilgi çekici bir bölge haline gelmesinin nedenlerinden biri de Azerbaycan'ın Eurovision yarışmasının yanı sıra Azerbaycan'da düzenlenen prestijli uluslararası spor yarışmalarında kazandığı zaferdir. Yukarıda belirtilen turizm istatistikleri, ülkede uluslararası düzeydeki kültürel etkinlikler arttıkça, ülke kültürüne ilgi duyan turist sayısının da arttığını kanıtlamaktadır (Kerimov, 2021, 14). Potansiyelimizi bir parça "yumuşak güce" dönüştürmeyi başarmanın zorlukları şunlardır:

Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın 6 Aralık 2016 tarihli kararnamesi ile onaylanan "Stratejik yol haritasında" turizmin temel önceliklerden biri olduğu belirtildi. Ancak kültür turizmine özel bir yaklaşımın olmayışı nedeniyle yürütülen faaliyetler merkezi değil perakende niteliktedir.

Batı kültürüne ayak uydurmaya çalışan kültürümüzü bilenler; Kültür taşıyıcıları bize ait olanı aktarmak yerine hitap ettikleri kitlenin kalbini kazanmaya çalışırlar, bu milli kültürümüzü tanıtmaz, tam tersine batılılaştırır. Mesela bugüne kadar katıldığımız Eurovision şarkı yarışmasında şarkılarımız yabancı dilde söylendi, sanatçılarımız Avrupalıların beğendiği kıyafetlerle sahneye çıkmayı tercih etti.

Azerbaycan'la ilgili tanıtım zayıf, potansiyeli düşük bazı ülkeler sırf propaganda yoluyla çok sayıda kültürel turisti çekmeyi başarıyor.

Hizmet sektörünün zayıf gelişmesi turizmi de etkiliyor. Bunun temel nedenlerinden biri dış turizmin bizim için nispeten yeni bir kavram olması, özellikle bölgeleri ziyaret eden turistlerin çalışanlarla iletişim kurmakta zorluk çekmesi gibi faktörlerle ilgilidir.

Eğitimli personel eksikliği de süreci etkiliyor. Turistler için seyahat ettikleri ülkedeki personelin entelektüel düzeyinin yüksek olması büyük önem taşıyor.

Tüm bunların yanı sıra bir noktayı özellikle belirtmek gerekir ki, ne yazık ki kültür turizmi objelerine yaklaşımda büyük bir hata yapılmış, tarihi eserlerin restorasyonu için tarihi korumak yerine modern zamanlara uyarlama yolu tercih edilmiştir. kültürel anıtlar. Bakü oldukça eski bir şehir ve bunu tüm tarihçiler kabul ediyor, ancak çoğu kültürel örneğin restorasyonu sırasında tarihin izleri bir ölçüde silindi. Bu da yabancı turistleri uzak tutuyor. Karşılaştırma yapmak gerekirse, potansiyeli daha düşük olan Gürcistan'ın, tam da Tiflis'te antik çağın korunması nedeniyle Azerbaycan'dan daha fazla turist çekmeyi başardığını belirtelim. 2018 yılı istatistiklerine göre ülkeye gelen turistlerin yüzde 63'ü

Rusya, Gürcistan ve Türkiye'den yani komşu ülkelerden, yüzde 20'si ise İran ve Arap ülkelerinden geliyor. ülke sayısı 40.000 idi. Aynı yıl İsrail, Almanya ve Polonya'dan yaklaşık 150.000 turist Gürcistan'ı ziyaret etti. Elbette gelişmiş ve uzak ülkelerden gelen turistler, ülkelerinin uluslararası ilişkilerde oynadığı rol ve ödeme güçlerinin yüksek olması nedeniyle çekmesi daha önemli olan turistlerdir. Öte yandan kültür turizmi amacıyla seyahat edenlerin entelektüel turistler olması nedeniyle kültür turizminin dış turizm içindeki payının artması, uluslararası siyasi arenada da ülke hakkında olumlu kanaatlerin oluşmasına neden olmaktadır.

Modern dünyanın dijitalleşmesi aslında "yumuşak güç" unsurları için verimli koşullar yaratıyor. Dünyanın süper güçleri, askeri yöntemlerle değil, diplomasi ve kültür yoluyla kendi değerlerini diğer milletlere kabul ettirmeye çalışıyor. Bir zamanlar pek çok savaş yürüten ancak daha sonra kültür turizmi, diplomasi, sinema ve dizi endüstrisi aracılığıyla değerlerini dünyaya kabul ettiren ve "Amerikan rüyası"nı "yumuşak güç" unsuru haline getiren ABD, bunun en açık örneğidir. bunun örneği. İnsanlığın uzun tarihine bakıldığında, başkalarına şiddet yerine diplomatik yöntemlerle yaklaşanların daha uzun ömürlü, güçlü ve istikrarlı bir devlet kurmayı başardıkları görülmektedir. Bu nedenle uluslararası siyasi arenada "yumuşak güç" ve onun kullanımı son derece önemlidir. Öte yandan küreselleşmenin zirve yaptığı günümüzde dijital teknoloji, gelişiminin en verimli dönemini yaşıyor. İnternetin ülkeleri arasındaki mesafenin kaybolması, sıradan bir vatandaşın ülkesini tanıtmaya fırsatı yaratıyor. Geçtiğimiz günlerde Hınalık köyüne gelen turistlerle sohbet eden 11 yaşındaki öğrenci İbrahim Zeynalov, turistleri o kadar şaşırttı ki kendisini Londra'da bir yaz okuluna davet ettiler. İngilizce konuşan turistler, uzak bir dağ köyündeki bir okul çocuğunun akıcılığı karşısında hayrete düştüler. Yani bilgi, zeka ve doğru yönlendirilmiş beceri ile dünyanın dikkatini çekmek mümkündür. Kültür turizmi potansiyelinin artırılması için bölgelerde yabancı dil öğretimi düzeyinin artırılması gerekmektedir. Bu da bölgede turizmin gelişmesine ciddi ivme kazandıracak adımlardan biri olacak. Dönemin en önemli dili olan İngilizce'yi okul çağındaki çocukların yüksek düzeyde bilmesi, dijital teknoloji çağında Azerbaycan'ın tanıtımında önemli bir rol oynayabilir.

Kültür turizminin aşağıdaki avantajları vardır:

Askeri bir yöntem değil, bir "yumuşak güç" aracıdır, bir ülkeyi tanımanın en iyi yollarından biridir.

Kültür turizmi iyi yönetilirse tükenmez. Sürekli hizmet verebilen bir turizm türüdür. Devlet İstatistik Komitesi'ne referansla verilen veriler ve şahit olduğumuz süreçler, Azerbaycan'ın oldukça yüksek bir kültür turizmi potansiyeline sahip olduğu sonucunu ortaya çıkarıyor. Ancak yukarıda sayılan birçok nedenden dolayı bu potansiyel istenilen ölçüde kullanılamamakta ve bunun sonucunda da bir "yumuşak güç" aracı olarak çok etkin bir rol oynamaktan mahrum kalmaktadır.

1977 yılında Dünya'yı görselleştirmek için uzaya gönderilen altın plakanın içinde yer alan 27 parçadan biri de Kamil Jalilov'un balaban üzerinde çaldığı "Mugam" bestesi. Arif Malikov'un "Aşk Efsanesi" balesi dünyada en çok yayılan balelerden biridir. Büyük Fransız yazar Alexandre Dumas (babası), başkent Bakü'nün yanı sıra o dönemde Nukha olarak anılan Şeki'yi, büyük şairlerin vatanı Şamahı'yı ziyaret ederek Ateşgah tapınağını ziyaret etti ve izlenimlerini anlatan ilginç bir anı yazdı. Bütün bunlar kültürümüze dair sadece birkaç gerçektir ve bunları anlatmaktaki amacım aslında tüm bunlara sahip bir milletin dünya kültür turizminde çok rahatlıkla önemli bir rol oynayabileceğini ifade etmektir. Bu nedenle olumlu gerçeklerden yararlanarak doğru bir Azerbaycan'ın imajının oluşturulmasının temel amaçlardan biri olduğunu düşünüyorum. Azerbaycan'ın bir zamanlar Alman kolonilerinin kurulduğu, farklı din, dil ve geleneklere sahip küçük halkların kardeşçe yaşayabildiği eşsiz bir İslam ülkesi olduğunu dünyaya anlatabilmeliyiz. Türkiye'nin önemli bir turizm ülkesine dönüşmesinde sinema ve dizi sektörünün rolü yadsınamaz, yukarıda bahsettiğim gerçeklerden biri olan Alexander Dumas'nın Kafkasya gezisinin profesyonel bir ekip tarafından film olarak çekilmesi dikkat çekebilmektedir. ülkede geniş bir kitleye hitap etmektedir. Yine Avrupa'da yaşamış büyük yazar Gurban Said'in "Ali ile Nino" adlı romanının birkaç yıl önce İspanyol bir aktrisin daveti üzerine film olarak çekilmesi elbette Avrupa'da Azerbaycana olan ilgiyi artırmış ve ilgi çekmiştir.

Böylece araştırma, kültür turizminin en etkili "yumuşak güç" araçlarından biri olduğu, Azerbaycan'ın bu alanın gelişmesi için potansiyelinin de çok yüksek olduğu, yalnızca hem devlet hem de vatandaşlar tarafından sistematik adımların atılması gerektiği sonucuna varıyor. "Kolay Vize" sisteminin devreye girmesinden sonra ülkeye gelen turist sayısının artmasının yanı sıra direkt uçuşların açılmasıyla da ciddi bir artış sağlanabilecek. Başarılı ülkelerin turizm deneyimlerinin incelenmesi, özellikle sosyal

ağları kullanabilen genç neslin teşvik edilmesi ve bunların Azerbaycan'ın propaganda sürecine bağlanması, zamanla faydasını gösterecek önlemlerden biri olabilir.

4.5 AZERBAYCAN MILLİ KÜTÜPHANESİ

Yumuşak güç, bir ülkenin kültürel, politik değerleri ve dış politikası aracılığıyla diğer ülkeler üzerindeki etkisini artırma kapasitesidir. Bu konsept, askeri ve ekonomik güçten farklı olarak, çekicilik ve ikna yoluyla etki yaratmayı amaçlar. Azerbaycan Milli Kütüphanesi, yumuşak güç politikalarının önemli bir bileşeni olarak hizmet vermektedir. Azerbaycan Milli Kütüphanesi'nin tarihini, misyonunu ve yumuşak güç stratejileri çerçevesindeki rolünü ele alacaktır.

Azerbaycan Milli Kütüphanesi, 1922 yılında Bakü'de kurulmuştur ve ülkenin en büyük kütüphanesi olarak hizmet vermektedir. Kuruluşundan bu yana, kütüphane Azerbaycan'ın kültürel ve entelektüel hayatında önemli bir rol oynamıştır. Misyonu, Azerbaycan'ın zengin kültürel mirasını korumak, yaymak ve bilimsel araştırmalara destek sağlamaktır. (<https://www.millikitabxana.az/about-us/history>) Bu misyon, kütüphanenin yumuşak güç stratejilerinin temel taşıdır.

Azerbaycan Milli Kütüphanesi, çeşitli kültürel etkinlikler ve sergiler düzenleyerek Azerbaycan kültürünü ve tarihini tanıtmaktadır. Bu etkinlikler, yabancı misyon temsilcileri, turistler ve uluslararası akademik çevreler tarafından büyük ilgi görmektedir. Kütüphane, Azerbaycan edebiyatı ve sanatını tanıtan yayınlar ve sergiler düzenleyerek, ülkenin kültürel mirasının dünya genelinde tanınmasını sağlamaktadır. Bu çabalar, Azerbaycan'ın kültürel değerlerini uluslararası alanda tanıtmak ve bu değerler üzerinden bir çekim merkezi oluşturmak amacı taşır.

Kütüphane, uluslararası kütüphaneler ve araştırma merkezleri ile işbirlikleri kurarak, bilgi ve kaynak paylaşımını teşvik etmektedir. Bu işbirlikleri, Azerbaycan'ın entelektüel ve akademik gücünü artırmakta ve uluslararası alanda prestij kazandırmaktadır.

Modern çağın gereksinimlerine uygun olarak, kütüphane dijitalleştirme çalışmalarına büyük önem vermektedir. Dijital kütüphane projeleri, Azerbaycan kültürel mirasının küresel erişimini mümkün kılmakta ve araştırmacılar için değerli bir kaynak sunmaktadır.

Kütüphane, yabancı öğrenciler ve araştırmacılar için Azerbaycan dili ve edebiyatı kursları düzenleyerek, ülkenin dilini ve kültürünü öğrenme fırsatı sunmaktadır. Bu programlar, Azerbaycan'ın kültürel etkisini artırmak ve yabancı kitleler arasında dostane ilişkiler kurmak amacı taşır.

Azerbaycan Milli Kütüphanesi, Azerbaycan edebiyatının yabancı dillere çevrilmesi ve yayınlanması konusunda aktif rol oynamaktadır. Bu yayınlar, Azerbaycan'ın kültürel değerlerini ve tarihini uluslararası okuyuculara tanıtarak, ülkenin yumuşak gücünü pekiştirmektedir.

Azerbaycan Milli Kütüphanesi, ülkenin kültürel mirasını koruma ve yayma misyonunu başarıyla sürdürmektedir. Yumuşak güç stratejilerinin önemli bir aracı olarak, kütüphane kültürel diplomasi, eğitim ve bilimsel işbirlikleri, dil ve eğitim programları aracılığıyla Azerbaycan'ın uluslararası alanda etkisini artırmaktadır. Bu çabalar, Azerbaycan'ın global düzeyde daha fazla tanınmasını ve takdir edilmesini sağlamaktadır. Azerbaycan Milli Kütüphanesi, gelecekte de yumuşak güç stratejilerinin merkezinde yer alarak, ülkenin kültürel ve entelektüel değerlerini dünya genelinde yaymaya devam edecektir.

4.6 AZERBAYCAN MILLI TELEVIZYASI (AZTV)

20. yüzyılda ikinci kez bağımsızlığını kazanan Azerbaycan'da demokratikleşme, ulusal kalkınmanın önemli bir unsuru olarak stratejik bir tercih ve devlet politikasının önceliği haline geldi. Bağımsız Azerbaycan Cumhuriyeti'nin 1995 yılında kabul edilen ilk Anayasası, insan haklarının, fikir çoğulculuğunun, ifade ve bilgi edinme özgürlüğünün, sivil toplum kurumlarının oluşumu ve gelişimi için güvenilir bir temel oluşturdu.

Azerbaycan'da özgür kitle iletişim araçlarının kurulması, hukuk devletinin ve sivil toplumun inşasının temel koşullarından biri olarak kabul edilmiş ve her zaman devletin ilgi odağı olmuştur. Haydar Aliyev, ifade ve bilgi edinme özgürlüğünü ve kitle iletişim araçlarının bağımsızlığını demokratik bir toplum inşa etmenin önemli bir koşulu olarak değerlendirdi. Haydar Aliyev, hem Sovyet döneminde hem de bağımsız Azerbaycan'ın başında olduğu yıllarda, kitle iletişim araçlarının maddi ve teknik temeli olan gazeteciliğin gelişmesine ve yaratıcı olanakların genişletilmesine özel önem ve özen gösterdi. Ahlaki değerlerin geliştirilmesinde medyanın rolüne büyük önem verdi. 2001 yılında Haydar Aliyev'e "Gazetecilerin Dostu" ödülünün takdim töreninde yaptığı konuşmada şunları söyledi: "Sansürü kaldırdık, Anayasanın belirlediği ifade ve basın

özgürlüğünü tamamen sağladık, gazetecilere geniş fırsatlar yarattık. Basın Azerbaycan'da gerçekten özgürdür, bu demek oluyor ki ifade özgürdür, düşünce özgürdür." Böylece 1998 yılında Azerbaycan'da sansürün kaldırılması, kitle iletişim araçlarının faaliyetlerini düzenleyen yasal çerçevenin uluslararası standartlara uyarlanması, bağımsızlıklarının geliştirilmesi, maddi ve teknik temellerinin güçlendirilmesi, medyanın oluşumunda önemli adımlar olmuştur.

Şu anda Azerbaycan devleti ve toplumu niteliksel olarak yeni bir gelişme dönemini yaşıyor, kamusal yaşamın her alanı modernleşiyor, dünya standartlarında bilgi ve iletişim teknolojileri uygulanıyor, insanların refahı artıyor. Hızlandırılmış geliştirme süreçleri doğal olarak kitle iletişim araçlarını atlamadı. Basın kuruluşlarının vergi yükünün azaltılması, devlet fonları pahasına gazetelerin borçlarının silinmesi, önde gelen kitle iletişim araçlarına mali yardım sağlanması, gazetecilerin ödüllendirilmesi vb. Azerbaycan'da son yıllarda uygulanan önemli tedbirlerdir. Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in 31 Temmuz 2008 tarihli Kararnamesi ile onaylanan "Azerbaycan Cumhuriyeti'nde kitle iletişim araçlarının geliştirilmesi için devlet desteği kavramı", ifade ve bilgi edinme özgürlüğünün geliştirilmesine yönelik bir dizidir, Ülkede kitle iletişim araçlarının modern çağın gereklerine uygun hale getirilmesi ve mevcut sorunların giderilmesine yönelik tedbirler belirlenmiştir. Konseptin gerekleri doğrultusunda 3 Nisan 2009 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na bağlı Kitle İletişim Araçlarını Geliştirme Devlet Destek Fonu kurularak kitle iletişim projelerinin finansmanına başlandı.

Şu anda Azerbaycan Cumhuriyeti, kitle iletişim araçları açısından BDT ve Doğu Avrupa ülkeleri arasında lider konumlardan birini işgal etmektedir. Bugün Azerbaycan'da 4.000'e yakın kitle iletişim aracı kayıtlı veya ilgili devlet kurumunda kayıtlıdır. Ülkede yüzlerce gazete, dergi, haber ajansı, 11 radyo kanalı, 8 cumhuriyetçi, 14 bölgesel ve 13 kablolu TV kanalı faaliyet göstermektedir.

Azerbaycan'da kitle iletişim araçlarının, özellikle televizyon ve radyo kanallarının gelişim tarihi, bunların Azerbaycan'ın edebi dilinin oluşmasında ve gelişmesinde, halkın eğitiminde, kültürümüzün tanıtılmasında çok değerli bir rol oynadıklarını göstermektedir. milli ve manevi değerlerin yaygınlaştırılmasında ve dünya Azerbaycanlılarının birlik ve beraberlik fikirlerinin yaygınlaştırılmasında. Ayrıca ülkedeki sosyo-politik, ekonomik ve kültürel yapılanma süreçlerinde devlet politikasının özünü halka aktarmak, toplumun

güncel sorunlarını tartışmak, günün nabzına göre programlar hazırlamak her zaman öncelikli yönler olmuştur.

Bağımsızlık döneminde Azerbaycan'da televizyon ve radyo yayıncılığı büyük bir gelişme süreci geçirmiş ve önemli başarılarla imza atmıştır. Liberal değerlerin derinleşmesi, demokratikleşme süreci, toplumda düşünce çoğulculuğunun, ifade ve bilgi edinme özgürlüğünün güçlenmesi, medya kurumlarının bağımsızlığını ve özgür faaliyetini belirleyen önemli faktörler haline gelmiştir.

Ülkede televizyon ve radyo faaliyetlerine ilişkin mevzuat iyileştirilmiş, hukuki-normatif temeli ileri dünya ve Avrupa standartlarına uyarlanmış, günümüz koşullarına ve piyasa ekonomisinin gereklerine uygun çalışma kuralları ve normları tanımlanmıştır.

2004 yılında “Kamu Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Hakkında Kanun” kabul edildi ve bir yıl sonra Kamu Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Şirketi faaliyete geçti. Özel televizyon kanalları ülkenin televizyon ve radyo alanını daha da zenginleştirmiş, modern bilgi ve iletişim teknolojilerinin uygulanması, en son teknik başarılar program politikasının çağın gereksinimleri düzeyinde uygulanmasına ve kaliteli programlar hazırlanmasına yardımcı olmuştur. Televizyon kanallarının teknik yetenekleri inanılmaz derecede genişlemiş, yeni etkileşim ve iletişim biçimleri ortaya çıkmış, etkinlikleri artmış, etki alanları genişlemiştir. Tüm cumhuriyet kanalları uydu üzerinden dünyanın farklı bölgelerine yayın yapmaya başladı bile.

Hiç şüphe yok ki televizyon ve radyo, kamuoyunu etkileme yeteneği açısından diğer tüm kitle iletişim araçlarının üzerinde yer almaktadır. Televizyon ve radyo her eve ve aileye girmiş ve insanların günlük yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Teleradyo'nun ana dilin gelişmesinde, ulusal geleneklerin korunmasında, toplumun maddi ve manevi değerler sisteminin oluşmasında, kamu bilincinin oluşmasında ve ülkenin uluslararası dünyada algılanmasında büyük etkisi vardır. (Hiebert, 14.01.2005: 74)

Aynı zamanda şunu da itiraf etmeliyiz ki, medya özgürlüğü çoğulcu düşüncenin gelişmesi ve şeffaflığın sağlanması için önemli bir koşul olsa da onları bazı olumsuz durumların etkisinden koruyamıyor. Bu nedenle hem gelişmiş Batı ülkelerinde hem de Azerbaycan'da basın özdenetim mekanizmasının oluşturulması ve devletin elektronik kitle iletişim araçları alanında düzenleyici işlevinin uygulanması bir zorunluluk haline

gelmiştir. Son zamanlarda Azerbaycan televizyon ve radyo kanallarının faaliyetlerinde kusur ve eksikliklerin artması, bu konunun kamuoyunda tartışılmasına, durumdan çıkış yollarının aranmasına ve sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik pratik önlemlerin uygulanmasına zemin oluşturmuştur.

Bilindiği gibi günümüzde dünyanın önde gelen televizyon ve radyo kanalları, modern çağın gerekliliklerini dikkate alarak, sürekli yenilenerek, izleyici kitlesini genişleterek ve kamuoyunu etkileyerek faaliyetlerinde ciddi değişikliklere gitmektedir. Dengeli program politikası, yüksek yayın kültürü, kamu yararına hizmet, eğitim, işlevsel, objektif, kapsamlı bilgi, yayın kurumunun başarısının temel koşullarıdır. Azerbaycan televizyon ve radyo kanallarının izlenmesi, eğitim, bilgilendirme ve eğlence işlevleri arasında ciddi bir dengesizliğin olduğunu, profesyonellik, yaratıcılık, yeniliklerin uygulanması, milli ve manevi değerlerin korunması gibi konuların TV ve radyoyu pek ilgilendirmediğini göstermektedir. yöneticiler.

Azerbaycan Cumhuriyeti Kanununun "Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Hakkında" 3. maddesinde diğer önemli hususlar arasında televizyon ve radyo yayıncılığının temel ilkeleri arasında milli ve manevi değerlerin korunması, meslek etiği ve ahlaki normlara bağlılık, ve program kalitesi ilkeleri yansıtılmaktadır. Kanunun 5. Bölümü (Televizyon ve Radyo Yayıncılığı Kurumu), ülkede televizyon ve radyo yayıncılığı koşulları, program gereklilikleri, çocukların ve küçüklerin korunması, reklam ve diğer konuları düzenlemektedir.

32. maddede programın şartları arasında eğitim ve kültür konularının ön planda tutulması, programların dengelenerek havanın ticari, bilgilendirme ve benzeri programlarla yüklenmesinin önlenmesi, milli ve manevi değerlerin korunması yer alıyor. ve sosyal yayınların düzenlenmesi önemli koşullar olarak belirtiliyor. Kanunun 6. Bölümünde (Yayıncının Hak ve Görevleri) yayıncının hak ve görevleri tanımlanmaktadır.

Ayrıca Ulusal Televizyon ve Radyo Konseyi (MTRC), televizyon ve radyo yayıncılığı alanında devlet politikasını uygulama ve bu faaliyeti kanun ve yönetmeliklere uygun olarak düzenlemek için uygun önlemleri alma yetkisine sahiptir. Belirtmek gerekir ki, MTRS bugüne kadar televizyon ve radyo kanallarının izlenmesi, kanun gereklerine aykırılıkların tespiti ve diğer konularda uygun tedbirlerin yanı sıra mevcut eksiklik ve eksikliklerin giderilmesine yönelik mevzuat girişimlerini hayata geçirmiştir. Ancak MTRS'nin televizyon ve radyo kuruluşlarının yaratıcı, mesleki ve mali faaliyetlerine

müdahale etme yetkisi bulunmadığından bu alanlarda görülen eksikliklerin sorumluluğu televizyon ve radyo kurumu başkanlarına aittir.

Bugün Azerbaycan'ın hava sahasındaki televizyon kanalları milli ve manevi değerleri tanıtır, sosyal öneme sahip konuları, vatanseverliği, çocuk ve gençlerin entelektüel gelişimini ve diğer alanları tartışıyor.

Örneğin Haydar Aliyev Vakfı'nın düzenlediği ve Azerbaycan Televizyonunda gösterilen muğam yarışmaları, zengin kültürel mirasının ve milli-manevi değerlerimizin korunmasına ve tanıtılmasına önemli katkı sağlamıştır. Azerbaycan muğam sanatı ülke sınırlarını aşarak birçok Doğu ülkesinin seyircisinin sempatisini kazandı. AzTV kanalında "Günün nabızı", "Azerbaycan benim vatanım", "Aile doktoru", "Meclis-ünler", "Çapraz görüş", "Hakikatin kendisi", "Ortak payda", "İş zamanı", "Köprü" Devlet televizyonlarında yayınlanan "Din ve Toplum", "Yemek" ve diğer programlar geniş bir izleyici kitlesi tarafından olumlu karşılanmaktadır. Diğer TV kanalları da kalitesi ve toplumsal önemi açısından farklılık gösteren programlar üretmektedir. Görüldüğü gibi televizyon kanalları ilgi çekici, kaliteli, profesyonel programlar üretme potansiyeline sahiptir. Ancak bu örnekleri televizyon ve radyo kuruluşlarının sunduğu tüm programlara uygulayamayız. Peki televizyon ve radyo kanallarının işleyişindeki eksiklikler ve eksiklikler nelerdir ve bunların giderilmesi için ne gibi önlemler alınmalıdır?

Şu anda bu konu toplumumuzda tartışılıyor, hem basın hem de bireysel olarak kamuoyu temsilcileri mevcut sorunlara ilişkin belirli görüşler dile getirdiler. Ancak, sadece eksikliklerin tespit edilmesi değil, bunların giderilmesi ve yeniliklerin getirilmesi konusunda da spesifik önerilerin ortaya konulması amacıyla konunun daha geniş kamuoyunun tartışmasına taşınmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Kamuoyunun endişe duyduğu ve en çok tartıştığı konulardan biri de televizyon kanallarında düşük kaliteli, düşük kaliteli eğlence ve gösteri dünyası programlarının ağırlığının artmasıdır. Sorunun uzmanlar düzeyinde tartışılması, televizyon ve radyo kuruluşlarının ticari çıkarları, yayın sürelerinin insanların zihniyetine yabancı programlarla doldurulması, profesyonel personel eksikliği ve diğer sorunların bu tür olayların ortaya çıkmasının temel nedenleri olduğunu göstermektedir. ciddi eksiklikler. Azerbaycan yayınında neden bu tür sorunlar ortaya çıktı?

Görüldüğü gibi özel televizyon ve radyo kuruluşları kural olarak ticari faaliyetlerde bulunmakta ve daha fazla gelir elde etmeyi amaçlamaktadır. Ancak özel medyanın temel

amacı reytingini artırmak, sağlıklı rekabet ortamında lider konuma gelmek ve faaliyetlerini sürdürebilmek için finansal olanaklarını güçlendirmektir. Son yıllarda dünyada film endüstrisinin ve şov dünyasının güçlü gelişimi, televizyon kanallarının program politikasını ciddi şekilde etkiliyor. Gösteri dünyasında çalışan insanlar daha çabuk ünlü oluyor. Televizyon kanalları bu kesimi kendine çekebilmek için ciddi bir rekabet içerisinde. Bu aynı zamanda aktörlerin ve şarkıcıların, şov dünyasının temsilcilerinin de çıkarınadır; onların imajlarını yükseltmeleri ve daha fazla reklam yapmaları gerekiyor. Dolayısıyla karşılıklı ilgi, gösteri dünyasının ekranlara girmesine ve yayında daha fazla zaman almasına olanak tanır. Aynı zamanda şov dünyasının parlak temsilcilerinin yanı sıra, yeteneği olmayan ama bu alanda popüler olmak isteyen ve reklama ciddi ihtiyaç duyan insanlar da televizyon yayıncılığına hevesleniyor ve bazıları bu isteklerini çeşitli yollarla gerçekleştiriyor. Doğal yeteneklere ve profesyonelliğe sahip olmayan bu tür insanlar, kendilerini daha çok bayağılık, açık sözlülük ve giyim tarzıyla tanıtmak isterler.

Azerbaycan televizyon kanallarında en belirgin şekilde kendini gösteren sorunlardan biri de bu. Sonuç olarak, yayında halkın talebi olmayan düşük kaliteli şov dünyası programlarının sayısı artıyor.

Ulusal Televizyon ve Radyo Konseyi'nin televizyon kanallarında gerçekleştirdiği haftalık izleme sonuçları, ATV TV kanalı yayınlarının %32,3'ünün ("Kheyir ola", "Chal-chagyr show", "Yag kimi", "10s", "Performance" olduğunu gösteriyor. ", "106 ev", "Tam free-solo", "ATV magazin", "Kim kimdir", "Yeni ustar" programları), "Lider" TV kanalı %16,4 ("Araba şovu", "Altın adım", " Kim, nerede, nasıl", "Cevaplanacak bir soru var", "Solo", "Dostum", "En" programları), "Khazar" TV kanalı %12 ("Nar star", "Ulduzlu Hazar", "Mix) show", "Ay Zaur" programları), "ANS" TV kanalı ("Ayçiçeği", "Tural'la Salı Akşamları", "El bilir ki", "Düğünlerin Kraliçesi" programları) ve "Uzay" TV kanalı %11,3 aldı. % 8'i ("Bazar", "Bazar+", "Komedi-show", "Azerbaycan yıldızı" programları) gösteri iş programlarına ayrılmıştır. Gördüğünüz gibi atv kanalında şov dünyası programlarının yüzdesi daha fazla.

Bu programların çoğu toplumsal önemi olmayan konulara ayrılmış, bir bakıma toplumda olumsuz eğilimlerin yayılmasına yol açmakta, gençlerin ve gençlerin zevklerini ve dünya görüşlerini bozmakta, eğitimlerini olumsuz etkilemektedir. Bu programlarda gösteri dünyası temsilcilerinin lüks yaşam tarzı izleyicilere tanıtılıyor, birbirleriyle olan ilişkileri

ve anlaşmazlıkları araştırılıyor. Eğlence programlarının çoğunun nitelikli personel yerine şarkıcılar veya onları ağırlayan gösteri dünyası temsilcileri tarafından düzenlenmesi iyi bir şey olarak değerlendirilmiyor.

Görüldüğü gibi Azerbaycan hava sahasında toplumun ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyen programların sayısı artıyor. TV kanalı, örneğin "Yeni udzur", "Khalg udzurdu", "Nar yıldızı", "De gelsin", "Sözüm var" ve diğer seçeneklerde "Azerstar" yarışması gibi programları tekrarlayarak reytingini artırabilir mi? Elbette burada sadece ticari çıkarlar geçerli, SMS ve diğer yollarla gelir elde etmekten söz edebiliriz. Haklı olarak kamuoyunda bu yarışmaların gençlerin müzik potansiyelini belirlemekten ziyade organizatörlerin ve televizyon kanallarının ticari çıkarlarına hizmet ettiği kanaati oluşmuş durumda.

Düşük yaratıcı potansiyelin, yeni fikirlerin sınırlandırılmasının ve bunların uygulanma olanaklarının, yayın süresinin ertesi gün yeterince ilgi çekici olmayan tekrarlanan gösteriler ve filmler tarafından doldurulmasına yol açtığı unutulmamalıdır. Bu tür durumların, özel yayıncının kaliteli bir yayın politikası uygulamasını, reytingini ve popülerliğini artırmasını olumsuz yönde etkilediği bir sır değil.

İlginç konulardan biri televizyonların veya daha doğrusu belirli programların derecelendirmesini belirleme metodolojisi ile ilgilidir. Bilindiği gibi çoğu ülkede sosyolojik araştırma şirketleri televizyon programlarının reytinglerini özel ekipmanlar kullanarak ölçüyor. Elde edilen sonuçlar programın itibarını, kapsamını ve dolayısıyla karlılığını ve televizyon ve radyo kurumunun reyting artışına etkisini belirlemek için temel araçtır.

Azerbaycan'da bu amaçla TV yayıncılarına hizmet veren çeşitli özel kuruluşlar ("AGB", "Siar" vb.) bulunmaktadır. Bu kurumların metodolojisine, sonuçlarının objektifliğine ve makullüğüne güven yoktur. Her halükarda bu güvensizliğin nedeni olarak düşük kaliteli ve zararlı gösteri programlarının hava sahasındaki ağırlığının artması gösterilebilir.

Bugün Azerbaycan'ın önde gelen kanalları, sadece ülke içinde değil, uydu aracılığıyla dünyanın farklı bölgelerine de ilgi çekici olmayan, banal, anlamsız programlar yayınlamaktadır. Yurt dışında Azerbaycan kanallarını izleyen vatandaşlar ve yabancılar arasında Azerbaycan hakkında nasıl bir izlenim yaratıyoruz? Ülkede yaşanan sosyo-politik, sosyo-ekonomik ve kültürel süreçler hakkında onlara ne tür bilgiler veriyoruz?

Televizyon ve radyo kurumlarının yöneticileri, televizyon ve radyonun sadece iç kamuoyunu şekillendirmediğini, aynı zamanda ülkenin yüzünü gösterdiğini ve imajını oluşturduğunu unutmamalıdır. Azerbaycan televizyon alanında "pub" ve "star" yarışmalarına olan eğilimin entelektüel sınıfın yerel televizyon kanallarına olan ilgisinin azalmasına yol açtığını dikkate almalıyız.

Bu tür sorunların olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla uluslararası uygulamada kamu ve devlet yayıncılarının hizmetlerinden yararlanılmaktadır. Bu anlamda Azerbaycan devlet bütçesinden finanse edilen kanallar, faaliyetlerini reklam yönüne değil, Azerbaycan toplumu, tarihi, kültürü, sanatı, toplumu ilgilendiren ve halkı ilgilendiren konuların ele alınmasına odaklamalıdır. halkımızın gelenekleri ve ahlaki değerlerimizin yüceltilmesi. Maalesef sadece özel kanallar değil, devlet bütçesinden finanse edilen televizyon kanalları bile bu alanda potansiyeline uygun faaliyet göstermiyor. Sunulan programların çoğunda eğitim, gazetecilik araştırmaları ve hazırlanan programların tümü modern gereksinimleri karşılamıyor.

Azerbaycan'ın savaş halinde olması, vatandaşlarımızın, özellikle de genç neslin milli vatanseverlik ruhunun yükseltilmesi gibi önemli bir konuya daha sorumlu bir yaklaşım gerektirmektedir. Örneğin AzTV "Asker Anı", ITV "Selam asker", ANS "Mart", "Lider" ve "Lider asker" ulusal vatanseverlik konusunu sadece orduyla ilgili programlarla sınırlandırıyor. Ancak vatanseverlik, vatan sevgisi, memleketin gelişmesi ve refahı, yüzyıllar boyunca oluşan ideallerin korunması ve yayılması vb.'dir. konuları kapsayan geniş bir konudur. Televizyon kanallarının bu alanla ilgili izleyicinin ilgisini çekebilecek ilgi çekici programlar hazırlamasına büyük ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca Ermenistan-Azerbaycan, Dağlık Karabağ ihtilafı, Dağlık Karabağ tarihi, burada yetişmiş önemli devlet, kültür ve sanat şahsiyetleri hakkında üst düzey programlar düzenlenmesi halk tarafından memnuniyetle karşılanabilir, Karabağ'a olan bağlılığın artmasına yardımcı olur. Vatan, toprak ve insanlara vatanseverlik ruhunu aşılır.

Çocuklarda, gençlerde ve genç kuşakta bilime ve eğitime ilgi uyandıracak, entelektüel düzeylerinin yükseltilmesine hizmet edecek programların hazırlanması gerekmektedir. Bu alanda diğer ülkelerin önde gelen kanallarının deneyiminden yararlanabilirsiniz. Örneğin Rusya'nın ilk kanalının "Umniki i umnitsy" ve STS kanalının "Samiy umniy" programları oldukça popüler olmuş ve geniş bir izleyici kitlesi kazanmıştır.

Kamusal, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel konularla ilgili ciddi programların ve gazetecilik araştırmalarının düzeyi modern izleyicinin gereksinimlerini karşılamıyor. Bazı televizyon kanallarında analitik programlar ve toplumu ilgilendiren konuların uzman düzeyinde tartışılması izlenmiyor.

TV kanallarında liderlik sorunu ciddidir. Çoğu durumda sunum yapanların profesyonellik ve konuşma düzeyi standartları karşılamıyor. Başta eğlence programları olmak üzere bazı programların sunucuları gazetecilikten uzak, yayın kültürü düşük, profesyonelliği düşük kişilerdir. Bir takım "ev sahiplerinin" telegazetecilik alanındaki tecrübe eksikliği ve profesyonellikten uzak olmaları toplumda haklı olarak memnuniyetsizliğe neden olan konulardır. (Hiebert, 14.01.2005: 74)

Yabancı ülkelerde çekilen filmlerin dublajında hâlâ sorunlar yaşanıyor. Bilindiği gibi dublajın kalitesi doğrudan profesyonel oyuncuların yani iyi konuşma becerisine sahip kişilerin katılımına bağlıdır. Azerbaycan'da her TV kanalının kendine ait dublaj stüdyosu bulunmaktadır. Profesyonellerin dublaj işine dahil olmasının şu ya da bu nedenle sorun yaratması da bir istisna değildir. Bu nedenle kurgu, belgesel, animasyon filmlerin profesyonel düzeyde merkezi bir şekilde seslendirme yapılmasına ihtiyaç vardır.

Kamuyu bilgilendirme ve haber programlarının kalitesi artırılmalıdır. Televizyon kanalları ağırlıklı olarak yabancı televizyon kanallarının ve haber ajanslarının dünyanın farklı yerlerinde yaşanan olaylara ilişkin haberlerini yayınlamaktadır. Bazı televizyon kanallarının sadece farklı ülkelerde değil, Azerbaycan'ın bölgelerinde bile muhabir istasyonları bulunmamaktadır. Ayrıca modern teknolojinin potansiyelinin amacına uygun kullanılması konusunda da eksiklikler gözlenmektedir. Örneğin Mobil TV İstasyonları sadece canlı konserler için kullanılmamalıdır. Bu teknik daha çok haber hazırlamak, doğrudan olay yerinden haber vermek amacıyla kullanılabilir.

Belirtmek gerekir ki, bugün Azerbaycan televizyon kanallarında milli zihniyetimize yabancı, manevi ve ahlaki değerlerimize aykırı çok sayıda film, dizi ve klip bulunmaktadır. Yerel olarak üretilen yeni modern TV filmlerinin eksikliği ciddi bir sorun olmaya devam ediyor.

Bir diğer sorun ise TV kanallarında SMS mesajlarının sabit hatlar üzerinden yayınlanmasıdır. Bu SMS'lerin içeriği ciddi izleyiciyi rahatsız etmekten başka bir şey

yapamaz. Gözlemler, günün her saatinde hatlarda etik dışı, milli ve manevi değerlere aykırı bilgilerin verildiğini gösteriyor.

Günümüzde internetin hızla gelişmesi, belirli alanlarda uzmanlaşmış birçok televizyon kanalını dengeleme yönünde çaba harcamaya zorlamaktadır. Örneğin Fransa'nın BFMTV'si, ABD'nin Bloomberg'i, CNBC gibi iş dünyası ve finans kanalları geleneksel statülerinden vazgeçerek siyaset ve diğer alanlarda programlar hazırlamak zorunda kalıyor. Ne yazık ki Azerbaycan televizyon kanalları modern trendleri dikkate alma ve faaliyetlerini günümüzün ihtiyaçları düzeyinde inşa etme konusunda pasiflik göstermektedir.

Televizyon kanallarında gözlemlenen olumsuz durumlar radyo kanallarında da kendine özgü bir biçimde tekrarlanıyor. Radyo sunucuları, uygun gördükleri ancak toplum açısından önem taşımayan, bazı durumlarda etik normların ötesinde konular üzerinde saatlerce tartışmalar düzenlemektedir.

Dolayısıyla günümüzde televizyon ve radyo kanallarının hazırladığı programlar Azerbaycan izleyicisini tatmin etmemekte, onların istek ve arzularıyla örtüşmemektedir. Sonuç olarak izleyiciler, daha kaliteli program politikası uygulayan, ilgi çekici programlar sunan yabancı TV kanallarını uydu veya kablolu televizyon aracılığıyla izlemeyi tercih etmektedir.

Televizyon kanalları faaliyetlerinde ciddi bir dönüş yaparak izleyicinin ve toplumun çıkarlarına hizmet eden yayın politikasını uygulamalıdır. Öncelikle televizyon kanallarının kavramı, stratejik hedefleri, imajı belirlenmeli, birbirini tekrar etme eğiliminden vazgeçilmelidir. Örneğin haber ve konuların sunumunda dünyadaki mevcut standartlar (BBC ve CNN standartları esas alınabilir) incelenmeli ve ilerici yenilikler uygulanmalıdır. (Hiebert, 14.01.2005: 74)

Yönetim, yönetim, pazarlama faaliyetlerinin iyileştirilmesi, dünyadaki mevcut deneyimlerin incelenmesi ve yeniliklerin uygulanması ilgi odağı olmalıdır.

Nitelikli personelin seçimi, yaratıcılık düzeyinin yükseltilmesi, yabancı dil bilen profesyonel gazetecilerin yetiştirilmesi, personelin profesyonelliğinin artırılması yönünde uygun tedbirler alınmalıdır.

Dünyanın önde gelen televizyon kanallarının deneyimi, sunulan programların büyük çoğunluğunun farklı firmalar (prodüksiyonlar) tarafından hazırlandığını göstermektedir. Bu firmalar TV kanallarının siparişlerini yerine getiriyor ve onlara bitmiş ürün satıyorlar. Azerbaycan televizyon kanallarının gösterdiği programların çoğu televizyon ve radyo kurumlarının kendileri tarafından hazırlanmaktadır. Her halükarda Azerbaycan'ın televizyon ve radyo alanındaki yapımların etkinliği hissedilmeyecek kadar düşük. Azerbaycan'da bu alanın güçlendirilmesi, televizyon kanallarının emirlerini yerine getirebilecek şirketlerin geliştirilmesi veya yaratılması, bunların işleyişi için etkin bir mekanizmanın oluşturulması önemlidir.

TV kanalları arasında sağlıklı rekabet ortamının güçlendirilmesi, TV ve radyo yayıncılığının gelişmesi ve dünyadaki yeniliklere yönelmesinin önemli faktörlerinden biridir.

Programların sunumunda modern standartların kullanımı düşük düzeydedir. Örneğin dünyanın önde gelen televizyon kanalları "Yorum yok" yeniliğini yaygın olarak kullanırken, Azerbaycan'da hiçbir televizyon kanalı bu uygulamadan yararlanmıyor. Eğitim programları ticari çıkarların hakimiyetinde olmamalı, daha ilgi çekici programlarla izleyicinin sempatisini kazanmayı amaçlamalıdır. Televizyon kendisini sadece bilgilendirme ve eğlendirmeye yetinmemeli. Aynı zamanda dinleyicilerini düşündürebilmeli ve yönlendirebilmelidir.

İnternetin hızla geliştiği bir çağda, olanaklarını maksimum düzeyde kullanmak gerekiyor. İnternetin bilginin hızlı aktarımındaki olanakları geniştir. Bölgesel devletler de dahil olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde, modern 3G teknolojisi (üçüncü nesil mobil iletişim - cep telefonu ve yüksek hızlı İnternet aracılığıyla video bağlantısı oluşturulması) kullanılmaktadır. Yakın gelecekte bu teknolojinin Azerbaycan'da da uygulanmasına yönelik çabaların artırılması gerekmektedir.

Ulusal Televizyon ve Radyo Konseyi, televizyon kanallarının başkanları, uzmanlar, uzmanlar toplumun taleplerini, kamu çıkarını, izleyicilerin istek ve hayallerini incelemeli, yayın alanını dengelemek ve mevcut eksiklikleri gidermek için pratik önlemler almalıdır. Televizyon kanallarının kavramı, stratejik hedefleri, yayın politikası kamu çıkarlarıyla bağdaştırılmalı, toplumumuzun arınmasına, milli ve manevi değerlerimizin korunmasına, Azerbaycan devletinin güçlendirilmesine katkıda bulunmalıdır.

Pek çok ülkenin, örneğin Estonya'nın ilgili mevzuatının, yasaların ihlali nedeniyle para cezası, kısıtlama veya faaliyetlerin askıya alınmasını öngördüğünü belirtmek gerekir. Bu cezaların miktarı çok yüksektir ve giderek artan bir çizgide uygulanmaktadır. Kanunun ihlaline ilişkin para cezalarının Azerbaycan Cumhuriyeti İdari Suçlar Kanunu'nda da tanımlandığı doğrudur. Ancak bu cezaların miktarı oldukça düşük olup, kanunlarda öngörülen bazı haller (milli ve manevi değerlerin korunması) nedeniyle belirli bir miktar öngörülmemektedir. Milli ve manevi değerlerin korunmasına ilişkin programlara tanınan şartların ihlal edilmesi nedeniyle İdari Suçlar Kanunu'nda idari cezai tedbirlere yer verilmesi hususunun ele alınması gerektiği görülmektedir. (Hiebert, 14.01.2005: 74)

Ulusal Televizyon ve Radyo Kurulu, kanunla kendisine verilen yetkiler çerçevesinde uygun tedbirleri almalı, televizyon programları arasında dengenin sağlanması, etik normlara uyulması ve diğer konularda gerekli tedbirleri daha ciddi bir şekilde sürdürmelidir.

Bugün Azerbaycan izleyicisi, radyo ve televizyondan ülkede ve dünyada yaşanan kader olay ve süreçler hakkında objektif, kapsamlı bilgiler, bunların yüksek profesyonellikle yorumlanması, kaliteli eğitim programları beklemektedir. Milli ve manevi değerlerimizin korunmasında, Azerbaycancılık fikrinin desteklenmesinde, Azerbaycan dilinin, kültürünün ve Azerbaycanla ilgili tarihi gerçeklerin yayılmasında radyo ve televizyonun da önemli bir rol oynaması gerekmektedir. Televizyon ve radyo kurumlarının faaliyetlerini yeni çağın gereklerine uygun olarak kurarak toplumun güncel sorunlarına olan ilgiyi artıracak, izleyici ve dinleyicilerin bilgi ihtiyacını karşılayacak, çeşitli mesleklere sahip olacağı umulabilir.

5. YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ BAĞLAMINDA AZERBAYCAN DIŞ POLİTİKASI

Azerbaycan'ın dış politikası, stratejik konumu, enerji kaynakları ve bölgesel dinamikler gibi faktörlerle şekillenmiştir. Özellikle son yıllarda "yumuşak güç" ve "kamu diplomasisi" kavramları, Azerbaycan'ın uluslararası alanda etkisini artırmak için önemli birer araç haline gelmiştir. Bu bağlamda, Azerbaycan'ın dış politikası hakkında detaylı bir inceleme yapmak gereklidir.

Azerbaycan, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra 1991 yılında bağımsızlığını kazanmış ve o tarihten bu yana dış politikasını bölgesel güvenlik, enerji stratejileri ve uluslararası ilişkiler üzerine odaklamıştır. Ülke, jeopolitik konumu ve zengin enerji kaynaklarıyla Orta Doğu, Kafkasya ve Orta Asya'nın kesişim noktasında bulunması sebebiyle stratejik bir öneme sahiptir.

Azerbaycan'ın dış politikasının temel öncelikleri arasında toprak bütünlüğünün korunması, Dağlık Karabağ sorununun çözümü, ekonomik kalkınma ve uluslararası alanda itibarının artırılması yer almaktadır. Bu hedeflere ulaşmak için yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri önemli bir rol oynamaktadır. (SADAN Elisheva. 2004: 69 s).

Yumuşak güç, uluslararası ilişkilerde karşılıklı anlayış ve işbirliğini sağlamak amacıyla sert güç yerine kültürel, eğitimsel ve ideolojik faktörlerin kullanılması olarak tanımlanabilir. Azerbaycan, kültürel mirası ve zengin tarihini uluslararası platformlarda tanıtarak yumuşak güç unsurlarını kullanmaktadır. Örneğin, UNESCO'nun Dünya Mirası Listesi'nde yer alan Şamaxı, Gobustan ve Lahıc gibi kültürel ve tarihi zenginlikler, Azerbaycan'ın uluslararası alandaki tanınırlığını artırmaktadır (SADAN 2004: 69).

Kamu diplomasisi ise devletlerin halklar arasında anlayış ve güven oluşturmak için kullandıkları iletişim stratejilerini içerir. Azerbaycan, uluslararası arenada halk diplomasisi ve kültürel etkileşimler yoluyla kendini tanıtmakta ve tanıtmak istediği mesajları iletmektedir. Örneğin, Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de düzenlenen uluslararası etkinlikler, ülkenin küresel platformlarda varlığını ve etkisini artırmaktadır.

Son dönemde Azerbaycan'ın dış politikasında belirgin bir yer edinen bir diğer strateji de ekonomik diplomasi olmuştur. Ülkenin enerji kaynakları, özellikle Hazar Denizi'ndeki zengin gaz ve petrol rezervleri, uluslararası enerji piyasalarında önemli bir oyuncu olmasını sağlamaktadır. Bu durum, Azerbaycan'ın ekonomik gücünü ve dış politika etkisini artırmakta ve stratejik ilişkiler kurmasına olanak tanımaktadır.

Tablo 5.1. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar	Zorluklar
Kültürel Etki	Uluslararası alanda Azerbaycan kültürünü tanıtmak ve ilgiyi artırmak.	Turizm teşviki, Kültürel değişim programları, Sanat ve spor etkinlikleri, Diasporayla bağlantılar	Artan turist sayısı, Azerbaycan mutfağı ve müziğine ilgi, Uluslararası tanınırlık	Bütçe kısıtlamaları, Vize politikası engelleri, Yetersiz tanıtım
Kamu Diplomasisi	Azerbaycan'ın imajını geliştirmek ve uluslararası kamuoyunda olumlu bir algı oluşturmak.	Medya ile ilişkiler, Halkla ilişkiler çalışmaları, Eğitim programları, Sivil toplum katılımı	Artan medya görünürlüğü, Olumlu kamuoyu algısı, Uluslararası işbirliği	Yabancı dil becerisi eksikliği, Yetersiz kaynak tahsisi, Dezenformasyon çabaları
Eğitim ve Bilim	Uluslararası öğrenci değişimini teşvik etmek ve Azerbaycan'ı bir eğitim merkezi olarak tanıtmak.	Burs programları, Ortak araştırma projeleri, Akademik iş birliği, Dil kursları	Artan sayıda uluslararası öğrenci, Akademik itibar, Bilimsel yayınlarda artış	Beyin göçü, Yetersiz araştırma fonları, Yabancı dil engelleri
Diaspora Bağları	Azerbaycan diasporasıyla bağlantıları güçlendirmek ve ulusal kimliği korumak.	Diaspora organizasyonlarıyla iş birliği, Kültürel ve sosyal etkinlikler, Ekonomik kalkınma programları, Siyasi katılımı teşvik etmek	Güçlü bir diaspora ağı, Ulusal birlik duygusu, Ekonomik kalkınmaya katkı	Diaspora içi ayrışmalar, Yetersiz koordinasyon, Politik istikrarsızlık

Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/253939>

Azerbaycan'ın dış politikasının merkezinde yer alan bir diğer önemli mesele de Dağlık Karabağ sorunudur. Dağlık Karabağ'ın Ermenistan işgali altında olması ve bölgedeki çatışma, Azerbaycan'ın uluslararası alandaki politikalarını ve dış ilişkiler stratejilerini etkilemektedir. Ülke, bu konuda uluslararası destek arayışında olup, bölgenin istikrarı ve toprak bütünlüğünün sağlanması adına çözüm süreçlerine aktif olarak katılmaktadır.

Sonuç olarak, Azerbaycan'ın dış politikası, stratejik hedeflerine ulaşmak ve uluslararası arenada etkisini artırmak için yumuşak güç ve kamu diplomasisi gibi modern araçları etkin bir şekilde kullanmaktadır. Kültürel zenginliklerini ve enerji kaynaklarını diplomatik avantaja dönüştüren Azerbaycan, bölgesel istikrarın sağlanması ve

uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesine yönelik çabalarını sürdürmektedir (http://www.mpow.org/elisheva_sadan_empowerment.pdf).

5.1. AZERBAYCAN DIŞ POLİTİKASINDA YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ

Azerbaycan'ın dış politikasında yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri, son yıllarda önemli bir yer tutmaktadır. Bu stratejiler, ülkenin uluslararası alanda etkisini artırmak, imajını güçlendirmek ve uluslararası ilişkilerini şekillendirmek için önemli araçlar olarak kullanılmaktadır. Bu tezde, Azerbaycan'ın yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejilerini, bu stratejilerin nasıl uygulandığını ve bu bağlamda öne çıkan ülkeleri detaylı bir şekilde inceleyeceğiz.

Azerbaycan'ın Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Stratejileri.

1. Yumuşak Güç Kavramı ve Uygulamaları

Yumuşak güç, sert gücün (askeri güç veya ekonomik baskı gibi) aksine, kültürel çekicilik, eğitim, diplomasi, kültürel ilişkiler ve ideolojik araçlar yoluyla hakim olunan etki kavramını ifade eder. Azerbaycan, zengin kültürel ve tarihi mirasına dayanarak yumuşak gücü stratejik bir araç olarak kullanıyor.

Kültürel Mirasın Kullanımı: Azerbaycan'ın UNESCO Dünya Kültür Mirası Listesi'nde yer alan Şamahı, Gobustan ve Lahic gibi bölgeleri, ülkenin kültürel zenginliğinin ve tarihi mirasının uluslararası alanda tanıtılmasında önemli rol oynuyor. Bu mirasın korunması ve tanıtılması Azerbaycan'ın kültürel yumuşak gücünü arttırmakta ve uluslararası alanda tanınırlığını güçlendirmektedir.

Eğitim ve Öğrenim Programları: Azerbaycan, yabancı öğrencilere burslar sunarak ve uluslararası eğitim işbirlikleri geliştirerek yumuşak gücünü artırıyor. Özellikle Türkiye, Avrupa ülkeleri ve ABD gibi yerlerdeki eğitim programları, Azerbaycan'ın genç nesillerle ilişkilerini güçlendirmesine ve uluslararası alanda pozitif imaj oluşturmaya yardımcı oluyor.

Diaspora İlişkileri: Azerbaycan diasporası, dünya çapında geniş bir yaygınlığa sahiptir ve ülkenin yumuşak gücünü artırma potansiyeline sahiptir. Diasporanın etkin bir şekilde yönetilmesi ve desteklenmesi, Azerbaycan'ın küresel düzeyde daha etkin bir rol oynamasını sağlar.

Medya ve İletişim Stratejileri: Azerbaycan, uluslararası medya platformları üzerinden kendini tanıtmakta ve ülkenin imajını güçlendirmek için kamu diplomasisi aracılığıyla etkili bir iletişim stratejisi izlemektedir. Özellikle Türkiye, Rusya ve Avrupa'daki medya yayınları, Azerbaycan'ın bölgesel ve küresel düzeyde tanınmasını sağlamaktadır (Ferreira-Pereira, L., and J. Pinto, 2021: 137).

2. Kamu Diplomasisi ve Uluslararası İlişkiler

Kamu diplomasisi, devletlerin halklar arasında anlayış ve güven oluşturmak, ülkelerinin imajını iyileştirmek ve dış politikalarını desteklemek için kullandıkları bir stratejidir. Azerbaycan, kamu diplomasisi aracılığıyla uluslararası ilişkilerini güçlendirme ve stratejik hedeflerine ulaşma yolunda çeşitli girişimlerde bulunmaktadır.

Uluslararası Etkinlikler ve Kültürel Diplomasi: Bakü'deki uluslararası etkinlikler, örneğin Bakü Avrasya İş Forumu, Bakü Uluslararası Müzik Festivali gibi etkinlikler, Azerbaycan'ın küresel platformlarda varlığını güçlendirmesine ve uluslararası toplumla ilişkilerini derinleştirmesine yardımcı olur.

Spor Diplomasisi: Azerbaycan, spor alanında uluslararası platformlarda aktif rol alarak ve uluslararası spor organizasyonlarına ev sahipliği yaparak kamu diplomasisini güçlendirir. Özellikle Avrupa Oyunları gibi büyük organizasyonlar, ülkenin imajını ve etkisini artırmada önemli bir rol oynar.

Ekonomik İşbirliği ve Enerji Diplomasisi: Azerbaycan'ın enerji zenginlikleri, özellikle Hazar Denizi'nde bulunan gaz ve petrol rezervleri, ülkenin ekonomik diplomasi ve enerji diplomasisi alanında etkin bir şekilde kullanmasını sağlar. Bu durum, Azerbaycan'ın bölgesel ve küresel güç dengelerindeki rolünü güçlendirir (<http://www.sde.org.tr/tr/haberler/725/yeni-turk-dis-politikasinin-stratejisi-ve-hedefleri.aspx>).

3. Azerbaycan'ın Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisinde Öne Çıkan Ülkeler

Azerbaycan'ın yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri çerçevesinde öne çıkan bazı ülkeler şunlardır:

Türkiye: Kültürel ve tarihi bağlar, stratejik ortaklık, eğitim ve öğrenim programlarıyla güçlendirilmiş ilişkiler.

Rusya: Enerji işbirliği, diaspora ilişkileri ve stratejik politikalar arasında derin bağlar.

ABD: Eğitim bursları, kültürel etkinlikler ve medya ilişkileri üzerinden gelişen pozitif ilişkiler.

Avrupa Birliği Ülkeleri: Eğitim ve kültürel değişim programları, ekonomik işbirliği ve insan hakları konularında işbirliği ile güçlendirilmiş bağlar.

Orta Asya Ülkeleri: Enerji işbirliği, ekonomik entegrasyon ve kültürel etkileşimlerle güçlendirilmiş bölgesel işbirliği.

Tablo 5.2. Azerbaycan Dış Politikasında Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi: Örnek Ülkeler

Ülke	Hedefler	Araçlar	Başarılar	Zorluklar
Türkiye	Güçlü siyasi ve ekonomik ilişkileri geliştirmek. Kültürel ve tarihi bağları güçlendirmek. Azerbaycan diasporasıyla iş birliğini artırmak.	Ortak siyasi ve ekonomik girişimler, Kültürel değişim programları, Sivil toplum iş birliği, Diasporayla düzenli iletişim	Artan siyasi ve ekonomik iş birliği, Güçlü kültürel bağlar, Diasporada güçlü bir topluluk duygusu	Dil engelleri, Vize politikası engelleri, Tarihi algıdaki farklılıklar
İran	Bölgesel barış ve istikrarı teşvik etmek. Ekonomik iş birliğini geliştirmek. Kültürel ve tarihi bağları korumak.	Ortak siyasi ve ekonomik komisyonlar, Sınır ticareti ve yatırımlar, Kültürel ve sanatsal değişim programları, Akademik iş birliği	Artan ekonomik iş birliği, Kültürel ve tarihi etkileşim, Bölgesel istikrara katkı	Jeopolitik çekişmeler, Farklı siyasi sistemler, İnsan hakları endişeleri
Rusya	Enerji ve ticaret alanlarında iş birliğini geliştirmek. Stratejik ortaklığı güçlendirmek. Diasporayla iş birliğini artırmak.	Ortak enerji projeleri, Ekonomik yatırımlar, Siyasi ve askeri iş birliği, Diasporayla düzenli temaslar	Artan enerji ve ticaret iş birliği, Stratejik diyalog, Diasporada güçlü bir topluluk	Jeopolitik çıkar çatışmaları, Tarihi algıdaki farklılıklar, Demokratik değerlerdeki ayrılıklar
Avrupa Birliği	Avrupa ile entegrasyonu ilerletmek. Yatırımları ve ticareti teşvik etmek. Demokratik kurumları ve insan	AB-Azerbaycan Ortaklığı Anlaşması, Ekonomik ve siyasi reformlar, Sivil toplum diyalogu, Kültürel	AB fonlarından yararlanma, Avrupa pazarlarına erişim, Demokratik kurumlarda ilerleme	Siyasi reformlara direnç, Yolsuzluk algısı, İnsan hakları ihlalleri endişeleri

	haklarını geliştirmek.	ve eğitim değişim programları		
Amerika Birleşik Devletleri	Stratejik ortaklığı gúçlendirmek. Yatırımları ve ticareti teşvik etmek. Bölgesel barış ve istikrara katkıda bulunmak.	Stratejik diyalog, Ekonomik ve teknik yardım, Askeri iş birliği, Eğitim ve kúltür programları	Artan ABD yatırımları, Bölgesel gúvenlikte iş birliği, Eğitim ve kúltür alanlarında gelişmeler	Farklı siyasi öncelikler, Jeopolitik çıkar çatışmaları, İnsan hakları endişeleri

Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkav/issue/73472/1207339>

Azerbaycan'ın yumuşak gúç ve kamu diplomasisi stratejileri, úlkenin uluslararası alandaki varlığını gúçlendirmek ve stratejik hedeflerine ulaşmak için önemli araçlar olarak işlev görmektedir. Kúltürel miras, eğitim ve öğrenim programları, diaspora ilişkileri, medya stratejileri ve uluslararası etkinlikler gibi çeşitli alanlarda yapılan çalışmalar, Azerbaycan'ın imajını ve etkisini gúçlendirmekte ve uluslararası toplumla daha yakın ilişkiler kurmasına yardımcı olmaktadır (SÖNMEZOğLU, 2005: 45).

5.1.1. ABD ile İlişkiler

Azerbaycan'ın dış politikasında ABD ile ilişkiler, yumuşak gúç ve kamu diplomasisi stratejilerinin önemli bir parçasıdır. Bu ilişkiler, stratejik ortaklık, enerji işbirliği, kúltürel etkileşimler ve uluslararası platformlardaki iş birliği gibi çeşitli boyutlarda gelişmektedir. Bu tez, Azerbaycan'ın ABD ile olan ilişkilerini ve bu ilişkilerin yumuşak gúç ve kamu diplomasisi stratejileri bağlamında nasıl şekillendiğini inceleyeceğiz.

Azerbaycan, bağımsızlığını kazandığı 1991 yılından bu yana ABD ile yakın ilişkiler geliştirmiştir. İki úlke arasındaki ilişkiler, stratejik ortaklık ve karşılıklı çıkarlar etrafında şekillenmiştir. Azerbaycan'ın jeostratejik konumu ve enerji kaynakları, ABD için Orta Doğu, Kafkasya ve Orta Asya'daki stratejik politikalarında önemli bir faktör olmuştur.

1. Stratejik Ortaklık ve Gúvenlik İşbirliği

Azerbaycan, ABD ile stratejik ortaklık çerçevesinde gúvenlik işbirliği yapmaktadır. Özellikle terörle múcadele ve bölgesel istikrar konularında işbirliği önem arz etmektedir. Azerbaycan, Afganistan'daki NATO operasyonlarına lojistik destek sağlamış ve uluslararası barışı destekleme çabalarına katkıda bulunmuştur. (Kapanadze, 12.10.2021. 71).

2. Enerji İşbirliği ve Ekonomik Bağlar

Azerbaycan'ın enerji kaynakları, özellikle Hazar Denizi'ndeki zengin gaz ve petrol rezervleri, ABD ile ekonomik işbirliği ve enerji gúvenliđi stratejilerinde önemli bir rol oynamaktadır. ABD, Azerbaycan'ın enerji kaynaklarına erişim sağlamak ve enerji

koridorlarını çeşitlendirmek için çeşitli projelerde yer almıştır. (Guliyev, 16.01.2020: 115).

3. Kültürel Etkileşimler ve Eğitim Programları

Azerbaycan ve ABD arasındaki kültürel etkileşimler, eğitim programları ve insanlar arası ilişkiler önemli bir yer tutmaktadır. ABD'nin Azerbaycan'da faaliyet gösteren kültürel merkezleri ve eğitim programları, iki ülke arasındaki ilişkilerin derinleşmesine katkı sağlamaktadır. Özellikle Fulbright programı gibi eğitim bursları, gençler arasında karşılıklı anlayışın artmasına yardımcı olmaktadır (ŞENOL, 2010: 32-34).

4. Diaspora İlişkileri ve Lobici Çalışmalar

Azerbaycan diasporası, özellikle ABD'de geniş bir şekilde temsil edilmektedir. Diaspora, Azerbaycan'ın kamu diplomasisi çabalarında ve lobi çalışmalarında önemli bir rol oynamaktadır. Diaspora grupları, Azerbaycan'ın uluslararası arenada tanıtımını ve imajını güçlendirmek için çeşitli etkinlikler düzenlemekte ve lobici faaliyetler yürütmektedir.

5. İnsan Hakları ve Demokrasi Konularındaki İşbirliği

Amerika Birleşik Devletleri, insan hakları ve demokrasi konularında Azerbaycan ile işbirliği yaparak reformları desteklemekte ve demokratik kurumların güçlendirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu alanlarda yapılan işbirliği, Azerbaycan'ın demokratikleşme sürecini destekleyerek uluslararası standartlara uyum sağlamasına yardımcı olmaktadır.

Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Bağlamında Azerbaycan - ABD İlişkileri

Azerbaycan'ın ABD ile ilişkilerinde yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri önemli rol oynamaktadır. Bu stratejiler, ülkeler arası ilişkilerin derinleşmesinde ve karşılıklı anlayışın artmasında etkili olmaktadır.

Kültürel Diplomasi ve Medya İlişkileri: Azerbaycan, ABD'de kültürel etkinlikler düzenleyerek ve medya ilişkileri geliştirerek kendini tanıtmaktadır. Örneğin, Bakü'deki uluslararası etkinlikler ve Azerbaycan kültür günleri gibi etkinlikler, iki ülke arasındaki kültürel alışverişi artırmakta ve karşılıklı anlayışı güçlendirmektedir.

Eğitim ve Akademik İşbirliği: Azerbaycan, ABD'deki üniversitelerle eğitim ve araştırma programları aracılığıyla işbirliği yaparak gençlerin ve akademisyenlerin değişimini teşvik etmektedir. Bu programlar, iki ülke arasında uzun vadeli ilişkilerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır.

Ekonomik ve Ticari İlişkiler: ABD, Azerbaycan'ın ekonomik kalkınmasına ve iş dünyasının güçlenmesine destek olmaktadır. İki ülke arasındaki ticaret hacmi ve yatırımlar, ekonomik işbirliğinin derinleşmesini ve güçlenmesini sağlamaktadır.

Stratejik Ortaklık ve Güvenlik İşbirliği: Azerbaycan ile ABD arasındaki stratejik ortaklık, bölgesel istikrarın sağlanması ve terörle mücadele gibi küresel güvenlik meselelerinde işbirliğini içermektedir. Bu işbirliği, her iki ülkenin ulusal güvenlik çıkarlarını korumak için önemli bir mekanizma olarak işlev görmektedir (ŞİMŞEK, 2011: 57).

Tablo 5.3. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile ABD ile İlişkiler

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar	Zorluklar
Kültürel Etki	ABD'de Azerbaycan kültürüne ve kimliğine ilgiyi artırmak.	Turizm teşviki, Kültürel değişim programları, Sanat ve spor etkinlikleri, Diasporayla bağlantılar	Artan turist sayısı, Azerbaycan mutfağı ve müziğine ilgi, ABD'de Azerbaycan kültür merkezlerinin kurulması	Bütçe kısıtlamaları, Vize politikası engelleri, Yetersiz tanıtım
Kamu Diplomasisi	ABD'de Azerbaycan'ın olumlu bir imajını geliştirmek.	Medya ile ilişkiler, Halkla ilişkiler çalışmaları, Eğitim programları, Sivil toplum katılımı	Artan medya görünürlüğü, Olumlu kamuoyu algısı, ABD Kongresi ve hükümet yetkilileriyle ilişkiler	Yabancı dil becerisi eksikliği, Yetersiz kaynak tahsisi, Dezenformasyon çabaları
Eğitim ve Bilim	ABD ile akademik ve bilimsel iş birliğini geliştirmek.	Burs programları, Ortak araştırma projeleri, Akademik değişim programları, Bilimsel yayınlarda iş birliği	Artan sayıda Azerbaycanlı öğrenci ve akademisyen ABD'de, Akademik itibar * Ortak bilimsel keşifler	Beyin göçü, Yetersiz araştırma fonları, Yabancı dil engelleri
Diaspora Bağları	ABD'deki Azerbaycan diasporasıyla bağlantıları güçlendirmek.	Diaspora organizasyonlarıyla iş birliği, Kültürel ve sosyal etkinlikler, Ekonomik kalkınma programları, Siyasi katılımı teşvik etmek	Güçlü bir diaspora ağı, Ulusal birlik duygusu, ABD'de Azerbaycan diasporasının siyasi ve ekonomik gücü	Diaspora içi ayrışmalar, Yetersiz koordinasyon, Politik istikrarsızlık

Kaynak:https://www.researchgate.net/publication/379318149_AZERBAYCAN'IN_DI_S_POLITIKADA_ABD_ILISKILER

Azerbaycan'ın ABD ile ilişkileri, stratejik ortaklık, enerji işbirliği, kültürel etkileşimler ve kamu diplomasisi stratejileri etrafında derinleşen bir yapıya sahiptir. İki ülke arasındaki işbirliği, bölgesel istikrarın sağlanması, ekonomik kalkınma ve kültürel alışveriş gibi alanlarda karşılıklı fayda sağlamaktadır. Azerbaycan, ABD ile olan ilişkilerinde yumuşak güç ve kamu diplomasisi araçlarını etkin bir şekilde kullanarak uluslararası alanda etkisini artırmayı ve stratejik hedeflerine ulaşmayı hedeflemektedir (TALESKİ, 2011: 89).

5.1.2. Azerbaycan – Rusya ilişkileri

Yumuşak güç açısından Azerbaycan ile Rusya arasındaki ilişkiler karmaşık ve çok yönlü bir olgudur. Genç ve gelişmekte olan bir devlet olarak Azerbaycan, uluslararası dünyadaki çıkarlarını desteklemek için yumuşak güç potansiyelini aktif olarak kullanıyor. Azerbaycan bir yandan yumuşak gücün ekonomik ve kültürel araçlarını kullanarak Güney Kafkasya ve Karadeniz bölgesindeki konumunu güçlendirmeye çalışıyor.

Öte yandan Azerbaycan siyasi çıkarlarını gerçekleştirmek için de yumuşak güç kullanıyor. Ülke, BM, AGİT ve BDT gibi uluslararası kuruluşlara aktif olarak katılmakta ve bu platformları Dağlık Karabağ ihtilafı gibi önemli konulardaki konumunu geliştirmek için kullanmaktadır.

Genel olarak Azerbaycan ile Rusya arasındaki ilişkilerde yumuşak gücün kullanılması, Bakü'nün kendi çıkarlarını etkili bir şekilde desteklemesine ve uluslararası dünyadaki konumunu güçlendirmesine olanak tanıyor.

Azerbaycan-Rusya ilişkileri, yumuşak güç açısından kültürel, eğitimsel ve dilsel ilişkilerin karmaşık bir etkileşimi ile karakterize edilmektedir. Aynı zamanda enerji, ulaştırma ve ticaret alanlarında da işbirliğini aktif olarak geliştirerek ekonomik konumunu güçlendirmesine ve bölgedeki nüfuzunu artırmasına olanak tanıyor (Gallarotti, 2022).

Azerbaycan ile Rusya arasındaki ilişkiler ekonomik alanda geliyor. Rusya, Azerbaycan'ın en büyük ticari ortaklarından biridir. Petrol ve gaz alanındaki işbirliği ticaret cirosunun önemli bir bölümünü oluşturuyor.

İki ülke arasında kültürel ilişkiler var. Azerbaycan'da Rus dili yaygın olup, iki ülke arasında eğitim, bilim ve kültür alanında işbirliği bulunmaktadır.

Ancak Azerbaycan, aralarında Türkiye ve Avrupa Birliği'nin de bulunduğu diğer ülkelerle kültürel ve eğitimsel bağlarını geliştirerek Rusya'nın yumuşak gücünü

dengelemeye çalıştı. Bu, Rusya ile diğer aktörler arasında Azerbaycan'ı etkilemek için bir dereceye kadar rekabete yol açtı.

Kültürel İlişkiler: Rusya, Rus edebiyatının, müziğinin ve sanatının desteklenmesi de dahil olmak üzere Azerbaycan ile güçlü kültürel bağlarını sürdürmüştür.

Dil bağları: Birçok Azerbaycanlı ikinci dil olarak Rusça konuşmaktadır ve ülkede Rusça eğitim hâlâ yaygındır.

Eğitim ilişkileri: Rusya, burslar ve eğitim değişimleri de dahil olmak üzere Azerbaycan ile eğitim ilişkilerini sürdürmektedir.

Dengeleme Yasası: Azerbaycan, Türkiye ve Avrupa Birliği de dahil olmak üzere diğer ülkelerle kültürel ve eğitimsel bağlarını geliştirerek Rusya'nın yumuşak gücünü dengelemeye çalıştı.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Rusya, Azerbaycan'daki nüfuzunu sürdürmek için dil, eğitim ve kültür bağları ve Rus dili medyası şeklindeki yumuşak gücünü giderek daha fazla kullandı. Azerbaycan'da Rus dilinin önemini destekleyen üç ana faktör vardır:

- Rusya ve diğer Rusça konuşulan eski Sovyet ülkeleri ile ekonomik ilişkiler;
- Rus kültürel etkisi;
- ve Rusça öğrenmenin Azerbaycan dilinde öğrenmekten daha prestijli olduğu yönündeki Sovyet geleneğinin yakın zamanda yeniden canlanması (SADAN. 2004: 69).

İkincisi, Rusça ders kitaplarının yüksek kalitesi ve Rusça okuyan öğrenciler için daha iyi kariyer fırsatları göz önüne alındığında, Sovyet döneminde doğrudur. Günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı her iki dilde de öğretim materyallerinin kalitesini ve tasarımını aynı standartlara göre düzenlemektedir. Öte yandan, daha önce hükümet ve bazı uluslararası kuruluşlar tarafından finanse edilen burs programlarının askıya alınması, son yıllarda genç neslin Rusya'da eğitime olan ilgisini artırdı.

Tablo 5.4. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Rusya ile İlişkiler

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar	Zorluklar
Kültürel Etki	Rusya'da Azerbaycan kültürüne ve kimliğine ilgiyi artırmak.	Turizm teşviki, Kültürel değişim programları, Sanat ve spor etkinlikleri, Diasporayla bağlantılar	Artan turist sayısı, Azerbaycan mutfağı ve müziğine ilgi, Rusya'da Azerbaycan	Bütçe kısıtlamaları, Vize politikası engelleri, Yetersiz tanıtım

			kültür merkezlerinin kurulması	
Kamu Diplomasisi	Rusya'da Azerbaycan'ın olumlu bir imajını geliştirmek.	Medya ile ilişkiler, Halkla ilişkiler çalışmaları, Eğitim programları, Sivil toplum katılımı	Artan medya görünürlüğü, Olumlu kamuoyu algısı, Rus hükümeti ve halkıyla ilişkiler	Yabancı dil becerisi eksikliği, Yetersiz kaynak tahsisi, Dezenformasyon çabaları
Eğitim ve Bilim	Rusya ile akademik ve bilimsel iş birliğini geliştirmek.	Burs programları, Ortak araştırma projeleri, Akademik değişim programları, Bilimsel yayınlarda iş birliği	Artan sayıda Azerbaycanlı öğrenci ve akademisyen Rusya'da, Akademik itibar, Ortak bilimsel keşifler	Beyin göçü, Yetersiz araştırma fonları, Yabancı dil engelleri
Diaspora Bağları	Rusya'daki Azerbaycan diasporasıyla bağlantıları güçlendirmek.	Diaspora organizasyonlarıyla iş birliği, Kültürel ve sosyal etkinlikler, Ekonomik kalkınma programları, Siyasi katılımı teşvik etmek	Güçlü bir diaspora ağı, Ulusal birlik duygusu, Rusya'daki Azerbaycan diasporasının siyasi ve ekonomik gücü	Diaspora içi ayrışmalar. Yetersiz koordinasyon, Politik istikrarsızlık

Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/157262>

Rusya, Dağlık Karabağ örneğinde Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü destekleyerek, Ermenistan'ın teslim olmasıyla sonuçlanan İkinci Karabağ Savaşı'nın sonuçlarını tanımış ve bu konuda 10 Kasım 2020 Bildirgesi'ni imzalamıştı.

Genel olarak İlham Aliyev, faaliyetlerinde Rusya ile ilişkiler konusunda oldukça hassas davranmış ve bu sayede Azerbaycan için stratejik öneme sahip tüm alanlarda Rusya ile etkin işbirliği mekanizmaları hayata geçirilmiştir.

Azerbaycan ile Rusya arasındaki ikili ilişkiler çok yönlü olduğundan askeri-teknik ve askeri eğitim alanları da başarıyla gelişiyor. İki ülkenin askeri-teknik işbirliği stratejik nitelikte olup, Azerbaycan ile Azerbaycan arasında Askeri-Teknik İşbirliği Hükümetlerarası Komisyonu'nun toplantısında iki ülke arasındaki askeri-teknik alanda işbirliğinin mevcut durumu ve beklentileri tartışıldı. Rusya geçen yıl Bakü'deydi.

Azerbaycan ve Rusya cumhurbaşkanları İlham Aliyev ve Vladimir Putin, 3 Ekim 2020'de Soçi'de yapılan toplantıda devletlerarası ilişkileri stratejik ortaklık olarak nitelendirdiler. Karmaşık jeopolitik koşullarda böylesi bir ortaklığın önemli mekanizmalarından birinin ve karşılıklı güvenin yüksek olduğunun bir göstergesinin, iki ülke arasındaki askeri-teknik işbirliğinin başarılı bir şekilde geliştirilmesi olduğu açıktır. Ayrıca yüzlerce Azerbaycanlı subay (öğrenci) Rusya Savunma Bakanlığı üniversitelerinde bilgilerini

zenginleştiriyor. Bu işbirliği şekli Azerbaycan Silahlı Kuvvetlerinin potansiyelinin artırılması ve bölgesel güvenliğin güçlendirilmesi açısından önemlidir. Aynı zamanda iki ülkenin askeri işbirliği, Hazar Denizi'nde ortak tatbikatlar ve askeri yarışmaları da içeriyor.

"Uluslararası Ordu Oyunları-2020" yarışmaları çerçevesinde, Azerbaycan karasularında 4. yıldır "Deniz Kupası" uluslararası yarışmasının düzenlendiği ve Hazar filosunun "Mahaçkala" gemisinin, Azerbaycan karasularında düzenlendiği biliniyor. Rus Donanması (HDD) "Deniz Kupası" yarışmasına katılmak üzere Bakü'ye geldi. 25 Ağustos'ta Azerbaycan Savunma Bakanı, Albay General Zakir Hasanov, Rusya Savunma Bakanı, Ordu Generali Sergei Shoigu ve diğer konuklar Azerbaycan üssünde düzenlenen "Deniz Kupası" uluslararası yarışmasının açılış törenine katıldılar. Donanma. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, 25 Ağustos'ta Rusya Federasyonu Savunma Bakanı Sergei Shoigu başkanlığındaki heyetle yaptığı görüşmede, bu yarışmaların, katılan tüm ülkeler arasındaki işbirliğinin güçlendirilmesine hizmet etmeye devam edeceğini belirtti (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/157262>).

Turizm alanında da iş birliği son yıllarda oldukça gelişti. Böylece Rusya'dan turizm amaçlı ülkeye gelenlerin sayısı şimdiden bir milyona ulaştı. Bu, sıradan Rus vatandaşının Azerbaycan'ın tarihini, kültürünü, misafirperverliğini ve günlük yaşamını daha yakından tanımasına olanak tanıyor. İki ülke arasında ekonomik alanda ilişkiler dinamik bir şekilde geliyor. Azerbaycan pazarında yaklaşık 700 ortak girişim faaliyet gösteriyor ve bunların üçte biri yüzde 100 Rus sermayeli. Son yıllarda küçük ve orta ölçekli işletmeleri de kapsayan iş dünyası dernekleri arasındaki ilişkiler hızla genişledi. Rus enerji şirketleri "Gazprom", "Transneft" ve "LUKOIL" Azerbaycan'da başarıyla faaliyet gösteriyor. Aynı zamanda Rus şirketi "R-Farm" Azerbaycan'da ilaç üretim tesisi inşaatına 74 milyon dolar yatırım yaptı. "Gazprombank" Sumgait Kimya-Endüstriyel Parkı'nın geliştirilmesine katılıyor. Sermaye miktarı yaklaşık 750 milyon dolar. Toplam uzunluğu 7.000 kilometrenin üzerinde olan "Kuzey-Güney Ulaştırma Koridoru", Rusya ve Azerbaycan topraklarından geçerek, İran üzerinden Güney Asya ve Orta Doğu'dan Avrupa'ya yük taşımacılığının önemli ölçüde hızlandırılmasına olanak sağlıyor. Buna demiryolu, feribot ve karayolu ulaşım yolları da dahildir (<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/157262>).

24 Aralık 2019 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu sınırını geçen Samur Nehri üzerinde inşa edilen, söz konusu bağlantıların ve Kuzey-Güney hattının geliştirilmesinde önemli rol oynayacak yeni bir karayolu köprüsü kullanıma açıldı.

Şu anda Rusya'nın Azerbaycan'daki yatırımları 4,5 milyar dolar, Azerbaycan'ın Rusya'daki yatırımları ise 1,5 milyar dolar. Azerbaycan ayrıca Rusya'nın 70'e yakın federal tebaası ile doğrudan işbirliği yapmakta olup, Rusya'nın bazı bölgeleri ile Azerbaycan arasında işbirliğine ilişkin anlaşmalar imzalanmıştır.

Rusya, Azerbaycan'ın ana ticaret ortaklarından biridir. Azerbaycan ile Rusya arasındaki ticaret cirosu 2021 yılında 2.995.131,31 bin ABD doları olarak gerçekleşti. Bunun 920.819,53 bin doları ihracatın, 2.074.311,78 bin doları ise ithalatın payıdır.

Azerbaycan, Rusya'ya doğalgaz, gazyağı, kimyasal ürünler, borular, alkollü içecekler ve maden suyu ihraç ediyor. Azerbaycan tarım ürünleri (domates, hurma ve fındık) ithalatında Rusya'nın ana ticaret ortağıdır. Rusya'dan Azerbaycan'a sigara, tarım ve gıda ürünleri, benzin, çelik ve demir ürünleri, inşaat malzemeleri, ağaç ürünleri, kimyasal ürünler, ilaç, tüketim ürünleri, araba motorları, borular, canlı evcil hayvanlar ithal edilmektedir.

2021 yılı sonuçlarına göre karşılıklı malların cirosu yüzde 16 artarak yaklaşık 3,4 milyar dolara ulaşırken, toplam yatırım sermayesi yatırımı hacmi ise 6 milyar dolar oldu.

22 Şubat 2022'de Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve Rusya Federasyonu Başkanı Vladimir Putin, Moskova'da "Azerbaycan Cumhuriyeti ile Rusya Federasyonu Arasında Karşılıklı İşbirliği Bildirgesi"ni imzaladı (Sevdimaliyev, 26.10.2023: 84).

İki devlet arasındaki ilişkilerin tüm alanlarını kapsayan ve 43 maddeden oluşan Bildirge'de, Rusya Federasyonu ile Azerbaycan Cumhuriyeti'nin ilişkilerinin karşılıklı ittifak işbirliği, bağımsızlığa karşılıklı saygı, devlet egemenliği, toprak bütünlüğü ve iki ülkenin devlet sınırlarının dokunulmazlığı, iç işlerine karışmama, hakların eşitliği ve karşılıklı yarar, anlaşmazlıkların barışçıl çözümü ve kullanılmaması ilkelerine bağlı olarak birbirlerine karşılıklı saygı. veya güç tehdidi. Deklarasyonda ayrıca güvenliğin sağlanması, barış ve istikrarın korunması için Rusya Federasyonu ve Azerbaycan Cumhuriyeti'nin BM Şartı, ayrı uluslararası anlaşmalar ve uluslararası anlaşmalar temelinde birbirlerine askeri yardım sağlama olasılığını dikkate alması gerektiği belirtiliyor. Tarafların her birinin yasal yükümlülükleri.

Açıklamada ayrıca iki ülke arasında siyasi, ekonomik, savunma, kültürel, insani, eğitim, sosyal alanların yanı sıra sağlık, gençlik iş birliği ve spor alanlarında yakınlaşmanın önemi vurgulandı. Rusya Federasyonu ve Azerbaycan Cumhuriyeti, etkin altyapı projelerinin katılımı da dahil olmak üzere, uluslararası enerji işbirliğini teşvik etmek ve küresel enerji güvenliğini güçlendirmek amacıyla yakıt ve enerji alanında eşit ve karşılıklı yarar temelinde yakın işbirliği yapacaktır. Petrol ve gaz yataklarının aranması ve işlenmesi de dahil olmak üzere enerji kaynakları alanında, ulaştırma alanında iş birliğinin yanı sıra alternatif ve yenilenebilir enerji kaynakları ve enerji verimliliği alanında da iş birliğini derinleştirmeyi amaçladıkları belirlendi.

Taraflar arasında üst düzey karşılıklı ziyaretler, 260 belgeyi kapsayan geniş hukuki altyapı ve düzenli olarak düzenlenen ekonomik forum ve konferanslar, ikili ilişkilerin gelişmesinde belirleyici rol oynuyor.

Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Ermenistan Cumhuriyeti Başbakanı ve Rusya Federasyonu, Azerbaycan Cumhuriyeti ile Ermenistan Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesi, Azerbaycan halkları arasında güven ortamının oluşturulması ve Azerbaycan ile Ermenistan Cumhuriyeti arasında güven ortamının oluşturulması için imza attı. Ermenistan, bölgede dostane komşuluk ilişkilerinin kurulması, istikrarın ve güvenliğin güçlendirilmesi, tüm ekonomik ve ulaştırma ilişkilerinin yeniden tesis edilmesinin yanı sıra Rusya Federasyonu ve Azerbaycan Cumhuriyeti hükümlerinin uygulanması için gerekli tüm adımları atmayı taahhüt etmiştir. (Sevdimalıyev, 26.10.2023: 84).

12 Ekim 2023 tarihinde Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Bişkek'te BDT Devlet Başkanları Konseyi toplantısı çerçevesinde Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin ile bir araya geldi. Toplantıda ülkelerimiz arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin gelişmesinden, özellikle ticaret cirosunun artmasından memnuniyet dile getirildi. Ayrıca, Kuzey-Güney Ulaştırma Koridorunun gelişmesinden, potansiyelinin genişlemesinden ve bu güzergah boyunca hem demiryolu hem de karayoluyla yük taşımacılığı hacmindeki genel artıştan memnuniyet dile getirildi.

5 Aralık'ta Moskova'da Azerbaycan ve Rusya Dışişleri Bakanları Ceyhun Bayramov ve Sergey Lavrov arasında ikili görüşme gerçekleştirildi. Hazar devletlerinin dışişleri bakanlarının Moskova'daki toplantısı çerçevesinde gerçekleştirilen görüşmelerde,

bölgedeki mevcut durum dahil olmak üzere Azerbaycan ile Rusya arasındaki ikili ve çok taraflı işbirliği gündeminin güncel konuları ele alındı.

22 Ocak 2024 tarihinde Bakü'de Azerbaycan-Rusya işbirliğinin gelişmesinin ana yönlerini gösteren 2024-2026 Yol Haritası imzalandı. Yol Haritası, ticari-ekonomik ve yatırım, ulaştırma, sanayi, tarım ve gıda güvenliği, enerji, turizm, insani ve sosyal alanların yanı sıra inovasyon ve bilgi teknolojileri alanlarında işbirliğinin geliştirilmesine ilişkin somut adımların atılmasını öngörüyor. Yol haritasının imzalanması, Azerbaycan Başbakan Yardımcısı Şahin Mustafayev'in ülkeyi ziyaret eden Rusya Federasyonu Hükümet Başkan Yardımcısı Aleksey Overçuk ile görüşmesi sırasında gerçekleşti.

İlham Aliyev, 22 Nisan 2024'te Rusya Federasyonu Başkanı Vladimir Putin'in davetlisi olarak Moskova'ya iş ziyaretinde bulundu. Cumhurbaşkanı, birebir görüşmenin ardından Baykal-Amur Otoyolu'nun 50. yıl dönümü münasebetiyle demiryolu sektörünün gazileri ve çalışanlarıyla bir toplantıya katıldı.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, 18-19 Ağustos 2024 tarihlerinde Azerbaycan'a resmi ziyarette bulunan Rusya Federasyonu Başkanı Vladimir Putin ile sınırlı ve uzun süreli görüşmelerde bulundu.

Son 30 yılda elde edilen başarılar, iki ülke arasında mevcut ilişkilerin daha da geliştirilmesi yönünde güçlü bir irade ve kararlılığın bulunduğunu göstermektedir. Bu da halklarımız arasındaki dostluk ilişkilerinin daha da güçlenmesine ve bölgede barışın sağlanmasına katkı sağlayacaktır.

Azerbaycan ile Rusya arasındaki ilişkiler, son yıllarda uluslararası düzeyde yaşanan dönüşümler, ABD ve Avrupa Birliği'nin Rusya'ya yönelik yaptırımları ve bölgesel kalkınma tezlerinin yenilenmesi açısından modernize ediliyor. Rusya, Azerbaycan topraklarından geçen uluslararası ulaşım koridorlarını desteklemektedir. Özellikle Zengezur Koridorunun açılmasının, siyasi ve ekonomik faaliyet alanlarında güçlü ve güvenilir ortaklık ilişkileri bulunan Rusya ve Azerbaycan gibi komşu ülkelerin stratejik çıkarlarına uygun olduğu değerlendirilmektedir. Bu koridor sayesinde Rusya Federasyonu, kendisi için çok önemli bir stratejik ortak olan Türkiye ile ticari ve ekonomik ilişkilerini önemli ölçüde genişletme fırsatına sahip olacak. Zengezur Koridoru sayesinde Azerbaycan ve Rusya dünyanın birçok ülkesiyle bütünleştirici ilişkilerini güçlendirme potansiyeline kavuşacak. Batı ile Doğu, Kuzey ile Güney arasında yük

taşımacılığının yoğunluğunun artması, uluslararası ticaret operasyonlarının genişlemesi, ulaştırma ve lojistik sektörünün önemli ölçüde gelişmesi nedeniyle Azerbaycan'ın siyasi ve ekonomik gücünün artması için ek gerçek potansiyel oluşacaktır (Sevdimalıyev, 26.10.2023: 84).

Genel olarak, Azerbaycan ile Rusya arasındaki ilişkilerin daha da çeşitlendirilmesi, ticari ve ekonomik ilişkilerin genişletilmesi için şu anda kullanılmayan büyük bir potansiyel var. Son zamanlarda Rus şirketleri Karabağ ve Doğu Zengezur'da yürütülen rehabilitasyon ve inşaat projelerine katılma niyetlerini açıkladılar. İki ülke arasındaki stratejik işbirliğinin her yöne yaygınlaşması nedeniyle bu niyetlerin gerçekleşmesinin ciddi nedenleri olduğunu düşünüyoruz.

5.1.3. Azerbaycan – İsrail ilişkileri

Azerbaycan-İsrail ilişkileri son yıllarda Azerbaycan'ın dış politikasının önemli bir yönünü oluşturuyor. Azerbaycan ve İsrail, Azerbaycan'ın Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını kazanmasından kısa bir süre sonra 1992 yılında diplomatik ilişkiler kurdu. İki ülke, çok sayıda Yahudinin Azerbaycan'dan İsrail'e göç ettiği 20. yüzyılın başlarına kadar uzanan uzun bir kültürel ve ekonomik bağ geçmişine sahip.

Azerbaycan-İsrail ilişkileri yumuşak güç açısından birçok açıdan önemli görülüyor. (Trend Haber Ajansı: 2023).

Azerbaycan-İsrail ilişkilerinde kamu diplomasisi ve yumuşak güç stratejileri, askeri ve ekonomik iş birliklerinin yanı sıra, iki ülkenin uluslararası arenadaki imajlarını güçlendirmek amacıyla yürüttükleri politikaların önemli bir parçası haline gelmiştir. Bu ilişkilerin gelişiminde, özellikle Azerbaycan'ın İsrail ile kurduğu diplomatik bağlar ve Yahudi lobisinin desteğini kazanma çabaları belirleyici olmuştur. (Özdaşlı, 2017. İsrail'in Yeni Çevre Stratejisinde Güney Kafkasya. Bilig, 82, 175-200.)

Azerbaycan, İsrail ile olan ilişkilerini sadece savunma ve enerji alanlarındaki iş birlikleriyle sınırlamamış, aynı zamanda kamu diplomasisi yoluyla bu ilişkileri daha geniş bir yelpazeye yaymayı başarmıştır. Azerbaycan, yumuşak güç araçlarını kullanarak özellikle Batı dünyasındaki imajını güçlendirmek istemiştir. Bu strateji, Azerbaycan'ın İsrail ile olan ilişkilerini, ABD'deki Yahudi lobisi üzerinden Amerikan siyasetinde bir etki unsuru olarak kullanmayı amaçlamaktadır. Yahudi lobisi, Azerbaycan'ın Ermeni lobisinin güçlü etkisini dengelemek için önemli bir müttefik haline gelmiştir. Özellikle

Dağlık Karabağ çatışması bağlamında Azerbaycan, İsrail'den aldığı destekle uluslararası kamuoyunda daha güçlü bir konum elde etmeye çalışmıştır. (Özdaşlı, ve Kodaman, (2016). Stratejik Ortaklık Kavramı Bağlamında İsrail Azerbaycan İlişkileri. Ankara: Orion Kitabevi.)

Tablo 5.9. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile İsrail İlişkileri

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar	Zorluklar
Ekonomik İşbirliği	İki ülke arasında ticareti ve yatırım geliştirmek.	Ortak ticaret ve yatırım komisyonları, Serbest ticaret anlaşmaları, Ekonomik forumlar, İşadamları arasındaki bağlantılar	Artan ticaret hacmi, Yatırımların artması, Ekonomik kalkınmaya katkı	Jeopolitik çekişmeler, Farklı ekonomik kalkınma modelleri
Enerji İşbirliği	Enerji alanında iş birliğini geliştirmek.	Ortak enerji projeleri, Boru hatları ve transit anlaşmaları, Enerji altyapısına yatırımlar, Enerji politikaları koordinasyonu	Enerji güvenliğinin artması, Ekonomik kalkınmaya katkı, Stratejik ortaklığın güçlenmesi	Enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar, Jeopolitik riskler, Çevresel endişeler
Askeri İşbirliği	Savunma ve güvenlik alanlarında iş birliğini geliştirmek.	Ortak tatbikatlar ve eğitim programları, Savunma sanayi iş birliği, Askeri teknoloji alışverişi, İstihbarat paylaşımı	Güvenlik ve istikrarın artması, Savunma kapasitesinin geliştirilmesi, Ortak tehditlere karşı koyma yeteneğinin güçlendirilmesi	Bölgesel gerginlikler, Silahlanma yarışı endişeleri
Kültürel Etki	İsrail'de Azerbaycan kültürüne ve kimliğine ilgiyi artırmak.	Turizm teşviki, Kültürel değişim programları, Sanat ve spor etkinlikleri, Diasporayla bağlantılar	Artan turist sayısı, Azerbaycan mutfağı ve müziğine ilgi, İsrail'de Azerbaycan kültür merkezlerinin kurulması	Bütçe kısıtlamaları, Vize politikası engelleri, Yetersiz tanıtım
Kamu Diplomasisi	İsrail'de Azerbaycan'ın olumlu bir imajını geliştirmek.	Medya ile ilişkiler, Halkla ilişkiler çalışmaları, Eğitim programlar, Sivil toplum katılımı	Artan medya görünürlüğü, Olumlu kamuoyu algısı, İsrail hükümeti ve halkıyla ilişkiler	Yabancı dil becerisi eksikliği, Yetersiz kaynak tahsisi, Dezenformasyon çabaları

Kaynak: <https://www.mfa.gov.az/en/category/asia-and-oceania/israel>

Kültür alanında işbirliği: Azerbaycan ile İsrail arasında kültür alanında işbirliği önemli görülüyor. Azerbaycan ve İsrail'in zengin bir kültürel mirası var, birçok Azerbaycanlının Yahudi kökleri var. İsrail'de Azerbaycan kültür günleri, Azerbaycan'da İsrail kültür

günleri düzenleniyor. Bu etkinlikler iki ülke arasındaki kültürel alışverişin artmasına yardımcı oluyor. İki ülke arasında kültürel heyet alışverişi yapılıyor, Azerbaycan'da çok sayıda Yahudi kültür merkezi ve sinagog faaliyet gösteriyor.

Eğitim alanında işbirliği: Azerbaycan ile İsrail arasında eğitim alanında işbirliğine de önem veriliyor. İsrail üniversiteleri ile Azerbaycan üniversiteleri arasında işbirliği anlaşmaları imzalandı. Bu anlaşmalar iki ülke arasındaki öğrenci değişiminin artmasına yardımcı oluyor.

Turizm alanında işbirliği: Azerbaycan ile İsrail arasında turizm alanında işbirliği de önemli görülüyor. İsrail vatandaşları Azerbaycan'a, Azerbaycan vatandaşları da İsrail'e seyahat ediyor. Bu da iki ülke arasındaki turizm alışverişinin artmasına yardımcı oluyor.

Ekonomik işbirliği: Azerbaycan ile İsrail arasındaki ekonomik işbirliğine önem veriliyor. İsrailli şirketler Azerbaycan'a yatırım yapıyor, Azerbaycanlı şirketler de İsrail'e yatırım yapıyor. Bu da iki ülke arasındaki ekonomik işbirliğinin artmasına yardımcı oluyor.

İnsani işbirliği: Azerbaycan ile İsrail arasındaki insani işbirliği de önemli görülüyor. İsrail, Azerbaycan'a insani yardım sağlıyor, Azerbaycan da İsrail'e insani yardım sağlıyor. Bu, iki ülke arasındaki insani işbirliğinin artmasına yardımcı oluyor.

Stratejik Ortaklık: 2010 yılında Azerbaycan ile İsrail arasında ikili ilişkilerde önemli bir aşama olan stratejik ortaklık anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmada enerji, ticaret, güvenlik ve teknoloji gibi alanlarda işbirliğinin güçlendirilmesi amaçlandı.

Enerji işbirliği: Azerbaycan büyük bir petrol ve gaz üreticisi, İsrail ise enerji kaynaklarının önemli bir tüketicisidir. İki ülke, Azerbaycan petrolünün Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattıyla İsrail'e taşınması da dahil olmak üzere bir dizi enerji projesinde işbirliği yaptı.

Güvenlik işbirliği: Azerbaycan ve İsrail'in güçlü bir güvenlik ortaklığı var ve İsrail, Azerbaycan'a askeri yardım ve eğitim sağlıyor. İki ülke terörle mücadelede, özellikle de İslamcı aşırıcılıkla mücadelede işbirliği yaptı.

Ticaret ve Yatırım: Azerbaycan ile İsrail arasındaki ikili ticaret son yıllarda önemli ölçüde arttı ve İsrail, Azerbaycan'ın en büyük ticaret ortaklarından biri haline geldi. İsrail şirketleri Azerbaycan ekonomisine, özellikle tarım, teknoloji ve altyapı geliştirme alanlarında büyük yatırımlar yaptı.

Güçlü ikili ilişkilere rağmen bazı zorluklar ve anlaşmazlıklar yaşandı. Örneğin Azerbaycan'ın İsrail'le yakın ilişkileri bazı Arap ve Müslüman ülkeler tarafından eleştirilmiş, Azerbaycan Filistin meselesine ihanet etmekle suçlanmıştı. Ayrıca İsrail'in Azerbaycan'a askeri satış yapmasıyla ilgili endişeler de var ve bazıları bunun Ermenistan ile Dağlık Karabağ anlaşmazlığını daha da kötüleştirebileceğini öne sürüyor (Sevdimalıyev, 26.10.2023).

Son yıllarda Azerbaycan ve İsrail ikili ilişkilerini güçlendirmeye devam ediyor. 2020 yılında iki ülke, inovasyon ve teknoloji alanında işbirliğine ilişkin bir mutabakat zaptı imzaladı. Ayrıca İsrail, Kovid-19 salgını sırasında Azerbaycan'a insani yardım da sağladı. Uluslararası kuruluşların Dağlık Karabağ'daki Ermenistan-Azerbaycan ihtilafı ile ilgili ateşkes çağrısında bulunan tutumlarına rağmen İsrail, 5 yıldır Azerbaycan'ın ana silah ve yüksek teknoloji tedarikçisi haline geldi.

90'lı yıllardan itibaren çatışmanın çözümüne yönelik uluslararası barış çabaları uzadıkça Azerbaycan askeri potansiyelini artırmayı tercih ederken, aynı süreç silah tedarikini sürekli güçlendiren Ermenistan'da da gözlemlendi. 2020 yılında Ermenistan'ın askeri harcamalarının gayri safi yurtiçi hasılanın yüzde 4,9'unu, Azerbaycan'ın ise askeri harcamalarının gayri safi yurtiçi hasılanın yüzde 5,4'ünü oluşturacağı bu sürecin göstergesidir. Her ülkenin bu alandaki ulusal payı, 2020'deki küresel GSYİH'nın ortalama yüzde 2,4'ünün çok üzerindedir. Ancak iki ülke arasında askeri harcama düzeyi önemli ölçüde farklılık gösterdi: 2020'de Ermenistan 634 milyon dolar, Azerbaycan ise 2.238 milyon dolar harcadı. Her iki ülkenin de silah sanayisi gelişmediğinden ana tedarikçiler silah satan diğer ülkelerdi. Stockholm Uluslararası Barış Araştırma Enstitüsü'ne göre Ermenistan'ın ana silah tedarikçileri Rusya ve İran olmasına rağmen 2016-2020 yılları arasında Azerbaycan'ın silah ithalatının yüzde 69'u İsrail'e düştü (www.sipri.org). Aynı zamanda Azerbaycan'ın satın aldığı silah miktarı 2011-2020 döneminde Ermenistan'ın satın aldığı silah miktarından 8,2 kat daha fazlaydı. Rusya, Ermenistan'ın yanı sıra Azerbaycan'a da silah yardımı buldu. 2011-2020 yılları arasındaki grafiğe bakacak olursak, İsrail ve Rusya'nın yanı sıra Türkiye ve Belarus da Azerbaycan'a silah sağlayan ülkeler arasındaydı ve 4 ülke ile sürekli iş birliği vardı. Eylül 2020'de İkinci Karabağ Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Azerbaycan'ın askeri sanayisinde ve bunun sonucunda diğer ülkelerle ilişkilerinde yeni bir aşama başlıyor. 2011-2020'de Azerbaycan'ın ana silah ithal ettiği ülkelerin yüzde 27'si İsrail'e düştü. İsrail, 2016-2020 döneminde Azerbaycan'ın silah sağlama sürecinde ana ortağı olmuş ve toplam hacmin yüzde 69'u

İsrail'e atfedilmiştir. Tedarik edilen silah türleri hakkında kamuya açık önemli miktarda bilgi mevcut olmasına rağmen, transfer edilen silahların gerçek sayısı hakkında çok az şey bilinmektedir. İsrail'in sağladığı başlıca silahlar arasında seyir füzeleri ve insansız hava araçları yer alıyor. Bu silahlar hem İkinci Karabağ Savaşı'nın arifesinde hem de daha önceki sınır çatışmalarında kullanılmıştı. Örnek olarak İsrail'in Harop mobil mühimmatını ilk kez 2015 yılında Azerbaycan'a teslim ettiğini söyleyebiliriz ancak bu mühimmatın resmi kullanımı 2016 yılında sınır çatışmalarında oldu, 2020 yılında ise daha yaygın kullanım süreci gözlemlendi. Ayrıca Azerbaycan'da belli sayıda İsrail yapımı Hermes-900 keşif İHA'sı bulunuyor. Bazı uzmanlara göre İsrail yapımı kundağı motorlu mühimmat ve İHA'lar, Azerbaycan'ın 2020'de Ermenistan'a karşı askeri üstünlüğünün ana bileşenlerinden biriydi. İsrail, 2018'de Azerbaycan'a karadan güdümlü balistik füzeler (LORA) sağladı. Bu roketin yörüngesi 430 km idi. Bu olay, Rusya'nın Ermenistan'a benzer tipte İskender füzeleri sağlamasından sonra meydana geldi. Azerbaycan'ın LORA füzesiyle Ermenistan'daki köprüyü yıkmaya girişimiyle ilgili en az bir olay kaydedildi. İsrail, 2016 yılında Azerbaycan'a Barak-8 hava ve füze savunma sistemini sağladı. Doğrulanmamış bilgilere göre bu sistem 2020 yılında Ermenistan'ın İskender füzesini vurmaya başarmıştı. SIPRI, Azerbaycan'a yapılan silah ihracatının, İsrail'in 2016-2020 dönemindeki toplam silah ihracatının yüzde 17'sini oluşturduğunu tahmin ediyor. Bu, Azerbaycan'ın İsrail'in silah endüstrisi açısından artan önemini gösteriyor. Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, 2016 yılında İsrail'den Azerbaycan'a sağlanan silah miktarının 5 milyar dolar olduğunu belirtmişti. İsrail'in Azerbaycan'a silah tedarikini sürdürmesinin ana motivasyonunun ekonomik gelir olup olmadığı konusunda bazı spekülasyonlar var. Bazı uzmanlar, İsrail'in Azerbaycan petrolüne bağımlılığı veya İran'a yönelik ortak bir tehdit algısı gibi nedenlerin ilişkilerin ana itici güçleri olduğuna inanıyor. İki ülke arasında kesintisiz silah tedarikini de içeren bir güç olarak görüyorlar. Yasal olarak yapılması gereken silah satın alma sürecinin, belirli bilgilerin kişisel ilişkiler temelinde farklı bir şekilde yansımalarıyla sonuçlandığını belirtmek gerekir (Gallarotti, 18.11.2022: 68).

Örneğin verilen bilgilere göre Belarus ve Türkiye, Azerbaycan'a yapılan tüm büyük silah ihracatlarını ilgili makamlara bildirmiş ve bu raporlarda silah türlerine ilişkin ayrıntılara yer vermiştir. Görünüşe göre Rusya, UNROCA ve AGİT'e Ermenistan ve Azerbaycan'a yapılan büyük silah tedarikinin çoğunluğu hakkında rapor vermiş, ancak raporlar yalnızca büyük silahların genel kategorileri hakkında bilgi içeriyor. Bazı uzmanlar, belirli silah

türleri hakkında daha fazla bilgi sağlanırsa, silahların alıcı devletin askeri kabiliyetini nasıl etkileyebileceğine ilişkin daha iyi bir değerlendirme yapılabileceğine inanıyor. Ayrıca resmi bilgilere göre Rusya, 2016 yılında "İskander" balistik füzelerini Ermenistan'a vermeyi reddetmişti ancak gerçekler bunun tam tersini gösteriyor. AGİT üyesi olmayan İsrail, genel olarak büyük silah ihracatı konusunda UNROCA'ya rapor veriyor ancak resmi belgelerde Azerbaycan'a yapılan tüm büyük silah ihracatını reddediyor. Ancak Karabağ savaşı arifesinde Azerbaycan, kendisiyle askeri işbirliği yapan ülkelerin isimlerini resmen açıkladı ve karşılıklı askeri işbirliği her zaman hukuk çerçevesinde gerçekleşti. Hatta "Mayıs 2023'te İsrail Devlet Başkanı Isaac Herzog Bakü'ye resmi bir ziyarette bulundu ve bu görüşmede ülkenin cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Azerbaycan ile İsrail arasındaki güvenlik işbirliğinden bahsederken, Azerbaycan'ın bu konuda bir şansı olduğunu söyledi." Uzun yıllar modern İsrail silahlarına sahip olmanın savunma potansiyelini artıracaklarını, Azerbaycan'ın modernleşmesi, toprak bütünlüğümüz dahil ulusal çıkarlarımızın ve değerlerimizin korunması sürecinde önemli bir role sahip olduğunu bilerek devlete şükranlarını dile getirdi. ve İsrail halkı" (www.timesofisrael.com). İki ülke arasındaki her işbirliğinin Ermenistan tarafından saldırganlıkla karşılandığını belirtmek gerekir. Konuyla ilgili olarak Ermeni tarafı, "İsrail silahlarının Ermeni halkını hedef alması bizi olumsuz etkiledi, İsrail'in Azerbaycan'a gösterdiği hoşgörünün aynısını Ermenistan'a da göstermesi mümkün olmaz mıydı?" (www.timesofisrael.com) Bu iddialara yanıt olarak İsrail'in eski Azerbaycan Büyükelçisi Arkady Milman şunları söyledi: "Azerbaycan'ın savunmasına destek pozisyonumuz konusunda hiçbir şüphe yok" (www.timesofisrael.com). Azerbaycan-İsrail ilişkileri ikinci Karabağ savaşı sonrası aşamada, İsrail-Azerbaycan karşılıklı görüşmeleri 2023 yılı boyunca devam etti. Mayıs 2023'te İsrail Cumhurbaşkanı Isaac Herzog Bakü'yü ziyaret ederek Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ile karşılıklı ilişkilerin geliştirilmesi yönünde görüşmelerde bulundu. Bu toplantı her iki cumhurbaşkanının eşlerinin katılımıyla oldukça samimi bir ortamda gerçekleşti. I. Herzog, İsrail'in kuruluşunun 75. yıl dönümü dolayısıyla düzenlenen törene yerel Yahudi cemaatiyle birlikte katıldı. Bu toplantılar çerçevesinde her iki ülkenin sağlık bakanları bir araya gelerek doktorların eğitimi ve güvenlik önlemleri gibi konuları ele aldılar (www.timesofisrael.com). İki ülke arasındaki gelişmenin ana göstergelerinden biri Mart 2013'te Tel Aviv'de Azerbaycan büyükelçiliğinin açılmasıydı. Bu konu İran tarafından açıkça kabul edilmedi ve İsrail'e bilgi verme ve İran'a karşı yardım etme yönünde Azerbaycan'a yönelik suçlamalarında

bu konuyu ana nokta olarak öne sürdüler. Nisan 2023'te bir toplantı daha yapıldı ve İsrail Dışişleri Bakanı Ali Cohen Aliyev ile görüştü. Bu toplantılarda bölgesel güvenlik ve terörle mücadele başta olmak üzere stratejik bölgesel zorluklar ve atılacak adımlar konuşuldu.

İki ülke arasındaki ticari ve ekonomik ilişkiler daha da güçleniyor. Son dönemde İsrail ile Azerbaycan arasındaki ilişkiler güçlendi. Halen ticaret, sanayi, teknoloji ve turizm alanlarında çeşitli işbirliği projeleri hayata geçiriliyor. Ülkelerimiz arasındaki ticaret cirosu son yıllarda daha da gelişti. 2020 yılında Azerbaycan ile İsrail arasındaki ticaret cirosu 322 milyon ABD dolarına ulaştı. Genel olarak ortak enerji, petrol ve gaz, elektronik, medikal ve turizm projeleri ve ortak projeler yatırımların büyümesini teşvik ediyor. Her iki ülke de ana ticaret ortakları arasındadır. Tüm ekonomik ve ticari ilişkiler Azerbaycan ve İsrail'in birbirlerinin potansiyelinden doğru şekilde yararlanmalarını teşvik etmektedir. Üst düzey ilişkiler serbest ticaret ve ekonomik ilişkilerle garanti altına alınır. Bölgenin yakınlığı ve çıkarların örtüşmesi de önemlidir (Ari, 2021: 24).

İsrail dünyanın teknolojik açıdan en gelişmiş ülkelerinden biri ve Azerbaycan da teknolojiye büyük önem veriyor. Bu anlamda İsrailli firmalar Azerbaycan'ın farklı alanlarındaki teknolojik deneyimlerini karşılıklı olarak sunmakta ve öğretmektedir. Azerbaycan ile İsrail arasındaki işbirliği medya, turizm, kültür ve spor alanlarında devam ediyor. Azerbaycan Hükümeti ile İsrail Hükümeti Ortak Komisyonu Eşbaşkanı Ekonomi Bakanı Mikayil Jabbarov başkanlığındaki heyet, 2021 yılında İsrail'e iş gezisinde bulunuyordu. Bu dönemde İsrailli yetkililer, Azerbaycan'ın kendi ülkelerinde Ticaret ve Turizm ofislerinin açılmasını büyük beğeniyle karşıladılar. İki ülke arasındaki ortaklık, iş çevreleri arasındaki ilişkilerin genişletilmesi, iş diyalogunun teşvik edilmesi, karşılıklı işbirliğinin güçlendirilmesi ve ticaret, inşaat, tarım, yenilenebilir enerji, bilgi ve iletişim teknolojileri gibi ortak projelerin uygulanması için önemli bir platform olarak siber güvenlik, turizm gibi alanların gelişmesine katkı sağlayacağını vurguladılar.

Azerbaycan ile İsrail arasındaki ekonomik ilişkiler son zamanlarda hızla geliyor. Şu anda İsrail'in petrol ihtiyacının yüzde 40'ı Azerbaycadan sağlanıyor. Ayrıca İsrail'in Eilat-Aşkelon boru hattı aracılığıyla Azerbaycan'ın enerji kaynaklarının Güney Asya ve Uzak Doğu pazarlarına erişimi bulunmaktadır. İsrail şirketleri Azerbaycan'ın ekonomik sektörlerinin gelişmesinde, sanayinin düzenlenmesinde ve serbest ekonominin yaratılmasında kilit rol oynuyor. Buna göre İsrail, enerji ihtiyacının yüzde otuza varan

kısmını karşılama imkânına sahip. Ayrıca İsrail ve Azerbaycan tıp, eğitim ve kültür alanlarında da işbirliği yapıyor. İki ülke arasındaki kültürel ilişkiler oldukça güçlü. Şu anda Azerbaycan ile İsrail arasında çeşitli değişim programları bulunmaktadır (Ferreira-Pereira, and Pinto, 2021).

Her iki ülkenin siyasi liderleri arasındaki özgür görüşmeler, ilişkilerin daha da güçlenmesi açısından önem taşıyor. Devlet başkanlarının hem resmi hem de iş ziyaretleri iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesinde önemli rol oynuyor. Bu yıl 30 Mayıs'ta İsrail Cumhurbaşkanı İshak Herzog'un Azerbaycan'a resmi ziyareti kapsamında Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ile birebir görüşme gerçekleştirildi. Toplantıda "Azerbaycan Sağlık Bakanlığı ile İsrail Devleti Sağlık Bakanlığı arasında sağlık ve tıp bilimi alanlarında 2023-2028 yıllarına ilişkin İşbirliği Planı" imzalandı. Bu adımların sonucunda iki ülke arasında tıp alanında karşılıklı işbirliği daha da genişleyecek. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, İsrail'le ilişkilere ve son dönemde yapılan çalışmalara büyük övgüde bulundu: "Bu yıl İsrail'de Azerbaycan büyükelçiliğinin açılması elbette ilişkileri daha yüksek bir seviyeye çıkaracak ve aynı zamanda daha yakın karşılıklı işbirliği için geniş fırsatlar yaratacaktır." Genel olarak Azerbaycan-İsrail ilişkileri, Azerbaycan'ın ortak stratejik çıkarlara, ekonomik işbirliğine ve kültürel bağlara dayanan dış politikasının önemli bir yönünü oluşturmaktadır. Zorluklara ve anlaşmazlıklara rağmen iki ülke güçlü ortaklıklarını önümüzdeki yıllarda da sürdürecektir.

Sonuç olarak Azerbaycan-İsrail ilişkileri yumuşak güç açısından önemli görülüyor. Azerbaycan-İsrail ilişkileri yumuşak güç açısından incelendiğinde, bu iş birliği askeri, ekonomik ve diplomatik yönleriyle öne çıkan, çok boyutlu bir model olarak şekillenmiştir. İsrail, bölgedeki güç dengelerini İran'a karşı dengeleyebilmek için Azerbaycan ile olan ilişkilerini derinleştirirken, Azerbaycan da bu stratejik iş birliği sayesinde hem enerji güvenliğini sağlamakta hem de uluslararası alanda kendisine daha güçlü bir yer edinmektedir. İki ülke arasında kültür, eğitim, turizm, ekonomik ve insani alanlardaki işbirliğine önem veriliyor. Bu iş birliği iki ülke arasındaki yumuşak gücün artmasına yardımcı oluyor.

5.1.4. Asya ile İlişkiler

Azerbaycan'ın dış politikasında yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri, Asya ülkeleri ile olan ilişkilerinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu makalede, Azerbaycan'ın Rusya, Kazakistan, Çin, İran, Ermenistan gibi Asya ülkeleriyle olan ilişkilerini ve bu

ilişkilerin yumuşak güç ve kamu diplomasisi çerçevesinde nasıl şekillendiğini detaylı bir şekilde inceleyeceğiz.

Azerbaycan'ın Asya Ülkeleri ile İlişkilerinin Genel Çerçevesi:

Azerbaycan, coğrafi konumu ve tarihi bağları sebebiyle Asya ülkeleri ile yakın ilişkiler geliştirmektedir. Özellikle Hazar Denizi'nin stratejik önemi ve enerji kaynakları, Azerbaycan'ı bölgesel işbirliği için önemli bir aktör haline getirmektedir. Asya ülkeleri ile olan ilişkilerinde yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri, kültürel etkileşimler, eğitim işbirlikleri, enerji diplomasisi ve insanlar arası ilişkiler gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır (Ari, 2021: 24).

5.1.4.1. Kazakistan ile İlişkiler

Azerbaycan ile Kazakistan arasındaki ilişkiler, Orta Asya'nın önemli iki ülkesi arasında stratejik işbirliğine dayanmaktadır. Bu ilişkiler enerji, ticaret, kültür ve eğitim gibi alanlarda derinleşmiştir. Kazakistan ile olan ilişkilerde yumuşak güç ve kamu diplomasisi unsurları şu şekilde işlemektedir:

Enerji İşbirliği: Azerbaycan ve Kazakistan, enerji kaynakları açısından zengin ülkeler olup, enerji projeleri ve koridorları aracılığıyla enerji diplomasisi stratejilerini güçlendirmektedirler. Örneğin, Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı ve Trans-Hazar Doğal Gaz Boru Hattı gibi projeler, enerji kaynaklarının taşınması ve ticaretinin kolaylaştırılmasında önemli rol oynamaktadır.

Kültürel ve Eğitim İlişkileri: Azerbaycan ve Kazakistan arasındaki kültürel etkileşimler, edebiyat, müzik, sanat ve dil alanlarında yoğunlaşmaktadır. İki ülke arasında kültürel festival ve etkinlikler düzenlenmekte, dil öğrenim ve öğrenci değişim programları aracılığıyla eğitim işbirliği sağlanmaktadır.

Ekonomik ve Ticari İlişkiler: Azerbaycan ile Kazakistan arasındaki ticaret hacmi, her iki ülkenin ekonomik kalkınmasına katkı sağlayacak şekilde gelişmektedir. İki ülke arasındaki ekonomik işbirliği, ticari ilişkilerin güçlenmesini ve bölgesel entegrasyonun teşvik edilmesini hedeflemektedir (TARAKÇI, 2003: 23).

Tablo 5.5. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Kazakistan İlişkileri

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar	Zorluklar
Kültürel Etki	Kazakistan'da Azerbaycan kültürüne ve kimliğine ilgiyi artırmak.	Turizm teşviki, Kültürel değişim programları, Sanat ve spor etkinlikleri, Diasporayla bağlantılar	Artan turist sayısı, Azerbaycan mutfağı ve müziğine ilgi, Kazakistan'da Azerbaycan kültür merkezlerinin kurulması	Bütçe kısıtlamaları, Vize politikası engelleri, Yetersiz tanıtım
Kamu Diplomasisi	Kazakistan'da Azerbaycan'ın olumlu bir imajını geliştirmek.	Medya ile ilişkiler, Halkla ilişkiler çalışmaları, Eğitim programları, Sivil toplum katılımı	Artan medya görünürlüğü, Olumlu kamuoyu algısı, Kazak hükümeti ve halkıyla ilişkiler	Yabancı dil becerisi eksikliği, Yetersiz kaynak tahsisi, Dezenformasyon çabaları
Ekonomik İşbirliği	Kazakistan ile ikili ticareti ve yatırımı geliştirmek.	Ortak ticaret ve yatırım komisyonları, Serbest ticaret anlaşmaları, Ekonomik forumlar, İşadamları arasındaki bağlantılar	Artan ticaret hacmi, Yatırımların artması, Ekonomik kalkınmaya katkı	Jeopolitik çekişmeler, Farklı ekonomik kalkınma modelleri, Kültürel ve dil engelleri
Enerji İşbirliği	Kazakistan ile enerji alanında iş birliğini geliştirmek.	Ortak enerji projeleri, Boru hatları ve transit anlaşmaları, Enerji altyapısına yatırımlar, Enerji politikaları koordinasyonu	Enerji güvenliğinin artması, Ekonomik kalkınmaya katkı, Stratejik ortaklığın güçlenmesi	Enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar, Jeopolitik riskler, Çevresel endişeler
Bölgesel İşbirliği	Kazakistan ile bölgesel barış ve istikrara katkıda bulunmak.	Ortak siyasi ve güvenlik girişimleri, Bölgesel kuruluşlarda iş birliği, Barış ve kalkınma programları, Kültürel ve insani yardım	Bölgesel istikrara katkı, Barışçıl çözümlerin teşviki, İletişim ve diyalog kanallarının güçlendirilmesi	Jeopolitik çekişmeler, Farklı siyasi öncelikler, Bölgesel çatışmalar

Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/157262>

Çin ile İlişkiler:

Azerbaycan ile Çin arasındaki ilişkiler, stratejik ortaklık ve ekonomik işbirliği temelinde gelişmektedir. İki ülke arasındaki ilişkilerde yumuşak güç ve kamu diplomasisi unsurları şu şekilde işlemektedir:

Ekonomik İşbirliği: Azerbaycan ve Çin, ticaret, yatırım ve altyapı projeleri aracılığıyla ekonomik işbirliğini güçlendirmektedir. Çin'in Kuşak ve Yol İnisiyatifi (BRI) çerçevesinde Azerbaycan, stratejik konumu ve enerji kaynaklarıyla Çin için önemli bir partner konumundadır.

Kültürel Etkileşimler: Azerbaycan ve Çin arasındaki kültürel alışverişler, sanat, müzik, dil ve turizm gibi alanlarda artmaktadır. İki ülke arasında kültürel festival ve etkinlikler düzenlenmekte, kültürel mirasın korunması ve tanıtılması için işbirliği yapılmaktadır.

Eğitim ve Teknoloji Transferi: Azerbaycan ve Çin arasındaki eğitim işbirliği, öğrenci değişim programları ve teknoloji transferi gibi alanlarda derinleşmektedir. İki ülke arasında bilim ve teknoloji alanında yapılan işbirliği, inovasyon ve araştırma geliştirme kapasitelerini artırmaktadır (<http://basin.kultur.gov.tr/basinodasi-edergi/2002-2011/index.html>).

Tablo 5.6. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Çin İlişkileri

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar	Zorluklar
Ekonomik İşbirliği	Çin ile ikili ticareti ve yatırımı geliştirmek.	Ortak ticaret ve yatırım komisyonları, Serbest ticaret anlaşmaları, Ekonomik forumlar, İşadamları arasındaki bağlantılar	Artan ticaret hacmi, Yatırımların artması, Ekonomik kalkınmaya katkı	Jeopolitik çekişmeler, Farklı ekonomik kalkınma modelleri, Kültürel ve dil engelleri
Enerji İşbirliği	Çin ile enerji alanında iş birliğini geliştirmek.	Ortak enerji projeleri, Boru hatları ve transit anlaşmaları, Enerji altyapısına yatırımlar, Enerji politikaları koordinasyonu	Enerji güvenliğinin artması, Ekonomik kalkınmaya katkı, Stratejik ortaklığın güçlenmesi	Enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar, Jeopolitik riskler, Çevresel endişeler
Kültürel Etki	Çin'de Azerbaycan kültürüne ve kimliğine ilgiyi artırmak.	Turizm teşviki, Kültürel değişim programları, Sanat ve spor etkinlikleri, Diasporayla bağlantılar	Artan turist sayısı, Azerbaycan mutfağı ve müziğine ilgi, Çin'de Azerbaycan kültür merkezlerinin kurulması	Bütçe kısıtlamaları, Vize politikası engelleri, Yetersiz tanıtım
Kamu Diplomasisi	Çin'de Azerbaycan'ın olumlu bir imajını geliştirmek.	Medya ile ilişkiler, Halkla ilişkiler çalışmaları, Eğitim programları, Sivil toplum katılımı	Artan medya görünürlüğü, Olumlu kamuoyu algısı, Çin hükümeti ve halkıyla ilişkiler	Yabancı dil becerisi eksikliği, Yetersiz kaynak tahsisi, Dezenformasyon çabaları

Uluslararası İşbirliği	Çin ile uluslararası platformlarda iş birliğini geliştirmek.	Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlarda ortak girişimler, Bölgesel ve küresel güvenlik ve kalkınma konularında iş birliği, İnsan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi konularda diyalog	Uluslararası barış ve istikrara katkı, Ortak çıkarların ilerlemesi, Küresel yönetişime katılımın artması	Farklı siyasi sistemler ve değerler, Jeopolitik çıkar çatışmaları, İnsan hakları ihlalleri endişeleri
-------------------------------	--	---	--	---

Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkav/issue/73472/1207339>

5.1.4.2. İran ile İlişkiler

Azerbaycan ile İran arasındaki ilişkiler, tarihsel ve kültürel bağlarla şekillenmiş olup, stratejik ortaklık ve bölgesel işbirliği temelinde ilerlemektedir. İki ülke arasındaki ilişkilerde yumuşak güç ve kamu diplomasisi unsurları şu şekilde işlemektedir:

Kültürel ve Tarihi Bağlar: Azerbaycan ve İran arasındaki kültürel etkileşimler, ortak dil, edebiyat, sanat ve tarih bağları üzerinden güçlenmektedir. İki ülke arasında kültürel festival ve etkinlikler düzenlenmekte, karşılıklı anlayışın artması hedeflenmektedir.

Ekonomik ve Enerji İşbirliği: Azerbaycan ve İran, ticaret, enerji kaynakları ve altyapı projeleri aracılığıyla ekonomik işbirliğini güçlendirmektedir. Özellikle Hazar Denizi'nde enerji projeleri ve ulaşım koridorları, stratejik öneme sahip ortak projelerdir.

Diplomatik ve Güvenlik İşbirliği: Azerbaycan ve İran, bölgesel güvenlik ve istikrarın sağlanması, terörle mücadele ve uluslararası güvenlik konularında işbirliği yapmaktadır. İki ülke arasındaki diplomatik diyalog, ortak çıkarların korunması için önemli bir mekanizma oluşturmaktadır.

Tablo 5.7. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile İran İlişkileri

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar	Zorluklar
Kültürel Etki	İran'da Azerbaycan kültürüne ve kimliğine ilgiyi artırmak.	Turizm teşviki, Kültürel değişim programları, Sanat ve spor etkinlikleri, Diasporayla bağlantılar	Sınırlı sayıda turist girişi, Azerbaycan kültürüne yönelik resmi olmayan ilgi, Diasporayla yetersiz koordinasyon	Politik gerginlikler, Farklı dil ve din grupları, Tarihi ve siyasi çekişmeler
Kamu Diplomasisi	İran'da Azerbaycan'ın olumlu bir imajını geliştirmek.	Medya ile ilişkiler (sınırlı), Halkla ilişkiler çalışmaları (zorluklar), Eğitim programları (sınırlı) * Sivil toplum katılımı (kısıtlamalar)	Sınırlı medya erişimi, Olumsuz kamuoyu algısı, Resmi temaslarda zorluklar	Propaganda ve dezenformasyon çalışmaları, İran'ın yumuşak gücü ve kamu diplomasisi çabaları, Politik baskılar

Ekonomik İşbirliği	İran ile sınırlı ekonomik iş birliğini geliştirmek.	Ticaret ve yatırım anlaşmaları (sınırlı), Enerji iş birliği (zorluklar), Ulaştırma ve altyapı projeleri (sınırlı), Ekonomik forumlar (kısıtlamalar)	Ekonomik yaptırımlar, Yatırım riskleri, Jeopolitik engeller	İran'ın bölgesel nüfuz istekleri, Ekonomik çıkar çatışmaları., Siyasi istikrarsızlık
Bölgesel İşbirliği	İran ile ortak bölgesel çıkarları teşvik etmek.	Ortak siyasi ve güvenlik girişimleri (sınırlı), Bölgesel kuruluşlarda iş birliği (zorluklar), Barış ve kalkınma programları (kısıtlamalar), Kültürel ve insani yardım (sınırlı)	Bölgesel istikrarsızlık, Farklı siyasi öncelikler, Güven eksikliği	İran'ın nükleer programı ve bölgesel istikrara yönelik tehditleri, İnsan hakları ihlalleri endişeleri, Jeopolitik çekişmeler

Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/anemon/issue/56374/712411>

5.1.4.3. Ermenistan ile İlişkiler

Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki ilişkiler, tarihsel ve bölgesel anlaşmazlıklar sebebiyle zorlu bir süreç yaşamaktadır. Dağlık Karabağ sorunu, iki ülke arasındaki en büyük anlaşmazlık konularından biridir. Ancak, yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri çerçevesinde işbirliği potansiyelleri de değerlendirilmektedir:

Barış Süreci ve İnsani Diplomasi: Azerbaycan, Dağlık Karabağ sorununun çözümü için uluslararası toplumla işbirliği yapmakta ve barış sürecine katkıda bulunmaktadır. İnsani yardım ve insani diplomasi çabaları, sivil toplum kuruluşları aracılığıyla desteklenmektedir (<http://www.mfa.gov.tr/ulkemizin--yurtdisinda-tanitimi.tr.mfa>).

Kültürel ve Eğitim İlişkileri: Azerbaycan, Ermenistan ile kültürel etkileşimler ve eğitim işbirliği aracılığıyla karşılıklı anlayışın artırılmasına yönelik çabalar göstermektedir. Kültürel mirasın korunması ve kültürel etkinlikler düzenlenmesi, yumuşak güç unsurlarını güçlendirmektedir.

Diplomatik İlişkiler: Azerbaycan, Ermenistan ile diplomatik diyalogu sürdürmekte ve bölgesel istikrarın sağlanması için çözüm odaklı yaklaşımları desteklemektedir. İki ülke arasındaki sınırlı temaslar ve insani halk diplomasisi, uzlaşma ve işbirliği potansiyellerinin değerlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Tablo 5.8. Azerbaycan Dış Poalitikası: Yumuşk Güç ve Kamu Diplomasisi ile Ermenistan İlişkileri

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar
Kültürel Etki	Toplumda uzlaşma ve barışçıl bir ortamı teşvik etmek için kültürel etkileşimi artırmak.	Sanat ve spor etkinlikleri (sınırlı), Akademik ve bilimsel iş birliği (zorluklar), Ortak kültürel mirasın korunması (tartışmalı), Medya ve halkla ilişkiler çalışmaları (sınırlı)	Kültürel değişim programlarına katılımın az olması, Farklı tarih algıları ve milliyetçilik anlayışları, Siyasi gerginlikler ve propaganda çalışmaları
Kamu Diplomasisi	Kamuoyunda olumlu bir imaj geliştirmek ve diyalogu teşvik etmek.	Medya ile ilişkiler (zor), Halkla ilişkiler çalışmaları (sınırlı), Eğitim programları (kısıtlamalar), Sivil toplum katılımı (zorluklar)	Sınırlı medya erişimi ve olumsuz kamuoyu algısı, Resmi temaslarda zorluklar, Güven eksikliği ve karşılıklı önyargılar
Çatışma Sonrası Yapılandırma	Dağlık Karabağ'da barış ve istikrarı teşvik etmek için iş birliğini geliştirmek.	Ekonomik kalkınma programları (sınırlı), Altyapı projeleri (zorluklar), İnsan hakları ve hukukun üstünlüğü alanında iş birliği (kısıtlamalar), Sivil toplum diyalogu (sınırlı)	Ekonomik ve siyasi engeller, Güven eksikliği ve siyasi istikrarsızlık, Geçmişten gelen travmalar ve adalet arayışı

Kaynak: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/anemon/issue/56374/712411>

Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Unsurları:

Azerbaycan'ın Asya ülkeleri ile olan ilişkilerinde yumuşak güç ve kamu diplomasisi unsurları, kültürel etkileşimler, eğitim işbirlikleri, enerji diplomasisi ve insani yardım gibi alanlarda etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Bu unsurlar, Azerbaycan'ın uluslararası arenada imajını güçlendirmekte, bölgesel işbirliğini teşvik etmekte ve stratejik hedeflerine ulaşmasına yardımcı olmaktadır.

Kültürel Etkileşimler: Azerbaycan, Asya ülkeleri ile kültürel alışverişleri ve etkinlikleri teşvik ederek karşılıklı anlayışı artırmaktadır. Kültürel festival ve etkinlikler, sanat ve edebiyat çalışmaları, dil öğrenim programları gibi aktivitelerle kültürel etkileşim güçlendirilmektedir.

Eğitim ve Akademik İşbirliği: Azerbaycan, Asya ülkeleriyle eğitim ve araştırma programları aracılığıyla gençlerin ve akademisyenlerin değişimini teşvik etmektedir. Bilimsel projeler, teknoloji transferi ve akademik konferanslar gibi etkinliklerle akademik işbirliği güçlendirilmektedir.

Enerji Diplomasisi: Azerbaycan'ın enerji kaynakları, özellikle Hazar Denizi'ndeki zengin gaz ve petrol rezervleri, Asya ülkeleriyle enerji diplomasisi stratejileri geliştirmesine olanak sağlamaktadır. Enerji koridorları ve projeleri, bölgesel entegrasyonu teşvik etmekte ve ekonomik işbirliğini güçlendirmektedir.

İnsani Yardım ve Sivil Diplomasi: Azerbaycan, Asya ülkeleriyle insani yardım projeleri yürüterek sivil diplomasi unsurlarını güçlendirmektedir. Afet yardımı, sağlık hizmetleri, eğitim desteği gibi alanlarda yapılan yardımlar, ülkeler arasındaki güveni artırmakta ve insanların yaşam kalitesini iyileştirmektedir.

Azerbaycan'ın Asya ülkeleri ile olan ilişkilerinde yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri, kültürel etkileşimler, ekonomik işbirliği, enerji diplomasisi ve insani yardım gibi unsurlar etrafında şekillenmektedir. Bu stratejiler, Azerbaycan'ın uluslararası alanda etkisini artırmasına ve bölgesel istikrarın sağlanmasına katkı sağlamaktadır. Yumuşak güç ve kamu diplomasisi araçları, ülkeler arasındaki işbirliğinin derinleşmesine ve karşılıklı anlayışın artmasına yardımcı olmaktadır.

5.1.5. Orta Doğu ile İlişkiler

Azerbaycan'ın dış politikasında Orta Doğu ülkeleriyle olan ilişkileri, stratejik ortaklık, enerji işbirliği, kültürel etkileşimler ve güvenlik işbirliği gibi çeşitli boyutlarda şekillenmektedir. Bu makalede, Azerbaycan'ın Suudi Arabistan, Katar gibi Orta Doğu ülkeleriyle olan ilişkilerini yumuşak güç ve kamu diplomasisi çerçevesinde detaylı bir şekilde inceleyeceğiz.

5.1.5.1. Azerbaycan'ın Suudi Arabistan ile İlişkileri

Azerbaycan ile Suudi Arabistan arasındaki ilişkiler, enerji işbirliği, kültürel etkileşimler, dini bağlar ve diplomatik diyalog üzerine şekillenmektedir. Her iki ülke de Orta Doğu'da etkili birer aktör konumundadır ve stratejik ortaklık çerçevesinde ilişkilerini derinleştirmektedirler.

Enerji İşbirliği: Azerbaycan ve Suudi Arabistan, enerji kaynakları ve enerji piyasaları açısından işbirliği yapmaktadır. Özellikle petrol ve doğal gaz sektörlerinde ortak projeler geliştirilmekte, enerji koridorları ve taşıma yolları üzerinde çalışmalar yapılmaktadır.

Kültürel ve Dini Etkileşimler: Azerbaycan ile Suudi Arabistan arasındaki kültürel ve dini bağlar, İslam dünyasında önemli bir köprü rolü oynamaktadır. İki ülke arasında dini liderlerin ziyaretleri, kültürel etkinlikler ve dini eğitim programları düzenlenmektedir.

Diplomatik İlişkiler: Azerbaycan ve Suudi Arabistan arasındaki diplomatik ilişkiler, bölgesel ve uluslararası düzeyde stratejik işbirliği ve dayanışma temelinde şekillenmektedir. İki ülke, Ortadoğu'da barış, istikrar ve güvenlik için çeşitli uluslararası platformlarda işbirliği yapmaktadır.

Tablo 5.10. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Suudi Arabistan İlişkileri

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar	Zorluklar
Ekonomik İşbirliği	Suudi Arabistan ile ikili ticareti ve yatırımı geliştirmek.	Ortak ticaret ve yatırım komisyonları, Serbest ticaret anlaşmaları, Ekonomik forumlar, İşadamları arasındaki bağlantılar	Artan ticaret hacmi, Yatırımların artması, Ekonomik kalkınmaya katkı	Jeopolitik çekişmeler, Farklı ekonomik kalkınma modelleri
Enerji İşbirliği	Suudi Arabistan ile enerji alanında iş birliğini geliştirmek.	Ortak enerji projeleri, Boru hatları ve transit anlaşmaları, Enerji altyapısına yatırımlar, Enerji politikaları koordinasyonu	Enerji güvenliğinin artması, Ekonomik kalkınmaya katkı, Stratejik ortaklığın güçlenmesi	Enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar, Jeopolitik riskler, Çevresel endişeler
Kültürel Etki	Suudi Arabistan'da Azerbaycan kültürüne ve kimliğine ilgiyi artırmak.	Turizm teşviki, Kültürel değişim programları, Sanat ve spor etkinlikleri, Diasporayla bağlantılar	Artan turist sayısı, Azerbaycan mutfağı ve müziğine ilgi, Suudi Arabistan'da Azerbaycan kültür merkezlerinin kurulması	Bütçe kısıtlamaları, Vize politikası engelleri, Yetersiz tanıtım
Kamu Diplomasisi	Suudi Arabistan'da Azerbaycan'ın olumlu bir imajını geliştirmek.	Medya ile ilişkiler, Halkla ilişkiler çalışmaları, Eğitim programları, Sivil toplum katılımı	Artan medya görünürlüğü, Olumlu kamuoyu algısı, Suudi hükümeti ve halkıyla ilişkiler	Yabancı dil becerisi eksikliği, Yetersiz kaynak tahsisi, Dezenformasyon çabaları
Siyasi İşbirliği	Suudi Arabistan ile uluslararası platformlarda iş birliğini geliştirmek.	Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlarda ortak girişimler, Bölgesel ve küresel güvenlik ve kalkınma konularında iş birliği, İnsan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi konularda diyalog	Uluslararası barış ve istikrara katkı, Ortak çıkarların ilerlemesi, Küresel yönetişime katılımın artması	Farklı siyasi sistemler ve değerler, Jeopolitik çıkar çatışmaları

Kaynak: <http://www.visions.az/>

5.1.5.2. Azerbaycan'ın Katar ile İlişkileri

Azerbaycan ile Katar arasındaki ilişkiler, ekonomik işbirliği, enerji diplomasisi, kültürel alışverişler ve yatırım projeleri üzerine yoğunlaşmaktadır. İki ülke arasındaki ilişkilerde yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri etkili bir şekilde kullanılmaktadır (<http://www.tika.gov.tr/faaliyet-alanlari/sosyal-altyapilar-ve-hizmetler/egitim/1>).

Enerji İşbirliği: Azerbaycan ve Katar arasında enerji sektöründe işbirliği büyük önem taşımaktadır. İki ülke, enerji projeleri ve yatırımları aracılığıyla enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesini ve enerji güvenliğinin sağlanmasını amaçlamaktadır.

Kültürel ve Eğitim İlişkileri: Azerbaycan ile Katar arasındaki kültürel etkileşimler, sanat, edebiyat, müzik gibi alanlarda gelişmektedir. İki ülke arasında kültürel festival ve etkinlikler düzenlenmekte, dil öğrenim programları ve akademik işbirlikleri güçlendirilmektedir.

Ekonomik İşbirliği ve Yatırımlar: Azerbaycan ile Katar arasındaki ekonomik işbirliği, ticaret hacminin artırılması ve ortak yatırım projeleri üzerine odaklanmaktadır. İki ülke arasındaki ekonomik ilişkiler, bölgesel ekonomik entegrasyonu teşvik etmekte ve karşılıklı yarar sağlamaktadır.

Tablo 5.11. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Katar İlişkileri

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar
Kültürel Etki	Katar'da Azerbaycan kültürüne ve kimliğine ilgiyi artırmak.	Turizm teşviki (artan turist sayısı), Kültürel değişim programları (kültürel değişim programlarına katılımın artması), Sanat ve spor etkinlikleri (Azerbaycan kültürüne ilgi artışı), Diasporayla bağlantılar (güçlü diaspora ağı)	Bütçe kısıtlamaları (yetersiz tanıtım), Vize politikası engelleri (vize politikası zorlukları)
Kamu Diplomasisi	Katar'da Azerbaycan'ın olumlu bir imajını geliştirmek.	Medya ile ilişkiler (artan medya görünürlüğü), Halkla ilişkiler çalışmaları (olumlu kamuoyu algısı), Eğitim programları (Katar'da eğitim gören Azerbaycanlı öğrenci sayısının artması), Sivil toplum katılımı (sivil toplum kuruluşları arasındaki iş birliği)	Yabancı dil becerisi eksikliği (dil engelleri), Yetersiz kaynak tahsisi (yetersiz fon), Dezenformasyon çabaları (karşı propaganda)
Ekonomik İşbirliği	Katar ile ikili ticareti ve yatırımı geliştirmek.	Ortak ticaret ve yatırım komisyonları (artırılan ticaret hacmi), Serbest ticaret anlaşmaları (potansiyel anlaşmalar), Ekonomik forumlar (ekonomik forumlara katılım), İşadamları arasındaki	Jeopolitik çekişmeler (jeopolitik çekişmeler), Farklı ekonomik kalkınma modelleri (farklı ekonomik kalkınma yaklaşımları)

		bağlantılar (işadamları arasındaki iş birliği)	
Enerji İşbirliği	Katar ile enerji alanında iş birliğini geliştirmek.	Ortak enerji projeleri (potansiyel enerji projeleri), Boru hatları ve transit anlaşmaları (transit anlaşmaları), Enerji altyapısına yatırımlar (altyapı yatırımları), Enerji politikaları koordinasyonu (enerji politikaları koordinasyonu)	Enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar (enerji fiyatlarındaki oynaklık), Jeopolitik riskler (jeopolitik riskler), Çevresel endişeler (çevresel kaygılar)

Kaynak: <https://baku.embassy.qa/en/azerbaijan/qatar-azerbaijan-relations>

Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Unsurları:

Azerbaycan'ın Orta Doğu ülkeleri ile olan ilişkilerinde yumuşak güç ve kamu diplomasisi unsurları, kültürel etkileşimler, dini bağlar, enerji diplomasisi ve insanlar arası ilişkiler gibi alanlarda etkili bir şekilde kullanılmaktadır.

Kültürel Etkileşimler: Azerbaycan, Orta Doğu ülkeleri ile kültürel alışverişleri ve etkinlikleri teşvik ederek karşılıklı anlayışı artırmaktadır. Kültürel festival ve etkinlikler, sanat ve edebiyat çalışmaları, dil öğrenim programları gibi aktivitelerle kültürel etkileşim güçlendirilmektedir.

Dini ve İnsani Diplomasi: Azerbaycan'ın Orta Doğu ülkeleriyle dini ve insani bağları, İslam dünyasında köprü görevi görmektedir. Dini liderlerin ziyaretleri, dini eğitim programları ve insani yardım projeleri, ülkeler arasındaki güveni artırmakta ve insanların yaşam kalitesini iyileştirmektedir.

Enerji Diplomasisi: Azerbaycan'ın enerji kaynakları, özellikle Hazar Denizi'ndeki zengin gaz ve petrol rezervleri, Orta Doğu ülkeleriyle enerji diplomasisi stratejileri geliştirmesine olanak sağlamaktadır. Enerji koridorları ve projeleri, bölgesel ekonomik entegrasyonu teşvik etmekte ve enerji güvenliğini artırmaktadır (<http://www.mfa.gov.tr/hukumet-burslari.tr.mfa>).

Diplomatik İlişkiler: Azerbaycan'ın Orta Doğu ülkeleriyle diplomatik ilişkileri, karşılıklı güvene dayalı stratejik ortaklıklar temelinde ilerlemektedir. İki ülke arasında diplomatik diyalog, bölgesel istikrarın sağlanması ve ortak çıkarların korunması için önemli bir mekanizma oluşturmaktadır.

Azerbaycan'ın Orta Doğu ülkeleri ile olan ilişkileri, stratejik ortaklık, enerji işbirliği, kültürel etkileşimler ve güvenlik işbirliği gibi çeşitli unsurlar etrafında şekillenmektedir. Yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri, Azerbaycan'ın uluslararası alanda etkisini

artırmasına ve bölgesel işbirliğini teşvik etmesine yardımcı olmaktadır. Bu stratejiler, kültürel alışverişlerin güçlenmesi, ekonomik entegrasyonun artması ve ortak güvenlik endişelerinin ele alınması gibi alanlarda olumlu sonuçlar doğurmaktadır.

5.1.6. Avrupa Ülkeleriyle İlişkiler

Azerbaycan'ın dış politikasında Avrupa ülkeleriyle ilişkileri, stratejik işbirliği, enerji diplomasisi, kültürel etkileşimler ve güvenlik işbirliği gibi çeşitli boyutlarda şekillenmektedir. İngiltere, Almanya, Fransa ve Türkiye gibi Avrupa ülkeleriyle olan ilişkileri, yumuşak güç ve kamu diplomasisi perspektifinden detaylı bir şekilde inceleyeceğiz.

5.1.6.1. Azerbaycan'ın İngiltere ile İlişkileri

Azerbaycan ile İngiltere arasındaki ilişkiler, enerji işbirliği, ekonomik ilişkiler, kültürel etkileşimler ve diplomatik yakınlaşma üzerine yoğunlaşmaktadır.

Enerji İşbirliği: Azerbaycan'ın enerji kaynakları, özellikle Hazar Denizi'ndeki zengin petrol ve doğal gaz rezervleri, İngiltere için stratejik önem taşımaktadır. İngiltere, enerji güvenliğini artırmak ve enerji kaynaklarını çeşitlendirmek amacıyla Azerbaycan ile işbirliği yapmaktadır. Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı gibi projeler bu işbirliğinin önemli bir parçasıdır.

Ekonomik İlişkiler: İngiltere, Azerbaycan'ın ekonomik kalkınmasına katkı sağlamak amacıyla ticaret ve yatırım alanlarında işbirliği yapmaktadır. İki ülke arasındaki ticaret hacmi sürekli olarak artmakta, ortak projeler ve yatırımlar geliştirilmektedir.

Kültürel Etkileşimler: Azerbaycan ile İngiltere arasındaki kültürel etkileşimler, sanat, edebiyat, müzik gibi alanlarda gerçekleşmektedir. Kültürel festivaller, sergiler, sanat etkinlikleri ve dil öğrenim programları bu ilişkilerin güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

Diplomatik İlişkiler: Azerbaycan ile İngiltere arasındaki diplomatik ilişkiler, karşılıklı güvene dayalı stratejik ortaklık temelinde ilerlemektedir. İki ülke, bölgesel ve uluslararası konularda görüş alışverişinde bulunmakta ve ortak çıkarları korumak için işbirliği yapmaktadır.

Tablo 5.12. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile İngiltere İlişkileri

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar	Zorluklar
Kültürel Etki	İngiltere'de Azerbaycan kültürüne ve kimliğine ilgiyi artırmak.	Turizm teşviki, Kültürel değişim programları, Sanat ve spor etkinlikleri, Diasporayla bağlantılar	Artan turist sayısı, Azerbaycan mutfağına ve müziğine ilgi, Londra'da Azerbaycan Kültür Merkezi'nin kurulması	Bütçe kısıtlamaları, Vize politikası engelleri, Yetersiz tanıtım
Kamu Diplomasisi	İngiltere'de Azerbaycan'ın olumlu bir imajını geliştirmek.	Medya ile ilişkiler, Halkla ilişkiler çalışmaları, Eğitim programları, Sivil toplum katılımı	Artan medya görünürlüğü, Olumlu kamuoyu algısı, İngiliz hükümeti ve halkıyla ilişkiler	Yabancı dil becerisi eksikliği, Yetersiz kaynak tahsisi, Dezenformasyon çabaları
Ekonomik İşbirliği	İngiltere ile ikili ticareti ve yatırımı geliştirmek.	Ortak ticaret ve yatırım komisyonları, Serbest ticaret anlaşmaları, Ekonomik forumlar, İşadamları arasındaki bağlantılar	Artan ticaret hacmi, Yatırımların artması, Ekonomik kalkınmaya katkı	Jeopolitik çekişmeler, Farklı ekonomik kalkınma modelleri, Kültürel ve dil engelleri
Enerji İşbirliği	İngiltere ile enerji alanında iş birliğini geliştirmek.	Ortak enerji projeleri, Boru hatları ve transit anlaşmaları, Enerji altyapısına yatırımlar, Enerji politikaları koordinasyonu	Enerji güvenliğinin artması, Ekonomik kalkınmaya katkı, Stratejik ortaklığın güçlenmesi	Enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar, Jeopolitik riskler, Çevresel endişeler
Siyasi İşbirliği	İngiltere ile uluslararası platformlarda iş birliğini geliştirmek.	Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlarda ortak girişimler, Bölgesel ve küresel güvenlik ve kalkınma konularında iş birliği, İnsan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi konularda diyalog	Uluslararası barış ve istikrara katkı, Ortak çıkarların ilerlemesi, Küresel yönetişime katılımın artması	Farklı siyasi sistemler ve değerler, Jeopolitik çıkar çatışmaları, İnsan hakları ihlalleri endişeleri

Kaynak: <https://www.gov.uk/world/azerbaijan/news>

5.1.6.2. Azerbaycan'ın Almanya ile İlişkileri

Azerbaycan ile Almanya arasındaki ilişkiler, enerji işbirliği, ekonomik entegrasyon, kültürel etkileşimler ve stratejik ortaklık üzerine odaklanmaktadır.

Enerji İşbirliği: Azerbaycan'ın enerji kaynakları, Almanya için önemli bir enerji kaynağıdır. Trans-Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP) ve diğer enerji projeleri,

Almanya'nın enerji güvenliğini artırmak ve enerji tedarikini çeşitlendirmek için önemli bir rol oynamaktadır.

Ekonomik İlişkiler: Almanya, Azerbaycan ile ekonomik işbirliğini geliştirmek amacıyla ticaret, yatırım ve teknoloji transferi alanlarında aktif rol almaktadır. İki ülke arasındaki ticaret hacmi sürekli olarak artmakta, ortak projeler ve yatırımlar hayata geçirilmektedir.

Kültürel Etkileşimler: Azerbaycan ile Almanya arasındaki kültürel etkileşimler, sanat, edebiyat, müzik gibi alanlarda zengin bir çeşitlilik göstermektedir. Kültürel festival ve etkinlikler, dil öğrenim programları ve kültürel mirasın korunması gibi alanlarda işbirliği yapılmaktadır (http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin_-insani-yardimlari.tr.mfa).

Diplomatik İlişkiler: Azerbaycan ile Almanya arasındaki diplomatik ilişkiler, Avrupa Birliği (AB) bağlamında da önem taşımaktadır. İki ülke, bölgesel istikrarın sağlanması, terörle mücadele, insan hakları gibi konularda işbirliği yapmakta ve ortak çıkarları korumak için çeşitli platformlarda birlikte çalışmaktadır.

Tablo 5.13. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Almanya İlişkileri

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar	Zorluklar
Kültürel Etki	Almanya'da Azerbaycan kültürüne ve kimliğine ilgiyi artırmak.	Turizm teşviki, Kültürel değişim programları, Sanat ve spor etkinlikleri, Diasporayla bağlantılar	Artan turist sayısı, Azerbaycan mutfağı ve müziğine ilgi, Almanya'da Azerbaycan kültür merkezlerinin kurulması	Bütçe kısıtlamaları, Vize politikası engelleri, Yetersiz tanıtım
Kamu Diplomasisi	Almanya'da Azerbaycan'ın olumlu bir imajını geliştirmek.	Medya ile ilişkiler, Halkla ilişkiler çalışmaları, Eğitim programları, Sivil toplum katılımı	Artan medya görünürlüğü, Olumlu kamuoyu algısı, Alman hükümeti ve halkıyla ilişkiler	Yabancı dil becerisi eksikliği, Yetersiz kaynak tahsisi, Dezenformasyon çabaları
Ekonomik İşbirliği	Almanya ile ikili ticareti ve yatırımı geliştirmek.	Ortak ticaret ve yatırım komisyonları, Serbest ticaret anlaşmaları, Ekonomik forumlar, İşadamları arasındaki bağlantılar	Artan ticaret hacmi, Yatırımların artması, Ekonomik kalkınmaya katkı	Jeopolitik çekişmeler, Farklı ekonomik kalkınma modelleri, Kültürel ve dil engelleri
Enerji İşbirliği	Almanya ile enerji alanında iş birliğini geliştirmek.	Ortak enerji projeleri, Boru hatları ve transit anlaşmaları, Enerji altyapısına yatırımlar, Enerji politikaları koordinasyonu	Enerji güvenliğinin artması, Ekonomik kalkınmaya katkı, Stratejik ortaklığın güçlenmesi	Enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar, Jeopolitik riskler, Çevresel endişeler
Siyasi İşbirliği	Almanya ile uluslararası platformlarda iş	Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlarda ortak girişimler, Bölgesel ve	Uluslararası barış ve istikrara katkı, Ortak çıkarların ilerlemesi,	Farklı siyasi sistemler ve değerler, Jeopolitik çıkar çatışmaları,

	birliğini geliştirmek.	küresel güvenlik ve kalkınma konularında iş birliği, İnsan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi konularda diyalog	Küresel yönetişime katılımın artması	İnsan hakları ihlalleri endişeleri
--	------------------------	--	--------------------------------------	------------------------------------

Kaynak: <https://aircenter.az/en/single/azerbaijan-germany-relations-new-avenues-for-cooperation-in-the-south-caucasus-1453>

5.1.6.3. Azerbaycan'ın Fransa ile İlişkileri

Azerbaycan ile Fransa arasındaki ilişkiler, enerji işbirliği, kültürel etkileşimler, insani yardım projeleri ve diplomatik diyalog üzerine yoğunlaşmaktadır.

Enerji İşbirliği: Azerbaycan'ın enerji kaynakları, Fransa için stratejik önem taşımaktadır. Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı gibi projeler, enerji tedarik güvenliği açısından Fransa için önemli bir role sahiptir.

Kültürel Etkileşimler: Azerbaycan ile Fransa arasındaki kültürel etkileşimler, sanat, edebiyat, müzik gibi alanlarda gerçekleşmektedir. İki ülke arasındaki kültürel festival ve etkinlikler, dil öğrenim programları ve sanat galerileri gibi etkinlikler düzenlenmektedir.

İnsani Yardım Projeleri: Azerbaycan, Fransa ile insani yardım projeleri yürüterek sivil diplomasi unsurlarını güçlendirmektedir. Afet yardımı, sağlık hizmetleri, eğitim desteği gibi alanlarda yapılan yardımlar, iki ülke arasındaki insanların dostluğunu ve işbirliğini pekiştirmektedir.

Diplomatik İlişkiler: Azerbaycan ile Fransa arasındaki diplomatik ilişkiler, AB ve Avrupa Konseyi bağlamında da önemli bir yer tutmaktadır. İki ülke, bölgesel ve uluslararası konularda ortak çıkarları korumak, demokrasiyi güçlendirmek ve barışı desteklemek için işbirliği yapmaktadır.

Tablo 5.14. Azerbaycan Dış Politikası: Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi ile Fransa İlişkileri

Alan	Hedefler	Araçlar	Başarılar	Zorluklar
Kültürel Etki	Fransa'da Azerbaycan kültürüne ve kimliğine ilgiyi artırmak.	Turizm teşviki, Kültürel değişim programları, Sanat ve spor etkinlikleri, Diasporayla bağlantılar	Artan turist sayısı, Azerbaycan mutfağı ve müziğine ilgi, Fransa'da Azerbaycan kültür	Bütçe kısıtlamaları, Vize politikası engelleri, Yetersiz tanıtım

			merkezlerinin kurulması	
Kamu Diplomasisi	Fransa'da Azerbaycan'ın olumlu bir imajını geliştirmek.	Medya ile ilişkiler, Halkla ilişkiler çalışmaları, Eğitim programları, Sivil toplum katılımı	Artan medya görünürlüğü, Olumlu kamuoyu algısı, Fransız hükümeti ve halkıyla ilişkiler	Yabancı dil becerisi eksikliği, Yetersiz kaynak tahsisi, Dezenformasyon çabaları
Enerji İşbirliği	Fransa ile enerji alanında iş birliğini geliştirmek.	Ortak enerji projeleri * Boru hatları ve transit anlaşmaları, Enerji altyapısına yatırımlar, Enerji politikaları koordinasyonu	Enerji güvenliğinin artması, Ekonomik kalkınmaya katkı, Stratejik ortaklığın güçlenmesi	Enerji fiyatlarındaki dalgalanmalar, Jeopolitik riskler, Çevresel endişeler
Ekonomik İşbirliği	Fransa ile ikili ticareti ve yatırımı geliştirmek.	Ortak ticaret ve yatırım komisyonları, Serbest ticaret anlaşmaları, Ekonomik forumlar, İşadamları arasındaki bağlantılar	Artan ticaret hacmi, Yatırımların artması, Ekonomik kalkınmaya katkı	Jeopolitik çekişmeler, Farklı ekonomik kalkınma modelleri, Kültürel ve dil engelleri
Siyasi İşbirliği	Fransa ile uluslararası platformlarda iş birliğini geliştirmek.	Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlarda ortak girişimler, Bölgesel ve küresel güvenlik ve kalkınma konularında iş birliği, İnsan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi konularda diyalog	Uluslararası barış ve istikrara katkı, Ortak çıkarların ilerlemesi, Küresel yönetişime katılımın artması	Farklı siyasi sistemler ve değerler, Jeopolitik çıkar çatışmaları, İnsan hakları ihlalleri endişeleri

Kaynak:<https://mfa.gov.az/en/category/europe/french>

5.1.6.4. Azerbaycan'ın Türkiye ile İlişkiler

Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ilişkiler, stratejik ortaklık, kültürel bağlar, ekonomik entegrasyon ve güvenlik işbirliği üzerine sağlam bir temele dayanmaktadır.

Stratejik Ortaklık: Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ilişkiler, "bir millet, iki devlet" ilkesi doğrultusunda stratejik ortaklık olarak tanımlanmaktadır. İki ülke arasında karşılıklı güvene dayalı derin bir diplomatik ilişki bulunmaktadır.

Enerji İşbirliği: Azerbaycan'ın enerji kaynakları, Türkiye için stratejik önem taşımaktadır. TANAP gibi projeler, enerji tedarik güvenliği açısından büyük önem taşımaktadır (http://www.mfa.gov.tr/turk-kultur-ve-sanatları-ortak-yonetimi-_turksoy_.tr.mfa).

Kültürel Bağlar: Azerbaycan ile Türkiye arasındaki kültürel bağlar, dil, tarih, kültür ve dini miras gibi pek çok ortak noktada güçlenmektedir. İki ülke arasında kültürel etkinlikler, dil öğrenim programları ve gençler arası değişimler sıkça gerçekleşmektedir.

Ekonomik Entegrasyon: Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ticaret hacmi sürekli olarak artmakta, ortak projeler ve yatırımlar hayata geçirilmektedir. İki ülke arasındaki

ekonomik işbirliği, bölgesel kalkınma ve istikrarın sağlanması açısından da önem taşımaktadır.

Güvenlik İşbirliği: Azerbaycan ile Türkiye arasındaki güvenlik işbirliği, terörle mücadele, askeri eğitim ve ortak tatbikatlar gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. İki ülke, bölgesel istikrarın korunması ve güvenliğin sağlanması için ortak çalışmalar yürütmektedir.

Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Unsurları:

Azerbaycan'ın İngiltere, Almanya, Fransa ve Türkiye gibi Avrupa ülkeleriyle olan ilişkilerinde yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri önemli rol oynamaktadır.

Kültürel Etkileşimler: Azerbaycan, Avrupa ülkeleriyle kültürel alışverişleri teşvik ederek karşılıklı anlayışı artırmaktadır. Kültürel festivaller, sanat etkinlikleri, dil öğrenim programları ve akademik işbirlikleri bu yönde önemli adımlar olarak değerlendirilmektedir.

Eğitim İşbirliği: Azerbaycan, Avrupa ülkeleriyle eğitim ve öğretim alanlarında işbirliği yaparak gençler arasında dostluk ve işbirliği kültürünü geliştirmektedir. Öğrenci değişim programları, eğitim materyallerinin paylaşımı ve akademik araştırmalar bu alandaki işbirliğinin temelini oluşturmaktadır.

Ekonomik İşbirliği: Azerbaycan, Avrupa ülkeleriyle ekonomik işbirliğini güçlendirerek ticaret ve yatırım ortamını geliştirmekte, ortak projeler ve altyapı geliştirme çalışmaları yapmaktadır. Bu işbirliği, bölgesel kalkınma ve refahın artırılması açısından önem taşımaktadır.

Diplomatik İlişkiler: Azerbaycan'ın Avrupa ülkeleriyle diplomatik ilişkileri, bölgesel ve uluslararası düzeyde stratejik ortaklıklar temelinde ilerlemektedir. İki taraf arasında düzenli olarak yapılan diplomatik ziyaretler, görüşmeler ve karşılıklı destek mekanizmaları, ortak çıkarların korunması ve bölgesel istikrarın sağlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Azerbaycan'ın İngiltere, Almanya, Fransa ve Türkiye gibi Avrupa ülkeleriyle olan ilişkileri, stratejik ortaklık, enerji işbirliği, kültürel etkileşimler ve güvenlik işbirliği gibi çeşitli unsurlar etrafında şekillenmektedir. Yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri, Azerbaycan'ın uluslararası alanda etkisini artırmasına ve bölgesel işbirliğini teşvik

etmesine yardımcı olmaktadır. Bu stratejiler, kültürel alışverişlerin güçlenmesi, ekonomik entegrasyonun artması ve ortak güvenlik endişelerinin ele alınması gibi alanlarda olumlu sonuçlar doğurmaktadır.

5.1.7. Afrika Ülkeleri ile İlişkiler

Azerbaycan'ın Afrika ülkeleriyle ilişkileri, enerji işbirliği, ekonomik entegrasyon, kültürel etkileşimler ve insani yardım projeleri üzerine şekillenmektedir. Özellikle Cezayir, Güney Afrika, Nijerya ve diğer Afrika ülkeleri ile ilişkiler şu şekilde öne çıkmaktadır:

Enerji İşbirliği: Azerbaycan, Afrika ülkeleriyle enerji projeleri üzerinden işbirliği yapmaktadır. Petrol ve doğal gaz sektörlerinde işbirliği fırsatları değerlendirilmektedir.

Ekonomik Entegrasyon: Azerbaycan, Afrika ülkeleriyle ticaret ve yatırım ilişkilerini geliştirmekte ve ekonomik işbirliği projeleri üzerinde çalışmaktadır.

Kültürel Etkileşimler: Azerbaycan, Afrika ülkeleriyle kültürel alışverişleri teşvik ederek karşılıklı anlayışı artırmaktadır. Kültürel etkinlikler, sanat ve spor etkinlikleri bu ilişkilerin güçlenmesine katkı sağlamaktadır.

5.1.8. Pasifik Ülkeleri ile İlişkiler

Azerbaycan'ın Pasifik ülkeleri ile ilişkileri, diplomatik yakınlaşma, kültürel etkileşimler, insani yardım projeleri ve ekonomik işbirliği üzerine odaklanmaktadır. Özellikle Avustralya, Yeni Zelanda, Japonya ve diğer Pasifik ülkeleri ile ilişkiler şu şekilde ele alınabilir:

Diplomatik Yakınlaşma: Azerbaycan, Pasifik ülkeleriyle diplomatik ilişkilerini güçlendirerek uluslararası platformlarda işbirliği yapmaktadır.

Kültürel Etkileşimler: Azerbaycan, Pasifik ülkeleriyle kültürel alışverişleri teşvik ederek karşılıklı anlayışı artırmaktadır. Kültürel festivaller, sanat ve edebiyat etkinlikleri bu ilişkilerin derinleşmesine katkı sağlamaktadır.

Ekonomik İşbirliği: Azerbaycan, Pasifik ülkeleriyle ticaret ve yatırım ilişkilerini geliştirmekte ve ekonomik işbirliği projeleri üzerinde çalışmaktadır.

Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Unsurları

Azerbaycan'ın çeşitli bölgelerle olan ilişkilerinde yumuşak güç ve kamu diplomasisi unsurları önemli rol oynamaktadır:

Kültürel Diplomasi: Azerbaycan, kültürel etkinlikler, dil öğrenim programları, sanat ve edebiyat festivalleri gibi etkinliklerle kültürel alışverişi teşvik etmektedir. Bu tür etkinlikler, ülkeler arasında karşılıklı anlayışın artmasına ve ilişkilerin derinleşmesine katkı sağlamaktadır (<http://www.mfa.gov.tr/unesco.tr.mfa>).

Eğitim ve Akademik İşbirliği: Azerbaycan, üniversite değişim programları, eğitim bursları ve akademik araştırma projeleri ile eğitim alanında işbirliği yapmaktadır. Bu tür projeler gençler arasında dostluk ve işbirliği kültürünün gelişmesine yardımcı olmaktadır.

Ekonomik İşbirliği: Azerbaycan, enerji projeleri, ticaret anlaşmaları ve altyapı projeleri gibi ekonomik işbirliği alanlarında çalışmaktadır. Bu tür projeler, bölgesel kalkınma ve refahın artırılmasına katkı sağlamaktadır.

Diplomatik Girişimler: Azerbaycan, uluslararası platformlarda aktif bir şekilde yer alarak diplomatik ilişkilerini güçlendirmekte ve bölgesel barış ve istikrarın korunması için çaba sarf etmektedir.

Azerbaycan'ın dış politikasında yumuşak güç ve kamu diplomasisi stratejileri, çeşitli bölgelerle olan ilişkilerinde önemli bir rol oynamaktadır. Enerji işbirliği, ekonomik entegrasyon, kültürel etkileşimler ve güvenlik işbirliği gibi alanlarda geliştirilen projeler, Azerbaycan'ın uluslararası alanda etkisini artırmasına ve bölgesel işbirliğini teşvik etmesine yardımcı olmaktadır. Bu stratejiler, karşılıklı güvenin sağlanması, kültürel alışverişin güçlenmesi ve bölgesel barışın desteklenmesi gibi hedeflere yönelik olarak başarıyla uygulanmaktadır.

5.2. AZERBAIJAN'IN KARABAĞLA İLGİLİ YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ (HOCALI ÖRNEĞİ)

Ermeni milliyetçilerinin son iki asırdır bilinçli olarak Azerbaycan halkına karşı yürüttüğü etnik temizlik ve soykırım politikası, Azerbaycan tarihinin en kanlı sayfalarını oluşturmaktadır. Bu milliyetçi-şovenist politikanın temel hedefi, Azerbaycanlıları tarihi topraklarından sürerek, eski Azerbaycan topraklarında Ermeniler tarafından icat edilen "Büyük Ermenistan" devletini yaratmaktır.

Tarihsel gerçekler, Ermeni nüfusunun İran ve Türkiye'den Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinin stratejik öneme sahip dağlık kesimlerine kitlesel olarak yerleştirilmesinin 19. yüzyılın başlarında başladığını gösteriyor. Çarlık Rusya'sının sömürge politikasının bir parçası olan bu iskan süreci 19. yüzyıl boyunca devam etmiş ve bunun sonucunda bölgedeki demografik durum üzerinde ciddi etkiler yaratmıştır. Bu bölgedeki Ermenilerin sayısının yapay olarak artması, 20. yüzyılın başlarından itibaren Azerbaycan'a karşı toprak iddiaları için uygun koşulları yarattı (Aras 04.08.2016: 89)

"Büyük Ermenistan" hayaliyle yaşayan Ermeniler, hedeflerine ulaşmak için yabancı patronların da yardımıyla farklı zamanlarda Azerbaycanlılara karşı korkunç terör ve soykırım uygulayarak etnik temizlik politikası yürüttüler. Azerbaycan'ın tarihi topraklarının bir bölümünde kendi devletini kurmayı başaran Ermeni milliyetçileri, daha sonraki dönemde, özellikle Sovyet yönetimi yıllarında, sinsi niyetlerini gerçekleştirmek için art arda çeşitli yollara başvurdular.

Azerbaycan'ın Karabağ bölgesinin dağlık kesiminde yaşayan Ermeni toplumu, Stalin rejiminin kendilerine tanıdığı tüm siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel konularda özerkliğe sahip olmasına rağmen, Ermenistan yeni toprak iddialarını defalarca dile getirmiş ancak bu arzusuna ulaşamamıştır. Ancak bunun yerine, 23 Aralık 1947'de SSCB Bakanlar Kurulu'nun 1948'de "Kollektif çiftçilerin ve diğer Azerbaycanlı nüfusun Ermenistan SSC'den Azerbaycan SSR'nin Kür-Araz ovasına nakledilmesi hakkında" kararına göre. Azerbaycanlılar başta Erivan olmak üzere tarihi topraklarından uzaklaştırıldı ve onun çevre bölgelerden kitlesel tehcir edilmesi sonucunda 150 bine yakın soydaşımız zorla Azerbaycan'ın ova bölgelerine yerleştirildi.

20. yüzyılın 80'li yıllarının ikinci yarısında Sovyetler Birliği'nde yeniden yapılanma adı altında bir takım ekonomik ve siyasi değişiklikler yaşandı. Böyle bir durumda Ermeniler, yakın ve uzak yurt dışındaki patronlarının yardımıyla şeffaflığı ve demokrasiyi kötüye kullanarak "Büyük Ermenistan" fikrini hayata geçirmiş ve Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesi üzerinde toprak iddialarını bir kez daha öne sürmüştür. 1 Aralık 1989'da Ermenistan SSC Yüksek Sovyeti, Azerbaycan'ın egemenliğini ağır bir şekilde ihlal etti ve DQMV'yi Ermenistan SSR'sine birleştirme yönünde anayasaya aykırı bir karar aldı. DQMV'nin işletmeleri Ermenistan'ın ilgili bakanlıklarına ve dairelerine bağlıydı. Doğrudan Sovyet liderliğinin hareketsizliği ve çoğu zaman açık himayesi nedeniyle, DQMV ekonomik ve diğer sektörleri fiilen Azerbaycan'dan ayrıldı ve Ermenistan'la

birleştirildi. Tüm bölge parti komiteleri Ermenistan KP'nin bileşimine dahil edildi. DQMV topraklarında Ermenistan bayrağı çekildi. Sovyet liderliğinin çok ciddi ve affedilemez hataları ve Ermeni yanlısı politikası, 1990'ın sonu ve 1991'in başında durumun daha da kötüleşmesine yol açtı (Aras 04.08.2006: 89).

Nitekim 1988-1991 yıllarında, yani olayların başlangıcından SSCB'nin çöküşüne kadar, Sovyet egemen çevrelerinin himayesindeki Ermenistan, Azerbaycan'a karşı saldırgan bir politika izlemiş, bunun sonucunda siviller öldürülmüş, yerleşim alanları tahrip edilmiş, yağmalandı ve yakıldı. Bu yıllarda Dağlık Karabağ'da Ermeniler tarafından gerçekleştirilen 2.559 çatışma, 315 silahlı baskın ve 1.388 silahlı saldırı olayı kayıtlara geçmiş, bunların sonucunda 514 kişi ölmüş, 1.318 kişi yaralanmıştır. Aynı zamanda etnik temizlik sonucunda Ermenistan'ın 185 Azerbaycan köyünden 250.000'e yakın insan da vahşice topraklarından sürüldü. Ne yazık ki olayların başında Ermeni milliyetçilerinin durdurulmaması durumu daha da kötüleştirdi. Azerbaycan hükümetinin kontrolünde olmayan Dağlık Karabağ'da, Ermenistan'dan gönderilen silahlı gruplar ve askeri teçhizatın yardımıyla Azerbaycanlılara karşı daha kanlı suçlar işlendi ve bu durum çatışmanın geniş çaplı bir savaşa dönüşmesine neden oldu.

Hocalı soykırımı Azerbaycanlılara yönelik etnik temizlik ve soykırım politikasının bir parçasıdır. 1992 yılının başından itibaren Ermeni ordusu Yukarı Karabağ'da Azerbaycanlıların son yerleşim yerlerini birbiri ardına işgal etti. Böylece 12 Şubat'ta Şuşa'nın Malibaylı ve Guşçular köyleri Ermeni silahlı kuvvetleri tarafından ele geçirildi. 13-17 Şubat tarihleri arasında Hocavend ilçesinin Karadağlı köyüne düzenlenen silahlı saldırıda Ermeniler 118 kişiyi (çocuk, kadın, yaşlı) esir aldı, 33 kişiyi kurşuna dizdi, aynı zamanda öldürülen ve yaralanan sakinleri de köyde bir çiftlik kuyusuna gömdüler. Esir alınanlardan 68 kişi vahşice öldürüldü, 50 kişi ise büyük zorluklarla esaretten serbest bırakıldı. Serbest bırakılanlardan 18'i tedavisi mümkün olmayan yaralardan dolayı öldü (Quliyev 2018, 201).

20. yüzyılın sonlarında Hocalı'da Ermenilerin gerçekleştirdiği soykırım, insanlığa karşı işlenen en ağır suçlardan biri olarak kabul ediliyor. Hocalı trajedisinin, tarihi hafızalardan hiç silinmeyen Khatyn, Holokost, Songmi, Ruanda ve Srebrenica gibi korkunç trajedilerden hiçbir farkı yoktur. Söz konusu olaylar savaş tarihine sivil halkın soykırımı olarak geçmiş ve tüm dünyada geniş yankı uyandırmıştır.

Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ bölgesinde stratejik açıdan önemli bir bölge olan Hocalı şehri, Ermenilerin işgal planlarına engel oldu. Çünkü Hocalı Hankendi'nin 10 km güneydoğusunda, Ağdam-Şuşa ve Askeran-Hankendi yolları arasında bulunuyordu. Kentin önemini artıran sebeplerden biri de Dağlık Karabağ'ın tek havaalanının burada bulunmasıydı. Bu nedenle Ermeni silahlı kuvvetlerinin asıl hedefi Hocalı'dan geçen Askeran-Hankendi yolunu kontrol altına almak ve Hocalı'da bulunan havaalanını ele geçirmektir.

Büyük bir zulümle gerçekleştirilen Hocalı soykırımı sırasında Ermeniler, Azerbaycan'ın bu kadim yerleşim yerini yeryüzünden silme hedefini koymuşlardı. Çünkü Hocalı, tarihi ve kültürel eserleriyle Azerbaycan'ın eski çağlara ait topraklarından biri olarak öne çıkıyordu. 7.000'i aşkın Azerbaycanlının nüfusuyla Hocalı, Ermeni köyleriyle çevrili en büyük ve en eski yerleşim yeri idi. Antik tarihi eserler modern zamanlara kadar burada kalmıştır. Hocalı civarında, çağımızdan önceki XIV-VII. yüzyıllara ait Hocalı-Gadabey kültürünün örneklerinin bulunduğu bilinmektedir. 1992 yılının Şubat ayında, Ermeni silahlı kuvvetleri 366. Sovyet Alayı'nın desteğiyle Hocalı halkını vahşice katletti. Bu süreçte, soykırımın en korkunç aşamalarından biri olan izleri yok etme girişiminde bulundular ve Hocalı'daki anıtları tahrip ettiler. Bu anıtlar, Azerbaycan halkı ve insanlık için büyük öneme sahip nadir örneklerdir (Quliyev 2018: 201).

Trajediden 4 ay önce, yani Ekim 1991'in sonundan itibaren şehre giden tüm otoyollar kapatılmış ve Hocalı adeta kuşatılmıştı. Ayrıca 2 Ocak'ta Hocalı'nın elektriği kesildi. Böylece Hocalı ile Azerbaycan'ın diğer bölgeleri arasındaki tüm bağlantılar kesildi, geriye sadece helikopter kaldı. Ancak birkaç ay sonra Hocalı ile helikopter bağlantısı da kesildi. Yani 28 Ocak 1992'de Ağdam'dan Şuşa'ya uçan MI-8 helikopteri şehre ulaşmadan Halfalı köyü üzerinde roketle patlatıldı, 3 mürettebat ve 41 yolcu hayatını kaybetti. Daha sonra Ermeni ordusu Yukarı Karabağ'da Azerbaycanlıların yaşadığı son yerleşim yerlerini de birbiri ardına işgal etti. 1991 yılı sonunda Karabağ'ın dağlık kesiminde Tuğ, İmarat-Garvand, Sirkhavand, Meşali, Jamilli, Umudlu, Karkijahan ve diğer stratejik öneme sahip köyler dahil 30'dan fazla yerleşim yeri Ermeniler tarafından yakıldı, yıkıldı ve yağmalandı.

25-26 Şubat 1992 gecesi Ermeni silahlı kuvvetleri, 4. Tümenin 23. Tümeninin bir parçası olan 366. Motorlu Tüfek Alayına ait 10 tankı, 16 zırhlı personel taşıyıcıyı, 9 piyade savaş aracını, 180 piyade savaş aracını imha etti. Hankend'de bulunan eski SSCB ordusu, askeri uzmanları ve hatırı sayılır insan gücüyle Hocalı'yı kuşattı. Ermeniler en modern silahlarla

şehre saldırarak Hocalı şehrini yerle bir ettiler. Şehir tamamen yıkıldı, yakıldı ve çok sayıda ağır makine tarafından özel bir vahşetle insanlar öldürüldü. Birçoğunun kafası kesildi, gözleri oyuldu, derileri yüzüldü, diri diri yakıldı ve diğer işkence yöntemleri uygulandı. Saldırıyı yöneten ve şu anda Ermenistan Savunma Bakanı ve 366. Alayın 3. Tabur Komutanı olan Seyran Ohanyan'ın ekibine 50'den fazla Ermeni subay ve sancaktarın katıldığı, soruşturma materyallerinden biliniyor.

Bu soykırım sonucunda resmi rakamlara göre 63'ü çocuk, 106'sı kadın, 70'i yaşlı olmak üzere 613 kişi öldürüldü. 8 aile tamamen yok edildi. 76'sı çocuk 487 kişi engelli oldu. Ayrıca 1275 kişi yakalandı, 150 kişi ise kayıptı (Həsənov 1997, 80).

Tüm dünyanın gözü önünde yaşanan bu korkunç soykırımın gerçek özü, ancak Haydar Aliyev'in 1993 yılında siyasi iktidara dönmesiyle ortaya çıktı. Haydar Aliyev, 25 Şubat 2002'de Hocalı soykırımının 10. yıl dönümünde Azerbaycan halkına hitaben yaptığı konuşmada, bu acımasız toplu katliamın tarihi ve siyasi niteliğine dikkat çekti: "Hocalı soykırımı, Azerbaycanlılara yönelik düzenli bir şiddet eylemidir. Ermeni şovenist-milliyetçilerinin yaklaşık 200 yıldır sürdürdüğü etnik temizlik ve soykırım politikasının devamı ve en kanlı sayfasıdır".

Şu anda bu soykırımın faillerinin ortaya çıkarılması ve uluslararası toplumun bilgilendirilmesi Azerbaycan'ın dış politikasının ana yönlerinden biridir. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in başarılı dış politikasının bir sonucu olarak, birçok uluslararası kuruluş tarafından kabul edilen belgelerde Ermenistan işgalci devlet olarak gösterilmektedir. Hocalı gerçeklerinin dünyaya aktarılması, uluslararası dünyaya yayılması ve bu soykırımın objektif bir değerlendirmesinin yapılması yönünde sürekli adımlar atılmıştır.

Bu bakımdan Haydar Aliyev Vakfı'nın, özellikle de onun başkanı UNESCO'nun ve ISESCO İyi Niyet Elçisi Mehriban Aliyeva'nın yaptığı çalışmalar son derece takdire şayandır. Bu nedenle vakıf, insanlığın en büyük trajedilerinden biri olan Hocalı Soykırımı ile ilgili gerçekleri dünyaya aktarmak amacıyla faaliyetlerinde son derece sistemli ve tutarlıdır. Vakfın desteği ve organizasyonu ile okul çocukları arasında "Hocalı - Çocukların Gözüyle" resim yarışması, dünyanın önde gelen ülkelerinde düzenlenen el sanatları ve fotoğraf sergisi, 20. yüzyılın dünyadaki en büyük trajedisinin daha eksiksiz bir resmini oluşturdu (Həsənov 1997, 80).

26 Şubat 2007 tarihinde Haydar Aliyev Vakfı'nın girişimiyle Brüksel'de düzenlenen "Tecavüz Mağdurları" adlı fotoğraf ve çocuk çizimlerinden oluşan sergi, bu gerçekleri uluslararası dünyaya taşıma çalışmasının devamı niteliğindedir. Vakıf, soykırım gerçeğini dünya kamuoyuna aktarmak amacıyla "Hocalı Haftası" etkinlik programı çerçevesinde 19-26 Şubat tarihlerinde İstanbul ve Türkiye'nin 25 ilinde anma törenleri düzenledi. Ayrıca Hocalı trajedisinin uluslararası dünyada tanıtılması amacıyla 14 Şubat 2008 tarihinde Berlin'de düzenlenen "Hocalı Soykırımı ve 1915 olaylarının gerçekleri" bilimsel konferansı son derece önemliydi.

Haydar Aliyev Vakfı'nın desteğiyle 2010 yılında Hocalı faciasının yıl dönümü dünyanın 100'den fazla yerinde kutlandı. Vakfın hazırladığı propaganda materyallerine dayanarak soykırıma yönelik bir dizi etkinlik gerçekleştiriliyor. Halihazırda Haydar Aliyev Vakfı'nın farklı ülkelerde geniş çapta düzenlediği ve soykırımla ilgili gerçeğin yayılmasını amaçlayan anma etkinlikleri, Gençlik İşbirliği Forumu çerçevesinde Rusya Federasyonu'nda Leyla Aliyeva başkanlığındaki heyet tarafından başarıyla düzenlendi. İslam Konferansı Örgütü'nün (şu anda İslam İşbirliği Teşkilatı olarak anılmaktadır) Diyalogu (OIC GF) devam etmektedir.

İslam İşbirliği Teşkilatı Hocalı trajedisini soykırım olarak tanıyan ilk uluslararası kuruluştur. 8 Mayıs 2008'de Şuşa şehrinin işgalinin yıldönümünde İslam İşbirliği Teşkilatı Gençlik Forumu Kültürlerarası Diyalog Baş Koordinatörü Leyla Aliyeva'nın girişimiyle "Hocalı'ya Adalet" kampanyası başlatıldı. Şu anda 60'ı aşkın ülkede yüzlerce gönüllünün katılımıyla başarıyla sürdürülen "Hocalı'ya Adalet" uluslararası bilgilendirme kampanyası da bu çalışmaya katkı sağlıyor. Bu kampanyanın amacı, dünya toplumunu Hocalı soykırımı hakkında bilgilendirmek, katliamın uluslararası dünyada ahlaki ve siyasi açıdan değerlendirilmesini sağlamak ve bu kanlı katliamın kurbanlarını anmaktır. Şu anda trajedinin ahlaki ve siyasi-hukuki düzeyde tanınmasını amaçlayan bu kampanya birçok ülkede başarıyla uygulanıyor (Nuriyeva, 2022, 744).

Bu başarılı kampanyanın başlamasından kısa bir süre sonra İslam İşbirliği Teşkilatı Dışişleri Bakanları Hocalı soykırımını toplu katliam olarak değerlendirilmesi yönünde karar aldı. Temmuz 2009'da İslam İşbirliği Teşkilatı Gençlik Forumu ile ISESCO arasında imzalanan anlaşma sonucunda Hocalı soykırımına ilişkin bilgilerin BİT ülkelerinin tarih ders kitaplarında yer alması konusunda anlaşmaya varıldı.

Leyla Aliyeva'nın Hocalı soykırımını daha geniş çapta tanıtmaya girişimi, birçok ülkede devlet düzeyinde destek buldu. Bu çerçevede, 31 Ocak 2010 tarihinde Uganda'nın başkenti Kampala'da düzenlenen ve 51 ülkenin parlamento delegasyon başkanlarının katıldığı İslam İşbirliği Teşkilatı'na üye devletlerin Parlamenterler Birliği'nin VI. toplantısında, İslam İşbirliği Teşkilatı Gençlik Forumu ile İslam İşbirliği Teşkilatı Parlamenterler Birliği arasında işbirliği protokolü imzalandı. "Hocalı'ya Adalet" uluslararası kampanyası kapsamında kabul edilen kararda, Hocalı trajedisi "Ermeni silahlı kuvvetleri tarafından sivillere yönelik kitlesel katliam" ve "insanlığa karşı suç" olarak değerlendirildi. Kararda, "Hocalı'ya Adalet" uluslararası kampanyasına hem ulusal hem de uluslararası düzeyde tam destek verilmesi çağrısında bulunuluyor. Bu, Hocalı trajedisini uluslararası kuruluşlar tarafından "insanlığa karşı suç" olarak tanıyan ilk belgedir (Məsimov 2018, 288).

19 Ocak 2011 tarihinde İslam İşbirliği Teşkilatı Parlamenter Birlik Konseyi'nin XIII. Toplantısı Birleşik Arap Emirlikleri'nin başkenti Abu Dabi'de düzenlendi. Oturumda, Haydar Aliyev Vakfı Başkan Yardımcısı Leyla Aliyeva'nın başlattığı "Hocalı için Adalet" uluslararası kampanyasına destek amacıyla, Hocalı trajedisinin "insanlığa karşı toplu suç" olarak tanınması çağrısında bulunan Abu Dabi Deklarasyonu kabul edildi.

31 Ocak 2012 tarihinde Endonezya'nın Palembang kentinde düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatı Parlamenterler Birliği üye devletlerinin VII. oturumunda, uluslararası "Hocalı'ya Adalet" kampanyasına destekleri teyit edildi. Forumun girişimiyle son yıllarda sürekli olarak kabul edilen "Ermenistan Cumhuriyeti'nin Azerbaycan Cumhuriyeti'ne saldırması" kararına özel bir madde eklendi. Hocalı soykırımına ayrılan bölümde şöyle deniyor: "Konferans, üye ülke parlamentolarını, Ermeni silahlı kuvvetlerinin 26 Şubat 1992'de barışçıl Azerbaycan halkına karşı gerçekleştirdiği soykırım benzeri katliamı tanımaya çağırıyor. 2012 yılından (facianın 20. yıl dönümü) itibaren Hocalı katliamının faillerinin adalet önüne çıkarılmasını talep ediyor."

Bu tanınma, İslam İşbirliği Teşkilatı Gençlik Forumu Kültürlerarası Diyalog Baş Koordinatörü Leyla Aliyeva'nın 2009 yılından bu yana yürüttüğü "Hocalı'ya Adalet" uluslararası kampanyasının mantıksal sonucuydu. Çatışmaya ilişkin kabul edilen uluslararası belgeler arasında ilk kez bu kararda Hocalı trajedisinin soykırım düzeyinde siyasi ve hukuki bir değerlendirmeye tabi tutulduğunu da belirtmekte fayda var. İslam İşbirliği Teşkilatı Parlamenterler Birliği'nin dünya parlamentolarının dörtte birini

kapsayan en büyük parlamentolar arası uluslararası örgütlerden biri olduğu göz önüne alındığında, Ermenilerin yürüttüğü soykırım politikasının bir parçası olarak Hocalı soykırımını uluslararası alanda tanınması için bu kararın alınması gerekmektedir. Azerbaycan halkına karşı milliyetçilik yapmak ve bu suçun faillerini adalete teslim etmek için çok önemli bir belge olarak değerlendirilebilir (Məsimov 2018, 288).

15-17 Kasım 2012 tarihlerinde Cibuti'de düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Dışişleri Bakanları Konseyi'nin 39. oturumunda İİT, Hocalı trajedisini ilk kez soykırım eylemi olarak tanıdı. İslam İşbirliği Teşkilatı, İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülkelere ve İslam İşbirliği Teşkilatı kurumlarına kampanyaya aktif olarak katılma ve destek verme, bu soykırım eyleminin uluslararası ve ulusal düzeyde insanlığa karşı suç olarak tanınması için çaba sarf etme çağrısında bulundu. 6-7 Şubat 2013 tarihlerinde Mısır'ın başkenti Kahire'de İslam İşbirliği Teşkilatı devlet ve hükümet başkanlarının katılımıyla düzenlenen 12. Zirve Toplantısında Hocalı trajedisi soykırım eylemi ve insanlığa karşı suç olarak kabul edildi.

57 ülkenin üyesi olduğu İslam İşbirliği Teşkilatı'nın Dışişleri Bakanları Konseyi, 9-11 Aralık 2013 tarihlerinde Gine'nin başkenti Konakri'de gerçekleştirilen 40. toplantısında, Hocalı soykırımını bir kez daha soykırım eylemi olarak tanıdığını ilan etti. Karar taslağında, İslam İşbirliği Teşkilatı GF'nin kültürlerarası diyalog baş koordinatörü Leyla Aliyeva'nın girişimiyle hayata geçirilen "Hocalı'ya Adalet" kampanyasına ilişkin özel bir madde yer aldı. Paragrafta şu ifadeler yer alıyor: "İİT, 'Hocalı'ya Adalet' uluslararası bilgilendirme kampanyasını memnuniyetle karşılıyor ve üye devletleri kampanyanın çalışmalarına aktif olarak katılmaya ve bu soykırım eyleminin ulusal düzeyde insanlığa karşı bir suç olarak tanınması için gerekli çabayı göstermeye çağırıyor.

18-19 Şubat 2014 tarihlerinde İran'ın başkenti Tahran'da İslam İşbirliği Teşkilatı Üye Ülkeleri Parlamenterler Birliği Konferansı'nın 9. oturumu gerçekleştirilmiş olup, bu uluslararası toplantıya 53 üye ülkenin parlamento temsilcileri katılmıştır. Oturumda "İİT Parlamenterler Birliği ile ICGF Arasında İşbirliği" başlıklı kararda Hocalı trajedisi bir kez daha "soykırım eylemi ve insanlığa karşı suç" olarak değerlendirildi.

27-28 Mayıs 2015 tarihlerinde İslam İşbirliği Teşkilatı Dışişleri Bakanları Konseyi Hocalı trajedisinin bir soykırım eylemi olduğunu bir kez daha doğruladı. Konseyin Kuveyt'te düzenlenen 42. oturumunda, İslam Konferansı Diyalog ve İşbirliği Gençlik Forumu heyeti tarafından özel bir karar önergesi sunuldu. Kararda, üye devletler ve İslam İşbirliği Teşkilatı kurumlarının "Hocalı'ya Adalet!" kampanyaya aktif katılım çağrısında

bulunulmasının yanı sıra Hocalı soykırımının faillerinden hesap sorulmasının önemi vurgulandı (Nuriyeva, 2022, 744).

25 Ocak 2016 tarihinde İslam İşbirliği Teşkilatı'na üye ülkelerin Parlamentoları Birliği'nin 11. konferansında, "İslam Konferansı Gençlik Forumu ile İKT PI Arasında İşbirliği" kararı oybirliğiyle kabul edildi. Bu konferansta, Hocalı trajedisi bir kez daha soykırım eylemi ve insanlığa karşı bir suç olarak tanındı. Kararda ayrıca İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi ülke parlamentolarına Hocalı soykırımını gerçekleştiren suçluların cezalandırılması için gerekli adımları atması yönünde çağrıda bulunan bir hüküm de yer alıyor (Əhmədova, vd 2018).

ICGF'nin kültürlerarası diyalog baş koordinatörü Leyla Aliyeva'nın başlattığı "Hocalı'ya Adalet!" bu yıl kampanyanın 8. yıldönümünü kutluyoruz. Bu dönemde İKGF, kampanyanın belirlediği hedeflere ulaşmak için farklı düzeylerde kapsamlı çalışmalar yürüttü. Bu bağlamda Hocalı soykırımının uluslararası düzeyde hukuki, siyasi ve ahlaki bir değerlendirmesini yapmak amacıyla Gençlik Forumu, trajedinin uluslararası belgelerde insanlığa karşı suç ve soykırım olarak tanınmasını, bünyesinde yer alan ana faaliyetlerden biri olarak belirlemiştir. Geçtiğimiz yıllarda yapılan çalışmalar sonucunda Hocalı trajedisi, 2013 yılında düzenlenen devlet başkanları zirvesi dahil olmak üzere İslam İşbirliği Teşkilatı çerçevesinde her düzeyde bir soykırım eylemi ve insanlığa karşı suç olarak tanınmıştır.

Soykırımın kamuoyuna duyurulması ve katliamın siyasi açıdan değerlendirilmesi yönünde yapılan çalışmalar şimdiden daha ciddi sonuçlar veriyor. Böylece Hocalı soykırımının 14., 15. ve 16. yıl dönümleri Moskova, Almanya, ABD, Türkiye, Ukrayna, Kazakistan, Gürcistan, Kuveyt ve dünyanın birçok ülkesinde kutlandı. Şubat 2005-2007'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin özel oturumlarında Hocalı soykırımı ile ilgili konu geniş çapta tartışıldı. 19-26 Şubat 2011 tarihleri arasında "Hocalı Haftası" etkinlik programı kapsamında Türkiye'nin farklı şehirlerinde çeşitli anma törenleri ve eylemler düzenlendi ve bu etkinlikler her yıl devam ediyor. Dünyanın birçok şehrinde bu önlemler şimdiden büyük boyutlara ulaştı.

2011 yılında Hocalı soykırımının 19. yıl dönümü ABD Kongresi Temsilciler Meclisi'nde anılmış, 2012 yılında ise kongre üyeleri Steve ve Cohen Den Boren Hocalı soykırımının 20. yıl dönümü ve Ermenilerin kadına karşı tutumuyla ilgili ayrı ayrı açıklamalarda

bulunmuştu. Hocalı soykırımının Amerika Birleşik Devletleri'nde tanınmasına yönelik ilk adım 25 Şubat 2010'da atıldı. Aynı gün Massachusetts Temsilciler Meclisi Hocalı'daki katliam gerçeğini kabul eden bir kararı kabul etti. 11 Haziran 2011'de ABD'nin Teksas eyaleti, Hocalı'da Ermenistan'ın çok ciddi bir suç işlediğini kabul etti. Devletin Temsilciler Meclisi tarafından kabul edilen 535 sayılı karar, Azerbaycan'ın bu şehrinde Ermeni işgalinden kaçmaya çalışan sivillerin Ermeni silahlı kuvvetleri ve Rus ordu birlikleri tarafından katledilmesini kınıyor (Əhmədova, 19.07.2018: 118).

Bu sürecin devamı olarak 23 Şubat 2012'de New Jersey eyaleti ve ardından Georgia eyaleti Hocalı katliamına ilişkin bir karar kabul etti. Azerbaycan ve Türk diasporasının yürüttüğü güçlü kampanya sonucunda devletin Temsilciler Meclisi'nde 1594 sayılı karar kabul edildi. 23 Mart 2012'de Amerika'nın bir diğer eyaleti Maine'in Temsilciler Meclisi Hocalı soykırımının 20. yıl dönümüne ilişkin bir kararı kabul etti.

2013 yılında Hocalı soykırımının uluslararası alanda tanınması daha da yaygınlaştı. Böylece 28 Ocak'ta Hocalı Soykırımı'nın tanınmasına ilişkin karar önce Senato, ardından da New Mexico Eyaleti Temsilciler Meclisi tarafından kabul edildi. Bunun ardından Arkansas eyaletinin ABD Temsilciler Meclisi 8 Şubat'ta Hocalı soykırımı, 11 Şubat'ta da Senato kararlarını kabul etti. Daha sonra 4 Mart'ta Oklahoma eyaletinde, 8 Mart'ta Indiana eyaletinde, 18'inde Pennsylvania Genel Kurulunda ve Tennessee Eyaleti Yasama Meclisi Temsilciler Meclisi'nde ve 3 Nisan'da Temsilciler Meclisi'nde. Batı Virjinya Eyaleti Yasama Meclisi, Hocalı trajedisinin 21. yıl dönümüne ilişkin karar kabul etti ve 3 Mayıs'ta Connecticut eyaleti genel kurulu Hocalı katliamını resmen tanıdı. Şubat 2015'te Arizona Eyalet Senatosu (üst meclis) Hocalı olaylarını soykırım olarak tanıyan bir kararı kabul etti ve Mart ayında Utah valisi Hocalı katliamını tanıyan bir belgeyi imzaladı. 2016 yılında ABD'nin Nebraska, Hawaii ve Montana eyaletleri Hocalı soykırımının tanınmasına ilişkin özel bir bildiri imzalamış ve böylece ABD'de Hocalı soykırımını tanıyan ve kınayan eyalet sayısı 20'ye ulaşmıştı.

20 Aralık 2011 tarihinde Meksika Kongresi Temsilciler Meclisi, Azerbaycan topraklarının Ermeni silahlı kuvvetleri tarafından işgalini, özellikle Hocalı'daki soykırımı şiddetle kınayan bir karar kabul etti. 1 Şubat 2012 tarihinde Pakistan Senatosu Hocalı soykırımının tanınmasına ilişkin bir kararı kabul etti. Kararda, Dış İlişkiler Komitesi, Ermenilerin sivil halka karşı uyguladığı soykırımı kınadı. Latin Amerika ülkelerinden Meksika'nın ardından Kolombiya Senatosu da 23 Nisan 2012'de Hocalı'da yaşanan

olayları soykırım olarak değerlendirdi. Bütün bunlara ek olarak 28 Mayıs'ta Ürdün Senatosu Hocalı soykırımı hakkında bir bildiri, 13 Haziran'da Peru parlamentosu ve 30 Temmuz'da Kolombiya Kongresi Temsilciler Komitesi Ermenistan-Azerbaycan anlaşmazlığına ilişkin kararlar kabul etti.

Honduras Ulusal Kongresi 17 Ocak 2014 tarihinde Azerbaycan topraklarının işgalini ve Hocalı soykırımını tanıyan 333-2013 sayılı Kararı kabul etti. Honduras Ulusal Kongresi tarafından alınan bu karar, Kongre Başkanı ve sekreterler tarafından onaylanmış, 24 Ocak 2014 tarihinde Honduras Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve Dışişleri Bakanı tarafından onaylandıktan sonra 13 Şubat 2014 tarihinde onaylanmıştır (Nuriyeva, 2022, 744).

Bunun üzerine 13 Ağustos'ta Panama Milli Meclisi "Azerbaycan topraklarının Ermeni silahlı kuvvetleri tarafından işgali" konulu 4 sayılı Kararı kabul etti. Belgede, saldırgan ülkenin Hocalı'da Azerbaycanlılara karşı uyguladığı soykırımı şiddetle kınanırken, Ermenistan Cumhuriyeti hükümetine BM Güvenlik Konseyi'nin bilinen dört kararına uyma çağrısı da yapıldı.

Sudan Cumhuriyeti Milli Meclisi Dış İlişkiler Komitesi'nin 1 Eylül 2014 tarihinde kabul ettiği belgede, Ermeni silahlı kuvvetlerinin Şubat 1992'de Hocalı şehrinde Azerbaycan'ın sivil halkına karşı gerçekleştirdiği katliamın, soykırım eylemidir ve insanlığa karşı suçtur. Belgede, Hocalı'da sivillerin öldürülmesi ve Ermenistan'ın Azerbaycan'a yönelik saldırganlığı kınanıyor ve BM Güvenlik Konseyi'nin 822, 853, 874 ve 884 sayılı kararlarına atıfta bulunularak, Ermenistan silahlı kuvvetlerinin işgal altındaki Azerbaycan topraklarından derhal, tamamen ve koşulsuz olarak çekilmesi talep ediliyor. Belge aynı zamanda Hocalı soykırımı mağdurlarının ve yakınlarının manevi ve maddi kayıplarına ilişkin adil ve yasal tazminat alma hakkını da tanıyor.

Bundan sonra Hocalı soykırımının dünya çapında tanıtılması yönünde ardı ardına çalışmalar devam etmiş, konu Avrupa ülkelerinin parlamentolarında tartışılmış ve siyasi belgeler kabul edilmiştir. 12 Şubat 2013'te Romanya Parlamentosu'ndaki Demokratik Liberal Parti grubu tarafından "Dağlık Karabağ sorunu" başlıklı siyasi bir bildiri yayınlandı. Söz konusu grubun milletvekili Lucian Militaru, meclis başkanından siyasi bir açıklama yaparak, katliamın Hocalı şehrinde özellikle Azerbaycanlılara karşı zulümle yapıldığını belirterek, soykırım mağdurları hakkında bilgi vererek, bu katliamın tanınmasının önemine vurgu yaptı. (Qarayev, 24.01.2018: 120).

Çek Cumhuriyeti, Avrupa Birliği üyeleri arasında Hocalı'nın barışçıl sakinlerinin katledilmesinden dolayı Ermenistan'ı resmi olarak kınayan ve bu eylemleri insanlığa karşı suç olarak tanıyan ilk ülke oldu. 7 Şubat 2013 tarihinde, ülkenin yüksek yasama organı Milletvekilleri Meclisi Uluslararası İlişkiler Komitesi, Ermenistan'ı "işgal altındaki Hocalı şehrinde 613 savunmasız sivilin Ermeni askeri birlikleri tarafından 21 yıl boyunca vahşice öldürülmesinden dolayı" kınayan bir kararı oybirliğiyle kabul etti.

Bu kararla Çek Cumhuriyeti, Dağlık Karabağ bölgesini Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bir parçası olarak tanıdığını, Ermenistan'ı ise bu toprakları işgal eden ve Hocalı'da en ağır suçu işleyen devlet olarak tanıdığını bir kez daha resmen doğruladı. Daha sonra Bosna Hersek Parlamenterler Meclisi Halklar Meclisi'nin 26 Şubat 2013 tarihli oturumunda, Ermenistan'ın Azerbaycan'a yönelik saldırganlığı ve Hocalı soykırımını hakkında resmi belge - "Egemenlik ve toprak haklarının tanınması ve saygı gösterilmesi" konulu karar çıktı. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bütünlüğü" - salt çoğunlukla kabul edildi.

Bütün bunların yanı sıra İsrail Devlet Başkanı Reuven Rivlin, 29 Ocak 2015'te Uluslararası Holokost Anma Günü dolayısıyla BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmada Hocalı soykırımına değinmişti.

Böylece Hocalı soykırımının kamuoyuna duyurulması ve katliamın siyasi açıdan değerlendirilmesi yönünde yapılan çalışmalar zaten daha ciddi sonuçlar doğurmuş olup bu süreç genişlemeye devam etmektedir. Kuşkusuz tüm bunlar Azerbaycan devletinin yürüttüğü etkili propaganda çalışmasının sonucudur ve Ermenistan'ın Azerbaycana yönelik saldırganlığının dünya toplumuna duyurulması açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu işgalci devletin saldırgan politikası 24 yıldır dünya kamuoyunun gözü önünde yürütülmektedir. Silahlı saldırı sonucunda tek etnik gruptan oluşan bir devlet kurmayı başaran Ermeni liderliği, dağlık Karabağ (4,4 bin km²), Laçın, Kelbecer, Ağdam, Fuzuli, Cebayıl, Gubadlı ve Zengilan bölgelerini işgal etti. Bu bölgenin sınırları kendi topraklarının 4 katı kadardır. Bütün bu bölgeler Ermeniler tarafından etnik temizliğe maruz bırakıldı. Böylece, Ermenistan'ın toprak iddiasının hedefi olan Dağlık Karabağ'daki Ermeni toplumunun "kendi kaderini belirleme girişimi" olarak tanımladığı bu süreç, Azerbaycan'ın işgal altındaki topraklarından 1 milyondan fazla insanın göç etmesine yol açmıştır (Məsimov 2018, 288).

Şu anda Azerbaycan topraklarının %20'si Ermenistan silahlı kuvvetlerinin işgali altındadır. İşgal sonucunda 900'e yakın yerleşim yeri, 22 müze ve 4 sanat galerisi, tarihi öneme sahip 9 saray, nadir tarihi öneme sahip 40 bin müze hazinesi ve sergisi, 44 tapınak ve 9 cami yıkıldı, yağmalandı ve yakıldı. Ayrıca 927 kütüphanede 4,6 milyon kitap ve değerli tarihi yazma eser yok edildi. Askeri saldırı, cumhuriyetin en verimli topraklarının 17 bin km²'sinin, 900 yerleşim yerinin, 7 bin sanayi ve tarım tesisinin, 700 eğitim tesisinin, 665 sağlık ocağının, 800 km otoyolun, 160 köprünün, 23 bin km'sinin işgal edilmesine yol açtı. Açıklanmayan bilgilere göre manevi ve psikolojik darbelerin yanı sıra yaklaşık 320 milyar dolar. Dolardan fazla zarar gördü (Qarayev, 24.01.2018: 120). Ermenistan'ın yürüttüğü bu saldırganlık politikasına kitlesel katliamlar da eşlik etti. Nitekim 1988-1993 yıllarında Ermenistan'ın askeri saldırısı sonucunda 20.000 Azerbaycanlı öldürülmüş, 100.000'den fazla kişi yaralanmış, 50.000 kişi çeşitli derecelerde yaralanmalar nedeniyle sakat kalmıştır. Çatışmalar sırasında Ermenistan'da 4.853 kişi kayboldu, bunlardan 1.357'si serbest bırakıldı, 783 kişi ise halen esaret altında. Uluslararası Kızılhaç Komitesi'ne göre esaret altında 439 kişi öldü. Uluslararası hukuka göre soykırım barışa ve insanlığa karşı bir eylemdir ve en ağır suç olarak kabul edilmektedir. BM Genel Kurulunun 9 Aralık 1948 tarih ve 260 (III) sayılı kararı kabul edilmiş ve 2013 yılında yürürlüğe giren "Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılması" Sözleşmesi'nde soykırım suçunun hukuki dayanağı belirlenmiştir. 1961. Ermenistan'ın Azerbaycan'a saldırısı sırasında, o sözleşmede belirlenen soykırım suçunu oluşturan tüm fiiller Azerbaycanlılara karşı uygulanmıştır. Ermenistan'ın bu suç politikasının sürekliliğini kanıtlayan gerçeklerden biri, sadece 20. yüzyılda Azerbaycanlıların 1905-1906, 1918-1920, 1948-1953 ve son olarak 1988-1993 yıllarında 4 kez öldürülmüş olmasıdır. Ermeni milliyetçileri soykırıma ve etnik temizliğe maruz kaldılar. Yukarıdaki gerçekler işgalci Ermenistan'ın saldırgan politikasını ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla Azerbaycan devleti, bu sözleşmeye dayanarak BM'nin uluslararası mahkemesinde Ermenistan Cumhuriyeti aleyhine dava açmak için tüm hukuki gerekçelere sahiptir. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Hocalı soykırımının 20'nci yıl dönümünde imzaladığı emirde, "Ermeni şovenist çevrelerin adım adım yürüttüğü etnik temizlik politikasının bir parçası olan Hocalı soykırımı hakkındaki gerçekler" ifade ediliyor. 19. ve 20. yüzyıllarda Azerbaycanlılara karşı yapılan bu savaş, dünya toplumuna, yabancı ülke parlamentolarına, Azerbaycan halkına aktarılmalı ve

genel olarak insanlığa karşı yöneltilen bu son derece ciddi savaş suçu, uluslararası ölçekte hukuki ve siyasi değerlendirmesini almalıdır.

Sürekli olarak sivil halkı hedef alan Ermenistan'ın provokasyonları ve askeri saldırılarına tepki olarak, Azerbaycan halkı 27 Eylül 2020'de kadim topraklarının işgalden kurtarılması, Anayasanın gereklerinin yerine getirilmesi için Vatan Savaşı'na ayağa kalktı.

Ermenistan'ın Vatanseverlik Savaşı sırasında Gence, Berde ve diğer kasaba ve köyleri kitle imha kapasiteli balistik ve jet füzeleri ve msket bombalarıyla hedef alması, zamanla yöntemleri değışse de sivil halka karşı kanlı suçlar işlediğini bir kez daha kanıtladı. Ermeni tarafının devlet politikasıdır. 44 gün süren mücadeleler sonucunda cesur Azerbaycan Ordusu parlak bir zafer kazanarak vatan topraklarımızı işgalden kurtardı (Məsimov 2018, 288).

Haydar Aliyev Vakfı Başkan Yardımcısı Leyla Aliyeva'nın girişimiyle başlatılan "Hocalı'ya Adalet!" Uluslararası bilinçlendirme kampanyası kapsamında 26 Şubat'ta Bakü Kongre Merkezi'nde "30 Yıllık Adaletsizlik" adlı uluslararası anma etkinliğı düzenlendi. AZERTAC, etkinliğe devlet yetkililerinin, Azerbaycanda eğitim gören yabancı ve yerli öğrencilerin, Azerbaycan'da akredite diplomatik kurum temsilcilerinin, Hocalı soykırımının tanıklarının ve gençlik kuruluşlarının temsilcilerinin katıldığını bildirdi. Etkinliğe ülkenin 55 bölgesinden ve Türkiye'nin 81 ilinden de binin üzerinde genç katıldı. İlk olarak Azerbaycan Cumhuriyeti İstiklal Marşı çalındı ve ülkenin bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü uğruna şehit olan soydaşlarımızın aziz anısı bir dakikalık saygı duruşuyla anıldı. Etkinliğe katılanlar, dünyaca ünlü foto muhabiri Rıza Degatin'in Hocalı soykırımından hemen sonra çektiğı, trajedinin dehşetini yansıtan fotoğraflardan oluşan sergiyle tanıştı. R. Degati fotoğraflarla ilgili katılımcıları bilgilendirdi ve gençlerin sorularını yanıtladı. Hocalı soykırımını anlatan yerli ve yabancı fotoğrafçıların çektiğı fotoğraflar da sergilendi. "Hocalı'ya adalet!" Kampanya özel standında çok sayıda kitap, kitapçık ve broşür, eğitimci propaganda materyallerinin yanı sıra kampanyanın logo ve sloganlarının yer aldığı propaganda materyalleri de sergilendi. Bakü'de "Hocalı'ya Adalet" uluslararası kampanyasının ve "www.justiceforkhojaly.org" web sitesinin tanıtımına yönelik bir basın toplantısı düzenlendi. "Hocalı'ya Adalet" uluslararası kampanyası 2009-2012 yıllarını kapsıyordu.

2008 yılında Bakü'de düzenlenen İslam ülkeleri yüksek öğrenim ve bilim bakanlarının 4. konferansında ICGF, Hocalı trajedisinin uluslararası düzeyde tanınması için yeni bir girişimde bulundu. Konferansta, İslam Konferansı Örgütü üyesi ülkelerin yüksek öğretim okullarının ders kitaplarında Hocalı soykırımı ile ilgili bilgilere yer verilmesi yönünde öneri ortaya atıldı ve bu önerinin hayata geçirilmesi için ciddi çalışmalar yapılıyor. "www.justiceforkhojaly.org" web sitesi, "Hocalı'ya Adalet" kampanyasını sanal dünyada yaygınlaştırmak ve bir dizi benzer etkinliği sistemleştirmek amacıyla oluşturuldu. Resmi açılışı 26 Şubat'ta gerçekleşecek. Kampanya, 17 yıl önce Hocalı şehrinde işlenen insanlığa karşı suçun dünya kamuoyuna duyurulması için çalışacak. Kampanya ve web sitesi dünyanın çeşitli şehirlerinde - Washington, İstanbul, Moskova, Berlin, Bükreş, Riyad, İskenderiye, Kuala Lumpur, New York, Kiev, Viyana, Brüksel, Riga, Varşova, Londra, Lahey, Ottawa ve Los - Sunum Angeles'ta yapılacak. Bu etkinliklerde Haydar Aliyev Vakfı'nın hazırladığı "Hocalı Soykırımı" filmi, Hocalı'da Ermeniler tarafından yapılan mezalimleri anlatan fotoğraflar ve Hocalı trajedisi ile ilgili yabancı ülkelerin çeşitli saygın yayınlarında yayınlanan materyaller, "Hocalı üzerinden Hocalı" temalı resim yer alıyor. Haydar Aliyev Vakfı'nın ortaokul ve yetimhanelerde düzenlediği "Çocukların Gözleri" yarışmasında seçilen eserlerin sergilenmesi yapılacak. İngilizce olarak faaliyet gösteren "Hocalı'ya Adalet" kampanyasına özel sitenin yakın gelecekte Fransızca, Arapça ve Rusça dillerinde de hazırlanması bekleniyor (Nuriyeva, 2022, 744). Kampanya birçok ülkede etkin bir şekilde çalışıyor ve şu anda 100 bin kişi ve 115 kuruluş kampanyayı destekliyor. Sosyal ağlar, sergiler, buluşmalar, yarışmalar, konferanslar, seminerler ve benzeri etkinlikler kampanyanın hedeflerine ulaşmasında kullanılan diğer etkili araçlardır.

5.3. YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ BAĞLAMINDA AZERBAYCAN'IN ULUSLARARASI İŞ BİRLİKLERİ VE ANTLAŞMALARI

Azerbaycan'ın yumuşak güç ve kamu diplomasisi bağlamında uluslararası iş birlikleri ve antlaşmaları, ülkenin dış politika stratejilerinde önemli bir yer tutmaktadır. Bu iş birlikleri ve antlaşmalar, Azerbaycan'ın uluslararası alanda etkisini artırmak, bölgesel istikrarı güçlendirmek ve ekonomik refahını artırmak için çeşitli alanlarda yapılan çalışmaları kapsamaktadır.

1. Enerji İş Birlikleri ve Altyapı Projeleri

Azerbaycan, enerji zenginliklerini kullanarak stratejik iş birlikleri geliştirmekte ve uluslararası alanda önemli projelere imza atmaktadır. Bu projeler arasında öne çıkanlar şunlardır:

Bakü-Tiflis-Ceyhan Boru Hattı (BTC): Azerbaycan'ın petrolünü Hazar Denizi'nden çıkartıp Türkiye'nin Ceyhan Limanı'na taşıyan ve oradan Avrupa pazarlarına ulaştıran BTC boru hattı, bölgesel iş birliğinin önemli bir simgesidir. Gürcistan ve Türkiye ile yapılan bu projede ülkeler arası siyasi ve ekonomik ilişkiler güçlenmiştir.

Bakü-Tiflis-Erzurum Doğal Gaz Boru Hattı (BTE): Azerbaycan'ın doğal gazını Türkiye'ye taşıyan BTE boru hattı, enerji güvenliğini artırmış ve ekonomik iş birliklerini derinleştirmiştir.

Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi (BTK): Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye arasında yapılan BTK demiryolu projesi, Asya ile Avrupa arasında yeni bir demiryolu koridoru oluşturarak lojistik altyapıyı güçlendirmiştir.

2. Avrupa Birliği (AB) ile İlişkiler

Azerbaycan, AB ile stratejik ortaklık ve iş birliği ilişkilerini güçlendirmektedir. Önemli antlaşmalar ve iş birlikleri şunlardır:

AB-Azerbaycan Ortaklık ve İşbirliği Anlaşması: 1999 yılında imzalanan bu anlaşma, siyasi diyalog, ekonomik iş birliği, enerji güvenliği, demokratik reformlar ve insan hakları alanlarında iş birliğini kapsamaktadır. AB, Azerbaycan'a mali ve teknik destek sağlamaktadır.

Doğu Ortaklığı Programı: Azerbaycan, AB'nin Doğu Ortaklığı çerçevesinde enerji, ulaştırma, çevre koruma ve insanların serbest dolaşımı gibi alanlarda AB ile iş birliğini derinleştirmektedir.

3. Türkiye ile Stratejik İş Birlikleri

Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ilişkiler, karşılıklı güvene dayalı stratejik ortaklık bağlarıyla güçlenmektedir. Önemli antlaşma ve iş birlikleri şunlardır:

Kardeşlik ve İşbirliği Anlaşması: Azerbaycan ile Türkiye arasında imzalanan bu anlaşma, iki ülke arasındaki dostane ilişkileri pekiştirmektedir.

Bakü-Tiflis-Kars Demiryolu Projesi: Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye arasında yapılan bu proje, demiryolu altyapısı ile ekonomik entegrasyonu artırmıştır.

4. Türk Konseyi ve Türk Dili Konuşan Ülkelerle İş Birlikleri

Azerbaycan, Türk Konseyi ve Türk dili konuşan ülkelerle kültürel ve ekonomik iş birliklerini teşvik etmektedir. Önemli iş birlikleri şunlardır:

Türk Konseyi Üyeliği: Azerbaycan, Türk Konseyi çerçevesinde Türkiye, Kazakistan, Kırgızistan ve diğer ülkelerle kültürel ve ekonomik alanda iş birliği yapmaktadır (<http://www.kultur.gov.tr/TR,23266/turizm-verileri.html>).

5. Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ve Kafkasya Bölgesi İş Birlikleri

Azerbaycan, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) içindeki iş birlikleriyle bölgesel entegrasyonu ve iş birliklerini güçlendirmektedir. Önemli iş birlikleri şunlardır:

BDT İçindeki Rolü: Azerbaycan, BDT çerçevesinde üye ülkelerle ekonomik, siyasi ve kültürel alanlarda iş birliği yapmaktadır.

6. Orta Doğu ve Körfez Ülkeleri ile İş Birlikleri

Azerbaycan, Orta Doğu ve Körfez ülkeleriyle enerji iş birlikleri, ekonomik projeler ve diplomatik ilişkiler üzerine çalışmaktadır. Özellikle İran, Suudi Arabistan, Katar gibi ülkelerle ilişkileri geliştirme çabaları önem taşımaktadır.

Enerji İş Birlikleri: Azerbaycan, Orta Doğu ve Körfez ülkeleriyle enerji projeleri üzerinde iş birliği yaparak enerji güvenliğini artırmaktadır.

7. Asya ve Pasifik Ülkeleri ile İş Birlikleri

Azerbaycan, Asya ve Pasifik ülkeleriyle ticaret, ulaştırma ve kültürel alışverişler gibi alanlarda iş birliklerini derinleştirmektedir. Özellikle Çin, Japonya, Hindistan gibi ülkelerle ilişkileri geliştirme çabaları önem arz etmektedir.

Çin ile İş Birlikleri: Azerbaycan, Çin ile enerji, ulaştırma ve ticaret projeleri üzerinde iş birliği yaparak Asya-Pasifik bölgesindeki etkisini artırmaktadır.

8. Amerika Kıtası Ülkeleri ile İş Birlikleri

Azerbaycan, Amerika kıtası ülkeleriyle enerji, ticaret ve diplomatik ilişkiler üzerine çalışmaktadır. Özellikle ABD, Kanada ve Latin Amerika ülkeleri ile ilişkilerini güçlendirme çabaları sürmektedir.

ABD ile İş Birlikleri: Azerbaycan, ABD ile enerji projeleri, güvenlik iş birlikleri ve kültürel alışverişler üzerine iş birliği yaparak transatlantik ilişkileri derinleştirmektedir.

9. Afrika Ülkeleri ile İş Birlikleri

Azerbaycan, Afrika ülkeleriyle enerji, tarım, eğitim ve sağlık gibi alanlarda iş birliklerini artırmaktadır. Bu iş birlikleri, Afrika'daki varlığını güçlendirmeye yöneliktir.

Eğitim ve Sağlık Projeleri: Azerbaycan, Afrika ülkeleriyle eğitim bursları ve sağlık projeleri gibi insani yardım faaliyetlerinde bulunarak bölgesel kalkınmaya katkı sağlamaktadır.

10. Uluslararası Kuruluşlarla İş Birlikleri

Azerbaycan, Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) gibi uluslararası kuruluşlarla iş birliği yaparak uluslararası arenada etkin bir rol oynamaktadır. Bu kuruluşlarla yapılan iş birlikleri insan hakları, kültürel alışveriş, ekonomik kalkınma ve uluslararası güvenlik gibi konuları kapsamaktadır (Hacıyev. 12.02.2021: 143).

Azerbaycan'ın yumuşak güç ve kamu diplomasisi, yukarıda belirtilen uluslararası iş birlikleri ve antlaşmalar aracılığıyla hem bölgesel hem de küresel düzeyde etkisini artırmaktadır. Bu iş birlikleri ve antlaşmalar, ülkenin uluslararası alanda güçlü bir konuma sahip olmasına ve stratejik çıkarlarını korumasına yardımcı olmaktadır.

5.4. AZERBAYCAN TÜRK DEVLETLERİYLE YUMUŞAK GÜÇ VE KAMU DİPLOMASİSİ İLİŞKİLERİ

Bugün zirveye ulaşan ve "Tek millet, iki devlet" ilkesiyle sürdürülen Azerbaycan-Türkiye diplomatik ilişkileri zengin bir tarihi geçmişe sahiptir. 28 Mayıs 1918'de bağımsızlığını kazanan Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti, bir hafta sonra 4 Haziran'da Osmanlı İmparatorluğu ile ilk anlaşmasını imzaladı. Böylece Azerbaycan'ın bağımsızlığı ilk kez Osmanlı Devleti tarafından tanındı. Bu anlaşmanın 4-cü paragrafına göre Osmanlı hükümetinden yardım istenmiş ve yardıma gelen Kafkas İslam Ordusu, Azerbaycan'ın Ermeni-Bolşevik işgalinden kurtarılmasında önemli rol oynamıştır.

Azerbaycan'da Sovyet yönetiminin ilk yıllarında iki devlet arasında diplomatik ilişkiler sürdürülüyordu. Ekim 1921'de Azerbaycan SSC'nin Türkiye'deki büyükelçiliği açıldı. Daha sonra Kars'ta Azerbaycan SSC'nin konsolosluğu, Bakü'de ise Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin diplomatik temsilciliği faaliyet gösterdi. Nahçıvan meselesi Sovyet Azerbaycan'ın dış politikasında önemli bir yer tutuyordu. Türkiye'nin yardımıyla Moskova ile Kars arasında yapılan müzakerelerde ve bu müzakereler sonucunda imzalanan ilgili anlaşmalarda Nahçıvan'ın Azerbaycan'a devredilmesi kararlaştırıldı.

Sovyetler Birliği'nin varlığı sırasında Türkiye ile Azerbaycan arasındaki kültürel ilişkiler bir miktar korunmuştu. Bilim, kültür ve sanat dünyasının isimleri birbirlerini ziyaret ederek ilişkileri sürdürmeye çalıştı (Ari, 2021: 24).

Türkiye Başkonsolosluğu Bakü'de 25 Mayıs 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Azerbaycan'ın devlet bağımsızlığına kavuşmasının arifesinde açıldı. 30 Ağustos 1991'de

Azerbaycan Cumhuriyeti Yüksek Konseyi'nin Azerbaycan Cumhuriyeti'nin devlet bağımsızlığının restorasyonuna ilişkin Deklarasyonunun kabul edilmesinden sonra bağımsızlığın yabancı ülkeler tarafından tanınması konusu gündeme geldi.

Azerbaycan, 18 Ekim 1991'de devlet bağımsızlığına kavuştuktan sonra, 1 Kasım'da ülkenin bağımsızlığının tanınmasına ilişkin teklifini resmen Türkiye'ye iletmış ve 9 Kasım'da yapılan Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu toplantısında, 1991 yılında Azerbaycan Cumhuriyeti'nin bağımsızlığının tanınmasına ilişkin karar kabul edildi. Böylece Türkiye, Azerbaycan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke oldu.

Azerbaycan-Türkiye diplomatik ilişkileri 14 Ocak 1992'de kuruldu. Şubat 1992'de Azerbaycan Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti dışişleri bakanlıkları arasında iki ülke arasında vizesiz seyahat konusunda işbirliği ve mektup alışverişine ilişkin anlaşmalar imzalandı.

O dönemde Azerbaycan'ın Türkiye'den ilk beklentisi karşılıklı büyükelçiliklerin açılması ve Türkiye'nin Azerbaycan'ın bağımsızlığının diğer ülkeler tarafından tanınmasına yardımcı olmasıydı.

Türkiye Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın 1-3 Mayıs 1992 tarihlerinde Azerbaycan'a yaptığı ziyaret ve ziyaret sırasında imzalanan "Ortak Açıklama" stratejik işbirliğinin temel taşı oldu. İki ülke liderleri arasındaki görüşmeler ve "Ortak Bildiri", karşılıklı ilişkilerin temel ilkelerini ve gelişme beklentilerini belirledi. Her iki ülke de karşılıklı yarar sağlayan işbirliği ilkelerine dayalı olarak birbirini takip eden adımlar atmaya başladı. Türkiye, bağımsız devlet kurma yoluna giren Azerbaycan Cumhuriyeti'nin çabalarına destek vermiş ve kapsamlı ilişkilerin geliştirilmesine kapsamlı yardım sağlamaya başlamıştır.

Ağustos 1992'de Azerbaycan'ın Türkiye Büyükelçiliği, Ocak 1993'te ise İstanbul'da Başkonsolosluk açıldı. 12 Nisan 2004 tarihinde Kars şehrinde Başkonsolosluk kurulmuştur. Aynı zamanda Bakü'deki Türkiye Büyükelçiliği ile Nahçıvan ve Gence'deki Başkonsolosluklar da faaliyet göstermektedir.

Kasım 1992'de Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin geliştirilmesi alanında teknik işbirliği, ticari-ekonomik işbirliği, yatırımın teşviki ve korunması, kredi anlaşması ve diğer belgelere ilişkin

hükümetlerarası anlaşmalar imzalandı. Böylelikle karşılıklı ilişkilerin hukuki-normatif temellerinin oluşturulması alanında önemli adımlar atıldı (Ferreira-Pereira, and Pinto, 2021).

Türkiye, Ermenistan-Azerbaycan ihtilafının ilk günlerinden itibaren sürekli olarak Azerbaycan'ın meşru taleplerini uluslararası hukuk normlarına uygun olarak savunmuş, cumhuriyetimizin toprak bütünlüğünün ve egemenlik haklarının sağlanması için büyük çaba sarf etmiştir. Nisan 1993'te Kelbecer bölgesinin işgalinden sonra Türkiye, Ermenistan ile sınırlarını kapatan ve yaptırım uygulayan, aynı zamanda Azerbaycan Ordusunun güçlendirilmesine aktif olarak destek veren tek bölgesel devlet olmuştur.

Türkiye, Azerbaycan'ın diğer topraklarıyla kara bağlantısı kesilen Nahçıvan'ın ablukanın kaldırılması ve güvenliğinin korunması açısından önemli bir rol oynadı. Türkiye, Nahçıvan'ın ekonomik ablukadan çıkarılmasında aktif rol oynadı. 22 Mart 1992'de Nahçıvan Yüksek Konseyi Başkanı Haydar Aliyev Türkiye'yi ziyaret ederek Nahçıvan'a 100 milyon dolarlık kredi tahsisi ve Türkiye'de 10 öğrencinin çalışmasına ilişkin bir protokol imzaladı.

Bağımsızlığın ilk yıllarında Azerbaycan'da çok az sayıda yabancı ülke elçiliği faaliyet gösteriyordu. Bazı ülkelerin Ankara'daki büyükelçilikleri de Azerbaycan'a akredite edildi. Türk büyükelçilikleri Azerbaycan'ı birçok ülkede temsil etti. Azerbaycan büyükelçiliğinin açıldığı ülkede binanın kurulmasından önce bile büyükelçiler o ülkedeki Türk büyükelçiliği binasında bulunuyordu. Bu nedenle Türkiye'nin NATO'daki daimi temsilcileri de uzun süre Azerbaycan'ı temsil etmiştir (Ari, 2021: 24).

1993 yılında iktidara döndükten sonra Azerbaycan'ın uluslararası dünyayla entegrasyonunda, bölgesel güvenliğin korunmasında ve genel olarak siyasi-ekonomik ve ekonomik kalkınmanın gerçekleştirilmesinde Türkiye ile kapsamlı işbirliğinin genişletilmesine özel önem veren Haydar Aliyev, Azerbaycan'ın bilimsel-kültürel ilgileri dersin bu yönde gelişmesini sağlamıştır. Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in 8-11 Şubat 1994 tarihleri arasında Türkiye'ye yaptığı ilk resmi ziyaret, ikili ilişkilerin gelişmesine yeni bir ivme kazandırdı. Ankara'daki müzakerelerin ardından 9 Şubat'ta Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında işbirliği ve karşılıklı yardıma ilişkin protokol, bilimsel, teknik, kültürel ve ekonomik alanlarda işbirliğine ilişkin anlaşma, dostluğun geliştirilmesine ilişkin anlaşma ve karşılıklı

yardımlaşma anlaşması imzalandı. kapsamlı işbirliği, siyasi istişareler anlaşması, yatırımların karşılıklı teşviki ve koruma anlaşması ve diğer önemli belgeler imzalandı.

20 Eylül 1994 tarihinde "Yüzyılın Anlaşması"nı imzalayan yabancı petrol şirketlerinden oluşan konsorsiyumda "Türk Petrolleri" şirketinin temsil edilmesi, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki stratejik işbirliğinin gelişmesinin gerçek bir göstergesiydi.

Devlet başkanlarının düzenli karşılıklı ziyaretlerine iki ülke arasındaki ilişkilerin daha da gelişmesi eşlik etti. Türkiye Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in 7-9 Aralık 1995 tarihlerinde Azerbaycan'a yaptığı resmi ziyaret sırasında imzalanan ekonomik işbirliğine ilişkin Ortak Açıklama ve Mutabakat Zaptı, dostane ilişkileri belirleyen ilkelerin ve ilişkilerin gelişme yönlerinin sarsılmaz olduğunu bir kez daha teyit etti.

İkili ilişkilerin güçlenmesi ve dostluk ilişkilerinin gelişmesi Azerbaycan-Türkiye işbirliğinin kapsamını genişletti. 1996 yılında iki ülke arasında askeri, teknik ve bilimsel alanlarda işbirliğine ilişkin çok sayıda belge imzalandı (Əhmədova, 2018: 38).

Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında stratejik işbirliğinin derinleştirilmesine ilişkin Bildiri, küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin geliştirilmesine yönelik işbirliğine ilişkin ek protokol, sanayi alanında işbirliğine ilişkin anlaşma 5 Mayıs 1997'de Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in Türkiye'ye resmi ziyareti sırasında Ankara'da elektrik enerjisi sözleşmesi imzalandı ve diğer önemli belgeler imzalandı.

18 Kasım 1999'da AGİT'in İstanbul Zirvesi'nde Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev, Gürcistan Cumhurbaşkanı Eduard Şevardnadze ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel "Bakü-Tiflis-Ceyhan Ana Anlaşması" üzerinde mutabakata vardı. Ham petrolün Azerbaycan Cumhuriyeti, Gürcistan ve Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinden İhraç Boru Hattı" ile Kuşak üzerinden taşınmasına ilişkin anlaşma imzaladılar.

Aynı zamanda Şahdeniz sahasından çıkan doğalgazın Bakü-Tiflis-Erzurum güzergahı üzerinden Türkiye'ye taşınmasını sağlayacak bir gaz boru hattı inşa edilmesine karar verildi.

Azerbaycan-Türkiye askeri işbirliği her geçen yıl genişleyerek Azerbaycan ordusunun subaylarının yetiştirilmesinde, askeri tatbikatların yapılmasında, maddi ve teknik temelin güçlendirilmesinde, ordumuzun NATO standartlarına uygun hale getirilmesinde önemli rol oynamıştır.

Mart 2001'de Azerbaycan Cumhurbaşkanı Haydar Aliyev'in Türkiye'ye resmi ziyareti ve ziyaret sırasında vergi, finans, Azerbaycan doğalgazının Türkiye'ye taşınmasına ilişkin anlaşma ve diğer belgelerin imzalanması, Azerbaycan'ın ziyareti için ek koşulların yaratılması açısından önemliydi.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in 13-15 Nisan 2004 tarihlerinde Türkiye'ye yaptığı resmi ziyaret, iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesinde önemli rol oynadı. Ziyaret sırasında Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında ortak açıklama, sivil havacılık ve kültür alanında işbirliğine ilişkin protokoller vb. belgeler imzalandı.

Ziyaret sırasında İ. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşan Aliyev, şunları söyledi: "Ben Türkiye'yi vatanım olarak görüyorum. Ama bu benim Başkan olarak ilk ziyaretim. Bugün bu ziyaretin iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesinde önemli bir rol oynayacağını tam bir kararlılıkla söyleyebilirim (Qarayev, 24.01.2018: 112).

Hazar Denizi enerji kaynaklarının dünya pazarlarına sunulmasını öngören projelerin hayata geçirilmesi, Azerbaycan ile Türkiye arasında stratejik ortaklık yolunda önemli bir adım oldu. Ülkelerimiz arasındaki ilişkilerin her alanda dinamik bir şekilde geliştiğinin göstergesi olan küresel ekonomik projeler hayata geçirilmiştir. 13 Temmuz 2006 tarihinde Akdeniz'in Türkiye kıyısındaki Ceyhan terminalinde Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol ihraç boru hattının yapımına başlanmış ve böylece iki ülkeyi kapsayan uluslararası kıtalararası bir proje hayata geçirilmiştir. 2007 yılında Bakü-Tiflis-Erzurum doğalgaz boru hattı devreye alındı. Bu projelerin hayata geçirilmesi Azerbaycan ve Türkiye'nin sosyo-ekonomik kalkınmasında, bölgesel güvenliğin güçlendirilmesinde, karşılıklı ilişkilerin güçlendirilmesinde ve ülkelerimizin dünya toplumuna kapsamlı entegrasyonunda yeni bir sayfa açmıştır.

16 Ağustos 2010 tarihinde "Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyinin Kurulmasına İlişkin Ortak Bildiri" imzalandı.

30 Ekim 2017'de Bakü'de Azerbaycan Cumhuriyeti İlham Aliyev ve The Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın bölgede barış ve güvenliğin sağlanmasında önemli rol oynamasının yanı sıra halkımızın refahının artırılması açısından da büyük önem taşıyor. Ortak iş birliği ve girişimle inşa edilen ve 21-ci Yüzyılın projesi olarak adlandırılan Güney Gaz Koridoru'nun ana kısmı olan Trans Anadolu Gaz Boru Hattı - TANAP, 2018 yılında Eskişehir'de işletmeye alındı. Trans-

Adriyatik Boru Hattı - TAP, Azerbaycan gazını 2021'den itibaren Avrupa'ya taşıyacak. Bu projelerin hayata geçirilmesi, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki samimi dostluğun ve faydalı ortaklığın bir sonraki ürünüdür. Bu projeler aynı zamanda iki ülkenin bölgesel güçlerini artırarak küresel konumlarının güçlendirilmesine de hizmet ediyor (Əhmədova, 19.07.2018: 118).

30 yıldır iki ülke arasında uluslararası alanda karşılıklı destek geleneği her zaman sürdürülüyor. Türkiye, Ermenistan'ın tarihi topraklarımızı işgal etmesi sonucu ortaya çıkan çatışmada Azerbaycan'ın uluslararası alanda tanınan toprak bütünlüğünü ve Azerbaycan'ın adil konumunu her zaman savundu. Azerbaycan halkı, Ermenistan'ın 30 yıllık saldırganlığının 2020 yılında sona erdirilmesi, işgal altındaki toprakların kurtarılması ve Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün yeniden tesis edilmesi konusunda Türkiye Cumhuriyeti'nin diplomatik ve ahlaki-siyasi desteğini büyük ölçüde takdir etmektedir. Bu konuda Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, 9 Ekim 2020'de "CNN International" televizyon kanalına verdiği röportajda şunları söyledi: "Türkiye bizi destekliyor ama bu siyasi destek, bu diplomatik destek. Eğer bu destek olmasaydı, Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Azerbaycan yalnız değildir, Türkiye Azerbaycan'ın yanındadır" şeklindeki bu çok net tutumu olmasaydı, bugün Ermenistan amacına ulaşmış olacaktı."

10 Aralık 2020 tarihinde imzalanan "Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Medya Alanında Stratejik İşbirliğine İlişkin Mutabakat Zaptı"na göre, iki ülkenin ilgili kurumları arasında bilgi, iletişim ve iletişim alanlarında işbirliği kamu diplomasisi daha da güçlendirilmekte ve bu kapsamda dışişleri bakanlıkları ile sürekli yakın istişareler ve bilgi alışverişleri gerçekleştirilmektedir.

15 Haziran 2021'de Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Şuşa şehrinde "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti arasındaki ittifak ilişkileri hakkında" bir bildiri imzaladı (Gojayeve, ve Mailer, 2022: 6).

"Şuşa Deklarasyonu", Azerbaycan Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlık, egemenlik, toprak bütünlüğü, uluslararası düzeyde tanınan sınırların dokunulmazlığı ve devletlerin iç işlerine karışmama ilkeleri tarafından yönlendirildiğini belirtmektedir. Tarafların, bölgesel ve uluslararası istikrar ve refah yoluyla barış, dostluk ve iyi

komşuluğa dayalı uluslararası ilişkilerin geliştirilmesi, çatışmaların ve bölgesel ve küresel güvenlik ve istikrar sorunlarının çözülmesi yönünde ortak çaba sarf ettikleri kaydedildi. Ayrıca, Taraflardan herhangi birinin bağımsızlığına, egemenliğine, toprak bütünlüğüne, dokunulmazlığına veya uluslararası düzeyde tanınan sınırlarının güvenliğine karşı üçüncü bir devlet veya devletler tarafından tehdit edilmesi veya saldırıya uğraması halinde, Taraflar, ortak istişarelerde bulunarak ve bu durumu ortadan kaldırmak amacıyla bu tehdit veya saldırı karşısında, BM Şartı uyarınca kendi amaç ve ilkelerine uygun inisiyatifli uygulayacaklarını ve BM Şartı uyarınca birbirlerine gerekli yardımı sağlayacaklarını taahhüt etmişlerdir.

26 Ekim 2021'de Azerbaycan ve Türkiye cumhurbaşkanlarının katılımıyla Zengezur koridoru - Horadiz-Cebrayıl-Zengilan-Ağband otoyolunun temeli atıldı. Hem jeopolitik hem de ekonomik öneme sahip olan Zengezur Koridoru, Nahçıvan üzerinden Azerbaycan ile Türkiye'yi demiryolu ve otoyollarla birbirine bağlayacak. Böylece Türkiye ile Türk dünyası arasında suni olarak kopan tarihi bağlar yeniden kurulacaktır. 10 Mart 2022'de Azerbaycan ve Türkiye cumhurbaşkanlarının Ankara'daki toplantısında ekonomik ve ticari ilişkilerin daha da genişletilmesi konusunda görüş alışverişinde bulunuldu (http://www.mid.ru/foreign_policy).

Kardeş ülkede 6 Şubat 2023'te meydana gelen şiddetli deprem sonucu binlerce kişinin ölümü ve on binlerce kişinin yaralanması Azerbaycan halkını derinden sarstı ve üzdü. Depremin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in talimatı doğrultusunda Acil Durumlar Bakanlığı'nın yardımlarından oluşan uçaklar ve 16 özel amaçlı araç Kahramanmaraş şehrine gönderildi. Sonraki günlerde sürekli yardım gönderildi.

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Eylül 2023'te Azerbaycana yaptığı resmi ziyarette, sadece Iğdır-Nahçıvan doğalgaz boru hattının temel atma töreniyle değil, aynı zamanda savunma sanayii işletmesinin açılışıyla da anıldı. Aynı zamanda Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, "Azerbaycan Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Kars-Nahçıvan Demiryolu Projesine İlişkin Niyet Protokolü"nü imzaladı. Ayrıca Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin Kahramanmaraş ilinde konut, ilkokul, anaokulu ve kültür merkezi inşaatına ilişkin İşbirliği Anlaşmasının imzalanması iki kardeş ülkenin her zaman birbirinin yanında

olduğunu gösteren unsurlardan biridir. Ayrıca "Azerbaycan Cumhuriyeti Enerji Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı arasında Azerbaycan Cumhuriyeti'nde yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektriğin iletimi alanında işbirliğine ilişkin Mutabakat Zaptı" ve Türkiye Cumhuriyeti", karşılıklı yarar sağlayan işbirliğinin her alanda daha da genişletilmesini içermektedir.

9 Şubat 2024'te Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Silahlı Kuvvetlerin Başkomutanı İlham Aliyev ve oğlu Haydar Aliyev, Hava Kuvvetlerinin askeri tesislerini ziyaret ederek yeni kabul edilen "Akıncı" taarruzunun uçuşunu izledi. İHA'lar. Ayrıca PUA Akademi'de yaratılan koşullarla da tanıştılar. Milli Savunma Bakanı Albay General Zakir Hasanov ve Türk şirketi "Baykar" teknik direktörü Selçuk Bayraktar, Akademi'de yaratılan koşullar ve insansız hava araçları hakkında Devlet Başkanı'na bilgi verdi (http://www.mid.ru/foreign_policy).

10 Haziran 2024'te Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın davetlisi olarak iş gezisi için Ankara'ya geldi. Toplantıda devlet başkanları, Azerbaycan ile Türkiye arasında kardeşlik, dostluk ve ittifak ilişkilerinin her alanda başarıyla geliştirilmesi konusunu ele aldı.

Mustafa Kemal Atatürk'ün "Azerbaycan'ın sevinci sevincimizdir, hüznü hüznümüzdür" ve Haydar Aliyev'in "Tek millet, iki devlet" felsefesiyle sağlam temellere oturan ülkelerimizin ilişkileri daha da geliştirilmektedir. Modern zamanlarda Azerbaycan'ın güvenilir stratejik ortağı olan Türkiye ile ilişkilerin güçlendirilmesi ve daha da genişletilmesi, Azerbaycan devletinin dış politikasının çok önemli bir bileşenidir. Tarihi Azerbaycan-Türkiye ilişkileri köklere ve kardeşliğe dayanmaktadır, Azerbaycan ile Türkiye arasındaki ilişkiler her zaman dayanışma içinde olan siyasi, ekonomik-ticari, insani, askeri vb. ilişkilerdir. her alanda çok başarılı bir şekilde gelişiyor. İki devlet liderlerinin düzenli hale gelen karşılıklı ziyaretleri, ülkelerimiz arasında her alanda iş birliğinin geliştirilmesinde önemli rol oynamakta ve olumlu sonuçlar vermektedir. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki diplomatik ilişkilerin mevcut düzeyi, yalnızca bu iki kardeş devletin çıkarlarına hizmet etmekle kalmıyor, aynı zamanda bölgesel ve uluslararası barış ve refaha da önemli katkı sağlıyor (Gojayeve, ve Mailer, 2022: 6).

Azerbaycan ile Orta Asya'nın Türk dili konuşulan ülkeleri arasında diplomatik ve siyasi ilişkilerin kurulması 1991-1992 yıllarına rastlamaktadır. Ancak devlet bağımsızlığının yeniden kazanılmasından sonraki ilk yıllarda Türk devletlerinin karşılıklı ilişkileri gerçek

anlamda işbirliğine dönüşemedi. Bu dönemde her devletin kendi içinde sorunları olmuş ve Türkçe konuşan devletler bu sorunların çözümüne öncelik vermiştir. İkili ve çok taraflı ilişkilerin çok yönlü gelişimi sonraki yıllarda yaygınlaşmaya başladı.

Bağımsızlık yıllarında Kazakistan Cumhuriyeti, Azerbaycan'ın Türk dili konuşan Orta Asya ülkeleriyle ilişkilerinde önemli rol oynadı. 2005 yılında "Stratejik Ortaklık ve İttifak İlişkileri Anlaşması"nı imzalayan iki kardeş ülke arasındaki ilişkiler, Orta Asya'nın diğer eyaletlerine göre daha istikrarlı ve sorunsuz bir seyir izlemektedir. Bağımsızlık yıllarında Azerbaycan ile Türkmenistan arasında mevcut sorunun temel nedeni "Hazar'ın hukuki statüsü" meselesiydi ve 1991-1996 yılları arasında ikili işbirliğinin hukuki temelini belirleyecek herhangi bir belge imzalanmamıştı. Ancak 2006 yılında G. Berdimuhamedov'un Türkmenistan'ın yeni cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından iki Hazar ülkesinin siyasi ilişkileri canlanmaya başladı. 12 Ağustos 2018'de Hazar devletlerinin liderleri tarafından "Hazar Denizi'nin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme"nin imzalanması, Azerbaycan-Türkmenistan ilişkilerinde yeni bir sayfanın başlangıcı olarak değerlendirilmelidir. O anlaşmanın ardından Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in 21-22 Kasım tarihlerinde Türkmenistan'a resmi ziyareti yapması ve iki ülke arasında çeşitli işbirliği alanlarında 20 anlaşmanın imzalanması bunu gösteriyor.

Bağımsızlığın ilk yıllarında Azerbaycanlı yetkililerin Özbekistan'da yaşanan siyasi süreçlere karşı tutumu, Azerbaycan-Özbekistan ilişkilerinde bir soğukluk dönemine neden oldu. Ancak bu durum uzun sürmedi, Haydar Aliyev'in cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından ikili ilişkiler yeniden gelişmeye başladı. İki ülke devlet başkanlarının karşılıklı ziyaretleri sırasında varılan anlaşmalar, imzalanan belgeler ve alınan taahhütler, iki ülke arasındaki ilişkileri stratejik işbirliği düzeyine çıkarmıştır. İslam Kerimov'un 2 Eylül 2016'da vefatının ardından Şevkat Mirziyoyev Özbekistan'ın Cumhurbaşkanı seçildi ve kısa süre sonra ülkede ciddi reformlara başladı. Özbekistan siyasi alanda mevcut sorunların çözümüne yönelik bir dış politika stratejisi benimsedi (Krüger, 2010: 128).

Azerbaycan'la ilişkilerini karşılıklı güven ve işbirliği çerçevesinde sürdürmekle birlikte Ş. Mirziyoyev'in şu ana kadar Azerbaycan'a doğrudan resmi bir ziyareti olmamıştır. Azerbaycan ile Kırgızistan arasında diplomatik ilişkiler 1993 yılı başlarında kurulmuş ancak ilk başlarda bu ilişkiler istenilen düzeyde değildi. İki ülke arasındaki büyükelçilik ilişkileri kısmen diğer ülkelere göre daha geç kuruldu. Böylece 16 Mayıs 2007 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Kırgızistan'daki büyükelçiliği açıldı ve 10 Ağustos 2012 tarihinde de Kırgız Cumhuriyeti'nin Bakü'deki diplomatik misyonu faaliyete geçti. Kırgız

Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'nın kararına göre misyon, 24 Ekim 2014 tarihinde büyükelçilik statüsüne yükseltildi. Devlet başkanlarının düzenli toplantıları ve imzaladıkları belgeler Azerbaycan ile Türk dili konuşan ülkeleri birbirine yaklaştırıyor. Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (TCSC) ve Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi (TürkPa) çerçevesindeki işbirlikleri, bağımsız Türk cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerin genişletilmesinde ve geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Böylece Ekim 2009'da Nahçıvan'da düzenlenen Türk dili konuşan ülkelerin devlet başkanlarının IX. Zirve toplantısı, Türk devletlerinin birliğine yönelik önemli bir adım olmuştur. Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye devlet başkanları tarafından imzalanan Nahçıvan Anlaşması ile hükümetlerarası bir örgüt olan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (TCCC) kuruldu. Bu tarihten itibaren üye ülkelerin Devlet Başkanları her yıl Zirve düzenlemeye başlamıştır.

Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi (TürkPA), Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan arasında 21 Ekim 2008 tarihinde kurulan Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi (TürkPA)'nin hukuki çerçevesini oluşturmaktadır. TürkPA'nın gerçekleştirdiği Genel Kurul oturumları sonunda kabul edilen bildirilerde, Ermenistan-Azerbaycan, Dağlık Karabağ ihtilafına ilişkin de açıklamalar yapılıyor. TürkPA'nın 9. Genel Kurul Toplantısı 18 Aralık 2019 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti Milli Meclisi ev sahipliğinde Bakü'de gerçekleştirildi. Toplantının ana konusu "Türk Dünyasında Parlamenter Diplomasi: Barış ve Güvenlik İçin Bölgesel İşbirliğinin Güçlendirilmesi" idi. Toplantıda, Genel Kurul sonunda Kadın Parlamento Grubu ve Genç Parlamento Grubu'nun oluşturulması kararlaştırıldı. Kurultayda Bakü Deklarasyonu kabul edildi (Krüger, 2010: 128).

Şu anda Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in uyguladığı dış politika stratejisi, Haydar Aliyev'in dış politika stratejisinin başarılı bir devamı olup, Azerbaycan uluslararası dünyada birbiri ardına büyük başarılarla imza atmaya devam etmektedir. Böylece 24 Ekim 2011'de yapılan seçimlerde 155 ülkenin desteğini kazanan Azerbaycan, bir sonraki yıl Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BM) daimi olmayan üyesi oldu ve 2016 yılında BM Güvenlik Konseyi'ne katıldı. BM Genel Kurulunda oylama 184 üye ülkeden 176'sının oyunu alan Azerbaycan, 2017-2019 yılı için BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi üyeliğine seçildi. Ayrıca 2011 yılından bu yana Bağlantısızlar Hareketi'nin 13 üyesi olan Azerbaycan, 25-26 Ekim 2019 tarihlerinde Bakü'de düzenlenen 18. Devlet ve

Hükümet Başkanları Zirvesine ev sahipliği yaptı. O Zirve ile Azerbaycan 2019-2022 Hareketi Başkanı seçilmiş ve bu misyonu başarıyla yerine getirmektedir. Azerbaycan'ın uluslararası yarışmalarda ve sporun çeşitli alanlarındaki başarıları giderek artıyor. Özellikle Bakü'nün dünya çapında önemli uluslararası yarışmaların yapıldığı bir merkeze dönüşmesi Azerbaycan'ın uluslararası itibarına olumlu etki yapmaktadır.

Din, dil, ırk gibi faktörlerin yanı sıra ortak kültürün birleştirici unsur olduğu Türk dünyası ile ilişkilerin geliştirilmesi Azerbaycan Cumhuriyeti'nin dış politikasının öncelikleri arasında yer almaktadır. Bilindiği üzere bağımsızlığını kazandıktan sonra Türk dili konuşan ülkelerin jeopolitik konumu başta ABD olmak üzere Rusya ve Batılı ülkelerin ilgi odağı olmuştur. Yeni uluslararası koşullarda Azerbaycan Cumhuriyeti, Türk dili konuşan ülkelerle karşılıklı yarara dayalı işbirliği çerçevesinde her alanda ilişkilerini genişletmeye başlamış, özellikle Orta Asya ülkelerinin enerji kaynaklarının dünya pazarlarına ihraç edilmesi amacıyla, bu ülkelerin zenginliklerinin kendi topraklarından aktarılması için koşullar yarattı. Böylece 16 Haziran 2007 tarihinde Kazakistan Cumhuriyeti BTC projesine katılmış, Kazakistan ve Azerbaycan Cumhurbaşkanları arasında Kazak petrolünün Bakü-Tiflis-Ceyhan üzerinden dünya pazarlarına ihracı konusunda destek ve yardım anlaşması imzalanmıştır. O yıl Bakü-Tiflis-Kars demiryolunun inşası Azerbaycan'ın iletişim politikasının en büyük başarılarından biriydi. 30 Ekim 2017 tarihinde işletmeye alınan bu demiryolunda yolcu taşımacılığı da gerçekleştirilecek. Bu proje sayesinde Doğu ile Batı'nın kavşağında bulunan Azerbaycan, Çin'in Kuşak ve Yol Girişimi'nin merkez ülkelerinden biri haline geldi. Aralık 2015'te Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Çin'e yaptığı devlet ziyareti çerçevesinde Azerbaycan Cumhuriyeti Hükümeti ile Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti arasında Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti'nin kurulmasının ortak teşviki konusunda bir mutabakat zaptı imzalandı. "İpek Yolu Ekonomik Kuşağı" bölge ülkeleri arasındaki ilişkilerin gelişmesini de sağlayacaktır (Paşa, 2022: 5).

Azerbaycan, Orta Asya'nın Türk dili konuşan ülkeleriyle ekonomik ve kültürel alanda işbirliği yaptı. Azerbaycan'ın dış ticaret cirosunda Türkçe konuşulan ülkelerin payı zamanla azaldı. 1992 yılında Azerbaycan'ın dış ticaret cirosunun %7,4'ü Orta Asya'nın Türkçe konuşulan ülkelere düştü. 2006 yılında Azerbaycan'ın dış ticaretinde 4 ülkenin payı %5,6 iken, 2017 yılında Azerbaycan'ın dış ticaret cirosu yaklaşık 3 kat artmasına rağmen 4 ülkenin payı %1,5 olmuştur. Bu, Azerbaycan'ın bu ülkelerle petrol dışı ürünlerin ihracat ve ithalatında işbirliğinin daha da geliştirilmesi yönündeki umutları

gösteriyor. Türk dili konuşan ülkelerin ekonomik birlik ve bütünlüğü, doğalgaz ve petrol ihtiyacı ile enerji kaynaklarının taşınması için gerekli ulaşım ağının sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle enerji ve enerji taşımacılığı ile ilgili projeler Azerbaycan ile Türk dili konuşan Orta Asya ülkeleri arasındaki temel işbirliği alanlarıdır. Büyük petrol ve doğal gaz rezervlerine sahip olan Azerbaycan, enerji alanında uluslararası projeleri hayata geçirmeye devam etmekte olup, bunların en büyük örneği Güney Gaz Koridoru projesidir. Azerbaycan'ın Hazar Denizi sektöründe yer alan Şah Deniz-2 sahasından çıkan gazın Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşınması amacıyla oluşturulan proje, Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı, Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP) ve Trans Adriyatik Boru Hattı'ndan (TAP) oluşuyor. Doğal gaz rezervleri açısından dünyada birinci sırada yer alan Türkmenistan'ın, 12 Haziran 2018'de açılışı yapılan TANAP'a katılması bekleniyor. Ağustos ayında Hazar Denizi'nin hukuki statüsüne ilişkin nihai anlaşmanın imzalanması sonucunda 2018 yılında Kazakistan'ın Aktau kentinde Türkmenistan gazının Azerbaycan üzerinden Avrupa'ya taşınması fırsatı yaratıldı. Yunanistan, Arnavutluk ve Adriyatik Denizi'nden geçerek İtalya'nın güneyine kadar uzanacak TAP boru hattı 2020 yılında işletmeye açıldı. Bu boru hattı aracılığıyla yılda 10 milyar dolar olan Metreküp gazın Avrupa'ya taşınması planlanıyor (Paşa, 2022: 5).

TÜRKSOY, Türk Akademisi, Türk Dünyası Yazarlar Kongresi, Türk Kültür ve Miras Vakfı gibi kuruluşlar, Türk dili konuşan ülkeler arasındaki kültürel ilişkilerin geliştirilmesinde büyük önem taşımaktadır. TÜRKSOY, 1993 yılında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye Kültür Bakanları tarafından Türk kültürünü, tarihini, dilini, sanatını, gelenek ve göreneklerini araştırmak, ortaya çıkarmak, geliştirmek, korumak ve gelecek nesillere aktarmak amacıyla kurulmuştur. Türk dünyasının UNESCO'su olarak tanınan kuruluş, Nevruz, Sabantoy, Manas, Abay, Mahdumkulu, Tukay gibi ortak kültür unsurlarını dünyaya tanıtıyor. 2010 yılında İstanbul'da düzenlenen Türk Dili Konuşan Ülkeler Başkanları Zirvesi'nde, TÜRKSOY üyesi ülkelerin şehirlerinden birinin her yıl Türk dünyasının kültür başkenti ilan edilmesi kararlaştırıldı. TÜRKSOY ayrıca düzenlediği etkinliklerle Türk dünyasının önemli sanat ve edebiyat kişiliklerini uluslararası alanda tanıtmaya çalışmaktadır. Böylece, 2018 yılında Kazakistan'da düzenlenen TÜRKSOY Daimi Konseyi'nin 35-ci toplantısında 2018 yılı, Azerbaycanlı besteci Gara Garayev, Kazak şair Magjan Jumabayev ve Kırgız yazar Cengiz Aytmatov'un yılı ilan edildi. Aynı yılın 18 Aralık günü, Azerbaycan'ın büyük şairi ve düşünürü İmadeddin Nesimi'nin doğum yılı olan

2019'un 650 yıl dönümü münasebetiyle Kastamonu'da düzenlenen TÜRKSOY Daimi Konseyi'nin 36-cı toplantısında, Ünlü Türk halk sanatçısı ve şairi Aşık Veysel'in doğumunun 125'inci yılı münasebetiyle yıl ilan edildi. TÜRKSOY Daimi Konseyi'nin 37-ci toplantısı 2019 yılında Kırgızistan'ın Oş kentinde gerçekleştirildi. O toplantıda, doğumunun 175-ci yılı münasebetiyle 2020 yılının Kazak aydını Abay Kunanbayev yılı ilan edilmesi ve bu kapsamda çeşitli etkinliklerin düzenlenmesi kararlaştırıldı.

Dağlık Karabağ sorununa ilişkin Türk devletleriyle ilişkiler Haydar Aliyev döneminde başladı. 15 Haziran 1993'te Haydar Aliyev'in iktidara dönüşünün ardından Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ anlaşmazlığının çözümünde yeni bir aşama başladı.

Sorunun Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü çerçevesinde çözülmesi, Haydar Aliyev'in siyasi yolunu başarıyla sürdüren Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in dış politikasında öncelikli yön olmuştur.

Bilindiği üzere KGAÖ, 15 Mayıs 1992 tarihinde Rusya, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Ermenistan Cumhuriyetleri tarafından kurulmuş ve Ekim 2002'den itibaren Kolektif Güvenlik Anlaşması Örgütü (KGAÖ) adını almıştır. Kolektif Güvenlik Anlaşması'na göre, Örgüte üye ülkelere herhangi birine yönelik bir saldırı, tüm üye ülkelere yönelik bir saldırı olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, örgüte üye olan Türkçe konuşan devletlerin savaş durumunda durumunun ne olacağı sorusunu gündeme getirdi. Ancak Azerbaycan diplomasisinin çok taraflı faaliyetinin başarılı bir sonucu olarak, bu ülkelerin tarihi topraklarını Ermenistan işgalinden kurtaran Azerbaycan'a karşı tutumları, şartlardan çok ekonomik, jeostratejik ve Güney Kafkasya çıkarları çerçevesinde belirlendi. Toplu Güvenlik Anlaşması'nın Belirtmek gerekir ki, Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan'ın İkinci Karabağ-Vatan Savaşı sırasındaki çabalarına rağmen Rusya dahil örgüte üye devletlerin hiçbiri Ermenistan'ın saldırgan politikasını desteklememiştir (Gojayeve, ve Mailer, 2022: 6).

Ermenistan-Azerbaycan, Dağlık Karabağ ihtilafının çözümüne ilişkin bölgesel ve uluslararası kuruluşların kararlarında, Türkçe konuşan devlet başkanlarının açıklamalarında, ihtilafın uluslararası norm ve ilkeler temelinde çözümü desteklenmiştir. hukuk çerçevesinde ve Azerbaycan'ın devlet sınırlarının dokunulmazlığı ve toprak bütünlüğü çerçevesinde. Bu süreçte Özbekistan, çatışma çözümlenene kadar Ermenistan ile diplomatik ilişki kurmayacağını açıkça ilan etti. Dolayısıyla Özbekistan'ın BDT'de diplomatik temsilciliğinin bulunmadığı tek ülke Ermenistan'dır. Kazakistan, Kırgızistan

ve Türkmenistan, Ermenistan ile diplomatik ilişkilerin kurulmasının yanı sıra büyükelçilik alışverişinde de bulundu. Ancak Türk dili konuşan lkeler, 27 Eylül 2020'de Ermenistan'ın Azerbaycan'a yönelik geniş çaplı askeri provokasyonu sonucunda Karabağ'da askeri operasyonların başlamasından duydukları endişeyi dile getirmişti. Ayrıca 28 Eylül'de Türk Konseyi, Ermenistan-Azerbaycan anlaşmazlığının Azerbaycan Cumhuriyeti'nin egemenliği, toprak bütünlüğü ve uluslararası alanda tanınan sınırlarının dokunulmazlığı temelinde acil çözümünün önemini vurgulayan bir bildiri yayınladı. Bu açıklama, Türk Keneşi'ne ye devletlerin Dağlık Karabağ konusunda Azerbaycan'ın yanında olduklarını göstermesi açısından büyük önem taşıyordu. 19 Ocak 2021 tarihinde Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Türk Dili Konuşan lkeler İşbirliği Konseyi Genel Sekreteri Bağdat Amreyev'i video formatında kabul ederek teşekkürlerini ilette (http://www.mid.ru/foreign_policy).

6. DİASPORA SİYASETİ

Küresel süreçlerin ve jeopolitik olayların arka planında meydana gelen değişimler sonucunda diasporanın bir "siyasi araç" haline gelmesi ulusal çeşitliliğin korunmasını ve sürdürülmesini etkileyebilir. Bu durum bizi bir kez daha düşündürüyor ve ulusal çıkarlarımızın korunmasında hassas bir konu olarak değerlendirilebilecek diasporanın potansiyelinin doğru kullanılması ve yönlendirilmesinin önemini ön plana çıkarıyor. Diaspora faaliyetlerinin temel amacı ait olduğu etnik azınlığın kültürünü ve dilini korumak olmalıdır. Uluslararası düzeyde ise çeşitli ulusların diasporalarıyla birlikte "ulusal ve insani değerlerin korunmasına yönelik ortak eylem programları" hazırlanması ve tedbirlerin uygulanması uygundur. Küreselleşen dünyada devletlerin dış politika ve diplomasi alanındaki başarıları bir takım kriterlerin yanı sıra yurt dışında oluşturduğu diasporanın potansiyel fırsatlarıyla da ölçülmektedir. Bu realiteden hareketle Azerbaycan devleti, çeşitli sebeplerle yabancı ülkelerde yaşamaya mahkûm edilen soydaşlarımızın ve soydaşlarımızın Anavatan ile ilişkilerini geliştirmek ve milli-manevi birliklerini sağlamak için tutarlı ve sistemli tedbirler uygulamaktadır. Son 5 yılda diaspora inşası alanında uygulanan birleşik devlet politikasının öncelikli hedefi, yurtdışında yaşayan Azerbaycanlıların milli öz farkındalıklarını güçlendirmek ve onları milli çıkarlar uğruna harekete geçirmektir (Abdullayev, 2019, 10-11).

Son yıllarda diasporamızın faaliyeti sosyo-kültürel alandan sosyo-politik düzeye kaymıştır ve bu da lobiciliğin evrimi ve gelişiminin temelini oluşturmuştur. Şu anda bu alanda yeni bir aşama başladı. Bu nedenle Azerbaycan'ın kültür ve ticaret evleri oluşturma geleneğinin yurt dışında sürdürülmesi, milli tarihimizi yansıtan sergilerin sergilenmesi, milli markalı ürünlerin fuarlarının düzenlenmesi, butikler açılması önemlidir. Bu alanın gelişmesi ve çağın zorluklarına cevap verebilmek için bilimsel potansiyelden, kitle iletişim araçlarından ve modern teknolojinin olanaklarından yeterince yararlanmamızın önemli olduğu düşünülebilir. Diasporanın gönüllü bir faaliyet olduğunu ve toplumsal bir nitelik taşıdığını dikkate almalıyız. Diasporayı ulusal çıkarları ve gelenekleri korumanın bir aracı olarak görürsek, onun herhangi bir merkezi isimle bütünleşmesi o kadar da önemli değildir. Dolayısıyla ulusal diaspora bilincine sahip bir kişinin herhangi bir

merkezi kuruluşa katılması zorunlu değildir. Eğer o kişi "diaspora bilinci" geliştirmişse, yaşadığı topluma entegre olmuşsa, ulusal özelliklerini, dilini koruyacak ve günlük yaşamında vatanını temsil edecektir (Ordahallı, 2019, 3).

Devlet başkanı, önceki kongrelerden farklı olarak son Kongrede eksikliklere değil geleceğe yönelik gelişmelere odaklandı. Arka planda Şuşa gerçek okulu başka bir gerçeğe tanık oldu. Bu birlik ve beraberliği somutlaştırarak yenilgiyi değil zaferi gösterdi. Şuşa'nın serbest bırakılması sırasında Cumhurbaşkanı'nın "Gözlerinizi açık tutun, dünya Azerbaycanlıları" sözü açıkça doğrulandı. Bu aynı zamanda bu alandaki faaliyetin önemini kaybetmediğini ve yeni bir seviyeye girdiğini de gösterdi. Propaganda-bilgi makinesinin devrede olduğunu ve ideolojik savaşın halen devam ettiğini ima etti. Aslında Azerbaycan'dan Hankendi'ye ve yurt dışına taşınan Ermenilerin Azerbaycan diasporası etrafında birleşmesi daha mantıklı. Çünkü vatandaşı oldukları ülkeye hizmet etmeleri ve Azerbaycan'ın barış çağrısına katılmaları gerekiyor.

"Bu, halkımızın büyüklüğüdür, halkımızın zafere olan inancıdır, halkların ve iktidar birliğidir, tüm dünya Azerbaycanlılarının birliğidir. Biliyorum ki siz ve sizin gibi yurt dışında yaşayan milyonlarca Azerbaycanlı, her ülkede savaşın gidişatını yakından takip ettiniz, aynı zamanda konuşmalarınızla, yorumlarınızla, sosyal ağlarınızla ve diğer fırsatlarla Azerbaycan'ın doğru sesini aktardınız ve Yaşadığınız ülkelerin halkları için doğru dava. Bugün hâlâ buna ihtiyaç var. Bugün bile buna ihtiyaç var, çünkü savaş bitmiş olsa da bize yönelik toprak iddiaları henüz sona ermedi" diyen Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, konuşmasında Komitenin koordinasyonunun tatmin edici olduğunu belirterek, geleceğe yönelik rotanın önceliğine işaret etti. Cumhurbaşkanı şunları söyledi: "Tabii ki yurt dışında faaliyet gösteren diaspora örgütlerimizin Azerbaycan ile sürekli temas halinde olmasından, Devlet Komitesi ile temas halinde olmasından, farklı ülkelerde faaliyet gösteren diaspora örgütleri arasındaki koordinasyonun gelişmesinden çok memnunum. Bu da çok önemlidir. Elbette hepimiz -Azerbaycan'da yaşayan Azerbaycanlılar- yurtdışında yaşayan Azerbaycanlıların tarihi vatanlarına sıkı sıkıya bağlı olmalarını istiyoruz. Şimdi bugün Şuşa'da kongreyi yapıyoruz. Ancak kurtarılan alanlar 10.000 kilometrekareden fazla ve artık güzergahlar açılıyor, havalimanları yapılıyor. Bu yüzden gelip gitmeniz çok kolay olacak."

Savaş sonrası dönemde "Azerbaycancılık" ideolojisinin yeni motifleri ortaya çıkıyor. Elbette bu açıdan bakıldığında yeni hedeflerin belirlenmesi ve yöntemlerin uygulanması

gerekmektedir. Cumhurbaşkanı'nın "...bölgenin geleceği adına biz...özellikle beş ilkeden oluşan bir öneri ortaya koyduk.

Bunun çatışma sonrası dönem için önemli bir nokta olduğunu düşünüyorum ve müzakereleri bu beş prensip üzerinden yürütmeyi düşünüyoruz. Bu öneriyi yaparak iyi niyetimizi ve yine söylüyorum öngörümüzü bir kez daha göstermiş oluyoruz. Ermenistan'da zaman zaman ortaya çıkan intikamcı güçler şunu bilmelidir ki, bu Ermenistan için tek çıkış yolu ve belki de son şanstır. Reddederlerse Ermenistan'ın toprak bütünlüğünü tanımayacağız, resmen ilan edeceğiz. "İkinci Karabağ savaşının sonuçları dikkate alındığında Ermeni tarafının bu adımın nelere yol açacağını iyi anlaması gerekiyor." düşünceleri buna odaklanmıştır (Azadi, 2020, 3).

Öyle görünüyor ki karşı taraf taklit ederse, manevralar 30 yıldır olduğu gibi devam ederse Zangezur ve Goyce meselesi Azerbaycan diasporasının gündemine gelebilir. Cumhurbaşkanı "... bugün Şuşa'da kongre yapıyoruz. Ancak kurtarılan bölgelerin 10 bin kilometrekareden fazla olması" yaklaşımı tesadüf değil.

Etnik-milli içeriğe sahip diasporanın oldukça karmaşık bir amacı vardır. Ulusal öz farkındalık, etnik güvenlik ve uluslararası eylem unsurunu içeren diaspora doğru kullanılmazsa ilgili güçler diasporayı hedeflerine ulaşmak için bir araç olarak kullanabilirler. Bu nedenle stratejinin siyasi amaçlarla değil, halklar arasında dostluk kurma, sosyal yakınlaşma ve vatandaşlık unsuru olarak kullanılması için uygun şekilde tasarlanması gerekir. Diasporanın kapsamlı gelişimi için, bulunduğu ülkenin, etnik vatanın ve uluslararası kuruluşların kurallarına uygun bir stratejinin benimsenmesi gerektiği hususunu akılda tutmak önemlidir. Günümüzde uluslararası derneklerin bölgesel değil küresel organizasyonlarda temsil edilerek oluşturulması gerekmektedir. Yani Azerbaycanlıların yanı sıra diğer ulusların diasporasının temsilcilerinin de sürece dahil edilmesi çok etkili olabilir. Yurt dışında yaşayan Azerbaycanlı aileleri bu faaliyete çekmek için teşvik edici tedbirler uygulanmalı, diaspora birliğinin sosyal kökeni, demografik durumu, göç nedenleri ve çalışma türü dikkate alınarak çalışmalar yapılmalıdır. Her diaspora temsilcisi, sosyo-sosyal kökeni ne olursa olsun, anavatanıyla her an temas kurma olanağına sahip olmalı, bu alanda devlet politikasını uygulayan ilgili kurumlara serbestçe erişebilmesinin koşulları yaratılmalıdır.

Zafer Kongresi'nde bu tür hassas konulara değinen devlet başkanı, Azerbaycan dilinin ve zihniyetinin korunmasının yanı sıra Azerbaycanlıların yerel toplumlara adaptasyonu ve entegrasyonunun önemine vurgu yaparak, şunları söyledi: "Tabii ki ikincisini de istiyoruz. ve üçüncü nesil Azerbaycanlıların kendi kültürlerine bağlı olmaları. Elbette bu o kadar kolay bir iş değil. Burada öncelikle Azerbaycan dilini bilmeleri gerekiyor. Burada Azerbaycan dilini sadece ailelerde yaşatmak elbette mümkün ama yeterli değil. Bu nedenle Azerbaycan okullarının ve Pazar okullarının açılması yönünde her zaman yardıma hazırız. Aslında öyle. Belki daha organize bir şekilde yapılması gerekiyor. Çünkü ana dil ana faktördür. Ana dil Azerbaycan'ın tüm vatandaşlarını birleştirir. İkinci Karabağ savaşının tarihini iyi bilmeleri gerekiyor." (Sarıyeva, 2020, 5).

Bunların yanı sıra Azerbaycan diasporası faaliyetlerinde modern çağın zorluklarını da dikkate almalıdır:

- Azerbaycan'ın diplomatik misyonlarında diaspora konularının geliştirilmesi ve tek diaspora stratejisinin oluşturulması;
- Dünyada etnik-politik, sosyo-kültürel yanlış anlamaların yaygın olduğu bir dönemde yabancı ülkelerin yüksek öğretim kurumlarında "Azerbaycan çokkültürlülüğü" dersinin öğretilmesi;
- bilgi yönetimi, faaliyet değerlendirmesi ve izleme konseptinin hazırlanması;
- Diasporaya ilişkin bilgilerin, propaganda ve kampanya materyallerinin temel, doğru ve eksiksiz olmasını ve bu banka üzerinden filtrelenerek yayılmasını sağlamak amacıyla tek bir bilgi bankası oluşturulması;
- sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkilerin genişletilmesi ve bu doğrultuda yeni kurumların kurulması;
- Diaspora temsilcilerini Azerbaycan'ın iş ortamına teşvik edecek ilgili projelerin uygulanması.
- sonuncu ama bir o kadar da önemlisi, Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet-Diaspora İşbirliği Konsepti (Entegrasyon ve Kalkınma Politikası) ve Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Diaspora Programı (YURDDASH) geliştirilmeli ve kabul edilmelidir.

Ayaz Mutallibov'un (1991-1992) ve ardından Ebülfez Elçibey'in (1992-1993) cumhurbaşkanlığı döneminde Azerbaycan'ın diaspora politikası henüz oluşum aşamasındaydı.

Mutallibov'un politikasını destekleyen Yagub Memmedov da Mutallibov'un istifasının ardından istifasını açıkladı. APC üyesi İsa Gambar, Azerbaycan'ın geçici cumhurbaşkanı

seçildi. O dönemde Ermenistan silahlı kuvvetleri Dağlık Karabağ sınırını geçerek Laçın şehrini işgal ederek Dağlık Karabağ ile Ermenistan arasında bir koridor açmıştı. 7 Haziran 1992'de Azerbaycan'ın bir kısmı işgal edildi ve derin bir ulusal kriz ortamında Azerbaycan'da cumhurbaşkanlığı seçimleri yapıldı ve Azerbaycan Demokratik Cephesi başkanı Abulfaz Elçibey kazandı (Gojayev, ve Mailer, 2022: 6).

Ancak Elçibey'in başkanlığı döneminde yurtdışındaki Azerbaycan diaspora topluluklarıyla temas kurulması yönünde önemli adımlar atıldı.

Elçibey'in başkanlığı döneminde Azerbaycan'ın diaspora politikasının ana noktalarını sunuyoruz:

Diasporanın öneminin tanınması: Elçibey hükümeti, Azerbaycan diasporasının ülkenin yurtdışındaki çıkarlarını destekleme ve bağımsızlığını destekleme konusundaki önemini kabul etti.

Diaspora ile Çalışma Devlet Komitesi'nin Kurulması: 1992 yılında hükümet, diaspora ile ilgili faaliyetleri koordine etmek ve yurtdışındaki Azerbaycan topluluklarıyla ilişkiler politikasını uygulamaktan sorumlu olan Diaspora ile Çalışma Devlet Komitesi'ni kurdu.

Kültürel ve eğitimsel programlar: Hükümet, diaspora toplulukları arasında Azerbaycan dilini, edebiyatını ve kültürünü tanıtmak için kültür ve eğitim programları başlattı. Buna Azerbaycan dil ve kültür merkezlerinin kurulması ve diaspora öğrencilerine Azerbaycan'da eğitim görmeleri için burs sağlanması da dahildi.

Diaspora kuruluşlarına destek: Hükümet, yurtdışındaki Azerbaycan diaspora örgütlerine ve topluluklarına, faaliyetleri için mali yardım ve lojistik destek de dahil olmak üzere destek sağlamıştır.

Diasporanın ulusal kalkınmaya katılımı: Elçibey hükümeti, yatırım ve deneyim alışverişi girişimleri de dahil olmak üzere diaspora topluluklarının Azerbaycan'ın ekonomik ve sosyal kalkınmasına katılımını teşvik etti.

Azerbaycan'ın milliyetçi liderlerinin temel görevi, cumhuriyetin toprak bütünlüğünü yeniden tesis etmek ve onu çevreleyen sistemik krizden kurtulmaktır. 1992 yazında Adalet ve Kalkınma Partisi hükümeti askeri reformlar yaparken, Azerbaycan askerleri Dağlık Karabağ ihtilafının başlangıcından bu yana Ermenilere en büyük yenilgiyi yaşattı. Azerbaycan ordusunun daha önceki tereddütleri Asmat Merkezi ile milli muhalefet arasındaki iç çatışmalardan kaynaklanıyorsa, o zaman Azerbaycan Cumhurbaşkanı

Abufaz Elqibey Azərbaycan'ın cumhurbaşkanı seçildi ve Karabağ'da Azərbaycan'ın asker toplanmasına olanak tanıyan bir karşı saldırı başlattı. Savaş Mardakta'ya 5 kilometre uzaklıkta olmasına rağmen Ermeniler Sarkavend ve Kichan köylerinde stratejik yükseklikler kazanmayı başardılar. Ermenistan, saldırının hızını Azərbaycan'ın Rus birliklerinin komutasındaki 100 tankı kullanarak ve Rus birliklerinin askeri operasyona katılmasıyla anlattı. Ermenilerin bu iddiası Azərbaycan Savunma Bakanlığı tarafından reddedildi. Tanınmış Rus gazetesi Kommersant'a göre Silkaven çatışmasında ölen 200 Azərbaycan askerinin çoğu Ermeniler tarafından esir alınan Ruslardı. Yakalanan Rus subaylar, saldırıdan bir saat önce kendilerine 15.000 ruble sözü verildiğini ifade etti. Rusya Savunma Bakanı Pavel Grachov, Vagan Serhanyan'a, Azərbaycan'da bulunan Rus 4'üncü Ordusunun tamamen tarafsız olduğunu, Ermenilerin ele geçirdiği subayların Rus askeri olmadığını, paralı asker olduğunu, dolayısıyla haklarında karar verileceğini söyledi. Ermeniler kendi kararlarını verirler. Sarkavend ve Kichan köylerinde kazanılan zaferlere rağmen, 1992 yazında Azərbaycan silahlı kuvvetleri Dağlık Karabağ Özerk Bölgesi topraklarının yaklaşık yüzde 48'ini ele geçirdi.

Bu operasyonun başarısında, Vladimir Shamanov liderliğindeki 328. Hava Muhafız Alayı ve 104. Muhafız Hava İndirme Tümeni'nin Rus paraşütçüleri büyük rol oynadı. Bu operasyona katılan askerlere Azərbaycan hükümeti tarafından ödüller verildi.

Elçiba, orduda, ülkenin iç güvenliğinde, eğitimde ve diğer alanlarda reformlar yaptı ve başarıya ulaştı. Yeni hükümet, artan suç oranlarını azaltmayı başardı ve ülkedeki ayrımcılık eğilimini durdurdu. Elçiba döneminde dış politikanın temel özelliği Rusya'ya mesafe koyarak Ankara ve Batı ile ilişkileri geliştirmektir. Elçiba, Rusya karşıtı girişimlerle sık sık ülkenin bağımsızlığını vurguladı. bu aşamalarla Azərbaycan dilinin "Rus kolonileri"nden Latin alfabesine geçişi, "Azərbaycan dili" ile "Türk dili"ni birbirine bağlamak yerine "Türk dili" ve "Türk dili"nin yaygın kullanıma döndürülmesi; Sovyet tarihi ve "Azərbaycan dili" gibi terimler ve özellikle Rus geleneklerine karşı düşmanca fikirler; Çarlık Rusya'sındaki insanlar. Ekim 1992'de Azərbaycan parlamentosu Bağımsız Devletler Topluluğu'nun kurulmasına ilişkin anlaşmayı onaylamayı reddetti ve Azərbaycan hükümeti örgüte üyeliğini askıya aldı. Daha sonra Abufaz Elqibey Moskova'ya resmi bir ziyarette bulundu (Paşa, 2022: 5).

Rusya yanlısı seleftinin imzalamayı başaramadığı Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Güvenlik Antlaşması, Elçiba'nın başkanlığı sırasında Moskova'da imzalandı. Bakü kaygısını anlaşmanın ilk paragrafında dile getirdi. Sözleşme şartları aşağıdaki gibidir;

- Her iki taraf da karşılıklı özgürlük açısından karşılıklı saygı ilkesine bağlıdır;
- Eşitlik ve birbirlerinin iç işlerine karışmama, güç kullanma veya tehdit etme, toprak bütünlüğü ve mevcut sınırlar;
- Ülkenin egemenliğini, bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü tehdit eden faaliyetleri durdurma sözü verdi;
- her iki ülkenin vatandaşlarına eşit ekonomik ve sosyal haklar sağlamak;
- Azerbaycan'daki Ruslar ve Rusya'daki Azerbaycanlılar dikkate alınarak, iki cumhuriyette yaşayan ulusal azınlıklara karşı ayrımcılık karşıtı anlaşmalar;
- Her iki ülkede yaşayan kişilere, kabul eden ülkenin vatandaşlığını koruma veya diğer ülkenin vatandaşlığını kazanma hakkının verilmesi;
- Moskova ve Bakü siyaset, ekonomi, ticaret, enerji, ekoloji, kültür, bilim ve diğer alanlarda işbirliğini geliştirme konusunda mutabakata vardı (Rusya Federasyonu Dışişleri Bakanlığı, (http://www.mid.ru/foreign_policy)).

Elbette Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Güvenlik Antlaşması doğası gereği bildirim niteliğindedir ve tüm bu tür antlaşmalar gibi uzun vadeli değildir. Anlaşma iki taraflılığı yansıtıyor ve ancak Rusya ve Azerbaycan'ın iç sorunlarının çözülmesi durumunda uygulanabilir. Ancak anlaşmanın imzalanması, Yeltsin ve Elçibey'in politika farklılıklarına rağmen Rusya-Afgan ilişkilerindeki çıkmazı kademeli olarak kırmayı hedeflediklerini gösteriyor. Böyle bir durumda Arşibey, Moskova tarafından Azerbaycan'ın yasal cumhurbaşkanı olarak tanınsa da, Rusya'nın cumhuriyetin toprak bütünlüğünün yeniden sağlanmasına yaptığı yardımdan henüz söz edilmiyor. Bu arada 1992 sonbaharında Dağlık Karabağ ve çevresindeki durum yeniden kötüleşmeye başladı. Ekim ayında ABD Kongresi, ABD hükümetinin Ermenistan ve Dağlık Karabağ'a yönelik düşmanlıklar sona erene kadar Bakü'ye yardım sağlamasını yasaklayan Özgürlük Savunma Yasası'ndaki 907 sayılı Değişikliği kabul etti. Bu adım, Ermeni lobisinin Dağlık Karabağ ihtilafına ilişkin Ermeni yanlısı tutumunu teyit etmesi için Washington'a baskı uyguladığı bir ortamda atıldı. Şubat 1993'te Arşibey bazı değişiklikler yaparak Azerbaycan silahlı kuvvetleri komutanlığının geniş çapta desteklediği Albay S. Hüseyinov'u görevden aldı. Albay Hüseyinov o zamandan beri sadık birliklerini Karabağ cephesinden çekti ve Gence'de özel bir güvenlik üssü kurdu. Hüseyinov'un cepheden

çekilmesi Azerbaycan ordusunun çöküşüne neden oldu. Karabağ Ermenileri, İrvan'ın ordusunun desteğiyle Dağlık Karabağ bölgesinde Azerbaycan'ın bazı stratejik bölgelerini işgal etti. Nisan 1993'te Ermenistan ateşkes ilan etti. Yerinden edilen Azerbaycanlıların sayısı 1 milyona ulaştı. Çatışmanın vahşeti ve şiddeti korkuyu bastırmaya başladı. Ermenilerin Dağlık Karabağ'ı ve dar Laçın koridorunu kontrol etmekle yetinmeyeceği açıktır (Əliyeva, 2020, 7).

Dolayısıyla Dağlık Karabağ'ın Ermenistan'a sıkı bir şekilde bağlanması için Ermenistan-Azerbaycan sınırındaki toprakların işgal edilmesi gerekiyor. Şu anda Ermenistan-Dağlık Karabağ dostluğu tam potansiyelini göstermeye başladı. Bu durumda uluslararası toplum çatışmaya müdahale etmek zorunda kaldı. BM Güvenlik Konseyi, Ermenilerin "tüm askeri operasyonların derhal durdurulmasını ve tüm işgalci güçlerin Azerbaycan'ın işgal altındaki topraklarından derhal çekilmesini" talep ettiği 822 sayılı Kararı kabul etti (Krüger, 2010: 128). Kan dökülmesini durdurmak için Rusya Devlet Başkanı Yeltsin, Rusya, Ermenistan ve Azerbaycan arasında müzakere yapmaya çalıştı. Ancak Moskova'nın müdahalesi çok geç oldu. Son aylarda büyük zaferler kazanan Ermeni ekibi, Azerbaycan tarafına taviz vermek istemiyor. Bu nedenle Rusya, ABD ve Türkiye'nin ortak hazırladığı 822 sayılı karar ve Dağlık Karabağ'ın barışçıl çözümüne yönelik plan Ermeniler tarafından görmezden gelindi. Bundan bir yıl önce Haziran 1993'te Azerbaycan halkının kaderi tehlike altındaydı. Elçiba Dağlık Karabağ'ın kontrolünü yeniden kazanamadı. Azerbaycan özerk bölgelerini kaybetmeye başladı, mülteciler ve çatışma mağdurları cumhuriyet nüfusunun 1/7'sine ulaştı. Ülkedeki ekonomik kriz derinleştikçe ordu tamamen dağıtıldı, ancak Elçiba durumu istikrara kavuşturacak etkili önlemler almamakla kalmadı, tam tersine iktidar çevresini tasfiye etti, bu da Azerbaycan toplumunu daha da kutuplaştırdı. Aynı zamanda, cumhurbaşkanı hem yurt içinde hem de yurt dışında desteği tamamen kaybetti: 1992'de onu iktidara getiren milliyetçi ideoloji ve onun gibilerin çoğu ondan uzaklaştı. Elçiba'nın Rusya dahil tüm komşuları Azerbaycan'dan uzak durdu. Elçiba'nın Moskova'ya karşı tutumu bir dereceye kadar onun siyasi kariyeri açısından ölümcül sonuçlar doğurdu. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından Elçiba, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Azerbaycan'da kalan Rus birliklerinin derhal geri çekilmesini talep etti. Mayıs 1993'te Rusya'nın Gence'de bulunan 104'üncü havacılık alayı şehirden çekilerek uluslararası anlaşmalara uygun olarak silahları Azerbaycan komutanlığına teslim edildi. O dönemde Albay S. Hüseyinov

Gence'de Azerbaycan ordusunun görevlendirilmesinde çalışıyordu. Yetkililerle siyasi mücadeleye girmek istemeyen Rus ordusu bu kez silahları Hüseynov'a teslim etti.

Bağımsızlığını kazandıktan sonra topraklarının %20'sini işgal eden Azerbaycan, sert güç alanında gelişmiş ve yumuşak güç unsurunu bir süre daha geri planda tutmak zorunda kalmıştır. Nay'ın da vurguladığı gibi bu dönemde Azerbaycan'ın ya gündem yaratması ya da ilgi çekmesi gerekiyordu. Savaş zamanında gündem oluşturacak yeterli araca sahip olmayan devlet, bu açığı hidrokarbon rezervleriyle doldurmaya çalıştı. Bu çekicilik sayesinde 1994 yılında ülke petrolünün Avrupa'ya taşınması için boru hattı taşımacılığının geliştirilmesinin önünü açan "Yüzyılın Anlaşması" anlaşması imzalandı). Sonraki dönemlerde devlet yeni çekim alanları yaratarak gündem oluşturma alanında çalışmalar yapmaya çalıştı. Yumuşak gücün alt kategorilerinin gelişimi: İşbirliği, eğitim, bilim, spor, kültür, turizm ve göçün gelişimi aynı anda ve aynı ölçüde gerçekleşmedi (Vəli, 2020, 8).

Bu çabalara rağmen Azerbaycan'ın diaspora politikası, Elçibey'in başkanlığı sırasında aşağıdakiler de dahil olmak üzere bir takım sorunlarla karşı karşıya kaldı:

Sınırlı kaynaklar: Hükümet, diaspora politikasını etkili bir şekilde uygulama yeteneğini sınırlayan önemli mali ve kurumsal kısıtlamalarla karşı karşıya kaldı.

Siyasi İstikrarsızlık: Ülke, diasporayla ilgili girişimlerden dikkati dağıtan ve politikaların uygulanmasını sürekli olarak zorlaştıran siyasi istikrarsızlık ve çatışmalar yaşadı.

Koordinasyon eksikliği: Çeşitli devlet kurumları ve diasporayla ilgili faaliyetlerden sorumlu kurumlar arasında koordinasyon eksikliği vardı ve bu da diaspora politikasının etkililiğini engelliyordu.

Genel olarak bakıldığında Elçibey hükümeti Azerbaycan diasporasıyla ilişkiler kurmak için bir takım önemli adımlar atmış olsa da ülkenin diaspora politikası henüz başlangıç aşamasındaydı ve ciddi sorunlarla karşı karşıyaydı.

O dönemin mevcut siyasi gerçekleri diaspora sorununun ulusal ideolojik zeminde açık ve sistematik bir şekilde ele alınmasına izin vermese de kültür, sanat ve bilim alanında ciddi çalışmalar yapıldı, cumhuriyetimizin kazanımları teşvik edildi, Dünya Azerbaycanlılarının Anavatanla bağlarının kurulması için her fırsat kullanıldı. Yabancı ülkelerle kültürel ilişkilerin güçlendirilmesi, çeviri çalışmalarının yaygınlaştırılması, yurtdışında yaşayan soydaşlarımızla Azerbaycan Kültürel İlişkiler Topluluğu'nun ("Anavatan" Topluluğu) kurulması soydaşlarımızın birliğine ve Anavatan ile bağlarına

hizmet eden önemli adımlardı. Her şeyden önce Cumhuriyetimizin kapsamlı gelişimi, yurttaşlarımızda milli bir gurur duygusu uyandırmış, onların anavatana olan ilgi ve bağlılığını artırmıştır.

Haydar Aliyev, Azərbaycan halkının bilimsel ve entelektüel potansiyelinin güçlendirilmesi konularına her zaman büyük önem vermiştir. Bu ilgi sayesinde onun liderliği döneminde yüzlerce yurttaşımız SSCB'nin en prestijli eğitim kurumlarında eğitim görme fırsatına sahip oldu. Böylelikle eski SSCB'nin 50'den fazla büyük şehrinde 170'den fazla yüksek öğretim kurumunda 15.000'den fazla Azerbaycanlı genç, bilim, ekonomi, kültür, üretim ve diğer alanları kapsayan en acil ihtiyaç duyulan 250'den fazla dalda eğitim gördü. ve daha yüksek nitelikler kazanmıştır. Elbette bu personelin birçoğu Azerbaycan'a döndü ve cumhuriyetin genel kalkınmasına katkıda bulundu. Ancak bir kısmı okudukları şehirlere yerleşti. Kısacası 1970'li ve 1980'li yıllarda Sovyet devletinde yaşanan entegrasyon süreçleri ve gençlerimizin başka cumhuriyetlerdeki eğitimleri göçlerine ivme kazandırdı. Cumhuriyetimiz dışında çalışmaya başlayan bu uzmanlar, bir yandan yurttaşlarımızın örgütlenmesinin güçlenmesine, diğer yandan da bilim ve kültürümüzün gelişmesine yardımcı oldular. Haydar Aliyev'in Sovyet devletinin başkanlarından biri olarak Moskova'daki faaliyeti dünya Azerbaycanlıları arasında milli bilincin güçlenmesinde özel rol oynadı. Yurttaşlarının, Haydar Aliyev'in küresel siyasi faaliyetini, milli anlayış ve karakterin parlak bir tezahürü olarak kabul etmiş, halkının özgüveni, öz farkındalığı ve örgütlülüğü güçlenmiştir.

H.Aliyev'in ulusal çıkarlara dayalı dengeli dış politikası esas olarak aşağıdaki sorunların çözümüne yönelikti.

- Azerbaycan'ı izolasyondan ve uluslararası dünyadaki konumundan çıkarmak;
- Azerbaycan'ın uluslararası imajına zarar veren noktaları ortadan kaldırmak;
- Hukuki çalışmalarımızı olduğu gibi dünya toplumuna ulaştırmak;
- Azerbaycan çevresindeki bilgi ablukasını kırmak;
- Azerbaycan'ın kaderinde etkili rol oynayabilecek devletlerle ilişkilerdeki haksız gerilimi ortadan kaldırmak;
- Komşu ülkelerle ilişkilerin geliştirilmesini sağlamak, karşılıklı yarar sağlayan işbirliği ilişkilerini yeniden kurmak ve sürdürmek;
- Büyük ülkelerle yakın ilişkiler kurmak ve bunları daha da genişletmek, çeşitli evrensel ve bölgesel uluslararası kuruluşlara katılarak ve bunlara aktif olarak katılarak

Azerbaycan'ın dünya siyasi ve ekonomik sistemine entegrasyonunu ve dünyanın çeşitli ülkeleriyle etkin işbirliğini sağlamak;

- Azerbaycan'ın sorununun barışçıl yollarla çözülmesi çabalarında büyük devletlerin ve etkili uluslararası kuruluşların aktif desteğini sağlamak.

Azerbaycan dış politikasının temel görev ve ilkeleri, ana yönleri, ulusal çıkarlardan ve yerel koşullardan kaynaklanan özellikler, Haydar Aliyev tarafından tasarlanan ve Azerbaycan anayasasında yer alan bilimsel ve teorik temelleri olan bir programa dönüştürüldü. Büyük önder: "Azerbaycan Cumhuriyeti'nde devlet yetkisi iç konularda sadece kanunla, dış konularda ise yalnızca Azerbaycan Cumhuriyeti'nin taraf olduğu uluslararası anlaşmaların hükümleriyle sınırlıdır." Uluslararası ilişkilerin ilkelerini ifade eden 10. maddede "Azerbaycan Cumhuriyeti, diğer devletlerle ilişkilerini uluslararası hukukun evrensel olarak kabul edilmiş normlarında öngörülen ilkelere dayanarak kurar" denmektedir (Aliyev, 1997).

Haydar Aliyev öncelikle Güney Kafkasya'da stratejik çıkarlarını gözetken ve bu bölgede nüfuz sahibi olan ülkelerle karşılıklı yarara dayalı ilişkiler kurmaya odaklandı. Bu bakımdan Haydar Aliyev'in Rusya ile temas ve ilişkilerinde önemli değişiklikler yapabilmesi ve ilişkilerin normal gelişimini engelleyen sorunları çözebilmesi, bu ülke ile ilişkilerin yeniden inşasına, gerilimin ortadan kaldırılmasına ve Rusya'nın Rusya ile olan ilişkilerinin bozulmasına yol açmıştır. Kısa sürede işbirliğinin genişletilmesi. Azerbaycan Cumhuriyeti BDT'ye üye oldu. Haydar Aliyev, "BDT çerçevesi dışında kaldığımız dönemdeki durumumuzu inceliyoruz ve BDT çerçevesi dışında kalmanın ülkenin karşı karşıya olduğu sorunların çözümüne yardımcı olmadığı sonucuna vardık" dedi (Halka bağışlanan bir hayat, 2004) .

Haydar Aliyev'in dünyanın en güçlü ülkesi ABD ile ilişkilerin düzenlenmesi ve geliştirilmesi konusunda yaptığı hizmetler benzersizdir. Bunda en önemli ve en önemli etken Eylül 1994'te "Yüzyılın Anlaşması"nın imzalanması oldu, Azerbaycan ile Batı arasındaki ilişkilerde yeni bir dönüm noktası oldu. Bu ilişkinin ve ilişkilerin gelişmesinin sonucu, ABD'nin Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü tanıması ve anlaşmazlığın barışçıl çözümüne desteğini ifade etmesi oldu. Bill Clinton da onayında şunları söyledi: "Amerika, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını desteklemeye devam ediyor. Geniş tabanlı ilişkiler geliştirerek, Haydar Aliyev'in, Amerika-Azerbaycan

işbirliğini genişletecek, ebedi egemen ve müreffeh bir Azerbaycan devleti inşa etme çabalarını desteklemeye devam edeceğiz" (Aliyev, 1997).

Bu çok önemli bir onaydı. Bu, Haydar Aliyev'in diplomasisinin, Azerbaycan'ın haklı ve sistematize edilmiş yeni dış politika çizgisinin bir sonraki başarısıydı. Azerbaycan'ın yeni dış politika rotasında Avrupa çizgisi önemli bir yer tuttu. Her Avrupa ülkesinin kendine has özelliklerini en ince ayrıntısına kadar dikkate alan bu yeni siyasi rota, Azerbaycan'ın Avrupa ile ilişkilerinde bir dönüm noktası oluşturdu ve kısa sürede büyük başarılarla imza attı. Azerbaycan, İngiltere, Almanya, Fransa ve İtalya gibi çok etkili müttefikler edindi. H.Aliyev'in kararlı dış politikasının bir sonucu olarak, Avrupa'nın siyasi ve ekonomik hayatında önemli rol oynayan Belçika Krallığı, Hollanda, Norveç ve diğer ülkelerle karşılıklı ilişkilerin genişlemesi, Azerbaycan'ın bütünleşmesine yardımcı oldu. Avrupa ile uluslararası dünyada itibarını artırmak ve konumunu güçlendirmek.

Azerbaycan'ın yeni dış politika rotasında Müslüman ülkelerin yanı sıra komşu ülkelerle ilişkilere de özel önem verildi. Bu ülkelerle ilişkilerde yapay olarak yaratılmış ve çözülmemiş sorunlar vardı. Türkiye ile ilişkiler gerçek koşullar dikkate alınmadan doğru bir şekilde ele alınamamıştır. Oldukça tecrübeli bir siyasetçi olan Haydar Aliyev, bu ülkelerle ilişkilerini hızla tersine çevirmiş ve onlarla karşılıklı işbirliği esasına dayalı medeni ilişkiler kurmayı ve geliştirmeyi başarmıştır.

Azerbaycan'ın dış politika faaliyetinin ana hedeflerinden biri, anlaşmazlığın barışçıl ve adil bir şekilde çözülmesi için büyük ülkelerin ve etkili uluslararası kuruluşların desteğini almaktır. Özellikle Ermenistan'ın devam eden saldırganlığının durdurulması ve savaşın durdurulması önemliydi. Önemli olan bu çatışmayı başlatanların Ermeniler olduğunu, onların saldırgan niyetlerini ve zulmünü dünyaya yaymak ve Azerbaycan çevresinde oluşturulan bilgi ablukasını kırmaktır. Bütün bunlar çok fazla sıkı çalışma ve kasıtlı diplomatik çabalar gerektiriyordu ve bunlar oldukça zordu. Sadece Haydar Aliyev bu görevi üstlenebilirdi.

Haydar Aliyev'in Ermenistan-Azerbaycan, Dağlık Karabağ ihtilafının çözümüne yönelik geniş ve çok yönlü faaliyetlerinin temel hedefi, dünya toplumunun desteğiyle ihtilafın uluslararası normlara uygun olarak çözülmesiydi. ABD Kongresi'nin 1992 yılında kabul ettiği 907'nci değişiklikle ayrımcılığa uğrayan, haklıyken haksız sayılan ve dünya siyasetinden izole bir bilgi ablukasına içine yerleştirilen, dünya toplumunun kınanması

haline gelen Azerbaycan'a yönelik tutum başladı. ancak Haydar Aliyev'in diplomatik becerileri ve çabalarıyla değişebilir. Dünyanın tüm demokratik devletleri ve önde gelen uluslararası kuruluşları, Azerbaycan'ın güç kullanarak dahil olduğu silahlı çatışmada Azerbaycan'a karşı doğru tavır almadıklarını anlamaya başladılar (Aliyev, 1997).

AGİT, BDT ve diğer arabulucuların çabalarıyla yürütülen müzakereler sonucunda Mayıs 1994'te Ermenistan ile Azerbaycan arasında ateşkes sağlandı. Haydar Aliyev'in yabancı ülkelere yaptığı resmi ziyaretler, toplantıları, Azerbaycan'a gelen heyetlerle yaptığı görüşmeler, uluslararası kuruluşlarla yaptığı çalışmalar ve yoğun diplomatik çalışmaları, Azerbaycan gerçeklerinin dünyaya aktarılması alanında büyük başarılar yol açmıştır. Haydar Aliyev'in diplomatik başarıları Budapeşte, Lizbon ve İstanbul'daki AGİT zirvelerinde meyvelerini verdi. Lizbon zirvesinde ilk kez AGİT'in 54 üyesinden 53'ü Dağlık Karabağ ihtilafının çözümünde Azerbaycan'ın meşru çıkarlarını yansıtan ilkeleri net bir şekilde destekledi. Bu, Azerbaycan diplomasisinin başarısı ve çatışmanın çözümünde niteliksel olarak yeni bir aşamanın başlangıcıydı.

Dağlık Karabağ sorununun çözümüne yönelik bu amaçlı ve etkili politika, şimdiden gerçek sonuçlarını veriyor. Azerbaycan'ın diplomatik çabaları Ermenistan'ın konumunu önemli ölçüde zayıflattı. Ermenistan'ın, Minsk Grubu'nun anlaşmazlığın çözümüne yönelik önerilerini art arda reddetmesi, Ermenistan'ın yapıcı olmayan bir ülke olarak bilinmesine neden oldu. Ermenistan'ın bugün çatışmanın çözümü için önerilen Madrid ilkelerini kabul etmeyeceğini açıklaması, onun yapıcı olmadığını bir kez daha teyit etmiştir.

Ermenistan ve Azerbaycan'ın Dağlık Karabağ sorununun çözümüne yönelik önemli adımlar atılıyor. Son dönemde Rusya ve Türkiye'nin Dağlık Karabağ sorununun çözümüne yönelik çabaları yoğunlaştı. Hiç şüphe yok ki, eğer sorun Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü çerçevesinde, uluslararası hukukun norm ve ilkelerine göre çözülmezse, Azerbaycan bunu kendi gücü ve yetenekleri pahasına çözebilir. Zaman Azerbaycan lehine işlediği için, ki bu da tamamen doğrudur, Haydar Aliyev'in değerli halefi Muzaffer Başkomutan İlham Aliyev'in askeri ve diplomatik başarıları sayesinde 44 gün içinde topraklarımızı işgalden kurtardık (Aliyev, 1997).

Azerbaycan'ın dış politikası birçok yönde gelişiyor. Azerbaycan'ın dünya toplumuna, Avrupa güvenlik sistemine ve NATO yapılarına entegrasyonunu amaçlayan bu yönelimler, Azerbaycan'ın uluslararası politikaya aktif katılımını sağlamaktadır.

Azerbaycan'ın ulusal çıkarlarına ve çıkarlarına hizmet eden dış politika rotasını başarıyla uygulayan Haydar Aliyev, tüm ülkelerle ilişkilerin dostluk, barış içinde bir arada yaşama ve karşılıklı yarar sağlayan işbirliği ilkeleri temelinde kurulmasını sağlamıştır. Haydar Aliyev, ABD ve Rusya, Avrupa ülkeleri, Çin ve Japonya, Doğu ülkeleri, Asya Pasifik bölgesi, Afrika ve Latin Amerika ülkeleriyle etkin ve eşit ilişkiler kurmayı ve işbirliğini geliştirmeyi başardı.

Azerbaycan'ın dış politikası dengeli bir karaktere sahiptir. Bu, Azerbaycan'ın jeopolitik durumu ve karşılaştığı sorunların doğası gereği, bölgede güçlenme mücadelesi veren çeşitli güç merkezleri arasındaki manevra kabiliyetini denge düzeyinde koruyarak dış politika seyrinde dengeyi sağlamayı başarmıştır. dış politikası.

Haydar Aliyev'in dış politika dersinin önemli önceliklerinden biri de Avrupa Birliği ile ilişkilerin geliştirilmesidir. Azerbaycan'ın Avrupa'ya entegrasyonu yönünde atılan adımlar Avrupa Konseyi kurumları tarafından büyük takdirle karşılanmış ve Haziran 2000'de Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi oybirliğiyle Azerbaycan Cumhuriyeti'nin tam üye olarak kabul edilmesine karar vermiştir. Bu uluslararası örgütün bir sonraki oturumunda, 17 Ocak 2001'de Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Parlamenterler Meclisi'nin bu kararını onayladı ve böylece Azerbaycan Avrupa ülkeleri ailesine girdi. Bununla birlikte Avrupa'nın da desteğiyle Azerbaycan'da reform süreci daha da hızlandı. Azerbaycan'da sosyal ve ekonomik kalkınmayı amaçlayan çok sayıda projenin uygulanmasına başlandı. Hukuki ve demokratik devlet inşası alanında başarılar elde edildi. Azerbaycan'ın Avrupa'ya entegrasyonu niteliksel olarak yeni bir aşamaya girdi. Haydar Aliyev'in siyasi yolunun değerli bir takipçisi olan Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nin 29 Nisan 2004'te Strazburg'daki oturumunda yaptığı konuşmada şunları söyledi: "Bugün stratejik tercihimiz Avrupa'ya entegrasyondur, Avrupa ailesi ve yapıları. Biz bu politikaya sıkı sıkıya bağlıyız. Azerbaycan'ın Avrupa'ya özgü tüm standartları ve boyutları karşılmasını sağlamak için elimizden geleni yapacağız." (Azerbaycan gazetesi, 1 Mayıs 2004). Şu anda Avrupa Birliği, Azerbaycan'ı "Yeni Komşuluk Politikası" programına dahil etmiş, "enerji diyalogu"nun başlatılmasına karar verilmiş ve enerji alanında stratejik ortaklığa ilişkin Mutabakat Zaptı imzalanmıştır (<https://files.preslib.az/projects/azerbaijan/gl9.pdf>). Haydar Aliyev'in dış politika gidişatının başarılarından biri de, 11 Eylül 2001 olaylarından hemen sonra Azerbaycan'ın ABD

önderliğindeki Terörle Mücadele Koalisyonu'na katılması ve terörle mücadelede hiçbir çabadan kaçınmamasıdır. Terörle mücadelede Azerbaycan uluslararası kuruluşlarla ve bireysel devletlerle yakın işbirliği içinde olmuştur. Hava Sahası Saldırıları ve Diğer Terör Eylemlerine Karşı Sözleşme ile Genel Olarak Terörle Mücadeleye İlişkin 12 Uluslararası Sözleşme ve Protokolün Azerbaycan Cumhuriyeti tarafından onaylanması, uluslararası kuruluşlar ve ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından büyük beğeni topladı.

Azerbaycan'ın uluslararası terörle mücadeledeki kararlı konumu, Azerbaycan'a hem Ermeni terörüne karşı mücadelede hem de Azerbaycan-Amerikan ilişkilerinin gelişmesinde başarı getirmiş, bu da onun terörle mücadele koalisyonunun güvenilir bir üyesi olarak tanınmasını sağlamıştır. ABD ve Avrupa Birliği ile işbirliğimizin etkinliği artırıldı.

Haydar Aliyev'in kararlı dış politikası ve siyasi öngörüsü sayesinde Azerbaycan, uluslararası güvenlik sisteminin oluşturulmasıyla yakından ilgilendi, bu alanda çeşitli barışı koruma programlarına katıldı ve terörle mücadele koalisyonunu yakından destekledi. Bütün bunlar ve Batı'ya yönelik büyük enerji projelerinin uygulanması, sonuç olarak, ABD Başkanı ve halkımızın haklı memnuniyetsizliğine neden olan tanınmış 907. Değişikliğin feshedilmesiyle sonuçlandı. Kongre Dışişleri Bakanı. 907. değişikliğin askıya alınması Azerbaycan için büyük bir zaferdi ve Haydar Aliyev'in politikasının sonraki en büyük başarısıydı.

Haydar Aliyev'in uyguladığı petrol stratejisi, Azerbaycan ile bölge devletleri arasındaki karşılıklı ilişkilerin yapıcılığını ve yoğunluğunu artırdı. Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı projesinin ve Doğu-Batı enerji koridorunun bir bütün olarak hayata geçirilmesi, ekonomik çıkarları örtüşen Azerbaycan, Gürcistan ve Orta Asya devletlerinin siyasi konumlarının yaklaşmasına ve dolayısıyla Türkiye'nin siyasi konumlarının yaklaşmasına yönelik koşulları yarattı. bölgesel bağımsızlığın güçlendirilmesi.

Petrol stratejisinin hayata geçirilmesi, Azerbaycan için sadece ekonomik ve siyasi önem taşımamakta, aynı zamanda Cumhuriyetimize de büyük faydalar sağlamaktadır. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Bakü-Tiflis-Ceyhan projesinin finansmanına ilişkin belgelerin imza töreninde yaptığı konuşmada entegrasyon projelerinin Azerbaycan için önemine değinerek, şunları söyledi: "Hepimizin hedefi halkımızın bunlardan faydalanmasıdır. projeler. Eminim öyle olacaktır. Zaten binlerce yeni iş yeri açıldı.

Onbinlerce insanımız maddi olarak faydalandı ve bu süreç devam edecek” (Azerbaycan gazetesi, 4 Şubat 2004).

Haydar Aliyev'in bu başarılı politikası sonucunda 18 Şubat 2005'te "Yüzyılın Anlaşması" çerçevesinde "Merkez Azerbaycan" platformu faaliyete geçirilmiş, 13 Temmuz 2006'da Bakü- Tiflis-Ceyhan boru hattı işletmeye açıldı. Böylece Azerbaycan'ın petrol stratejisinin uygulanmasında yeni bir aşamanın başlangıcı atılmış oldu.

Hazar Denizi'nin zengin enerji kaynaklarının geliştirilerek dünya pazarlarına ulaştırılması yönünde uygulanan büyük ölçekli projelerin başarıyla tamamlanması, nüfusun maddi refahının iyileştirilmesi, ülkenin ekonomik potansiyelinin artırılması için geniş fırsatlar yaratmıştır. Ülkeye yabancı yatırım hacmi artıyor.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Cenevre'de düzenlenen Bilgi Toplumu dünya zirvesinde yaptığı konuşmada Haydar Aliyev'in petrol stratejisinin Azerbaycan için açtığı fırsatları değerlendirdi: " Azerbaycan'ın elverişli coğrafi ve siyasi konumu, Azerbaycan'ı Doğu'nun önemli bir parçası haline getirmiştir. Batı ve Kuzey-Güney ulaşım koridorları. Bu ulaşım koridorları aracılığıyla Azerbaycan'a yeni işler ve yeni bilgi türleri akıyor" (Azerbaycan gazetesi, 11 Aralık 2003).

Azerbaycan'da başarılı bir şekilde uygulanan petrol diplomasisi, Azerbaycan'ı Güney Kafkasya ve MDR ülkeleri arasında enerji açısından bağımsız bir devlet haline getirmiştir. Bakü-Tiflis-Ceyhan petrol boru hattı ve Bakü-Tiflis-Erzurum doğalgaz boru hattı, Azerbaycan'ın enerji güvenliğinin sağlanması için geniş fırsatlar sunan dünya çapındaki projelerdir. Bu projeler aynı zamanda cumhuriyetimizin bağımsızlığının ve Azerbaycan'ın bölgedeki bağımsız politikasının güçlendirilmesinin de garantisidir. Bu projeler aynı zamanda bölge devletlerinin enerji alanında küresel işbirliğinin de simgesi haline geldi. Zengin petrol rezervlerine sahip Kazakistan'ın Bakü-Tiflis-Ceyhan boru hattına katılması bunun açık bir kanıtıdır.

Haydar Aliyev'in kişisel inisiyatifi göz ardı eden politikası sonucunda tarihi ipek yolunun restorasyonu ile ilgili Doğu-Batı ve Kuzey-Güney iletişim projelerinin hayata geçirilmesi Azerbaycan bölgelerinin ekonomik canlanmasına zemin hazırladı. Avrupa Birliği'nin desteğiyle hayata geçirilen "Büyük İpek Yolu" projesinin uygulanması sırasında yeni işyerleri ve üretim kompleksleri oluşturulmakta, hizmet alanları iyileştirilmekte, inşaat

alışmaları ve şehir planlama çalışmaları hızlandırılarak modernize edilmektedir. Bu proje aynı zamanda Avrupa ile Asya arasında köprü olma rolünü etkin bir şekilde yerine getirebilen Azerbaycan'ın büyük potansiyel gücünü de ortaya koymaktadır.

Azerbaycan halkının tarihsel gelişimi sayesinde 20. yüzyılın sonunda devlet bağımsızlığımız yeniden tesis edilmiş ve geri dönülemez hale gelmiştir. Ancak tarih boyunca yaşanan sosyal ve siyasi süreçler, bazı Azerbaycanlıların ata topraklarımızı terk ederek gezegenin farklı ülkelerine yerleşmesine yol açmıştır.

Geçen yüzyılın 80'li yıllarının sonlarında SSCB topraklarında meydana gelen olaylar, imparatorluk sınırları içinde demokratik düşünce tarzının genişlemesine ve ulusal kurtuluş hareketlerinin ateşlenmesine yönelik bir teşvik yarattı. Azerbaycan'da bu süreç daha hızlı ilerlemeye başladı. 1989 yılında Azerbaycanlılara "dünyanın en militan halkı" unvanının verilmesi tesadüf değildir. Azerbaycan'ın ayrılmaz bir parçası olan Karabağ topraklarında Ermeni ayrılıkçıların başlattığı provokasyonlar, halkımızın milli uyanışında ve milli benlik duygusunun güçlenmesinde önemli rol oynamıştır.

20 Ocak 1990 olayları Azerbaycan halkının milli bütünlüğünü teyit eden en büyük olaylardan biri olarak tarihin hafızasına sonsuza kadar kazınmıştır. Bu trajedi halkı bir yumruk gibi birleştirdi ve tüm dünyada Azerbaycanlıların gücünü ifade etti. Böylesine karmaşık ve zor bir durumda Haydar Aliyev, 20 Ocak katliamına ilişkin Moskova'da yurttaşlık coşkusundan ve gerçek vatanseverlikten doğan cesur açıklamasıyla dünya Azerbaycanlıların ayağa kaldırmış, halkın siyasi iradesini ifade etmiş ve ilan etmiştir. Bugün yurt dışında yaşayan soydaşlarımızın ulusal bir diaspora şeklinde oluşmasında, cumhuriyetimizle ilişkiler kurmasında ortaya çıkan zorluk ve sorunların çözümlenmesinin daha etkili yollarının araştırılmasına büyük bir ihtiyaç vardır. şu anda dünyanın çoğu ülkesinde 300'e yakın Azerbaycanlı topluluk ve dernek faaliyet göstermektedir ve diasporamızın örgütlenme süreci bugün de devam etmektedir (Aliyev, 1997).

Ayrı ayrı faaliyet gösteren çok sayıda dernek ve dernek, işbirliği amacıyla bir araya gelerek Azerbaycan federal birliklerini oluşturmaya başladı. Bunlar arasında Ukraynalı Azerbaycanlılar Kongresi, Rus Azerbaycanlıların Federal Ulusal-Kültürel Özerkliği, Alman Azerbaycan Dernekleri Federasyonu, İsveç-Azerbaycan Federasyonu, Kazakistan, Kırgızistan ve Özbekistan Azerbaycanlılarının "Turan" Kongresi ve "Azerbaycan" yer alıyor. Kırgızistan'daki Halk Birliği buna örnek olarak gösterilebilir.

Bu dernek ve dernekler, faaliyet gösterdikleri ülkeler ile Azerbaycan arasında dostluk ve işbirliği ilişkilerinin geliştirilmesi, soydaşlarımızın örgütlenmesi, tarihi vatanlarıyla ilişkilerinin güçlendirilmesi alanında önemli çalışmalar yapabilmışlerdir. Diaspora Çalışmalarından Sorumlu Devlet Komitesi, Azerbaycan diasporasının daha organize bir güce dönüşmesini sağlamak için sürekli olarak yeni dernek ve derneklerin oluşturulmasına önem vermektedir. Bunun sonucunda yeni topluluk ve dernekler kurma eğilimi diğer ülkeleri de kapsamış ve Belarus Azerbaycan Toplulukları Kongresi, Moldova Azerbaycanlılar Kongresi, Özbekistan Azerbaycan Kültür Merkezleri Birliği ve Azerbaycan-Norveç Derneği bir araya gelmiştir. Bu çizgide güçlerini tek merkezde birleştirme kararlılığıyla hareket ediyoruz. Bu Federal Birlikler, Azerbaycan diasporasının örgütlenmesi ve faaliyetinin artırılması için gerekli ve mümkün olan önlemleri almakta ve üstlendikleri görevi yerine getirmeye çalışmaktadır.

Hedeflenen çalışmalar sonucunda bugün Avrupa, Kuzey ve Güney Amerika, BDT ve Özbekistan, Kırgızistan, Norveç, Hollanda, Almanya, İspanya, İtalya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, Estonya, Polonya, Birleşik Devletler dahil birçok ülkede Arap Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır Arap Cumhuriyeti, Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nde 460'tan fazla Azerbaycan topluluğu kurulmuştur. Yeni Azerbaycan topluluklarının ve derneklerinin kurulması, Azerbaycan'ın modern diaspora inşa çalışmasının başarısı olarak değerlendirilmeyi hak etmektedir.

İşbirliğinin geliştirilmesi alanında Azerbaycan Cumhuriyeti, kurulduğu günden bu yana hem devletlerle hem de uluslararası kuruluşlarla ikili ve çok taraflı ilişkiler kurarak Karabağ'ın temel sorununu adil bir şekilde çözmeye çalışmış, aynı zamanda Karabağ'ın temel sorununu adil bir şekilde çözmeye çalışmıştır. Bu dönem için tek çekim merkezi olan enerji ürünlerini dünya pazarına sunmaktadır. Özellikle 2000'li yıllara kadar komşu devletlerle, Karabağ savaşında etkili olan devletlerle (büyük güçler ve Ermeni lobisinin güçlü olduğu devletlerle), Müslüman, Sovyet sonrası devletlerle ilişkiler daha önemliyken, 2000'den itibaren diplomatik ilişkiler de önem kazandı. Asya devletleriyle kuruldu. Aynı zamanda bağımsızlığını kazandığı dönemden itibaren BM, İslam İşbirliği Teşkilatı gibi kuruluşlara katılarak yeni dünya sistemindeki izolasyondan kurtulmuş, ardından hakikatin sesini dünyaya daha kolay aktarmaya çalışmıştır. Azerbaycan'ın bu dönemdeki en büyük başarısı şüphesiz BM'de "Dağlık Karabağ" ihtilafına ilişkin 4 kararın (822, 853, 874, 884) kabul edilmesi ve 2012 yılında BM Güvenlik Konseyi'ne

daimi olmayan üyeliğidir. 2013. Uluslararası kuruluşlarla işbirliğinin yaygınlaşması, özellikle 21. yüzyılın ikinci on yılında daha da yüksek bir trendle devam etti. Böylelikle daha adil bir dünya sistemine katkıda bulunmak ve kendi potansiyelini doğru değerlendirebilmek amacıyla Azerbaycan, 2011 yılında BM'den sonra en büyük örgüt olan Bağlantısızlar Hareketi'ne (NAM) üye oldu.

Bu dönemde Azerbaycan yumuşak güç potansiyelini yalnızca diplomatik ilişkiler yoluyla geliştirmekle yetinmedi. Ekonomik iş birliğini artırarak SOCAR gibi bir yumuşak güç aracına kavuştu. Bu da devletin ilk cazibesi olan hidrokarbon kaynaklarının taşınması için yeni ulaşım yollarının oluşturulmasının temelini attı. Lojistik açıdan önemli olan bu yollar Azerbaycan için ikinci bir cazip fırsat yarattı. Bu dönemde Bakü-Tiflis-Ceyhan, Bakü-Supsa, TAP, TANAP gibi uluslararası öneme sahip lojistik projelerinin hayata geçirilmesi tesadüf değildir.

Azerbaycan, eğitim ve bilim alanında, SSCB'nin ilk dönemlerinde bıraktığı çok yüksek okuma ve yazma mirasını sürdürmeye çalıştı (Oxu.az: 2013). Latin grafik yazı sistemine tam geçişin ardından ülkede eğitim düzeyinde ulusal yaklaşım daha da gelişti. İnsani Gelişme Endeksi (İGE) istatistikleri de Azerbaycan'ın 1996 yılından bu yana eğitim ve yaşam koşulları açısından sürekli geliştiğini gösteriyor.

Spor alanında Azerbaycan ağırlıklı olarak uluslararası yarışmalara katılmakta, Güreş, Judo, Voleybol, Boks gibi alanlarda yer almaktadır. Bu yarışmaların en prestijlisi, ülkenin çeşitli gelişmişlik göstergelerine sahip olduğu Olimpiyatlardır. Özellikle Avrupa Oyunları, İslami Dayanışma Oyunları, FIFA ve Formula 1 müsabakalarının Bakü'de yapılması Azerbaycan'ın spor alanında gündem yaratan bir ülke olarak kendini kanıtladığının göstergesidir.

Azerbaycan, içinde bulunduğumuz dönemde kültür alanında ağırlıklı olarak müziği ve mutfağıyla ön plana çıkmıştır. Azerbaycan'ın UNESCO Milli Komisyonu da bu alanda aktif çalışmalar yürütmektedir. Mesela dolma ve diğer yemeklerin UNESCO listesine alınması, muğamın dünya çapında tanıtılması önemli adımlardır. Özellikle kültürel alanda Haydar Aliyev Vakfı'nın dünya kültürüne katkı sağlamak amacıyla yabancı ülkelerde yürüttüğü imar ve restorasyon çalışmaları, milli kültürün tanıtılmasında çok değerli bir role sahiptir. Bunlara ek olarak Sırbistan ve Çin gibi ülkelerde de Azerbaycan

dil merkezlerinin faaliyet göstermesi yumuşak gücün cazibesinin artmasına neden olmaktadır.

Turizm ve göç alanları birbirine zıt alanlardır ve yumuşak güç unsuru olarak hem Azerbaycan'a gelenlerin hem de ülkeyi terk edenlerin etkisini dikkate almaktadır. Bu istatistikleri aşağıdaki Tablo 2'de görebiliriz (Sarıyeva, 2020, 7).

İstatistiklerden de anlaşılacağı üzere Kovid-19 ve İkinci Karabağ Savaşı öncesi dönemde ülke topraklarını ziyaret eden turist sayısı artmaya devam etti. Aynı zamanda ülkeyi terk edenlerin sayısında da belli artışlar var. Özellikle eğitim alanında göç Azerbaycan'ın tipik bir örneğidir. İlk yıllarda bu alanda vatandaşlar tarafından gönüllü olarak dernekler kurulurken, son yıllarda diaspora faaliyetlerinin ön plana çıkmasıyla birlikte devlet destekli faaliyetler de ön plana çıkmıştır.

Haydar Aliyev, 23 Mayıs 2001 tarihli "Dünya Azerbaycanlılarının Birinci Kongresinin Düzenlenmesi Hakkında" Kararname ile ulusal diaspora inşasının temellerini attı. Bu tarihi öneme sahip fermana göre dünya Azerbaycanlılarının ilk kongresi aynı yılın 9-10 Kasım tarihlerinde Bakü'de yapıldı. Kongrede Dünya Azerbaycanlıları Koordinasyon Konseyi üyeleri belirlendi. Yurtdışındaki yurttaşlarımızın Azerbaycancılık fikri etrafında örgütlenmesi açısından bir dönüm noktası haline gelen ve ulusal diaspora hareketinin gelişiminde yeni bir aşamanın başlangıcını belirleyen bu kongre oldu.

36 yabancı ülkede yaşayan soydaşlarımızın 200'den fazla farklı kuruluşunu temsilen düzenlenen Birinci Dünya Azerbaycanlıları Kongresi'ne 406 temsilci ve 63 misafir katıldı. Bunların arasında ABD, Türkiye, Rusya, İngiltere, Kanada, Almanya, Fransa, Gürcistan, Avusturya, Romanya, İsviçre, Avustralya, Özbekistan, Ukrayna, Estonya, Letonya, Moldova, Kazakistan, Danimarka, Hollanda, Finlandiya, Belarus, İsrail yer alıyor. ve diğer ülkelerin temsilcileri vardı (Valeh 6-7).

Azerbaycan topluluklarının farklı ülkelerdeki örgütlenme ve faaliyetlerinin artmasında kongrenin önemli etkisi oldu. O kurultayda Büyük Önder'in büyük bir gururla yaptığı, "Azerbaycanlı olduğum için her zaman gurur duydum, bugün de gurur duyuyorum" şeklindeki konuşması birçok dilde ezberlendi.

5 Temmuz 2002 tarihli Kararname ile Yurtdışında Yaşayan Azerbaycanlılarla Çalışma Devlet Komitesi'nin (şu anda Diaspora ile Çalışma Devlet Komitesi) kurulması ve 27

Aralık 2002 tarihinde "Yurtdışında Yaşayan Azerbaycanlılarla İlgili Devlet Politikası Hakkında Kanun"un kabul edilmesi. Aynı yıl dünya Azerbaycanlılarının örgütlenme süreci daha da güçlendi.

Haydar Aliyev'in diasporanın inşasında yaptığı hizmetlerden biri de yurtdışı gezileri sırasında o ülkelerde yaşayan soydaşlarımızla toplantılar yapmak, onların sorunları ve kaygılarıyla yakından ilgilenmek, tavsiyelerde bulunmaktır. Bu toplantı ve tartışmalar diasporamızın güçlendirilmesi ve ana faaliyet alanlarının belirlenmesi açısından önemli rol oynadı.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Hayder Aliyev'in fikir ve ilkelerine bağlı kalarak, bu politikasını başarıyla sürdürmektedir. Devlet başkanının 8 Şubat 2006 tarihli kararnamesi uyarınca, Azerbaycan'ın gerçeklerinin Azerbaycan'a iletilmesi alanında önümüzdeki görevleri görüşmek üzere aynı yılın 16 Mart tarihinde Bakü'de II. Dünya Azerbaycanlıları Kongresi düzenlendi. Dünya toplumunun daha geniş bir coğrafyada tanıtılması ve diaspora inşası çalışmalarının geliştirilmesi. Devlet Başkanı İlham Aliyev'in geniş ve kapsamlı konuşması ve o kongrede Yurtdışında Yaşayan Azerbaycanlılarla Çalışma Devlet Komitesi'nin raporunun ardından, geçtiğimiz dönemde yurttaşlarımızın örgütlenmesi alanında bilinçli tedbirlerin alındığı açıkça ortaya çıktı. yurtdışında ve tarihi vatanları Azerbaycan ile ilişkilerini genişletiyor. Gerçekleştirilen hukuki ve siyasi reformlar, Azerbaycan'ın demokratik bir devlet ve sivil toplum inşa etme yolunda emin adımlarla yürüdüğünü ve dünya toplumuyla entegrasyonunu hızlandırdığını doğruladı. Azerbaycan devletinin diaspora inşası alanında yaptığı tutarlı ve kararlı çalışmalar meyvesini verdi. Geçtiğimiz dönemde Amerika, Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika'nın farklı ülkelerinde yüze yakın yeni Azerbaycan topluluğu kurulmuş, böylece yurtdışındaki soydaşlarımızı birleştiren kurumların sayısı 300'ü aşmıştır. Organize Azerbaycan toplumlarının faaliyet gösterdikleri ülkelerin sosyal, politik ve kültürel yaşamına aktif katılımı, diaspora inşa çalışmasının en önemli yönlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev kongrede yaptığı konuşmada, yurt dışında yaşayan yurttaşlarını Azerbaycan gerçeğinin uluslararası dünyaya olduğu gibi aktarılması konusunda faaliyetlerini artırmaya çağırdı. Cumhurbaşkanı şunları söyledi: "Kendi tedbirlerimizi almalıyız, güçlendirmeliyiz. Azerbaycan ekonomik potansiyelini, askeri potansiyelini, siyasi yeteneklerini tam olarak kullanıyor. İyi düşünülmüş bir anlayışla her yönde çok hızlı ilerliyoruz. Bu doğrultuda

Azerbaycan diasporasının, Azerbaycan'ın dünyada tanıtılmasında, Azerbaycanlıların sosyal ve sosyal hayata aktif katılımında bu rolün daha güçlü olmasını istiyorum. Yaşadıkları ülkelerin siyasi yaşamında daha aktif rol alsınlar, o ülkelerin yasama organlarına seçilsinler. 9 Mart 2007 tarihinde Bakü'de düzenlenen Azerbaycan ve Türk diaspora teşkilatı liderlerinin 1. Forumu, Türkçe konuşan tüm halkların hayatında önemli bir olay haline geldi ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın Azerbaycan için öneminin parlak bir tezahürü olarak tarihe geçti. Türk dünyasının birliği. 19 Kasım 2008'de Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Yurtdışında Yaşayan Azerbaycanlılarla Çalışma Devlet Komitesi temelinde Diaspora ile Çalışma Devlet Komitesi'nin kurulmasına ilişkin kararnameyi imzaladı. Aynı yılın 19 Aralık'ta Bakü'de düzenlenen Dünya Azerbaycanlıları Koordinasyon Konseyi toplantısında Dünya Azerbaycanlılarının Dayanışma Şartı kabul edildi. Böylece Azerbaycanın diaspora politikası, yurt dışındaki yurttaşlarımızın daha organize bir biçimde örgütlenme süreciyle yeni bir aşamaya girmiştir. Artık soydaşlarımız yaşadıkları ülkelerin sosyo-ekonomik, sosyo-politik ve kültürel yaşamında daha aktif rol oynamakta, Azerbaycan'ın gerçeklerini dünyaya aktarma, zengin kültürel mirasımızı tanıtmak ve yok edilmesini engelleme kararlılığındadırlar. Şu anda dünyanın birçok ülkesinde Azerbaycan toplulukları üç renkli bayrağımız altında faaliyet göstermektedir (Məsimov 2018, 288).

Azerbaycan gençliğinin yabancı ülkelerde örgütlenmesi ve diaspora hareketine katılımları da başarıyla devam ediyor. Rusya Azerbaycan Gençlik Teşkilatı çok yönlü faaliyetleriyle gerçek bir örnek göstermektedir. Haydar Aliyev Vakfı'nın organizasyon başkanı ve başkan yardımcısı Leyla Aliyeva'nın başlattığı proje ve etkinlikler, Azerbaycan gerçeklerinin tüm dünyaya aktarılmasında önemli rol oynuyor. Bu eğilim Avrupa ülkelerinde de yüksek düzeyde kendisini göstermektedir. Kasım 2010'da Almanya'nın Frankfurt kentinde Birinci Dünya Azerbaycan Gençlik Kongresi düzenlendi. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in onayladığı Azerbaycan Gençliği Devlet Programı uyarınca Diaspora ile Çalışma Devlet Komitesi ile Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın ortaklaşa düzenlediği bu etkinliğe 25 ülkeden Azerbaycanlı gençler ve 41 diaspora örgütünün başkanları katıldı. Kongre, yabancı ülkelerde yaşayan Azerbaycanlı gençlerin diaspora inşa çalışmalarına dahil edilmesi, sosyal ve siyasi faaliyetlerinin artırılması yönünde bir diğer önemli adım oldu. Azerbaycan Cumhuriyeti'nin devlet bağımsızlığının restorasyonunun 20. yıldönümünde Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in bu yıl 21 Ocak'ta imzaladığı kararnameye uygun olarak, bu yıl 5 Temmuz'da Haydar Aliyev

Saray'ında Dünya Azerbaycanlılarının III. Kongresi düzenlendi. Yabancı ülkelerdeki yurttaşlarımızın dayanışmasını ve örgütlenmesini güçlendirmeye odaklandık, milli fikirler etrafında yakınlaşmaları birleşmeye büyük katkı sağladı. Böylelikle hemşerilerimizin birlik ve beraberliğinin güçlendirilmesinde yeni bir aşamaya geçilmiştir.

Bu bir yandan Azerbaycan'ın ekonomik ve siyasi olarak güçlenmesi, bölgede lider devlet haline gelmesi, uluslararası dünyada konumunun güçlenmesi, bağımsız bir devlet olarak itibarının artması, diğer yandan niteliksel olarak yenilenmesi ile ilgilidir. yurtdışında yaşayan Azerbaycanlılara yapılan çalışmaların içeriği ve bu alanda yeni görevlerin belirlenmesi. Sayın Cumhurbaşkanının yürüttüğü iç ve dış politikanın öncelikli alanlarından biri de yurttaşlarımızın uluslararası sözleşmelerle belirlenen insan ve sivil hak ve özgürlüklerini korumak, yaşadıkları ülkelerde örgütlü ve etkin bir güç haline gelmek ve bu doğrultuda hareket etmektir. Dünya Azerbaycanlılarının kaderinin sorumluluğunu üstlenmek. Yurttaşlarımızın yüksek kuruluna dünyanın 42 ülkesinden 579 kongre temsilcisinin yanı sıra 30 ülkeden 211 konuk katıldı. Kongremize Cumhuriyetimizi temsilen 677 temsilci ve 405 yerli davetli katıldı. Kongre başlangıcında Rusya, Türkiye, Ukrayna, Almanya, Gürcistan, ABD, İsveç, Hollanda, İsrail, Özbekistan, Fransa, İngiltere, Kanada ve diğer ülkeleri temsilen 1872 kişi kayıt yaptırdı. Üçüncü kongreye yabancı ülkelerde faaliyet gösteren Azerbaycanlı topluluk ve derneklerin 182 başkanının yanı sıra 13 ülke parlamentosunun 29 milletvekili de konuk olarak katıldı. Etkinliğin 21 yabancı ülkeden 37 medya çalışanı tarafından ele alınması, Azerbaycan gerçeklerinin dünya toplumuna aktarılması açısından ayrı bir önem taşıyordu. Bu prestijli toplantı aynı zamanda yurt dışında yaşayan Azerbaycanlıların diasporadan lobiye dönüşmesi yönünde de yeni bir adım oldu. Bunun ciddi bir nedeni var. Şunu söylemekle yetinelim: Beş yıl önce 336 diaspora teşkilatımız vardı, şimdi bu sayı 416'ya ulaştı. Ayrıca organizasyonlarımızın sayısının arttığını, bunlara katılıp aktif faaliyetlere katılanların sayısının da hızla arttığını söyleyelim (Nuriyeva, 2022, 744). Bunun nedeni, her Azerbaycanlının birlik ve beraberliğe önem vermesi, ortak hareket etmenin önemini artık daha iyi anlamış olmasıdır. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in konuşmasının sonunda dile getirdiği dilekler, kongre katılımcılarının her birinin dileği olarak kabul edildi ve büyük alkışlarla karşılandı: "Keşke dünyada yaşayan tüm Azerbaycanlılar hep bir arada olsa. Arkalarında güçlü Azerbaycan devletinin bulunduğunu her zaman biliyorlar ve her zaman Azerbaycan devletine güvenebilirler." Kongrede alınan kararlar,

konuşmalarda yapılan önerilerin değerlendirilmesi, Dünya Azerbaycanlıları Koordinasyon Konseyi'nin (2001 yılında kurulan) icra sekreteryasının kurulması, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in oybirliğiyle Koordinasyon Konseyi başkanlığına seçilmesi Konseyin oluşumunun artması ve diğer tüm konularda diaspora faaliyetlerinin gelişmesinde yeni bir aşamaya girileceğini bildirdi. Etkinliğe katılanların, Ermenistan-Azerbaycan, Dağlık Karabağ ihtilafına ilişkin uluslararası kuruluşlara, yabancı ülke parlamentolarına, devlet ve hükümet başkanlarına 50 milyonu aşkın Azerbaycanlı adına yapılan çağrılarını kabul etmesi, bizim için önemliydi. dünya toplumunun tanıdığı doğru ses. Zaten uluslararası dünyada, gelişen ve büyüyen Azerbaycan devletinin milli çıkarlarını her zaman savunmaya hazır olan 50 milyonluk büyük Azerbaycan halkının birlik ve beraberlik içinde olduğunu görüyorlar ve bu konuda daha aktif olmaya hazır olduklarını görüyorlar. yaşadıkları her ülkede kutsal işler uğruna yeni girişimlerde bulunuyorlar. Son dönemde Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in girişimiyle bazı ülkelerde Azerbaycan kültür evlerinin faaliyete geçmesi memnuniyet vericidir. Azerbaycan devleti önde gelen ülkelerin merkez şehirlerinde mülk satın almayı planlıyor. Burada Azerbaycan kültür evlerinin faaliyetleri düzenlenecek, aynı zamanda Azerbaycan ticaret evleri de kurulacak. Devlet başkanı, başkentlerin merkezi yerlerinde ve merkezi caddelerinde Azerbaycan merkezleri oluşturulması talimatını verdi. Orada Azerbaycan ürünlerinin tanıtılması, satılması, diğer propaganda malzemelerinin dağıtılması gerekiyor. Bu yıldan itibaren o çalışmalar hayata yansımaya başladı. Dünyadaki Ermeni lobisini endişelendiren en önemli konulardan biri Azerbaycan'ın hızla gelişmesiyle birlikte yurtdışındaki Azerbaycan toplumlarının güçlenmesidir. Onları sınırlendiren, saldırganlaştıran, asılsız eylemlere sevk eden sebeplerden biri de diasporamızın Ermeni lobisinin önünde ciddi bir engel haline gelmesidir. Bu sözleri sebepsiz söylemiyoruz. Geçen yıl Aralık ayında, Dünya Azerbaycan Dayanışma Günü arifesinde, Benelüks Azerbaycanlılar Kongresi'nin Hollanda'daki ofisi basıldı. Gece meydana gelen olayda Azerbaycan ve Türkiye bayrakları yere atıldı, kapı ve pencereler kırıldı. Daha sonra Avrupa'daki Ermeni diasporasının temsilcilerinin bunu planlı bir şekilde yaptığı anlaşıldı. Sebep ise Azerbaycanlıların burada harekete geçmesi, Artsakh gıda ürünlerinin Avrupa'ya ithalatının durdurulması için imza kampanyasının başlatılması ve Ermenilerin bu tür faaliyetlerinin önlenmesi yönünde yapılan çalışmalardı. Bu tür vakalar diğer ülkelerde de kaydedildi. Bütün bunlar Azerbaycan diasporasının son yıllarda büyük ilerleme kaydettiğini bir kez daha gösteriyor. Kısa sürede yurt dışında yaşayan Azerbaycanlıların örgütlenmesi yönünde birçok çalışma yapıldı. Artık dünyanın herhangi

bir ülkesine giderseniz orada yaşayan Azerbyacanlıların diaspora örgütünü bulabilirsiniz. Bu kuruluşlar, soydaşlarımızın bir araya gelmesine, karşılaştıkları sorunların ortak çabalarla çözülmesine, Anavatan ile ilişkiler kurulmasına, Azerbaycan gerçeklerinin dünyaya aktarılmasına büyük katkılar sağlamaktadır (Nuriyeva, 2022, 744).

Ancak elbette diaspora çalışmaları sadece organizasyonların yaratılmasıyla sınırlı olamaz. Diaspora faaliyetleriyle az çok ilgilenen insanlar, tek başına faaliyetler düzenleyerek öngörülen hedeflere ulaşmanın mümkün olmadığını biliyor. Bunun için başka adımların atılması gerekiyor. Bu adımlardan biri de yurttaşlarımızın yaşadıkları ülkelerin sosyal ve siyasi hayatında temsilinin sağlanmasıdır. Bu çalışma diaspora faaliyetlerinde niteliksel olarak yeni bir aşama olmalıdır. Devlet Başkanı İlham Aliyev, III. Dünya Azerbaycanlıları Kongresi'nde yaptığı konuşmada, derneklerimizin yurtdışındaki faaliyetlerini överek, faaliyet gösterdikleri ülkelerdeki tüm Azerbaycan toplumunu birleştirmeleri tavsiyesinde bulundu. İdeal seçenek, her Azerbaycanlının diaspora örgütlerine üye olması, etkinliklerine katılması, destek vermesi, yardımda bulunması ve aynı zamanda gerektiğinde diaspora örgütlerinden yardım almasıdır. Bunun için bu örgütlerin daha da güçlenmesi gerekiyor. Yani en önemli faktörlerden biri diaspora örgütlerinin birliğidir. Bazı durumlarda bir ülkede birden fazla diaspora örgütü faaliyet gösteriyor, tabii ki büyük ülkelerde onlarcası var. Çoğu durumda toplumlar arasındaki ilişkiler sağlıklıdır. Ancak bazı çelişkilerin, bazı sorunların ve yanlış anlamaların ortaya çıktığı durumlar da vardır. Eğer böyle bir durum varsa Azerbaycan Cumhurbaşkanı buna son verilmesini tavsiye etti. Çünkü bizi ancak birlik güçlendirir. Birlik olmadan güçlü olamayız. Bu bir aksiyomdur. Bu nedenle diaspora kuruluşlarının faaliyetlerinin gelişmesi için birlik ve beraberliği tam olarak sağlamamız gerekiyor. Büyükelçilikler ve diaspora kuruluşları arasındaki işbirliği daha güçlü ve hedefe yönelik olmalıdır. Büyükelçilik Azerbaycan devletinin bir parçasıdır, Azerbaycan devletinin resmi temsilidir, yabancı ülkelerde Azerbaycan devletinin sembolüdür. Büyükelçilikler ve diaspora kuruluşları arasında her zaman dostane ilişkilerin olmasını sağlamalıyız. Herhangi bir sorun, yanlış anlaşılma veya memnuniyetsizlik varsa derhal çözüme kavuşturulmalıdır. Onlar da birbirlerine saygılı davranmalı, birbirlerinin faaliyetlerini desteklemeli, çünkü bizim bir Anavatanımız var, Azerbaycan. Aynı zamanda yurt dışında faaliyet gösteren diaspora örgütlerimizin de o ülkelerin iç politikasında etken haline gelmesi gerekiyor. Zamanı geldi. Hem Azerbaycan'ın kalkınması hem de diaspora örgütlerimizin güçlenmesi artık bize bu tür fırsatların kapısını açmaktadır. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev kongrede yaptığı konuşmada, soydaşlarımız

Azerbaycanlıların yaşadıkları ülkelerde devlette, devlet kurumlarında, yasama organlarında temsil edilmesi gerektiğini vurguladı. Onların sayısı da bazı durumlarda buna izin veriyor. Bunun için Azerbaycanlılar arasında karşılıklı desteğin ve birliğin daha güçlü olması gerekiyor. Çünkü Azerbaycanlılar yurtdışında ne kadar güçlü olursa devletlerinin çıkarları da o kadar güvenle savunulacaktır. Azerbaycan ne kadar güçlü olursa, yurttaşlarımız da kendilerini o kadar güvende ve rahat hissedeceklerdir (Cəfərov ve Məmmədli 2016).

Uzmanlar, siyasete katılmak isteyen Azerbaycanlıların öncelikle yaşadıkları ülkenin sorunlarını öğrenmeleri ve ülke vatandaşlarının bu sorunları çözmelerine yardımcı olabilecek kapasitede olduklarını göstermeleri gerektiğine inanıyor. Ancak elbette tüm bunları başarmak o kadar kolay değil. Yüzlerce yıldır oluşan siyasi süreçlere müdahale etmek, etkileyici bir unsur haline gelmek, “ele geçirilen pazarda” yer bulmak oldukça zordur. Tüm zorluklara rağmen bunu başarmak mümkün. Bu yönde en büyük umut elbette gençlerdir. Yurt dışında eğitim gören ve yaşadıkları ülkelerin sosyal ve siyasi hayatını yakından tanıyan gençlerin siyasi süreçlerde başarılı olma şansları daha yüksek. Ama bu süreçte diasporamızın örgütlenmesinde deneyim kazanmış eski kuşakların da desteklenmesi gerekiyor. Uluslararası dünyada başarılı olmanın temel yollarından biri medyayla iyi ilişkiler kurmaktır. Yurttaşlarımız yaşadıkları ülkelerin siyasi hayatında aktif olmak istiyorlarsa öncelikle nüfuz sahibi medya kuruluşlarıyla iyi ilişkiler kurmalılar. Azerbaycanlıların her ülkenin tanınmış medyasında yer alması için çalışmalıdırlar. Azerbaycan diasporasının hiçbir zaman bugünkü kadar organize olmadığını belirtmekte fayda var. Bunun nedeni dünya Azerbaycanlılarının Haydar Aliyev'in Azerbaycancılık ideolojisini faaliyetlerinin ana ilkesi olarak kabul etmeleridir. Çünkü tecrübe gösteriyor ki, halkımızın tüm tarihi boyunca milli birlik ve beraberlik hayalleri ve fikirleri ancak Azerbaycancılık ideolojisi sayesinde gerçekleşebilir. Azerbaycan devleti, Haydar Aliyev'in gösterdiği yolda bugünkü hızlı yükselişini yakalamıştır. Ancak çok ciddi sorununuz olan Ermenistan-Azerbaycan, Dağlık Karabağ sorunu henüz çözülmedi. Dolayısıyla dünyanın dört bir yanına dağılmış Azerbaycanlıların birlik ve beraberliği artık hem bizim için hem de dünyanın farklı ülkelerinde yaşayan Azerbaycanlılar için ayrı bir önem taşıyor. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in dediği gibi hepimizin bir Anavatanı var, o da Azerbaycan Cumhuriyeti (Adiloğlu, Bakı, 2017).

Azerbaycan Cumhuriyeti Diaspora ile Çalışma Devlet Komitesi, Diaspora Gençlerinin Yaz ve Kış Kampları, Beyin Fırtınası, Liderlik Gelişimi ve Diaspora Gönüllüleri adlı programları uygulamaktadır. 2019 yılında Diaspora gençlerinin "Nesimi 650" adlı ikinci yaz kampı düzenlendi. Her alanda olduğu gibi diaspora alanında da beklentileri ve umutları en yüksek olan grup gençlerdir. Azerbaycan'ın dünyadaki konumunun daha da güçlenmesinde, gerçeklerin yayılmasında, devletin ve insanların hakkında olumlu bir izlenim oluşturulmasında ve adil bir duruşta en büyük sorumluluk gençlere düşmektedir. Bugün gençler sayesinde dünyada Azerbaycan sözü daha çok duyuluyor, tüm dünya Ermenistan-Azerbaycan Dağlık Karabağ anlaşmazlığının gerçeklerini biliyor, milli ve kültürel değerlerimiz tanıtılıyor. Azerbaycan diasporası hareketinde yeni aşamanın temeli gençlerin bir araya gelmesi ve tek platformda birleşmesidir. Ülke liderliğinin görevleri ve Haydar Aliyev Vakfı'nın desteği temelinde bu yönde tutarlı çalışmalar yapılıyor ve sürdürülebilir projeler hayata geçiriliyor. Azerbaycan devletinin gençlere gösterdiği yüksek ilgi ve özene karşılık, yurt dışında yaşayan gençler bu derneğe büyük ilgi göstermekte ve Azerbaycan diasporasının aktif üyeleri olmak için çaba göstermektedirler. Diaspora Gençlik Yaz Kampı aynı zamanda dünyada yaşayan Azerbaycan gençlerinin birliğine ve ağ kurmasına da hizmet ediyor. Diaspora Gençlerinin "Nesimi 650" adı altında II. Yaz Kampı 8-14 Temmuz 2019 tarihlerinde Şamahı şehrinde gerçekleştirildi (Qarayev, vd 2018). Artık geleneksel hale gelen yaz kampları, farklı ülkelerde yaşayan Azerbaycanlı gençleri bir araya getiriyor. 51 ülkeden 110 genç II. Yaz Kampına katılma hakkı kazandı. Gençlik kampı katılımcıları Şamahı şehrine doğru yola çıkmadan önce Haydar Aliyev'in Şeref Sokağı'ndaki mezarını ziyaret ederek anısını saygıyla andılar. Daha sonra gençler Şehitler Caddesi'nde topraklarımızın özgürlüğü için can veren vatan evlatlarının ruhları önünde eğildiler. Kamp katılımcılarını karşılama töreni Şamahı şehir merkezindeki İmadeddin Nesimi heykeli önünde gerçekleşti. Şehir halkı, konukları ulusal danslar ve müzik eşliğinde coşkuyla karşıladı. Kamp katılımcıları 9 Temmuz'da Şamahı'daki Haydar Aliyev'in anıtını ziyaret ederek önüne çiçekler bıraktı. Kampta katılımcılar yurt dışındaki diplomatik misyon başkanları, bazı yabancı ülkelerin Azerbaycan'daki büyükelçileri, tanınmış kişiler ve medya temsilcileri, Nisan gazileri ile bir araya geldi, çeşitli eğitimler düzenledi, tarihi yerlere geziler gerçekleştirdi. Azerbaycan Diaspora Gençleri 1. Kış Okulu, Azerbaycan Diaspora Destek Fonu'nun maddi desteği ve organizasyonu ile 1-7 Aralık 2019 tarihlerinde Belçika'nın Brüksel kentinde Avrupa'da yaşayan genç Azerbaycanlı uzmanlara ve öğrencilere yönelik düzenlendi. Proje, profesyonel ve güçlü diaspora faaliyetlerine ilişkin bilgi ve yetkinliği

artırmak, diaspora gençlerinin yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde propaganda, politika ve karar alma yapılarına katılma potansiyelini artırmak amacıyla hayata geçirildi. Projeye 14 Avrupa ülkesinden 16 genç katıldı. Projenin ilk gününde katılımcılara tanıtım yapıldı ve projenin programı tartışıldı. İlerleyen günlerde Renew Grubu Dış İlişkiler Başkanı Rune Glasberg, Avrupa Birliği Orta Asya Parlamentolararası İşbirliği Komitesi üyesi Andris Ameriks, Yeşiller Grubu Siyasi Danışmanı Juliane Schmidt, Parlamento Üyesi Petar Vitanov, Avrupa Birliği Azerbaycan Parlamentolararası İşbirliği Komitesi, Dr. Avrupa Parlamentosu'nun Renew grubu üyesi Philippe Perchoc ve İlhan Küçük ile görüşmeler gerçekleştirildi. Daha sonra Avrupa Komisyonu'nda bir sunum yapıldı, Avrupa Dış Eylem Servisi'nin Güney Kafkasya ve Gürcistan'daki krize ilişkin özel temsilcisi Isabelle Pellier ve diğer ilgili kişilerle görüşmeler yapıldı. 4 Aralık'ta Belçika Dışişleri Bakanlığı Azerbaycan diplomatı Pieter Van Loo, ardından Avrupa Politika Merkezi kıdemli siyasi analisti Amanda Paul ve Links Europe direktörü Dr. Dr. Dennis Sammut'la toplantılar yaptım. Daha sonra Azerbaycan Cumhuriyeti'nin Belçika Krallığı ve Lüksemburg Dükalığı Büyükelçisi ve Avrupa Birliği Daimi Temsilciliği Başkanı Fuad İskenderov ve büyükelçilik personeli ile bir toplantı gerçekleştirildi. Yunus Emre Enstitüsü'nde 5-6 Aralık tarihlerinde topluluk oluşturma ve diaspora faaliyetlerine ilişkin görüşmeler gerçekleştirildi. Program çerçevesinde 15 siyasetçi ve araştırmacı, 9 kurumdan 1 diplomat, 4 uluslararası uzman, 3 Vakıf çalışanı ve 2 Komite çalışanı ile toplantılar yapılarak eğitime katılım sağlandı. Diaspora Çalışmalarından Sorumlu Devlet Komitesi'nin uygulamaya koyduğu ilk programlardan biri "Liderlik Geliştirme Programı"dır. Programın amacı yurtdışındaki yurttaşlarımız arasında ulusal kimliğin korunmasını ve geliştirilmesini desteklemek, Azerbaycan'ın gerçeklerini dünyaya yaymak, topluluklarımızın, Azerbaycan'a dost diğer halkların diaspora kuruluşlarının gelişmesine katkıda bulunmaktır (Cəfərov ve Məmmədli 2016 65).

Almanya, Fransa, Türkiye, Ukrayna ve Gürcistan'daki Azerbaycanlı topluluklarını temsil eden temsilciler, "Liderlik Gelişim Programı" çerçevesinde Diaspora İşleri Devlet Komitesi'nin desteği ve organizasyonuyla 16-21 Aralık 2019 tarihlerinde Azerbaycan'ı ziyaret etti. Ziyaret programına Haydar Aliyev'in kabrini ve Şehitler Sokak'ı ziyaret ederek başlayan heyet, Haydar Aliyev Merkezi'ni de ziyaret ederek ülkenin çok sayıda üst düzey devlet ve hükümet yetkilisiyle de görüştü. Azerbaycan toplumu temsilcileri Fuad Muradov, Diaspora ile Çalışmadan Sorumlu Devlet Komitesi Başkanı, Gençlik ve Spor Bakanı Azad Rahimov, Kültür Bakanı Abulfas Garayev, Milli Meclis Hukuk

Politikası ve Devlet İnşa Komisyonu Başkanı Ali Hüseyinli , Rovshan Rzayev, Mülteciler ve ÜİYOK'ler İşleri Devlet Komitesi Başkanı, Devlet Göç Servisi Başkanı Vusal Huseynov, Cumhurbaşkanı Yardımcısı - Cumhurbaşkanlığı İdaresi Dış Politika İşleri Dairesi Başkanı Hikmet Hajiyeve, İnsani Yardım Dairesi Başkanı Cumhurbaşkanlığı İdaresi Politikası, Diaspora, Çok Kültürlülük ve Din İşleri Farah Aliyeva, Azərbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanına Bağlı Vatandaşlara Hizmet ve Sosial Yenilikler Devlet Ajansı Başkanı Ulvi Mehdiyev, Devlet Turizm Ajansı Başkanı Fuad Nagiyev, Azərbaycan Bakan Yardımcısı Dışişleri Ramiz Hasanov, Milli Eğitim Bakan Yardımcısı Firudin Gurbanov, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme Ajansı Başkanı Orkhan Mammadov, Uluslararası İlişkiler Analiz Merkezi Yönetim Kurulu Başkanı Farid Shafiyev ve "ADA" Üniversitesi Rektör Yardımcısı Fariz İsmayilzade toplantılar gerçekleştirdiler. Görüşmelerde yurt dışındaki yurttaşlarımızın tarihi vatanlarıyla ilişkilerinin genişletilmesi, Azərbaycan asıllı sporcuların Azərbaycan sporuna katkı sağlama olanakları, Azərbaycan kültürünün yurt dışında tanıtılması, "Yurttaşlar Hakkında" Kanun Taslağının umutları ve daha etkin hale getirilmesi konuları ele alındı. Dünyadaki soydaşlarımızın haklarının korunması, Azərbaycanlı ÜİYOK'lerin durumlarını iyileştirme yolları, soydaşlarımızın göç sorunlarının karşılaştığı sorunlar, Azərbaycanlı toplulukların yaşadıkları ülkelerin toplumlarına daha hızlı entegrasyonu ve ilişkilerin kurulmasına destek Bu ülkeler ile Azərbaycan arasında, turizmin ve küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişmesi için fırsatların teşviki, yurtdışındaki vatandaşlarımızın milli eğitim sorunları, gerçek Azərbaycan etinin uluslararası ölçekte mümkün olduğu gibi kabul edilmesi imkanları hakkında fikir alışverişinde bulunuldu. etkili etkinlik ve öneriler dinlendi (Cəfərov ve Məmmədli 2016 65). Ziyaret kapsamında hemşehrilerimiz Masazır yerleşiminde zorla yerinden edilenlerin ailelerini, Hocalı şehidinin ve Nisan şehidinin ailelerini ziyaret etti. Ayrıca Cojug-Marjanlı köyünü ziyaret eden misafirler, Ermeni işgalinden kurtuluşun ardından burada yapılan büyük inşaat çalışmaları, oluşturulan modern altyapı ve yaşam koşulları hakkında bilgi sahibi oldu, Nisan şehitleri anıtını, köyü ziyaret etti. ortaokul ve köy camisi. Aynı zamanda cemaatin temsilcileri CebraİL İlçe Yönetim Kurulu Başkanı Kamal Hasanov ile de görüştü. Sonunda sembolik bir yer olarak seçilen Cocuq-Marjanlı'da "Liderlik Gelişim Programı"nın ilk mezunlarına uygun sertifikaları verildi. Diaspora ile Çalışma Devlet Komitesi tarafından ilk kez uygulanan "Beyin kazanım programı"nın amacı Azərbaycan üniversitelerinde konferanslar ve toplantılar düzenlemek, araştırmalar için ikili bilimsel rehberlik sağlamak, Azərbaycan'ın eğitim kurumlarıyla ilişkiler kurmaktır. Yurt dışında yaşayan Azərbaycan kökenli

uzmanların bilgi ve becerilerini yerel öğrencilerle paylaşabilmeleri amacıyla yurttaşlardan oluşmaktadır. Programa ilişkin Devlet Komitesi temsilcileri ADA, Azərbaycan Pedagoji, Teknik ve diğer universitetlerin başkanlarıyla bir araya gelerek konuyla ilgili görüşmelerde bulundu. 25 Aralık 2019 tarihinde Kanada'da yaşayan hemşehrilerimiz Turgut Cabbarlı ve Nargiz Memmedova ile ADA Üniversitesi ve Azərbaycan Teknik Üniversitesi'nde (AzTU) "beyin kazanımı programı" çerçevesinde toplantılar gerçekleştirildi.

Toplantılarda deneyim alışverişi ve gelecekteki işbirliği fırsatları üzerine görüşmeler yapıldı. Tartışmalar sırasında Kanada üniversiteleri ile çeşitli alanlarda (yapay zeka dahil) öğrenci/öğretmen/araştırmacı değişimi, Kanada üniversitelerinde AzTU ve ADA Üniversitesi hakkında bilgilendirme etkinliklerinin düzenlenmesi, ADA ve AzTU öğrencilerinin Kanada üniversitelerinde, Azərbaycan'da yaz stajlarının düzenlenmesi. Teknik Üniversitenin eğitim programını geliştirmek amacıyla Kanadalı uzmanları davet etmesi, AzTU ve ADA üniversitelerinden uzmanların Kanada üniversitelerinin araştırma projelerine dahil edilmesi, Kanada üniversitelerinde düzenlenen uluslararası konferanslara AzTU ve ADA üniversitelerinin temsilcilerinin katılımının sağlanması vb. Farklı yönlerde tartışmalar yapıldı ve öneriler oylandı. Azərbaycan diasporasının temsilcileri T. Jabbarlı ve N. Mammadova'nın yapay zeka alanında uzman olduklarını ve bir dizi Kanada üniversitesiyle yakın ilişkilerinin bulunduğunu da belirtmek gerekir (Adiloğlu, 2017 124).

Yurt dışında yaşayan soydaşlarımızın örgütlenmesi, soydaşlarımızın birliği, milli kimliğin korunması, Azərbaycan'ın milli-kültürel mirasının tanıtılması, Azərbaycan gerçeklerinin dünya toplumuna ulaştırılması her zaman özel önem taşımaktadır. Diasporayla Çalışma Devlet Komitesi de bu yönde sürekli çalışmalar yapmakta, Azərbaycan diasporasının güçlendirilmesi, uluslararası dünyada doğru şekilde tanınması ve temsil edilmesi ile ilgili büyük ölçekli projeler hayata geçirmektedir. Ülke başkanının görevleri ve ilgili normatif ve hukuki çerçevenin gerekleri doğrultusunda Azerbaycanlılığın, milli-manevi mirasımızın, halkımızın kültürel değerlerinin, Azərbaycan gerçeklerinin dünyada tanıtılması , vesaire. Azərbaycan Cumhuriyeti Diasporasıyla Çalışma Devlet Komitesi 2019 yılında da faaliyetlerine devam etmiştir. 1. Diaspora kuruluşlarının web sitelerinin geliştirilmesi, e-posta hizmetlerinin oluşturulması ve diğer yenilikçi konuların yanı sıra sosyal medyada pazarlama çalışmalarının

organizasyonu konusunda destek verilmektedir. Bu amaçla diaspora kuruluşlarının kayıt altına alınması süreci devam etmekte olup toplam 106 kuruluş kayıt altına alınmıştır; 2. Azerbaycan Cumhuriyeti Diaspora İşleri Devlet Komitesi'nin faaliyetleri ile ilgili "Aylık bültenler" hazırlanarak yaklaşık 8.000 e-posta adresine gönderilmektedir; 3. Olayların Devlet Komitesi'nin internet sitesinde ve sosyal medyada yayınlanması yönünde gözle görülür ilerleme kaydedilmiş olup, bu yönde çalışmalar sürdürülmektedir. Devlet Komitesinin resmi internet sitesi Azerbaycanca, İngilizce ve Rusça dillerinde faaliyet göstermektedir. Özellikle, Komite'nin web sitesinde haberlerin yayınlanması, siteye yapılan ziyaretlerin sayısı ve coğrafyası yukarıdakileri doğrulamaktadır: Toplamda, raporlama döneminde siteye 13.623 IP'den erişim kaydedilmiştir, sayfa görüntüleme sayısı 63.306. Tüm bunlara ek olarak site ziyaretlerinin %77,3'ü yeni, %22,7'si ise tekrar ziyaretlerden oluşuyor (Adiloğlu, Bakı, 2017 124).

İlham Aliyev'in dikkat ve özeni ile Haydar Aliyev Vakfı'nın projelerine dayanarak Şuşa'da büyük çaplı iyileştirme ve inşaat çalışmaları yapılıyor. Halkımızın muhteşem bir tarihi olan Şuşa, düşmana boyun eğmeyen muhteşem bir kültür anıtıdır. 28 yıl süren işgal döneminde Ermenistan, Şuşa'yı ermenileştirip, Şuşa'nın tarih ve kültürünü kendine mal edemedi. Bu nedenle işgal sırasında Şuşa'yı yok etmekle meşguldüler.

Azerbaycan askeri kahramanlığı ve yiğitliğiyle Şuşa'yı kurtardı. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in dediği gibi Şuşa ayaktadır, Şuşa kırılmamıştır, Şuşa bükülmemiştir. Artık şehrin yaraları iyileşiyor, gelenekleri yeniden canlanıyor. Şuşa artık eski ihtişamına kavuşuyor. Şuşa da her Azerbaycanlının ilgisini çekiyor. Bu durum işgalden önce de yaşandı. Karabağ'ın incisi kültürümüzün beşiği olmasının yanı sıra herkesin başvurduğu adreslerden biri olmuştur. Geçen yıl 24 Aralık'ta doğum gününde Şuşa'yı ziyaret eden Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, şunları söyledi: "Şuşa hepimizi cezbetmektedir. Burada, Şuşa'da çeşitli etkinliklerin açılışına katıldığım doğrudur. Bu etkinlikler Şuşa'yı daha güzel hale getirmeye yönelikti. Ama aynı zamanda Şuşa'da ne zaman bir etkinlik planlansa, büyük bir heyecanla, sevgiyle, şefkatle Şuşa'ya gelirdim ve bu günü burada kutlamam gerektiğini düşündüm. Hepimizin çok sevdiği Şuşa'da Çıdır ovasında yapıyorum bunu."

Şuşa artık her Azerbaycanlının gururu olduğu için bizi çekiyor. Şehir halen yeniden inşa aşamasındadır. Ancak Azerbaycan vatandaşlarının 28 yıllık hasretin ardından Şuşa'yı

görmelerine de fırsat yaratıyor. Düzenlenen düzenli otobüs seferlerine başvuranların çokluğu Şuşa sevgisinin vücut bulmuş halidir.

Bahsettiğimiz gibi Şuşa kültürel geleneklerini yeniden canlandırıyor. Kentte geçen yıl da "Kharibulbul" Müzik Festivali ve "Vakıf Şiir Günleri" düzenlenmişti. Azerbaycan Milli Meclisi'nin "Şuşa Yılı"na katkısı kapsamında Şuşa'da meclis komisyon toplantıları başlatıldı (Rzayeva, 2017 87).

Şuşa bugünlerde bir etkinliğe daha ev sahipliği yapacak. 5. Dünya Azerbaycanlıları Kongresi Azerbaycan'ın kültür başkentinde yapılacak. Kongreye 65 ülkeden 400'e yakın diaspora temsilcisinin katılması bekleniyor. Kongre katılımcıları önce Bakü'de Fahri Sokak, I ve II Şehitler Sokak'ı ziyaret edecek, ardından Şuşa şehrine hareket edecekler. Vatanseverlik Savaşı halkımızın ulusal dayanışmasının bir kutlamasıydı. O günlerde dünyanın bütün ülkelerinde yaşayan Azerbaycanlılar tarihte benzeri görülmemiş derecede faaliyet göstermiş ve daha sıkı bir şekilde birleşmişlerdir. Azerbaycan'ın gerçek sesinin yaşadıkları ülkelerde duyulması için her türlü çabadan kaçınmadılar. Diaspora örgütlerimizin dünyanın 30'dan fazla ülkesinde düzenlediği 200 eyleme 25.000'den fazla yurttaşımız ve dost ulusların temsilcisi katıldı. Aynı zamanda savaş sırasında yaklaşık 300 diaspora örgütü farklı ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarına, parlamento üyelerine ve uluslararası kuruluşlara açıklamalar ve çağrılar gönderdi. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, yurt dışında yaşayan yurttaşlarımızın bu yöndeki faaliyetlerine ilişkin şunları söyledi: "Kutsal Vatanseverlik Savaşı sırasında yurt dışında yaşayan yurttaşlarımız, düşmanın ve Azerbaycan karşıtı çevrelerin sinsi provokasyonlarına karşı savaştılar.

"Cesur protestolar, Azerbaycan'ın gerçeklerinin dünya toplumuna aktarılmasında özverili hizmetler zaferimize değerli bir katkı olmuştur."

Dünya Azerbaycanlılarının ilk kongresi 9-10 Kasım 2001'de, ikinci kongresi 16 Mart 2006'da, üçüncü kongresi 5-6 Temmuz 2011'de, dördüncü kongresi ise 5-6 Temmuz 2011'de yapılmıştır. 3 Haziran 2016'da düzenlendi. - 4'ünde düzenlendi. Bu bakımdan beşinci kongremiz, son yıllarda yüksek organizasyon ve birlik sergileyen, uluslararası toplumun Azerbaycan gerçekleri hakkında bilgilendirilmesinde özel rol oynayan diasporamızın Karabağ'ın kurtuluşundan sonra ilk büyük toplantısı olacaktır.

Böylece dünya Azerbaycanlı halkı bu kez Şuşa'da toplanıyor. Dolayısıyla bu olayın büyük bir sembolik anlamı var. Çünkü topraklarımızın işgalden kurtarılması, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in kararlı faaliyeti, liderliği, düşünceli ve kararlı politikası sayesinde mümkün olmuştur (Tağıyev, 2019: 11).

Diasporamızın örgütlenmesi ve tek fikir etrafında birleşmesi yönünde önemli adımlar atıldı. Bunun sonucunda diasporamız Azerbaycan'ın gerçeklerinin uluslararası dünyaya aktarılmasına yakından katılmakta ve ulusal çıkarların korunması konusunda etkin faaliyet göstermektedir. Azerbaycan, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in önderliğinde büyük bir gelişme yolundan geçerek dünyada kendi sesi ve yeri olan bir devlet haline geldi.

Bu nokta yurt dışında yaşayan hemşehrilerimize ilave bir güç vermekte, onları başarılarımızı daha da pekiştirmek için çabalarını artırmaya sevk etmektedir. Özellikle 44 gün süren Kurtuluş Savaşı'nda kazanılan zaferde ve Karabağ'ın işgalden kurtarılmasında milli birlik ve beraberliğimizin rolü yadsınamaz. Modern dünyanın zorlukları yeni bir diaspora stratejisini gerektirdiğinden, 2018 yılında geliştirilen "Stratejik Yol Haritası"nın hayata geçirilmesi yönünde önemli adımlar atılıyor. Yeni strateji doğrultusunda öncelikle bilgi ve iletişim teknolojilerinin diaspora faaliyetlerinde uygulanması ve geliştirilmesi amacıyla çok sayıda proje hayata geçirildi. Devlet Diaspora Çalışma Komitesi'nin (DIDK) resmi internet sitesi yeni tasarımıyla ve üç dilde hizmet veriyor. Modern çağın gereklerine uygun olarak sosyal ağlara önem verilmekte, yurt dışındaki Azerbaycanlı çocuklara yönelik online Azerbaycan dil dersleri düzenlenmektedir. Ayrıca Azerbaycan'ın yurt dışında tanıtımının güçlendirilmesi ve sosyal medya çalışmaları amacıyla diaspora kuruluşlarına bilgi ve iletişim teknolojileri alanında tam ücretsiz teknik destek sağlanmaktadır. Diasporamızın akademik seviyeye yükseltilmesi amacıyla, içinde yaşadığı toplumun kültür ve sanatına katkıda bulunan bilim insanları, iş adamları ve hemşehrilerimiz ile işbirliklerinin kurulmasına ve genişletilmesine öncelik verilmektedir. Özellikle gençlerle ideolojik faaliyet güçlendiriliyor. 2018 ve 2019 yıllarında 54 ülkeden 265 gencin katılımıyla yaz kampları düzenlendi. "Azerbaycan Diasporası Gençliği" ağı oluşturuldu ve Brüksel'de Kış Okulu düzenlendi. Almanya, Fransa, Türkiye, Ukrayna ve Gürcistan'dan genç yurttaşlarımızın ülkeye ziyareti düzenlendi. Devlet kurumları ve eğitim kurumlarında toplantılar yapıldı. Diaspora faaliyetleri doğrultusunda yasama tabanının iyileştirilmesi yönünde atılan adımlar, dünya Azerbaycanlıların örgütlenme

sürecini daha da güçlendirmiştir. Devletin bilinçli diaspora politikası sonucunda yurtdışındaki soydaşlarımızı daha organize bir şekilde örgütleme süreci yeni bir aşamaya girmiştir. Artık soydaşlarımız yaşadıkları ülkelerin sosyo-ekonomik, sosyo-politik ve kültürel yaşamında daha aktif rol oynuyorlar. Azerbaycan gerçeklerinin dünyaya aktarılması konusunda son derece aktifler. Dünya Azerbaycanlılarının 5. Kurultayı'nın, kurtarılmış topraklarımızda, özellikle Azerbaycan'ın kültür başkenti sayılan Şuşa'da gerçekleştirilen büyük çaplı imar ve imar dönemine tesadüfen yapılması kararının tarihi önemi ve sembolik anlamı vardır (Abbasbəyli, 2007: 123).

Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, yurt dışı ziyaretlerinin çoğunda Azerbaycan diasporasının temsilcileriyle görüşüyor, onları ilgilendiren sorunlarla ilgileniyor ve değerli tavsiyelerde bulunuyor.

Ocak 2004'te Fransa'ya yaptığı resmi ziyaret sırasında oraya yerleşen soydaşlarımız da Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın yaptığı toplantılara katılarak, devlet başkanının iç ve dış politikasına açık desteklerini ifade ettiler.

Şubat 2004'te Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Rusya Federasyonu'na yaptığı resmi ziyaret sırasında bu ülkede yaşayan soydaşlarımızla bir toplantı yapıldı. Toplantıda Cumhurbaşkanı İlham Aliyev yurttaşlarımıza seslenerek, Azerbaycanlıların Rusya'nın sosyal ve siyasi yaşamına, ekonominin kalkınmasına aktif katılımından memnun olduğunu belirterek, başarılar diledi.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı, Mart 2004'te Kazakistan'a yaptığı resmi ziyaret sırasında devlet liderleriyle yaptığı tüm görüşmelerde bu ülkede yaşayan Azerbaycanlıların durumu, onların sorun ve kaygılarının çözümü için yapılan çalışmalarla yakından ilgilendi.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı, Mart 2004'te Özbekistan'a yaptığı ziyaret sırasında, büyük Azerbaycan şairi Nizami Gencevi'nin adını taşıyan Taşkent Pedagoji Üniversitesi önündeki büyük düşünür anıtının açılış törenine katılmış ve etkinlik sırasında Azerbaycan'ın temsilcileriyle bir araya gelmiştir. bizim diasporamız. Özbekistan'da Azerbaycan büyükelçiliğinin açılışı sırasında yurttaşlarımızla tanışıp sohbet etti, onların yaşam koşulları ve vatanlarıyla ilişkileriyle ilgilendi.

Cumhurbaşkanı İlham Aliyev de Taşkent'teki Azerbaycan Kültür Merkezi'nin açılış törenine katılarak geniş ve derin bir konuşma yaptı ve soydaşlarımızın Azerbaycan ile ekonomik ve kültürel ilişkilerinin güçlendirilmesi için gerekli adımların atılacağını vurguladı. Devlet başkanı Azerbaycan Kültür Merkezi'nin inşaatı ile tanıştı ve burada yaratılan koşullardan duyduğu memnuniyeti dile getirdi (Abbasbəyli, A., 2007).

Devlet başkanı, dünyada yaşanan karmaşık süreçler ve çelişkiler karşısında cumhuriyetin devlet bağımsızlığının daha da güçlendirilmesi için diasporayla ilişkilerin büyük önemini defalarca vurguladı. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Fransa, Rusya, Slovakya, Kazakistan, Özbekistan, Türkiye, Polonya, Belçika, Ukrayna, Gürcistan, Moldova, Almanya, ABD, Romanya, İngiltere ve diğer ülkelere yaptığı ziyaretlerde bu konu öncelikli konulardan biri haline geldi.

Diasporanın faaliyetlerini güçlendirmek için alınan önlemler:

- "Enerji güvenliği ve ABD-Azerbaycan stratejik ittifak ilişkilerinin geliştirilmesinde diasporanın rolü" konulu konferans;

- Avrupalı Azerbaycanlılar Kongresi'nin Altı Kongresi;
- Azerbaycan-İsrail Uluslararası Birliği'nin Kuruluş Kongresi;
- "Azerbaycan-Macaristan: Kültürler Diyalogu" konulu yedi bilimsel konferans;
- Azerbaycan ve Türk Diaspora Örgütleri Koordinasyon Konseyi'nin yıllık toplantısı;

- Avrupalı Azerbaycanlılar Kongresi ve Azerbaycan-Türk Diaspora Örgütleri Koordinasyon Konseyi'nin ortak toplantısı;

- Benelüks Azerbaycanlıları Kongresinin Üç Kongresi;
- Dünya Azerbaycanlılarının Dört Kongresi;
- Dünya Azerbaycanlı aydınların forumu;
- Azerbaycan ve Türk diaspora örgütleri başkanlarının dünya forumu;
- Dünya Azerbaycanlıları Koordinasyon Konseyi Toplantısı;
- Dünya Azerbaycan Gençlik Kongresi;
- Dünya Azerbaycanlı Kadınlar Kongresi;
- Gürcistan Azerbaycanlı Gençlik Kongresi;
- İsveç Azerbaycanlıları Kongresi Kurucu Meclisi;
- Kanada Azerbaycan Kuruluşları Federasyonu'nun kurucu konferansı;
- Kanada Azerbaycanlı Örgütleri Asamblesi Kongresi;
- Kazakistan Azerbaycanlı Birliği Kongresi;

- Latin Amerika Azerbaycanlılar Derneği'nin (LAAA) kuruluş konferansı;
- Rusya Azerbaycan Gençlik Örgütü'nün kuruluş konferansı;
- Rusya Azerbaycan Gençlik Örgütü'nün (RAGT) altı forumu;
- Türkiye Azerbaycan Dernekleri Federasyonu'nun kuruluş konferansı;
- XI. Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kongresi;
- Ukrayna-Azerbaycan Gençlik Birliğinin Üç Forumu (Məsimov A., 2018, 288 s).

İkinci Karabağ Savaşı sonrasında Azerbaycan'ın yumuşak gücü.

İkinci Karabağ Savaşı'nın patlak vermesinden sonra Azerbaycan'ın yumuşak güç potansiyelinde değişiklikler oldu. Azerbaycan ilk yıllarda çekici yanlarını bulması ve yumuşak gücünü bu sayede kullanmasına karşın, gündemi yaratma ve değiştirme gücünü de göreceli olarak kullanmaya çalışmıştır. Örnek olarak savaş sırasında Ermenistan halkının Azerbaycan medyasındaki haberleri okuyarak daha çok güvendiği gösterilebilir. Bu alanda CBC Sport kanalının Ermenice özel haber yayını gösterilebilmektedir (CBC.az: 2016). Bunun dışında Türkiye Cumhuriyeti'nde SOCAR'ın işlettiği Haber Global TV kanalı (Haberglobal.com.tr) bulunmaktadır. Bu kanallardan ilki gündem oluşturmaya, diğeri ise gündemi şekillendirmeye yöneliktir.

İkinci Karabağ Savaşı öncesinde ve sonrasında uluslararası endekslerin yumuşak güç alanındaki araştırmaları hızlandırması ve Azerbaycan'ın da bu endekslere dahil edilmesi, yumuşak gücün diğer unsurlarının karşılaştırılması için fırsatlar yarattı. Bu, bu alandaki birçok ülkenin yumuşak gücünü ölçen Küresel Yumuşak Güç Endeksi'dir. Azerbaycan'ın 2021 yılından bu yana bu istatistiklere dahil olması, son 3 yılın göstergelerini analiz etmemize olanak sağlıyor (Babanlı, Yəhya: 2019, 11).

Tablo 6. Azerbaycan'ın yumuşak güç endeksi

	2021 (puan/sıralama)	2022 (puan/sıralama)	2023 (puan/sıralama)
Küresel Yumuşak Güç Endeksi	31.0/ 72	31.3/ 77	39.1/ 57
Tanım	3.1/ 93	3.7/ 94	3.7/ 95
İtibar	5.1/ 83	5.3/ 77	5.4/ 96
Darbe	2.9/ 84	3.0/ 67	4.1/ 30
İşletme ve Ticaret	2.3/ 70	2.5/ 94	4.0/ 70
Yönetmek	1.5/ 96	1.8/ 96	3.3/ 57
Uluslararası ilişkiler	1.9/ 68	2.2/ 85	3.9/ 48

Tablo 6. (devamı) Azerbaycan'ın yumuşak güç endeksi

Kültür ve Miras	2.1/ 82	1.9/ 100	3.4/ 80
Medya ve İletişim	1.9/ 71	2.3/ 72	3.3/ 68
Eğitim ve Bilim	2.3/ 34	2.6/ 43	3.0/ 38
Nüfus ve Değerler	2.5/ 69	2.3/ 96	3.6/ 88
Kovid-19'un Etkileri	4.0/ 24	4.3/ 39	
Sürdürülebilir gelecek			4.0/ 78
Doğrudan Etki	-2.3%/ 97	7.0%/ 108	10.1%/ 100

Kaynak: Küresel yumuşak güç endeksi verilerine dayanarak yazar tarafından derlenen tablo, (<https://brandirectory.com/softpower/nation?country=54>)

Azerbaycan'ın Küresel Yumuşak Güç Endeksi 20 puana yükseldi. Tanınırlık ve itibar bölümündeki mevcut puan artsa da endekse yeni eklenen ülke sayısının fazla olması nedeniyle herhangi bir ilerleme sağlanamadı. Etki ve doğrudan etki kriterlerinde de farklılıklar bulunmaktadır. Dolaylı etki önemli ölçüde 30. seviyeye kadar iyileşse de, doğrudan etkide hafif bir gecikme var. Yönetim alanında reformların artması, uluslararası ilişkilerde yeni devletlerle diplomatik ilişkilerin kurulması bu göstergiyi artırmıştır. Örnek olarak SOCAR'ın Balkan ülkelerinde ofisinin açılması ve enerji ulaşım imkanlarının artması, Kuzey Irak Kürt Özerk Bölgesi ile siyasi ilişkilerin kurulması, Bağlantısızlar Hareketi'nin 2019-2023 dönem başkanlığı gösterilebilir. Yine eğitim ve bilim düzeyi yükselmiş, sürdürülebilir gelecek diye yeni bir kategori eklenmiştir. Bu dönemde Azerbaycan yumuşak gücünü ağırlıklı olarak gündem yaratmak amacıyla kullandı. Bunun en büyük örneği, devlet başkanının BM Güvenlik Konseyi üyeliğine İslam dünyasından (İİT'ten) ve sömürgecilik sonrası dünyadan (Bağlantısızlar Hareketi'nden) bir daimi üye seçme önerisidir.

Azerbaycan'ın yumuşak güç potansiyeli yukarıda iki ana dönemde incelenmiş olup, ilk dönemde bu gücün çekim unsurunun, ikinci dönemde ise gündem yaratma unsurunun ön plana çıktığı görülmüştür. İkinci Karabağ Savaşı'ndan sonra yumuşak güç unsurlarının sert güçle birlikte kullanıldığında daha etkili sonuçlar verdiği görülmektedir.

Ancak yumuşak güç potansiyelinin tam olarak değerlendirilebilmesi için bazı önerilerde bulunmak gerekiyor:

- Azerbaycan Kültür merkezlerinin ve Yabancı lkelerdeki Dil merkezlerinin ayrı düzenlenmesi: (rneğin Yunus Emre Enstitüsü, Türkiye ve Konfüçyüs Merkezleri, Çin);
- Yabancı ülkelerde medya alanında daha da ilerlemek;
- Yabancı ülkelerde yayınevi sahibi olmak;
- Yabancı lkelerden öğrencileri burs ve hibeler vererek ülkeye çekmek (rneğin Türkiye Bursları, Visegard, DAAD);
- Yabancı ülkelere yönelik yardım programlarının sistemleştirilmesi (rneğin USAID, TİKA) (Aslanlı, ve Hesenov, 2005: 34).

7. SONUÇLAR

Azerbaycan'ın yumuşak güç ve kamu diplomasisi politikaları, ülkenin uluslararası alandaki varlığını güçlendirmek ve küresel arenada etkili bir aktör olarak konumlanmak için stratejik bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Enerji kaynaklarının kullanımı, altyapı projelerinin uygulanması ve diplomatik iş birliklerinin genişletilmesi, bu stratejinin temel yapı taşlarını oluştururken, ülkenin ekonomik gücünü yumuşak güç unsurlarıyla birleştirme kapasitesini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, Azerbaycan, kültürel, ekonomik ve diplomatik araçlarını etkin bir şekilde kullanarak hem bölgesel hem de küresel ölçekte önemli bir oyuncu haline gelmiştir.

Birinci araştırma sorusuna yanıt olarak, Azerbaycan, uluslararası sistemde orta büyüklükte bir güç olarak, belirli normların ve ilkelerin benimsenmesini teşvik eden bir norm girişimcisi rolü üstlenmiştir. Ülkenin uluslararası krizlere hızlı ve empatik tepkisi, insani liderlik anlayışını yansıtmış ve güvenilir bir küresel ortak olarak itibarını güçlendirmiştir. Norm girişimcisi rolüyle Azerbaycan, diplomasi ve iş birliği yoluyla diğer ülkeleri bu normları kabul etmeye ikna ederek küresel müzakerelerde önemli bir etki yaratmaktadır.

İkinci araştırma sorusuna yönelik olarak, Azerbaycan'ın yumuşak güç stratejisinin çok yönlü bir yapıya sahip olduğu açıkça görülmektedir. Kültürel destek, halkla ilişkiler projeleri, eğitim girişimleri ve ekonomik güç kullanımı, ülkenin küresel sahnedeki etkisini artırmak için uyguladığı önemli araçlardır. Özellikle Heydar Aliyev Vakfı'nın kültürel diplomasi girişimleri, Azerbaycan kültürünün uluslararası düzeyde tanıtılmasında kilit rol oynamaktadır. Ayrıca, Azerbaycan'ın uluslararası krizlere hızlı yanıt verme becerisi, insani liderlik bağlamında ülkenin yumuşak güç stratejisine önemli bir katkı sağlamaktadır.

Azerbaycan'ın yumuşak güç stratejisinin etkisini artırmak için politika ve uygulamalarında daha fazla şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlaması gerekmektedir. Uluslararası toplum, genellikle bu tür girişimlerin meşruiyetini sorgulamaktadır. Bu eleştirilerin azaltılması için Azerbaycan, insan haklarına saygı, çeşitliliğin teşviki ve demokratik değerlerin benimsenmesi gibi alanlarda somut adımlar atmalıdır.

Azerbaycan'ın dijital alanda daha aktif bir varlık göstermesi, yumuşak güç stratejisini destekleyecek önemli bir adımdır. Dijital diplomasi araçlarının daha etkili kullanılması, uluslararası topluma yönelik olumlu bir anlatı oluşturulmasını sağlayabilir. Sosyal medya platformları ve uluslararası dijital kampanyalar, Azerbaycan'ın mesajlarını daha geniş kitlelere ulaştırmak için etkili bir kanal olabilir.

Azerbaycan'ın uluslararası spor etkinliklerine ev sahipliği yapma başarısı, spor diplomasisinin gücünü ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, spor kültürü değişim programlarına yapılan yatırımlar artırılmalı ve uluslararası ortaklıklar güçlendirilmelidir. Kültürel diplomasi kapsamında ise, Azerbaycan kültürünün yurtdışında tanıtılması için eğitim ve sanat projelerine daha fazla kaynak ayrılmalıdır.

Azerbaycan'ın yumuşak gücünü çeşitlendirmek için enerji dışındaki sektörlerle, özellikle turizm ve yükseköğretim gibi alanlara daha fazla önem verilmelidir. Uluslararası öğrenci değişim programları, kültürel yakınlaşmayı sağlamak için önemli bir fırsat sunmaktadır. Ayrıca, sağlık turizmi gibi alanlarda yapılan yatırımlar, Azerbaycan'ın yumuşak güç stratejisine ekonomik bir boyut kazandırabilir.

Azerbaycan, bölgesel iş birliği mekanizmalarını daha etkili bir şekilde kullanarak, yumuşak güç stratejisini güçlendirebilir. Özellikle, Orta Asya ülkeleri, Türkiye ve Avrupa ile geliştirilen ortak projeler, Azerbaycan'ın bölgesel liderlik kapasitesini artıracaktır. Ayrıca, bu iş birlikleri aracılığıyla kültürel bağlar güçlendirilebilir ve ortak değerler oluşturulabilir.

Azerbaycan, yumuşak güç stratejisiyle uluslararası arenada etkili bir aktör olma yolunda önemli mesafe kaydetmiştir. Kültürel, ekonomik ve diplomatik araçların etkili kullanımı, ülkenin küresel sahnedeki nüfuzunu artırmaktadır. Önerilen politikalar ve stratejiler hayata geçirildiğinde, Azerbaycan'ın uluslararası sistemdeki rolü daha da güçlenecek ve sürdürülebilir bir yumuşak güç stratejisi oluşturulabilecektir.

8. KAYNAKÇA

- Abbasbəyli, A ve Cəfərov, N (2004). *Diplomatik Protokol*, Bakı: Qanun Nəşriyyatı.
- Abbasbəyli, A ve Nəcəfov (2007). *Beynəlxalq münasibətlər nəzəriyyəsi*, Bakı: Mütercim Nəşriyyatı.
- Abbasbəyli, A. N. (2006). *Beynəlxalq Münaqişələr: Nəzəri Və Konseptual Yanaşmalar*. Bakı: Şirvannəşr.
- Abdullayev V. (2000). *Azerbaijan in the New Diplomatic Space*. Baku: Azerneshr..
- Abdullayev, Ç. (29 Aralık 2022). Diasporun coğrafiyası. *525-ci qəzet*. - 2022. - 29 dekabr. - No 239, -10-11.
- Abdullayev, M. (2022). Diaspordan Lobbiçiliyə Gedən Yol: Dünya Azərbaycanlıları Üçün Cazibə Mərkəzi, *Yeni Azərbaycan*.-2022.-6 Yanvar.-No1.-S.7.
- Adiloğlu (2017). Beynəlxalq Münasibətlər Nəzəriyyələrində Balanslaşdırma və Əks Nəzəriyyələr. *Tarix və onun problemləri*, Bakı 4, 217-222
- Akyol, T. (19 Ocak 1999). Aliyev'in Sağlığı. *Milliyet Gazetesi*. 15.
- Amirbeka, A. & Ydyrys, K. (2014). Education and soft power: analysis as an Instrument of Foreign Policy. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 143, 514–516.
- Anguelov, N. (2015). Sanctions or Soft Power: Implications for Competitiveness. *Economic Sanctions vs. Soft Power*, *Palgrave Macmillan*, 111–132.
- Anlamassova, M. K., Japparova, R. T., & Mukazhanova, A. Z. (2021). The importance of soft power and soft power tools in us foreign policy. *Вестник Евразийского национального университета им. ЛН Гумилева. Серия: Политические науки. Регионоведение. Востоковедение. Тюркология*, (2), 7-20.
- Antonova, N. L., Sushchenko, A. D., & Popova, N. G. (2020). Soft Power Of Higher Education As A Global Leadership Factor. *The Education and Science Journal*, Vol. 22, No 1. 31-58.

- Antwi-Boateng, O., & Alhashmi, A. A. (2022). The Emergence of The United Arab Emirates As A Global Soft Power: Current Strategies And Future Challenges. *Economic and Political Studies*, 10(2), 208-227.
- Aras A. N. & Süleymanov E. (2016). *Azərbaycan İqtisadiyyatı*. 2.Nəşr. Bakı: "Şərq-Qərb" Mətbəəsi.
- Aras A. N. (2006). Asrın Anlaşması və Azərbaycan Ekonomisinə Etkisi. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, Yıl. 6 (30), 41-59.
- Arı, T. (2021). *Uluslararası İlişkiler Teorileri: Modern ve Post-modern Teoriler*. İstanbul: Aktüel Yayınları.
- Arifon, O. (2018). Comparing Chinese and EU Soft Power: The Credibility Factor. *Languages Cultures Mediation Journal*, 5 (2): 35–50.
- Aslanlı, A. & Hesenov, İ. (2005). *Haydar Aliyev Dönemi Azərbaycan Dış Politikası*. Ankara: Platin Yayınları.
- Azadi S. (2022). Heydər Əliyev və dünya azərbaycanlılarının həmrəyliyi: Bugün tarixi vərəqlədikcə Heydər Əliyev zəkasının, düşüncəsinin, müdrikliyinin böyüklüyünü bir dahahiss edir, Heydər Əliyevin respublikamız, xalqımız üçün misilsiz xidmətlər göstərdiyininbirdahaşahidi oluruq //İkisahil.-2022.-17 dekabr.-No 232.-S.3.
- Azərbaycan Kuzey Irak'ta konsolosluk açmaq istiyor. (2023, İyun 7). *Mehrnews*. Link: <https://tr.mehrnews.com/news/1909734/Azərbaycan-Kuzey-Irak-ta-konsolosluk-a%C3%A7mak-istiyor>
- Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi. <https://www.mfa.gov.az/az/category/asiya-ve-okeaniya> (Erişim Tarihi: 11 Ekim 2024).
- Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyi. [mfa.gov.az/az/category/beynəlxalq-teskilatlar/qosulmama-herekat-qh](https://www.mfa.gov.az/az/category/beynəlxalq-teskilatlar/qosulmama-herekat-qh) (Erişim Tarihi: 11 Ekim 2024).
- Azertac (5 Haziran 2023) Qoşulmama Hərəkatı Azərbaycanın sədrliyi dövründə beynəlxalq müstəvidə geniş nüfuz qazanıb. *Azertac* (2023, İyun 5).
- Babanlı, Y. (2022). Azərbaycan Diasporunun İnkişaf Dinamikası: Konseptual Baxış Və Sistemli Yanaşma. *Xalq Qəzeti*. -2022.-12 iyun. -No123.-S. 10.

Bae, Y. & Lee, Y. W. (2020). Socialized Soft Power: Recasting analytical Path and Public Diplomacy. *Journal of International Relations and Development*, (23), 871-898.

Bakıda diaspor məsələlərinə məsul dövlət qurumları rəhbərlərinin beynəlxalq forumu işə başlayıb: Tədbir çərçivəsində Azərbaycan, Özbəkistan, Türkiyə və Qırğızıstanın diaspor məsələlərinə məsul qurumları arasında anlaşma memorandumları imzalanıb. *Azərbaycan*. -2022.-21 dekabr.-No 279. -S. 9.

Barr, M., Feklyunina, V., & Theys, S. (2015). Introduction: The Soft Power of Hard States. *Politics*, 35(3-4), 213-215.

Bartosch, D. (2022). Harmonic Power Or Soft Power? Philosophical Reflections On Culture And Future Globalization In View Of Classical Wisdom From China And Other Ancient Civilizations. *International Communication of Chinese Culture*, 9(1-2), 69-83.

Bell, E. C. (2022). Understanding Soft Power Discourse In The National Library of Australia. *Journal of Documentation*, 78(6), 1457-1475.

Bentrovato, D. (2021). History Education, Transitional Justice and Politics of Reconciliation: Multi-and Univocality Around Violent Pasts in South African and Rwandan Textbooks. *Historical Justice and History Education*, 291-314.

Biscop, S. (2021). "5: Comprehensive: There Is No Hard, Soft or Smart Power – Just Power". In *Grand Strategy in 10 Words*. Bristol, UK: Bristol University Press, 95-116.

Blair, R. A., Marty, R., & Roessler, P. (2022). Foreign Aid and Soft Power: Great Power Competition in Africa in the Early Twenty-first Century. *British Journal of Political Science*, 52(3), 1355-1376.

Cabbarlı, H. (2005). Ermenistan Ulusal Güvenlik Anlayışının Dış Politikaya Yansımaları. *Azerbaycanlı Genç Bilim Adamları I. Sempozyum Bildirileri*. İstanbul: Azerbaycan Kültür ve Dayanışma Derneği Yayını.

Cafersoy, N. (2000). *Eyalet-Merkez Düzeyinden Eşit Statüye; Azerbaycan – Rusya İlişkileri (1991–2000)*. Ankara: ASAM Yayınları.

Cafersoy, N. (2001). *Elçibey Dönemi Azerbaycan Dış Politikası (Haziran 1992- Haziran 1993)*. Ankara: ASAM Yayınları.

Cəfərov N.Q., Məmmədli C.Ə. (17 Mayıs 2016). İctimai teleradio: milli maraqlara xidmət modeli, *525-ci qəzet*, <https://525.az/news/57102-ictimai-teleradio-milli-maraqlara-xidmet-modeli> (Erişim 11.10.2024).

Chatin, M., & Gallarotti, G. M. (2019). The BRICS and Soft Power: An Introduction. *In Emerging Powers in International Politics*. Routledge, 1-18.

Chishti, T. C. T. (2021). Soft Power Internationalism. *Journal of Contemporary Studies*, 10(1), 123-126.

Çiçekçi, C. (2021). İkinci Dağlık Karabağ Savaşı Işığında İsrail-Azerbaycan İlişkileri: Yapısal ve Analitik Bir Çerçeve. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 23(2), 267-285.

Cumhurbaşkanı Radev: Azerbaycan Devlet Petrol Şirketi'nin Bulgaristan'da ofis açması, enerji alanında ikili iş birliğini güçlendiriyor. (2023, Mart 14). *Kırcaali Haber*. Link: <https://kircaalihaber.com/kircaali/cumhurbaskani-radev-azerbaycan-devlet-petrol-sirketinin-bulgaristanda-ofis-acmasi-enerji-alaninda-ikili-is-birligini-guclendiriyor>

Demir, V. (2012). *Kamu Diplomasisi Ve Yumuşak Güç*. İstanbul: Beta Yayınları.

Diaspor Şuşa-Xankəndi yolundakı aksiyə ilə bağlı bəyanat yaydı Ədalət. - 2022. - 17dekabr.-No 54. -S. 3.

Diaspor Gənclərinin Yay Düşərgəsinin iştirakçıları Qarabağın inkişaf strategiyası barədə məlumatlandırılıb *AZƏRTAC*.-2022.-6avqust.

Diasporla bağlı videokonfrans: “Birləş, həmrəy ol!” *AZƏRTAC*.-2022.-26dekabr.

Dövlət Statistika Komitəsi, 12.07.2023 tarixində alındığı ünvan: <https://www.stat.gov.az/source/tourism/>

Duarte, P. A., & Ferreira-Pereira, L. C. (2022). The soft power of China and the European Union in the context of the Belt and Road Initiative and global strategy. *Journal of Contemporary European Studies*, 30(4), 593-607.

Durdular, E. (1995), İran'ın Azərbaycan və Ermənistan Politikası,

Əhmədov, E. (2011). Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü

seçilməsi ölkəmizin diplomatiya tarixində böyük nailiyyətdir. *Xalq Qəzeti*.
<https://old.xalqqazeti.com/az/news/social/16530>

Əhmədova L. (Ed) (2018). Heydər Əliyev İrsinin Kitabxanalarda Təbliği. Bakı: Azərbaycan Milli Kitabxanası.

Əliyeva, İ. (2022). Diaspor Quruculuğu Yeni Tarixi Mərhələdədir. *Azərbaycan*.-2022.-9iyul.

Fels, E. (2012). Power shift? Power in international relations and the allegiance of middle powers. *Power in the 21st Century: International Security and International Political Economy in a Changing World*, 3-28.

Ferreira-Pereira, L., & J. Pinto. (2021). Soft Power in the European Union's Strategic Partnership Diplomacy: The Erasmus Plus Programme. In *The European Union's Strategic Partnerships: Global Diplomacy in a Contested World*, edited by L. C. Ferreira-Pereira and M. Smith, 69–94. London: Palgrave.

Gallarotti, G. M. (2011). Soft Power: What It Is, Why It's Important, and The Conditions for Its Effective Use. *Journal of Political Power*, 4(1), 25-47.

Gallarotti, G. M. (2022 A). Esteem and Influence: Soft Power In International Politics. *Journal of Political Power*, 15(3).

Gallarotti, G. M. (2022 B). Pedagogical Offensives: Soft Power, Higher Education and Foreign Policy. *Journal of Political Power*, 15(3), 495-513.

Gardels, N. (2005). Amerika'nın Yumuşak Gücünün Yükselişi ve Düşüşü. *NPQ Dergisi*, 7(1), 36-45.

Gasimov, M. (1996). *Uluslararası İlişkiler Sisteminde Azerbaycan (1991-1995)*. Bakü: Gençlik.

Gazenferoğlu, F. (2000). *Tarihten Geleceğe Ebülfez Elçibey*, Bakü: Prestij, 1998.

Gilboa, E. (2008). Searching for a theory of public diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616(1), 55-77.

Global soft power index. <https://brandirectory.com/softpower/nation?country=54>

Goldsmith, B. E., Horiuchi, Y., & Matush, K. (2021). Does public diplomacy sway foreign public opinion? Identifying the effect of high-level visits. *American Political Science Review*, 115(4), 1342-1357.

Gray, C. S. (2011). Hard Power and Soft Power: The Utility of Military Force as an Instrument of Policy in the 21st Century. *Strategic Studies Institute US Army War College*.

Gurbanlı, M. (2000). *Sülhe Geden Yol*, Bakü: Ozan.

Haydar Aliyev Vakfı (T.y.). Biography, <http://www.heydar-aliyevfoundation.org/en/content/index/65/Biography>, (Erişim tarihi: 31.12.2017).

Haynes, J. (2022). Religious Soft Power and the Foreign Policy of Donald Trump. *In Rethinking the Religious Factor in Foreign Policy* (pp. 17-33).

Hedefleri, <http://www.sde.org.tr/tr/haberler/725/yeni-turk-dis-politikasinin-stratejiseve-hedefleri.aspx>, (31.03.2012)

Henne, P. S. (2022). What We Talk About When We Talk About Soft Power. *International Studies Perspectives*, 23(1), 94-111.

Həsənov, Ə. (1997). *Azərbaycan və ATƏT*. Bakı: “İşiq”.

Həsənov, Ə. (2005). *Müasir Beynəlxalq Münasibətlər və Azərbaycanın Xarici Siyasəti* (dörslik). Bakı: Azərbaycan Neşriyyatı.

Həsənova, Ş. (2022). Diaspor Hərəkatının İnkişafında Yenimərhələ. *Xalq Qəzeti*. No 96. -S. 11.

Hiebert, E. (2005). *Kütləvi İnformasiya Vasitələri VI: Müasir Kommunikasiyaya Giriş*. İçinde E. Hiebert, D.F. Ungurait, T.W. Bohn. Bakı: Xəzər Universitəsi nəşriyyatı.

Hunter, A. (2009). Soft Power: China on the Global Stage. *Chinese Journal of International Politics*, 2(3), 373-398.

Hüseynli, A. (2022). Diaspora təşkilatlarımız daim dövlətimizin yanındadır: Xaricdə yaşayan soydaşlarımız yeni mübarizəyə hazır olmalıdırlar. Olaylar.-2022.-4-

- Hacıyev, İ. (2022). Ulu öndərin milli həmrəylik dərsləri. *Xalq Qəzeti*.-2022.-31 dekabr.- No 288. S.1-2.
- Ilgen, T. L. (Ed.). (2016). *Hard Power, Soft Power and The Future Of Transatlantic Relations*. New York: Routledge.
- Islam, M. N. (2022). China's Soft Power Strategy. In *Power of Bonding and Non-Western Soft Power Strategy in Iran: Comparing China and India's Engagement*. Cham: Springer International Publishing, 69-104.
- Kazimli X. (2007). *Continuation of The Great Policy*. Baku: Nurlan.
- Kearn, D. W. (2011). The Hard Truths About Soft Power. *Journal of Political Power*, 4(1), 65-85.
- Keohane, R. O., Nye, J. S. (1998). Power and Interdependence in the Information Age. *Foreign Affairs*, 77(5), 81-94.
- Kərimova, T. (2008). *Beynəlxalq münasibətlər və xarici siyasət*. Bakı.
- Knight, J. (2022). Differentiating Knowledge Diplomacy from Soft Power and Cultural, Science, Education and Public Forms of Diplomacy. *Knowledge Diplomacy in International Relations and Higher Education*, 113–125.
- Mattern, J. B. (2005). Why soft power isn't so soft: representational force and the sociolinguistic construction of attraction in world politics. *Millennium*, 33(3), 583-612.
- Medya Hizmet Sağlayıcı Kuruluş Kimlik Bilgisi. Haberglobal.com.tr. 12.07.2023 tarixində alındığı ünvan: <https://haberglobal.com.tr/kunye>
- Mehdiyev R. (2003). *National Statehood In The XXI Century*. Baku: Azerneshr.
- Mehdiyev R. (2008). *New policy: towards development*. Volumes I-II. Baku: Oscar MTM, 581.

- Melissen, J. (2005). *The New Public Diplomacy, Soft Power in International Relations*, Palgrave Macmillan.
- Məsimov A. (2018). *BP-Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin yaranması və fəaliyyəti*. 1. Nəşr, Bakı: Elm və Təhsil Mətbəəsi.
- Nəcəfxanlı, Ə. (2022). Diasporlar ölkələr və xalqlar arasında etibarlı körpüdür. *Xalq Qəzeti*.-2022.-20 aprel.-No 81. -S. 5.
- Nelaeva, G. A. (2018). British public diplomacy and soft power. Diplomatic influence and digital disruption. *Acta Politica*, 54(1), 174–176.
- Nga, L. T. H., & Quang, T. H. (2021). Public Diplomacy in Strengthening India: Vietnam Relations. *India Quarterly*, 77(2), 289-303.
- Nuriyeva İradə Tofiq qızı. (2022). *Azərbaycan tarixi (ən qədim dövrlərdən zəmanəmizədək). Texniki Ali məktəblər üçün dərslik*. Bakı: Elm və təhsil.
- Nye, J.S. (2005). *Yumuşak Güç, Dünya Siyasetinde Başarının Yolu*. (Çev. Rayhan İnan Aydın), Ankara: Elips Kitap.
- Nye, J.S. (2008). “Foreword”, Yasushi Watanabe ve David L. McConnell (Ed.), *Soft Power Superpowers: Cultural and National Assets of Japan and The United States*. New York: M.E. Sharpe.
- Ordahallı, V. (2022). Diasporumuzun qarşısında qərbi azərbaycanlılarla bağlı yeni vəzifə... *Bakı Xəbər*.-2022. -27dekabr.-No 237. -S. 3.
- Oxu.az (9 Ekim 2013). ABŞ kəşfiyyatı: Azərbaycan əhalinin savadlılığına görə dünya liderlərindən biridir. *Oxu.az*. Link: <https://oxu.az/society/5706> (Erişim: 11.08.2024)
- Özdaşlı, E. (2017). İsrail'in Yeni Çevre Stratejisinde Güney Kafkasya. *Bilig*, 82, 175-200.
- Özdaşlı, E., Kodaman, T. (2016). *Stratejik Ortaklık Kavramı Bağlamında İsrail Azerbaycan İlişkileri*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Paşa, N. (2022). Diaspor quruculuğu-bizi birləşdirən dəyərlər. *Yeni Azərbaycan*.-2022.- 2 sentyabr.-No 158.-S.5.

Protopova, A.S., Kozmenko, B. M. & Elmanova, N. S. (2008). *Istoriia Mezhdunarodnykh Otnoshenii i Vneshnei Politiki Rossii: 1648-2005*. Moscow: Aspekt Press.

Qafqazinfo (20 Eylül 2022). Əsrin Müqaviləsi” nin İmzalanmasından 28 İl Ötür, *Qafqazinfo* (2022, Sentyabr 20).

Qəribli, M. (2022). Diaspor gəncliyimiz və düşmən ideoloji təsirlərin zərərsizləşdirilməsi məsələləri...*Bakı Xəbər*. -2022.-5-7fevral. –No 22.-S. 11.

Qocayev, İ. (2022). Diasporamız əvvəlcədən hazırlıqlı olmalıdır: Erməni yalanlarına qarşı hər bir azərbaycanlı fəallıq göstərməlidir. *Şərq*. -2022. -17sentyabr. –No 167.-S. 6.

Quliyev S. (2018). *Azərbaycan Respublikasının Neft Strategiyası və Qafqazda Təhlükəsizlik Problemləri*. Bakı: BMU Nəşriyyatı.

Rzayeva, M. (2022). Diasporamızın gücü ikiqat artacaq: Artıq Azərbaycan və Türkiyə diasporu erməni cinayətlərinə qarşı birgə fəaliyyətə önəm verir. *Şərq*.-2022.-25 oktyabr.-No 194.

Sarıyeva, İ. (13 Kasım 2022). Azərbaycan diasporunun yaradılmasında və formalaşdırılmasında Heydər Əliyevin rolu. *Bakı Xəbər*.-2022.-13 dekabr.-No 227.-S. 5.

Sarıyeva, İ. (7 Haziran 2022). 31 ölkədə Azərbaycanın çoxşaxəli diaspor şəbəkəsi - evlər, Koordinasiya Şuraları, dahanələr...*Bakı Xəbər*-2022. -7 iyul. –No 118.-S.7

Sevdimaliyev, E. (2023). President Ilham Aliyev paves way for new world order - NAM ministerial meeting review. *Trend News Agency*. 12.07.2023 tarixində alındığı ünvan: <https://en.trend.az/azerbaijan/politics/3769467.html>

Selim Ö. Tasav, Dış Politika Araştırmaları Merkezi, Makale No: 3 / Eylül 2013.

Sönmezoğlu, F. (2005). *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*. 4. Baskı. İstanbul: Filiz Kitabevi.

Şenol, A. (2010). Turkey as an Emerging Soft Power, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Şimşek, M (2011), “2012 Yılı Bütçe Sunuş Konuşması”, (TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu), [http://www.maliye.gov.tr/alma/Platformu/Bütçe Sunuşları/2012/PBK 2012 Sunuş Birleştirilmiş MASTER.docx](http://www.maliye.gov.tr/alma/Platformu/Bütçe%20Sunuşları/2012/PBK%2012%20Sunuş%20Birleştirilmiş%20MASTER.docx), (06.04.2012)

T.C Başbakanlık (21.03.2012) TİKA Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı), Eğitim, <http://www.tika.gov.tr/faaliyet-alanlari/sosyal-altyapilar-ve-hizmetler/egitim/1>, (erişim tarihi 07.03.2024).

T.C Başbakanlık, (02.02.2012) TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı), Tarihçe, <http://www.tika.gov.tr/tika-hakkinda/tarihce/1>, (erişim tarihi. 27.01.2024)

T.C Dışişleri Bakanlığı (20.03.2024), Ülkemizin Yurtdışında Tanıtımı, <http://www.mfa.gov.tr/ulkemizin--yurtdisinda-tanitimi.tr.mfa>, (erişim tarihi 17.04.2024)

T.C Dışişleri Bakanlığı, (20.03.2012) Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), <http://www.mfa.gov.tr/unesco.tr.mfa>, (erişim tarihi. 17.04.2024)

T.C Türkiye Bursları (Genel Durum), <https://www.turkiyeburslari.gov.tr/> (erişim tarihi. 17.04.2024)

T.C Dışişleri Bakanlığı, Türk Kültür ve Sanatları Ortak Yönetimi (TÜRKSOY), http://www.mfa.gov.tr/turk-kultur-ve-sanatlari-ortak-yonetimi-_turksoy_.tr.mfa, 20.03.2024

T.C Dışişleri Bakanlığı, Türkiye'nin İnsani Yardımları, http://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin_-insani-yardimlari.tr.mfa (16.04.2024)

T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı (2012), Türkiye’de Kültür ve Turizm Verileri 2002-2011, <http://basin.kultur.gov.tr/basinodasi-edergi/2002-2011/index.html>, (20.03.2024)

T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, Turizm Verileri, <http://www.kultur.gov.tr/TR,23266/turizm-verileri.html>, 22.03.2024

Tağıyev, T. (2022). Ölkəmizin beynəlxalq mövqelərinin güclənməsində diasporun rolu artır. *Bakı Xəbər*. -2022. -18oktyabr. –No 189.-S. 11.

Taleski, M. (2011), The Rise of Turkey in the Balkans. *Southeast European Times*. 11 Temmuz.

Tanrisever, F. O. (2005). “Güç”. İçinde Eralp, A. (Der). *Devlet ve Ötesi Uluslar arası İlişkilerde Temel Kavramlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Tarakçi, N. (2003). *Devlet Adamlığı Bilimi: Jeopolitik ve Jeostrateji*. Çantay Kitabevi

Taşkıran, C. (1995). *Geçmişten Günümüze Karabağ Meselesi*. Ankara: Genelkurmay Basımevi.

Турапина Н.А., Сергеева А.Ю. (2015). Библиотечная реклама и возможности современных вебсайтов. – *Вестник БГТУ им. В.Г. Шухова* 2015, No 4. – с.213-217.

Valeh H. (2022). Prezident İlham Əliyevin “Bir millətin iki diasporu olmaz” ideyası Azərbaycan və Türkiyə diasporlarının birgə fəaliyyətinin təməlini qoyub. *AZƏRTAC*.-2022.-27noyabr.

Van Langenhove, L. (2017). Tools for an EU Science Diplomacy. *Luxembourg: Publications Office of the EU*, 1-34. Reference Source

Vəli, A. Diaspor nümayəndələri: "Vətənə xidmət etmək şərəfli bir işdir". *Səs*. - 2022.-7 iyul. –No 119. -S. 8.

Vəliyev, D., & Həmidov, M. (2015). Müstəqil Azərbaycan dövlətinin siyasətində “yumşaq güc” amili: Birinci Avropa Oyunlarının Bakıda gerçəkləşməsi bu gücün növbəti parlaq göstəricisidir. *Xalq Qəzeti*. 12.07.2023 tarixində alındığı ünvan: <https://old.xalqgazeti.com/az/news/politics/59470>

Vəliyeva, M.; İbrahimova, M. & Hüseynova A. (2018). *Heydər Əliyev: Bibliografiya*. Bakı: Azərbaycan Milli Kitabxanası.

Watanabe, Y., & McConnell, D. L. (Eds.). (2008). Soft power superpowers: Cultural and national assets of Japan and the United States. ME Sharpe.

Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Yataghan, G. (2018). The effects of hard power elements as soft power tools. *Black War College Science Journal*, Vol 28, No 2, p.69-94.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı Saqi NEBİYEV

Yabancı Dili İngilizce, Rusça

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Yüksek Lisans	Uluslararası İlişkiler	Düzce Üniversitesi	2024
Lisans	Yönetim Bilişim Sistemleri	Düzce Üniversitesi	2021
Lise	Muhasebe ve Denetim	Şamahı Devlet Endüstri ve Ekonomi Koleji	2013